

णमोऽस्तु णं समणस्स भगवओ महावीरस्स

કર્મપ્રકૃતિ - પદાર્થો

ભાગ - ૨

કર્તા	:	મૂળકાર શ્રીશિવશર્મસૂરિ મહારાજ
ચૂંટિકાર	:	શ્રી
વૃત્તિકાર	:	શ્રી મલયગિરિસૂરિ મહારાજ
વૃત્તિકાર	:	શ્રી યશોવિજયજી ઉપાધ્યાય
ટીપ્પણકાર	:	શ્રી મુનિચન્દ્રસૂરિ મહારાજ
પદાર્થ સંગ્રહક	:	મુનિરાજ શ્રી અભયશેખર વિજય મહારાજ
સંશોધક	:	પૂજ્યપાદ આ.ભગ. શ્રી જયદોષસૂરિ મહારાજ
સંપાદક	:	મુનિરાજ શ્રી અજિતશેખર વિજય મહારાજ

પ્રકાશક :-

શ્રી શ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક જૈન સંઘ

૪૯, જોડભાવી પેઠ

સોલાપુર ૪૧૩૦૦૨.

પ્રથમ પ્રકાશન : વિ. સં. ૨૦૪૮

પ્રત : ૧૦૦૦

મૂલ્ય : ૫૦ રૂ.

© શ્રી શ્યામપ્રધાન જૈનસંઘ

નોંધ : આ પુસ્તક જ્ઞાનનિધિમાંથી પ્રકાશિત થયું છે. ગૃહસ્થોએ એની માલિકી કરવી હોય તો પુસ્તકની કિંમત જ્ઞાનપ્રાપ્તે ચૂકવવી.

પ્રાપ્તિસ્થાન : (૧) પ્રકાશક

(૨) દિવ્યદર્શન કાર્યાલય, ૩૬, કલિકુંડ સોસાયટી, ધોળકા ૩૮૭૧૦

(૩) દિવ્યદર્શન કાર્યાલય, કાળુશીની પોળ, કાળુપુર, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૧

પ્રેસ : Hansa Compugraphics, Bangalore - 560 001 &
Trishul Offsets, Bangalore - 560 020.

પ્રકાશકીય

આજે અમારા આનંદની અવધિ નથી. જૈનશાસનના કર્મસાહિત્યના શિરમોર ગ્રન્થોમાંના એક મહાન શ્રી કમ્પપયડી ગ્રન્થના ગુજરાતી સંકલન ભાગ- ૨ નું પ્રકાશન કરાવતાં અમે ધન્યતા ઇનુભવીએ છીએ.

ચારસાના કારણે વિશ્વપ્રસિદ્ધ બનેલું સોલાપુર દક્ષિણ મહારાષ્ટ્રનું એક મહત્વનું ઔદ્યોગિક નગર છે. રાજસ્થાન, ગુજરાત અને કચ્છના જુદાં જુદાં ગામોથી અનેક જૈન કુટુંબો વ્યવસાયાર્થે અહીં સ્થાયી થયેલા છે. પરમકૃપાળુ પરમાત્માશ્રી આદીશ્વરદાદાની છત્રછાયામાં સંઘમાં સુમેળ-સંપ જળવાઈ રહ્યા છે, તેમજ સુખશાંતિ વગેરે દિન-પ્રતિદિન વધી રહ્યા છે. વિહારક્ષેત્ર હોવાથી અનેક મહાત્માઓનો ચાતુર્માસમાં તથા શેષકાળમાં યોગ સાંપડતો રહે છે જેથી શ્રીસંઘમાં ધર્મની લાગણી સુંદર રીતે પ્રસરેલી છે. ધાર્મિક સસ્કરણમાં પાઠશાળાના અધ્યાપક શ્રી કનુભાઈ શાહનો પણ સુંદર ફાળો છે.

વિ.સં. ૨૦૪૭ ના વૈશાખ મહીનામાં મુમુક્ષુ લતા કુમારી ને પ્રગળ્યા પ્રદાન કરવા માટે શ્રીસૂરિમન્ત્ર પંચપ્રસ્થાનારાધક પૂજ્યપાદ આ.ભગ.શ્રીમદ્ વિજય જયશેખર સૂ.મ.સા. અમારા નગરમાં પધાર્યા ને લગભગ દોઢ મહિનો રોકાયા. તેઓશ્રીની સરળતા અને પૂજ્યપાદ મુનિરાજ શ્રી અભયશેખર વિજય મ.સા.નાં પ્રવચનો વગેરેથી સંઘ સારો પ્રભાવિત થયો. તેઓશ્રીની પુનિત પ્રેરણાથી જ, પૂજ્યપાદ ઉપકારી સાધુ-સાધ્વીજના તથા અન્ય જિજ્ઞાસુઓના ઉપયોગ માટેના આવા અનુપમ ગ્રંથનાં પ્રકાશનનો અમને અમૂલ્ય લાભ સાંપડ્યો છે. અમારા જ્ઞાનખાતાના દ્રવ્યમાંથી પ્રકાશિત થયેલા આ ગ્રન્થ દ્વારા જે જે મહાત્માઓ તથા જિજ્ઞાસુઓ સમ્યક્જ્ઞાનનું અધ્યયન- અધ્યાપન વગેરે કરશે, તેનાથી અમારા શ્રીસંઘનું પુણ્ય વધશે જેના પ્રભાવે શાસનસેવાના- શાસનશોભાનાં, શાસનપ્રભાવનાનાં અનેકગણા કાર્યો અમારા શ્રી સંઘદ્વારા ભવિષ્યમાં પણ થયા કરે એવી પરમકૃપાળુ પરમાત્માને પ્રાર્થના સાથે.....

શ્રી શ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક જૈન સંઘ
સોલાપુર.

જાગૃત સંસ્થાઓના નામો

કર્મપ્રકૃતિસંગ્રહણી... સર્વજ્ઞ વીતરાગ શ્રી જિનેશ્વરદેવના શાસનમાં વર્તમાનકાળે ઉપલબ્ધ કર્મવિષયક ગ્રન્થોમાંનો એક મૂર્ધન્ય ગ્રન્થ આ ગ્રન્થમાં પ્રતિપાદિત બધનકરાણ, સંક્રમકરાણ, ઉદ્વર્તનાકરાણ અને અપવર્તનાકરાણનાં પદાર્થોની સંકલના પ્રથમ ભાગમાં પ્રકાશિત થયા બાદ, અવશિષ્ટ ઉદીરણકરાણ, ઉપશમનાકરાણ, નિબલ્લિકરાણ, નિકાચનાકરાણ, ઉદય અને સત્તા... આ પ્રતિપાદ્ય પદાર્થોની સંકલના આ બીજાભાગમાં પ્રકાશિત થઈ રહી છે. તેમજ પરિશિષ્ટ તરીકે ભપક્રોષ્ટિનું બહુ વિસ્તૃત નહીં ને બહુ સંક્ષિપ્ત નહીં એવું નિરૂપણ મુખ્યત્વે કથાપ્રાભુતચરિત્રના આધારે લીધું છે.

આ સમગ્ર સંકલનાને સિદ્ધાન્તદિવાકર કર્મમર્મવિદ્ પૂજ્યપાદ આચાર્ય દેવેશ શ્રીમદ્ વિજય જયધોવસુરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબે ખુબ જ સૂક્ષ્મેતિકાથી તપાસી છે, અનેક કલિઓને દૂર કરી છે તેમજ અનેક સુંદર સૂચનો સૂચવ્યાં છે, જે, તેઓ શ્રીમદ્ની મારા ઉપરની ઉપકારસંમતાની એક વધુ મહત્ત્વપૂર્ણ કડી છે.

મૂળકાર શ્રી શિવશર્મસુરિ મહારાજ, ચૂર્ણિકાર ભગવંત, ટીકાકારો શ્રી મલયગિરિસુરિ મહારાજ તથા શ્રી યશોવિજયજી ઉપાધ્યાય તેમજ ટીપ્પણકાર શ્રી મુનિચન્દ્રસુરિ મહારાજના સિંહસાળા સાથે,

કર્મ સાહિત્યનિપુણતા, સચ્ચારિત્રચૂડામણિ સિદ્ધાન્ત મહોદયિ સ્વ.આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય પ્રેમસુરીશ્વરજી મહારાજ,

વર્ધમાનતપોનિધિ, ન્યાયવિશારદ, ગચ્છાધિપતિ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય ભુવનલાનુસુરીશ્વરજી મહારાજ,

શ્રીસૂરિમંત્રપંચપ્રસ્થાનારાધક, કર્મસાહિત્યનિષ્ણાત, અધ્યાત્મરસિક સ્વ.
આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય ધર્મજિતસૂરીશ્વરજી મહારાજ, તથા

શ્રીસૂરિમંત્રપંચપ્રસ્થાનની ચારવાર આરાધના કરનારા આચાર્યદેવ શ્રીમદ્
વિજય જયશેખરસૂરીશ્વરજી મહારાજ...

આ આખી સુવિહિત ગુરુપરંપરાનો દશ્ય-અદશ્ય અનુગ્રહનો ફાળો પાણ,
આ પદાર્થસંકલનામાં નાનોસૂતો નથી.

આ પ્રકાશનનું સુંદર-સુઘડ સંપાદન કરનાર મુનિરાજશ્રી દિવ્યરત્ન
વિજયજી અને મુનિરાજશ્રી અજિતશેખર વિજયજી તથા સહાયગુણ સંપન્ન
સહવર્તી પ્રત્યેક મહાત્માઓ પાણ, અત્ર સ્મરણીય છે.

સોલાપુરના શ્રીશ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક જૈન સંઘે આ બીજા ભાગનો સંપૂર્ણ
લાભ પોતાના જ્ઞાનનિધિમાંથી લઈ એક અનુમોદનીય અને અનુકરણીય સુકૃત
કર્યું છે.

પ્રસ્તુત સંકલનના ત્રીજા વિભાગમાં, બે વિભાગમાં આવેલા પદાર્થો
સંબંધી અનેક ઊંડાણભર્યા પ્રશ્નો ઉઠાવી એનાં ઉત્તરો આપવાનો પ્રયાસ કર્યો છે
જે આ વિષયનાં અનેક રહસ્યો ખોલી આપી જિજ્ઞાસુઓની શ્રુતસંપત્તિમાં સુંદર
વૃદ્ધિ કરશે એવી શ્રદ્ધાપૂર્ણ આશા છે. આ મહાન ગ્રંથના દરેક અધ્યાયક-
અધ્યેતાઓને એ ત્રીજો ભાગ પણ ભણવા માટે હું નમ્ર ભલામણ કરું છું.

પ્રાન્તે, સર્વજ્ઞકથિત પદાર્થોથી જે કાંઈ વિપરિત નિરૂપણ આ સંકલનમાં,
અનાભોગ, પ્રમાદ વગેરે કારણે થઈ ગયું હોય તેનું મિચ્છામિ દુઃક્રંડમ્. ગીતાર્થ
મહાત્માઓને, આમાં જે કાંઈ પદાર્થભૂલ જણાય એનું સંશોધન કરવા તેમજ મને
જણાવવા માટે વિનમ્ર વિનંતી છે. તેમજ આ સંકલનનો વધુમાં વધુ સ્વાધ્યાય
કરી મારા પરિશ્રમને સફળતા બક્ષવામાં પોતાનો ફાળો નોંધાવવા પ્રત્યેક
જિજ્ઞાસુઓને હું હાર્દિક પ્રાર્થના કરું છું.

મુનિ અભયશેખરવિજય...૦૦૦૦૦૦૦૦

- ★ સકલસંઘલિતૈષી અનેકાન્તવાદ મર્મલ પૂજ્યપાદ આ.શ્રીમદ્વિજય ભુવનભાનુ સુ.મ.સા.નાં વૈરાગ્યભીનાં પ્રવચનો સાંભળી જે ભે મહાત્માઓ લગભગ સમકાળે પ્રખરિત બન્યા.. અને અધ્યયનાદિ અનેક સાધના ક્ષેત્રમાં લગભગ હંમેશા સહવર્તી રહ્યા,
- ★ સિદ્ધાન્તમહોદધિ, બહાર્યમૂર્તિ સ્વ.આ.શ્રીમદ્વિજય પ્રેમસૂરીશ્વરજી મ.ના પાવન સાન્નિધ્યમાં જે ભે એ કર્મસાહિત્યનું કોસ અધ્યયન- પરિશીલન કર્યું તથા મૂળ-વૃત્તિ ઉભયસમવેત 'બંધવિધાન' મહાન્નન્યના રચયિતા મહાત્માઓને એ મહાન કાર્ય માટે, અધ્યયનાદિ દ્વારા તૈયાર કર્યા તેમજ એ મહાન ન્નન્યા પદાર્થોના સંગ્રહ, સંશોધન વગેરેમાં પોતાનો સિંહકાળો નોંધાવ્યો,
- ★ કર્મસાહિત્ય, આગમન્નન્યો, છેદન્નન્યો, પ્રકરણન્નન્યો વગેરેની ટોચકમાની વિદ્વન્તા હોવા છતાં જે બન્ને મહાત્માઓ અત્યંત વિનમ્ર બની રહ્યા,
- ★ કર્મન્નન્ય, કમ્મપયડી, છેદન્નન્યો વગેરેનું અધ્યયન કરાવીને તેમજ મારા સંયમજીવનનાં અનેકવિધ પાસાંઓમાં સુંદર પ્રેરણા-માર્ગદર્શન આપીને જેઓએ મારા પર અનહદ ઉપકાર કર્યો છે.....

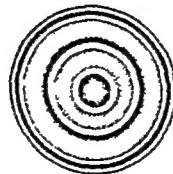
તે ભે મહાત્માઓ,

સિદ્ધાન્તદિવાકર પૂ.આ.શ્રીમદ્ વિજય જ્યઘોષસુ.મ.સા., તથા

સહજાનદી સ્વ.આ.શ્રીમદ્ વિજય ધર્મજિત સુ.મ.સા. ને

પ્રસ્તુત પુસ્તક પુણ્ય સમર્પિત કરતાં અનેરી ધન્યતા અનુભવું છું

મુનિ અભયશેખર વિજય....

ઉદીરણાકરણ

પૃ. ૧ થી ૩૫

પ્રકૃતિ ઉદીરણા	૨
સ્વામિત્વ પ્રકૃપણા	૩
પ્રકૃતિસ્થાન ઉદીરણા	૬
ગુણકણે મોહનીયના ઉદીરણાસ્થાનો	૭
નામકર્મના ઉદીરણાસ્થાનો-ભાંગા	૯
ગુણકણે નામકર્મના ઉદીરણાસ્થાનો	૧૩
સ્થિતિ ઉદીરણા	૧૫
સાદિ-અનાદિ પ્રકૃપણા	૧૫
અજ્ઞાચ્છેદ-સ્વામિત્વ	૧૬
જઘ્નસ્થિતિઉદીરણાસ્વામિત્વ	૧૮
અનુભાગ ઉદીરણા	૨૨
સંજ્ઞા પ્રકૃપણા	૨૨
વિપાક પ્રકૃપણા	૨૩
પ્રત્યય પ્રકૃપણા	૨૪
સાદિ અનાદિ પ્રકૃપણા	૨૫
ઉત્કૃષ્ટ અનુભાગોદીરણા સ્વામિત્વ	૨૭
જઘ્ન્ય અનુભાગોદીરણા સ્વામિત્વ	૨૯
પ્રદેશોદીરણા-સાધાદિ	૩૨
ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદીરણા સ્વામિત્વ	૩૩
જઘ્ન્ય પ્રદેશોદીરણા સ્વામિત્વ	૩૪

ઉપશમનાકરણ

પૃ. ૩૬ થી ૮૫

લક્ષણ-ભેદ	૩૬
પ્રથમસમ્યક્ત્યોત્પાદના	૩૭

પથાપ્રવૃત્તિકરણ	૩૮
અપૂર્વકરણ	૩૯
અનિવૃત્તિકરણ	૪૧
અસન્ધ્યનાથી અનિબ્ધી સમજણ	૪૫
પ્રત્યે અંગે ૮ ભાગ	૪૬
દેશ-સર્વ વિરતિ લાભપ્રકાશ	૪૭
અનંતાં વિસંયોજના	૪૮
અનંતાં ઉપશમના	૪૯
દર્શન મોહ કાપણ	૪૯
દર્શન મોહ ઉપશમના	૫૧
ચારિત્ર મોહ ઉપશમના	૫૨
સ્થિતિભંધોનું અલ્પભાગુત્વ	૫૩
દેશધાની ભંધ	૫૫
અંતરકરણક્રિયા	૫૫
જ્ઞાત અધિકારો	૫૮
ક્રમશઃ વેદોપશમના	૫૯
સંજવન્નિક ઉપશમના	૬૧
અશ્વકર્ણકરણાદા	૬૩
કિકીકરણાદા	૬૩
કિર્દિવેદનઅદા (૧૦ મું ગુણકાણું)	૬૫
ઉપશમશ્રેણિ પ્રતિપાન	૬૭
સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણકાણું	૬૮
નવમું ગુણકાણું	૬૯
અન્યાન્ય સ્થિતિભંધો	૭૨
અપૂર્વકરણ	૭૫
અન્ય કથાય-વેદાદ્ધ જીવની વિશેષતા	૭૭
૯૯ બોલનું અલ્પભાગુત્વ	૭૮
દેશોપશમના	૮૩

ઉદય અધિકાર

પૃ. ૮૭ - ૯૯

પ્રકૃતિ-સ્થિતિ ઉદય	૮૭
પ્રદેશોદય	૮૮
૧૧ ગુણશ્રેણિઓ	૯૧
ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદય સ્વામિત્વ	૯૩
જયન્ય પ્રદેશોદયસ્વામિત્વ	૯૬

સત્તાવિધિ

પૃ. ૧૦૦ - ૧૨૩

સ્વામિત્વદ્વાર	૧૦૦
પ્રકૃતિસ્થાન સત્તા	૧૦૧
સ્થિતિ સત્તા	૧૦૩
ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા સ્વામિત્વ	૧૦૪
જયન્ય સ્થિતિસત્તા સ્વામિત્વ	૧૦૫
અનુભાગસત્તા	૧૦૭
પ્રદેશસત્તા	૧૦૮
ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા સ્વામિત્વ	૧૧૦
જયન્ય પ્રદેશસત્તા સ્વામિત્વ	૧૧૨
પ્રદેશસત્તા સ્થાનવિકલ્પો	૧૧૪

પરિશિષ્ટ : ક્ષપકશ્રેણિ

૧૨૪ - ૧૭૪

શ્રી અર્હ નમ
તસ્યૈ શ્રી ગુરવે નમ
ૐ નમ

શ્રી કર્મપ્રકૃતિ સંગ્રહણી-પદાર્થો - ૨

ઉદીરણાકરણ

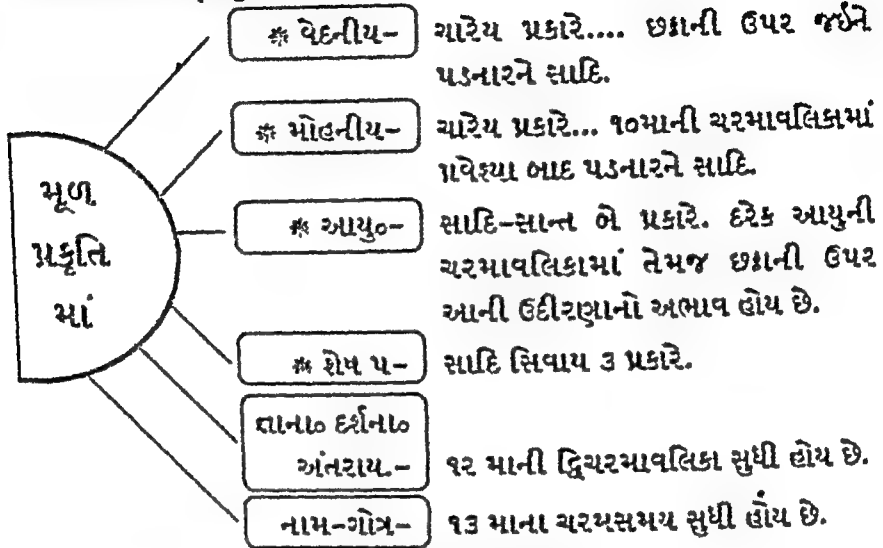
૬ દ્વારે... લક્ષણ, ભેદ, સાદિ-અનાદિ પ્રશ્નણા, સ્વામિત્વ, પ્રકૃતિસ્થાન સમુત્કીર્તન અને તેનું સ્વામિત્વ.

૧. લક્ષણ- ઉદયવતી પ્રકૃતિના, ઉદયાવલિકાની બહાર રહેલા નિષેકોમાંથી દલિકોનો જે સકષાય કે અકષાય (સંકલિષ્ટ કે વિશુદ્ધ) વીર્યવિશેષથી ઉદયસમયમાં નિષેપ થાય છે તે ઉદીરણાકરણ કહેવાય છે. સામાન્યથી, ૪૧ પ્રકૃતિની અમુક અવસ્થા છોડીને, જેનો વિપાકોદય હોય તેની ઉદીરણા હોય છે.
૨. ભેદ- ૪ ભેદ - પ્રકૃતિઉદીરણા, સ્થિતિઉદીરણા, રસોદીરણા, પ્રદેશોદીરણા... આ ચારેય ભેદે ઉદીરણા એક સાથે જ થાય છે, કારણ કે ઉપર રહેલા દલિકોના પ્રકૃતિ વગેરે ચારે ઉદીરણા કરીને ભોગવાય છે.

આ ચારેના બબ્બે ભેદ... મૂળપ્રકૃતિઉદીરણા અને ઉત્તરપ્રકૃતિ ઉદીરણા આના અનુક્રમે ૮ અને ૧૫૮ ભેદ જાણી લેવા.

પ્રકૃતિ ઉદીરણા-

સાધનાદિ પ્રકૃપણા-

૧૪ મે કરણવીર્ય ન હોવાથી ઉદીરણા હોતી નથી.

ઉત્તરપ્રકૃતિમાં-

* ૧૧૦ અધુવોદયીની-	સાદિ-સાન્ત
* મિથ્યાત્વ-	ચારે પ્રકારે. પ્રથમસ્થિતિની દ્વિચરમા આવલિકા સુધી ૧લે ગુણઠાણે હોય.
* જ્ઞાનો ૧૪, વાર્ણાદિ ૨૦, તૈજસ-૭, સ્થિરાસ્થિર, શુભાશુભ, અગુરુ, નિર્માણ	૪૭ ધુવોદયીના સાદિ સિવાય ૩ પ્રકાર

સ્વામિત્વપ્રકૃપણા -

મૂળપ્રકૃતિમાં -

* જ્ઞાનાંદર્શનાં અંતરાય - ચરમાવલિકા ન્યૂન ૧૨ માં સુધી... છદ્મસ્થો.

* મોહનીય - ચરમાવલિકા ન્યૂન ૧૦ માં સુધીના જીવો... સરાગીઓ.

* વેદનીય-આયુ - છઠ્ઠાગુણ સુધીના પ્રમત્તો.

(તે તે આયુની ચરમાવલિકા પણ છોડવી.)

* નામ-ગોત્ર - ૧૩ ગુણકાણા સુધીના જીવો- સયોગીઓ

ઉત્તરપ્રકૃતિમાં-

* જ્ઞાનાં ૧૪ - ચરમાવલિકા ન્યૂન ૧૨ માં સુધીના છદ્મસ્થો.

* નિદ્રા-પ્રયત્ના - ઈન્દ્રિયપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તા જીવો ભપકથ્રેણિ સિવાય ૧૧ માં ગુણ સુધી.^૧ શરીર પર્યાપ્તિની પૂર્ણતાથી ઈન્દ્રિયપર્યાપ્તિની પૂર્ણતા સુધી આ બે નો ઉદય હોય છે પણ ઉદીરણા હોતી નથી. (શરીરપર્યાપ્તિ પૂર્વે ઉદય- ઉદીરણા બન્ને હોતા નથી.)

* ધીણહિન્નિક - નિદ્રા પ્રમાણે, પણ અપ્રમત્તોને-વૈકિયશરીરીઓને આહારકશરીરીને, દેવ-નારકીઓને તેમજ યુગલિકીને પણ આના ઉદય-ઉદીરણા હોતા નથી.

* શાન્તા-અશાન્તા - સઘળા પ્રમત્તો જેનો ઉદય હોય તેને ઉદીરે.

* નામમી ધ્રુવોદયી ૩૩ ... સયોગી જીવો.

* ઉપધાત... - આહારી જીવો (ઔદાં વૈં આહાં આ ૩ માંથી કોઈપણ એક શરીરનામકર્મના ઉદયથી તે તે શરીરવર્ગણાના પુદ્ગલોને ઋણકરનાર) શરીરસ્થ જીવો.^૨ તેથી વિગ્રહ ગતિમાં કે કેવલી સમું માં ૩/૪/૫ માં સમયે કાર્મણકાયયોગીને તેમજ ૧૪મે આના ઉદય-ઉદીરણા હોતા નથી.

૧ કર્મસ્તવ વગેરે માં ભપકને ૧૨ માં સુધી આ બેનો ઉદય માન્યો છે, તેથી ૧૨માની ચરમાવલિકા શેષ રહે ત્યાં સુધી તેઓના પ્રતે ઉદીરણા જાણવી.

૨ પંચસંગ્રહમાં શરીરપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તા જીવોને આના ઉદીરક કલા છે. અને તેથી કમ્મપયડીના ટીકાકારોએ શરીરસ્થજીવો તરીકે શરીરપર્યાપ્તિથી પર્યાપ્તા જીવો એવો અર્થ કર્યો છે.

* સુક્રમ કિદીકૃતલોભ— ચરમાવલિકા સિવાયના ૧૦ માના જીવો.

* ભાદરલોભ— ૯ મા સુધીના જીવો.

* ત્રસત્રિક-સ્થાવરત્રિક, ૩ વેદ, ૪ આયુ, ૪ ગતિ, ૫ જાતિ,

મિથ્યાત્વાદિ ૩ દૃષ્ટિ રપ — તે તે કર્મના ઉદયવાળા સયોગી જીવો

* પ્રત્યેક.... પ્રત્યેક નામકર્મના ઉદયવાળા શરીરસ્થ જીવો.^૧
(ઉત્પત્તિકાળથી જ જીવ શરીરનો પ્રારંભ કરી દે છે, અને ત્યારથી જ એ શરીરસ્થ કહેવાય છે.)

* સાધારણ સાધાં નામકર્મના ઉદયવાળા શરીરસ્થ જીવો.^૨

* ઔદાઁ ૬..... આદાંવૈક્રિય શરીરી સિવાયના દરેક આહારી જીવો

* ઔદાંઉપાંગ.... એકે સિવાયના ઉપરોક્ત જીવો.

* વૈક્રિય ૬.... શરીરસ્થ દેવ-નારકો, ઉત્તરવૈં વિકુર્વતા સંઘી મનુષ્ય-તિર્યચો-બાપર્યાંવાઉકાય.^૩

* વૈક્રિય ઉપાંગ— વાઉકાય સિવાયના ઉપરોક્ત જીવો.

* આદાં ૭— આહારક શરીરના વિકુર્વક પ્રમત્તસંયતો

* ૬ સંઘ ૬ સંસ્થાન.... તે તેના ઉદયવાળા લબ્ધિપર્યાં શરીરસ્થ પંચેં તિર્યચ-મનુષ્યો, દેવો, ઉત્તરવૈંવાળા તિર્યચ-મનુષ્યો,^૪ આહારકશરીરી અને યુગલિકો સમયતુંની જ ઉદીરણા કરે છે. ક્ષપકશ્રેણિવાળા જીવો પ્રથમ સંઘના જ ઉદીરક હોય છે. એકે, વિક્લે, નારકી અને લબ્ધિ અપર્યાં પંચેંતિર્યચ-મનુષ્યો હુંડક સંસ્થાનને જ ઉદીરે છે. તેમજ એકે, નારકી સિવાયના આ જીવો સેવાર્ત્તસંઘને જ ઉદીરે છે.

૨ પંચસંઘમાં શરીરપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તા જીવોને આના ઉદીરક કહ્યા છે. અને તેથી કમ્મપયડીના દીકારોએ શરીરસ્થજીવો તરીકે શરીરપર્યાપ્તિથી પર્યાપ્તાજીવો એવો અર્થ કર્યો છે.

૩ ઔદા. શરીરની અપેક્ષાએ લબ્ધિ-કરણ પર્યાપ્તા હોવા છતાં આરબ્ધવૈક્રિયશરીરની અપેક્ષાએ હજુ કરણઅપર્યાં જ હોય અને મૃત્યુ પામી શકે છે. કરણ અપર્યાં અવસ્થામાં મૃત્યુ ન જ થાય એવો નિયમ ભવપ્રત્યયિક શરીર સંબંધી કરણઅપર્યાં માટે છે. લબ્ધિપ્રત્યયિક શરીર માટે નહીં.

૪ તિર્યચ-મનુષ્યો ઉત્તરવૈક્રિયકાળે વિશુદ્ધિવાળા હોવાથી, ગમે તેવું શરીર બનાવે તોય સમયતું નો જ ઉદય-ઉદીરણા કહેવાય છે. આ જ રીતે સુસ્વર-શુભખગતિ માટે જાણવું-

- * આનુપૂર્વી-૪ - સ્વસ્વ ગતિ નામના ઉદયવાળા જીવો વિગ્રહગતિમાં.
- * પરાઘાત - પર્યાંનામકર્મોદયવાળા શરીરપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તા જીવો.
- * આતપ - સૂર્યવિમાનની નીચે રહેલા ખર બાંપર્યા. પૃથ્વીકાયના શરીરપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તા જીવો.
- * ઉદોત - તેઉં વાઉં સિવાયના શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તા બાદર પર્યાપ્તા તિર્યંચો, ઉત્તરવૈક્રિયશરીરી દેવ-મુનિ, આહારક શરીરી..
- * શુભખગતિ - શરીરપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તા દેવો, યુગલિકો, ઉત્તરશરીરી, તેમજ કેટલાક પર્યાં પંચેં તિર્યંચ-મનુષ્યો.
- * સુસ્વર - કેટલાક પર્યાં વિકલેં સહિતના ભાષાપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્તા ઉપરોક્ત જીવો.
- * કુખગતિ - શરીરપર્યાપ્તિએ પર્યાં નારકો, વિકલેં તેમજ કેટલાક પર્યાં પંચેં તિર્યંચ-મનુષ્યો.
- * દુસ્વર - ભાષાપર્યાપ્તિએ પર્યાં નારકો તેમજ કેટલાક પર્યાં વિકલેં પંચેં તિર્યંચો-મનુષ્યો.
- * ઉચ્છવાસ - શ્વાસોં પર્યાપ્તિએ પર્યાં જીવો.^૫
- * યશકીર્તિ - નારકી, તેઉં વાઉં, અપર્યાં તેમજ સૂક્ષ્મ સિવાયના કેટલાક જીવો.
- * સુભગ-આદેય - કેટલાક દેવો-સંજી તિર્યંચ-મનુષ્યો.
- * ઉચ્ચગોત્ર - સર્વ દેવો, કેટલાક મનુષ્યો, સર્વ વ્રતધારી મનુષ્યો^૬ (દેશ-સર્વવિરતિધર મનુષ્યો)
- * નીચગોત્ર - સર્વ નારકો- સર્વતિર્યંચો, કેટલાક મનુષ્યો
- * દુર્ભગ-અનદેય - સર્વ નારકીઓ સંમૂં (અસંજી) જીવો તેમજ કેટલાક દેવો-મનુષ્યો-પંચેં તિર્યંચો.

૫ જ્યાં સુધી શ્વાસોં અને ભાષાનો નિરોધ કર્યો નથી ત્યા સુધી કેવળીઓને શ્વાસોં સુસ્વર/દુસ્વરના ઉદય-ઉદીરાણા હોય છે.

૬ નીચકુલોત્પન્ન મનું પણ જ્યારે દેશ કે સર્વ વિરતિધર બને છે ત્યારથી એને ઉચ્ચગોત્રના જ ઉદય-ઉદીરાણા હોય છે. તિર્યંચમાં દેશવિરતિધર હોય તો પણ નીચગોત્ર જ હોય.

* અપયશ

- સર્વનારકીઓ, સૂદમજીવો, અપયંજીવો, તેહં વાહં જીવો તેમજ કેટલાક રોષ જીવો.

* જિનનામ

- ૧૩ મે ગુણકાર્ણ રહેલા શ્રી તીર્થંકર દેવો.

* સૂદમલોભ સિવાયના કયાઓ

- જ્યાં સુધી બંધોદય હોય ત્યાં સુધીના જીવો.

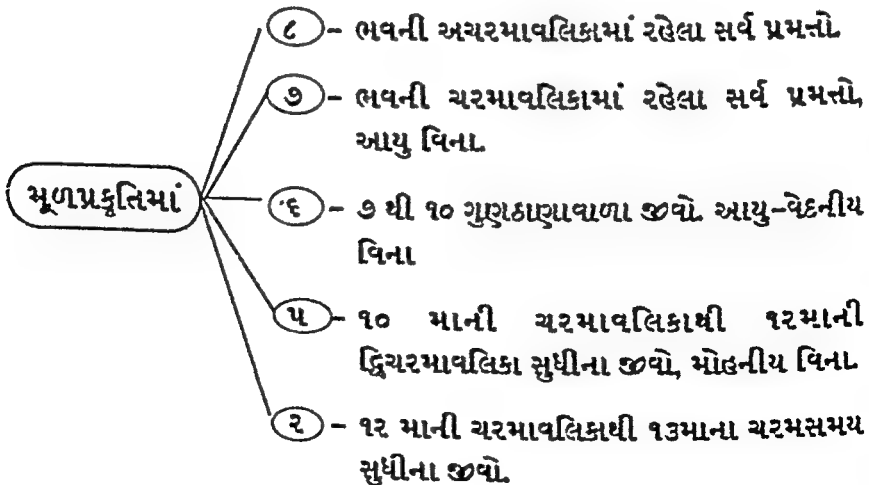
* હાસ્યાદિ ૬...

૮ માના ચરમ સમય સુધીના બધા જીવો.

દેવો ઉત્પત્તિના પ્રથમ અંતર્મુર્ત્તમાં નિયમા હાસ્ય-રતિ અને શાતાના ઉદીરક હોય છે, ત્યારબાદ શોકાદિ સાથે પરાવર્તમાનભાવે નારકીઓ પ્રથમ અંતર્મુર્ત્તમાં નિયમા શોક-અરતિ-અશાતાના ઉદીરક હોય છે, ત્યારબાદ પરાવર્તમાનભાવે કેટલાક તીવ્રપાપી નારકીઓ સંપૂર્ણભવ દરમ્યાન શોકાદિના જ ઉદીરક રહે છે.

પ્રકૃતિરચનાઉદ્દીચણ

સામાન્યથી છઠા કર્મગ્રંથમાં જે ઉદયસ્થાનો અને તેના ભાંગ્ય કક્ષા છે તે મુજબ પ્રસ્તુતમાં પણ જાણવું, જે સંક્ષેપમાં નીચે મુજબ છે.

ઉ	→	* જ્ઞાનાં અંતરાય	- ૫-૫ પ્રકૃતિઓનું ૧ ઉદીરણા સ્થાન.....
ત	→	* વેદનીય આયુ ગોત્ર	- જે ઉદયવાળી હોય તે ૧ પ્રકૃતિ જ ઉદીરિ.....
૨	→	* દર્શનાવરણીય	- બે ઉદી.સ્થાનો ૪-૫. નિદ્રાપંચકમાંથી ૧ ની ઉદીરણા હોય ત્યારે ૫ નું ઉદીરણાસ્થાન ૫ ભાંગા, એ સિવાય ૪નું ઉદી.સ્થાન ૧ ભાંગો.
પ્ર	→	* મોહનીય	- ૯ ઉદીરણાસ્થાનો.... ૧,૨,૪,૫,૬,૭,૮,૯,૧૦.
કૃ			
તિ			
માં			

સામાન્યથી કોઈપણ જીવને કોધાદિ ૪ માંથી ૧ કષાય, ૩ વેદમાંથી ૧ વેદ અને બે યુગલમાંથી ૧ યુગલનો એકસમયે ઉદય-ઉદીરણા હોય છે. તેથી આ ૩ ના કારણે કુલ $૪ \times ૩ \times ૨ = ૨૪$ ભાંગા થાય છે જેને ચોવીશી કહે છે.

૧લે ગુણકાણે - ૪ ઉદીરણાસ્થાનો - ૧૦,૯,૮,૭.

અનંતાનુબંધી વગેરે ૪મવેદમિથ્યાત્વ+૧યુગલ (૨)+ભય+જુગુપ્સા = ૧૦. આમાંથી, અનંતાં વિસંયોજકને પ્રથમાવલિકામાં અનંતાંના ઉદય-ઉદીરણા હોતા નથી. તેમજ ભય-જુગુ. પણ દરેકને ભજનાએ હોય છે. શેષ ૭ દરેક મિથ્યાત્વીને અવશ્ય હોય છે. તેથી નીચે મુજબ ઉદય-ઉદીરણાસ્થાનોની ચોવીશીઓ જાણવી.

૭ - ૧ ચોવીશી

૮ - ૭+ અનંતાં કે ભય કે જુગુ = ૩ ચોવીશી

૯ - ૭+ અનંતાંભય કે ભયજુગુ કે જુગુઅનંતાં = ૩ ચોવીશી.

૧૦ - ૭+ અનંતાં + ભય +જુગુ = ૧ ચોવીશી.... કુલ ૮ ચોવીશી.

૨ જે ગુણકાણે - ૩ ઉદીરણાસ્થાનો - ૭,૮,૯,

૭ - અનંતાં વગેરે ૪ + ૧ વેદ + ૧ યુગલ = ૧ ચોવીશી.

૮ - ૭ + ભય કે જુગુ = ૨ ચોવીશી.

૯ - ૭ + ભય+જુગુ = ૧ ચોવીશી. કુલ ૪ ચોવીશી.

૩ જે ગુણકાણે - ૩ ઉદીરણાસ્થાનો - ૭,૮,૯,

૭ - અપ્રત્યં વગેરે ૩ + મિશ્ર + ૧ વેદ + ૧ યુગલ = ૧ ચોવીશી.

૮ - ૭ + ભય કે જુગુન્ = ૨ ચોવીશી

૯ - ૭ + ભય + જુગુન્ = ૧ ચોવીશી.... કુલ ૪ ચોવીશી.

૪ થે ગુણકાણે

૬ - અપ્રત્યાઽ વગેરે ૩ + ૧ વેદ + ૧ યુગલ = ૧ ચોવીશી

૭ - ૬ + સમ્યગ્ કે ભય કે જુગુન્ = ૩ ચોવીશી

૮ - ૬ + સમ્યગ્-ભય કે ભય- જુગુન્ કે જુગુન્ સમ્યગ્ = ૩ ચોવીશી

૯ - ૬ + સમ્યગ્ + ભય + જુગુન્ = ૧ ચોવીશી.... કુલ ૮ ચોવીશી.

૫ થે ગુણકાણે - ૪ થા ગુણકાણાના ચારેય ઉદીરણાનોમાંથી અપ્રત્યાઽ ભાદ કરવાથી ૫, ૬, ૭, ૮, એ ૪ ઉદીરણાસ્થાનો- ૮ ચોવીશી.

છે-૭મે - પ્રત્યાઽ ભાદ કરીને ૪, ૫, ૬, ૭ જે ૪ ઉદીરણાસ્થાનો ૮ ચોવીશી.

૮ મે - ૪ - સંજવળ ૧- ૧ વેદ + ૧ યુગલ = ૧ ચોવીશી

૫ - ૪ + ભય કે જુગુન્ = ૨ ચોવીશી

૬ - ૪ + ભય + જુગુન્ = ૧ ચોવીશી. કુલ ૪ ચોવીશી.

૯ મે - ૨ ઉદીરણાસ્થાનો... ૨ અને ૧.

૨ - સંજવળ ૪ માંથી ૧ + ૧ વેદ = ૧૨ ભાંગા

૧ - સંજવળ ૪ માંથી ૧ = ૪ ભાંગા

૧૦ મે - ૧ સૂક્ષ્મલોભની ઉદીરણા હોય.

આમ, ૧૦, ૯, ૮, ૭, ૬, ૫ અને ૪ આ ઉદીરણાસ્થાનોમાં ક્રમશઃ ૧, ૬, ૧૧, ૧૭, ૭, ૪, અને ૧ ચોવીશીઓ છે. કુલ ૪૦ ચોવીશીના ૯૬૦ ભાંગા.

(૮ માની ચોવીશીઓ જુદી ગણી નથી.)

કુલ ભાંગા ૯૬૦ + ૧૨ + ૪ + ૧ = ૯૭૭.

(સૂક્ષ્મલોભને જો જુદો ન ગણીએ તો ૯૭૬ ભાંગા જાણવા.)

૭ ઔપશયિક કે ભાગિક સમ્યક્વીને સમ્યગ્ ના ઉદય-ઉદીરણા હોતા નથી.

૮ છે-૭મે સમ્યગ્ વિનાની જે ૪ ચોવીશીઓ છે તે ૪ આ ૪ છે, માત્ર ગુણકાણાનો ફેર છે.

નામકર્મ

- ૪૧, ૪૨, ૫૦, ૫૧, ૫૨, ૫૩, ૫૪, ૫૫, ૫૬ અને ૫૭ આમ ૧૦ ઉદીરણાસ્થાનો છે.* તૈં ૭, વર્ણાદિ ૨૦, અગુરુ, સ્થિર-અસ્થિર-શુભ-અશુભ અને નિર્માણ આ ૩૩ની ધ્રુવોદીરણા હોય છે.

એકેન્દ્રિયના ઉદીરણાસ્થાનો-ભાંગા-

૪૨, ૫૦, ૫૧, ૫૨, ૫૩.

૪૨ → ૩૩ + તિંદ્ર, સ્થાં, એકે, દુર્ભગ, અનાદેય, સૂંબાંમાંથી ૧, પર્યાંઅપર્યાંમાંથી ૧, યશાયશમાંથી ૧. બાંપર્યાંને યશાયશ ૨ ભાંગા, બાંઅપર્યાંનેઅયશ ૧ ભાંગો, સૂક્ષ્મ પર્યાં અપર્યાં ને અયશ સાથે ૨ ભાંગા - કુલ ૫ ભાંગા.

૫૦ → ૪૨ - તિં આનું + ઔદાં ૬ (ઉપાંગ વિના) + હુંડક + ઉપધાત + પ્રત્યેક/સાધાંમાંથી ૧. ઉપરોક્ત ૫-૫ ભાંગા પ્રત્યેક/સાધાં સાથે ૧૦ ભાંગા. તેમજ બાંપર્યાંવાઉં ને ઉં વૈક્રિયમાં વૈંદ સાથે અયશનો ૧ જ ભાંગો... કુલ ૧૧ ભાંગા.

૫૧ → ૫૦ + પરાધાત... ઉપરોક્ત ૧૧માંથી અપર્યાંના ૪ કાઢી નાંખવાથી ૭ ભાંગા.

૯ નામકર્મની ૧૦૩ પ્રકૃતિની ગણતરીએ આ સ્થાનો જાણવા ૬૭ ની ગણતરીએ લઈએ તો આ સ્થાનો અનુક્રમે ૨૦, ૨૧, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦ અને ૩૧ એમ જાણવા ૮ અને ૬ નું ઉદયસ્થાન ૧૪મે ગુણકાણે હોવાથી એ બે ઉદીરણા સ્થાન તરીકે મળતા નથી. આની પ્રક્રિયા આ પ્રમાણે છે. વિગ્રહગતિમાં ૪૨ હોય છે. ઉત્પત્તિસ્થાને જીવ શરીરસ્થ થાય છે. તેથી શરીર સંબંધી ઔદાં૭ (કે વૈં૭), પ્રત્યેક કે સાધાં, ઉપધાત, ૧ સંસ્થાન અને ૧ સંઘયાણુ આમ ૧૧ પ્રકૃતિઓ વધવાથી તેમજ આનુપૂર્વી જવાથી ૫૨ પ્રકૃતિઓ થાય છે. એકેને ઉપાંગ અને સંઘ ન હોવાથી આ સ્થાને ૫૦ હોય છે અને વૈક્રિયમાં સંઘ ન હોવાથી ૫૧ હોય છે. (ઉવૈં કે આહારક પ્રારંભે પણ ૫૧ હોય છે.) શરીરપર્યાપ્તિએ પર્યાં થવા પર એક ખગતિ અને પરાધાત ઉમેરાવાથી ૫૪ થાય છે. (એકે ને ખગતિ નહીં, તેથી ૫૧, વૈંઆહાને ૫૩) ત્યારબાદ આતપ કે ઉદ્યોત નો ઉદય થવાથી કે શ્વાસોંપર્યાંપૂર્ણ થવાથી ૧ પ્રકૃતિ વધવાથી ૫૫ (૫૨ કે ૫૪) થાય છે. ત્યારબાદ આતપ કે ઉદ્યોતનો ઉદય થવાથી કે ભાષા પર્યાંપૂર્ણ થવાથી ૧ પ્રકૃતિ વધવાથી ૫૬ (૫૩ કે ૫૫) થાય છે. ત્યારબાદ ઉદ્યોતનો ઉદય થવાથી (૫૭ કે ૫૬) પ્રકૃતિ થાય છે. (આતપ ઉદ્યોતમાંથી ૧ જીવને ૧નો જ ઉદય હોય. એ ઉદય શ્વાસોં અને સ્વરનો ઉદય થવા પહેલાં કે પછી પણ થઈ શકે છે, માટે અહીં આ રીતે લખ્યું છે.)

૫૨ → ૫૧ + ઉચ્છ૦ ઉપરોક્ત ૭ ભાંગા.

૫૧ + આતપ. પર્યાભાદર પ્રત્યેકને ૪ હોવાથી યજ્ઞાયજ્ઞના ૨ ભાંગા

૫૧ + ઉદ્યોત. પર્યાભાદરે હોવાથી પ્રત્યેક/સાધ્યો - યજ્ઞાયજ્ઞ... ૪ ભાંગા. કુલ ૧૩ ભાંગા.

૫૩ → ૫૧ + ઉચ્છ૦+ આતપ ૨ ભાંગા.

૫૧ + ઉચ્છ૦+ ઉદ્યોત ૪ ભાંગા... કુલ ૬ ભાંગા

તેથી એકે ને કુલ ૫ + ૧૧ + ૭ + ૧૩ + ૬ = ૪૨ ભાંગા હોય.

બેઈન્દ્રિય - ૪૨, ૫૨, ૫૪, ૫૫, ૫૬, ૫૭.

૪૨ → ૩૩ + તિર, બેઈ, ત્રસ, ભા, દુર્ભગ, અનાદેય, પર્યાભ/અપર્યાભમાંથી ૧, યજ્ઞાયજ્ઞમાંથી ૧. પર્યાભ સાથે યજ્ઞાયજ્ઞ ૨ ભાંગા, અપર્યાભને અયજ્ઞનો ૧, કુલ ૩ ભાંગા.

૫૨ → ૪૨-આનુઞ + ઔદિભ ૭+ હુંડક + છેવડું + ઉપધાત + પ્રત્યેક.. ઉપરોક્ત ૩ ભાંગા.

૫૪ → ૫૨ + પરાધાત + કુખગતિ... પર્યાભને યજ્ઞાયજ્ઞના ૨ ભાંગા

૫૫ → ૫૪ + ઉચ્છ૦ ઉપરોક્ત ૨ ભાંગા

૫૪ + ઉદ્યોત ઉપરોક્ત ૨ ભાંગા... કુલ ૪ ભાંગા

૫૬ → ૫૪ + ઉચ્છ૦ + સુચ્ચર કે દુચ્ચર ૪ ભાંગા

૫૪ + ઉચ્છ૦ + ઉદ્યોત ૨ ભાંગા. કુલ ૬ ભાંગા.

૫૭ → ૫૪ + ઉચ્છ૦ + ઉદ્યોત + સુચ્ચર કે દુચ્ચર ૪ ભાંગા

બેઈ ના કુલ ૨૨ ભાંગા.

આ પ્રમાણે તેઈના ૨૨ અને ચઈના ૨૨ ભાંગા.

વિકલેન્દ્રિયના કુલ ૬૬ ભાંગા.

તિર્યયપંચેન્દ્રિય - ૪૨, ૫૧, ૫૨, ૫૩, ૫૪, ૫૫, ૫૬, ૫૭.

૪૨ → ૩૩ + તિર, પંચે, ત્રસ, ભા, પર્યા-અપર્યાભ માંથી ૧, સુભગાદેય કે દુર્ભગાનદેયમાંથી ૧ યુગલ, યજ્ઞાયજ્ઞમાંથી ૧, પર્યાભને ૪ ભાંગા. અપર્યાભ ને દુર્ભગાદે ૪ હોવાથી ૧ ભાંગો.... કુલ ૫ ભાંગા.^૧

૧૦ દુર્ભગની સાથે અનાદેય ૪ હોય અને સુભગ સાથે આદેય ૪ હોય એવો સ્ત્રન્યકારનો મત છે. અન્ય મત એવો છે કે દુર્ભગ સાથે આદેય પાત્ર અને સુભગ સાથે અનાદેય પાત્ર હોઈ શકે છે. તેથી અન્યમતે સુભગ-દુર્ભગ, આદેય-અનાદેય, યજ્ઞાયજ્ઞના ૮ ભાંગા થાય છે જ્યારે સ્ત્રન્યકારના મતે ૪ ભાંગા થાય છે. આ ૪ કારણસર આગળ-આગળ પાત્ર ભાંગાની સંખ્યામાં ફેર જાયલો.

૫૨ → ૪૨-આનુ૦ + ઔદા૦ ૭ + છમાંથી ૧ સંઘ૦ ૧ સંસ્થાન + ઉપઘાત + પ્રત્યેક. પર્યાંના ૬x૬x૪ = ૧૪૪ ભાંગા, અપર્યાંને ૧ = ૧૪૫ ભાંગા

૫૪ → ૫૨ + પરાઘાત + બેમાંથી ૧ ખગતિ... ૧૪૪x૨ = ૨૮૮ ભાંગા.

૫૫ → ૫૪ + ઉચ્છ. ૨૮૮ ભાંગા.

૫૪ + ઉદ્યોત ૨૮૮, કુલ ૫૭૬ ભાંગા.

૫૬ → ૫૪ + ઉચ્છ૦ + ૧ સ્વર. ૫૭૬ ભાંગા.

૫૪ + ઉચ્છ૦ + ઉદ્યોત ૨૮૮ ભાંગા, કુલ ૮૬૪ ભાંગા.

૫૭ → ૫૪ + ઉચ્છ૦ + ૧ સ્વર + ઉદ્યોત ૫૭૬ ભાંગા.

આ સ્વાભાવિક ૨૪૫૪ ભાંગા થયા.

હવે ઉત્તરવૈક્રિયના ભાંગા - ૫૧, ૫૩, ૫૪, ૫૫, ૫૬.

૫૧ → ૪૨-આનુ૦ + વૈ૦ ૭ + સમચતુ૦ + ઉપઘાત + પ્રત્યેક.

પર્યાં ૪ હોય. ૧ યુગલ સાથે યશાયશના ૪ ભાંગા.

૫૩ → ૫૧ + પરાઘાત + શુભખગતિ - ૪ ભાંગા

૫૪ → ૫૩ + ઉચ્છ૦ ૪ ભાંગા

૫૩ + ઉદ્યોત ૪ ભાંગા... કુલ ૮ ભાંગા.

૫૫ → ૫૩ + ઉચ્છ૦ + સુસ્વર ૪ ભાંગા

૫૩ + ઉચ્છ૦ + ઉદ્યોત ૪ ભાંગા... કુલ ૮ ભાંગા.

૫૬ → ૫૩ + ઉચ્છ૦ + સુસ્વર + ઉદ્યોત ૪ ભાંગા

આમ ઉવૈક્રિયના કુલ ૨૮ ભાંગા....

પંચેતિર્યયના કુલ ૨૪૮૨ ભાંગા થયા.

મનુષ્ય - ૪૧, ૪૨, ૫૧, ૫૨, ૫૩, ૫૪, ૫૫, ૫૬, ૫૭.

સ્વાભાવિક મનુષ્યને ૪૨, ૫૨, ૫૪, ૫૫, અને ૫૬ આ પાંચ ઉદીરણા સ્થાનો હોય છે. જેના ભાંગા સ્વાભાવિક તિંપંચે૦ જેવા (ઉદ્યોત વિનાના-તિંના સ્થાને મનુષ્ય) તેથી અનુક્રમે ૫, ૧૪૫, ૨૮૮, ૨૮૮ અને ૫૭૬ ભાંગા થવાથી કુલ.... ૧૩૦૨ ભાંગા.

ઉવૈક્રિયમાં પણ તિર્યય મુજબ. પાંચ ઉદીરણાસ્થાનો, ભાંગા પણ એ જ મુજબ. પણ ઉદ્યોત માત્ર સાધુઓને જ હોવાથી સુભગ આદેય યશનો એક એક જ ભાંગો તેની સાથે હોય. કુલભાંગા.....૧૯.

આદરક્રમાં ઉંચે મુજબ ૫ ઉદીરણાસ્થાનો... બધે સુભગ-અદેય-ચરા હોવાથી કુલ ૭ ભાંગા.

કેવલી - ૪૧, ૪૨, ૫૨, ૫૩, ૫૪, ૫૫, ૫૬, ૫૭.

૪૧ → ૪૨-આનુપૂર્વી સુભગ/અદેય/ચરાનો ૧ ભાંગો -

સામાન્યકેવળી ને કેવલીસમુ.માં કાર્મણકાયયોગમાં

૪૨ → ૪૧ + જિનનામ તીર્થકરકેવલીને ૧ ભાંગો.

૫૨ → ૪૧ + ઔદાભૃ + પ્રથમ સંધો + છમાંથી ૧ સંસ્થાન + ઉપધાત + પ્રત્યેક, ૬ ભાંગા ઔદાભૃ મિશ્રકાયયોગમાં.

૫૩ → ૫૨ + જિનનામ. સમયતુલ હોવાથી ૧ ભાંગો.

૫૬ → ૫૨ + ૫૨ાં + ઉચ્છં + ૧ અગતિ + ૧ સ્વર... ૨૪ ભાંગા સ્વભાવસ્થ કેવળીને

૫૭ → ૫૬ + જિનનામ.. ૧ ભાંગો સ્વભાવસ્થ તીર્થકરને.

૫૬ → ૫૭ - સ્વર... ૧ ભાંગો વચનયોગ કુંધો.

૫૫ → ૫૬ - ઉચ્છં... ૧ ભાંગો ઉચ્છં કુંધો.

૫૫ → સામાન્યકેવળીના ૫૬-સ્વર.... ૧૨ ભાંગા.

૫૪ → સામાન્યકેવળીના ૫૫-ઉચ્છં..... ૧૨ ભાંગા.

કેવળીના કુલ ૬૦ ભાંગા.... (આમાં સામાન્યકેવળીનો ૪૧ ના ઉદીરણાસ્થાનનો ૧ ભાંગો તેમજ તીર્થકરકેવળીના ૪૨, ૫૩, ૫૭, ૫૬, ૫૫ ઉદીરણાસ્થાનનોના ૫ ભાંગા.... આ ૬ ભાંગા નવા છે. શેષ ભાંગા સામાન્યમનુષ્યના ભાંગામાં આવી ગયા હોવાથી ફરીથી ગણાતા નથી.) તેથી મનુષ્યના કુલ $૧૩૦૨ + ૧૯ + ૭ + ૬ = ૧૩૩૪$ ભાંગા જાણવા.

દેવ - ૪૨, ૫૧, ૫૩, ૫૪, ૫૫, ૫૬.

૪૨ - ૩૩ + દેવદ્વિક + પંચેં, ત્રસ, ભાદર, પચાં, સુભગાદેય કે દુર્ભગ-અનદેયમાંથી ૧, ચશાયશમાંથી ૧, કુલ ૪ ભાંગા.

૫૧ - ૪૨-દેવાનું + વૈં, સમયતુલ, ઉપધાત, પ્રત્યેક - ૪ ભાંગા

૫૩ - ૫૧ + શુભઅગતિ + પરાધાત - ૪ ભાંગા

૫૪ - ૫૩ + ઉચ્છં - ૪ ભાંગા

૫૩ + ઉદ્યોત - ૪ ભાંગા.... કુલ ૮ ભાંગા.

૫૫ - ૫૩ + ઉચ્છ્રં + સુસ્વર - ૪ ભાંગા.

૫૩ + ઉચ્છ્રં + ઉદોત - ૪ ભાંગા..... કુલ ૮ ભાંગા.

૫૬ - ૫૩ + ઉચ્છ્રં + સુસ્વર + ઉદોત - ૪ ભાંગા.

દેવના કુલ ૩૨ ભાંગા...

નરક - ૪૨, ૫૧, ૫૩, ૫૪, ૫૫,

૪૨ - ૩૩ + નરકદ્રિક + પંચે., ત્રસ, ભાં, પચાં, દુર્ભગ,

અનાદેય, અયશ - ૧ ભાંગો

૫૧ - ૪૨ - નરકાનું + પૈંઝ, હુંડક, ઉપધાત, પ્રત્યેક - ૧ ભાંગો.

૫૩ - ૫૧ + પરાધાત + કુખગતિ - ૧ ભાંગો.

૫૪ - ૫૩ + ઉચ્છ્રં - ૧ ભાંગો.

૫૫ - ૫૪ + દુસ્વર - ૧ ભાંગો... કુલ ૫ ભાંગા.

નામકર્મના ઉદીરણાસ્થાનો અને તેના ભાંગા.

ઉદીરણ સ્થાન	એકો	વિકલો	પંચેતિર્યંક		મનુષ્ય					દેવ	નારક	કુલ ભાંગા
			સામા	વૈ	સામા	૧	આદાં	સામા કેવલી	તીર્થકર			
૪૧								૧				૧
૪૨	૫	૯	૫		૫				૧	૪	૧	૩૦
૫૦	૧૧											૧૧
૫૧	૭			૪		૪	૧			૪	૧	૨૧
૫૨	૧૩	૯	૧૪૫		૧૪૫			(૬)				૩૧૨
૫૩	૬			૪		૪	૧		૧	૪	૧	૨૧
૫૪		૬	૨૮૮	૮	૨૮૮	૫	૨	(૧૨)		૮	૧	૬૦૬
૫૫		૧૨	૫૭૬	૮	૨૮૮	૫	૨	(૧૨)	૧	૮	૧	૮૦૧
૫૬		૧૮	૮૬૪	૪	૫૭૬	૧	૧	(૨૪)	૧	૪		૧૪૬૯
૫૭		૧૨	૫૭૬						૧			૫૮૯
કુલ	૪૨	૬૬	૨૪૫૪	૨૮	૧૩૦૨	૧૯	૭	૧	૫	૩૨	૫	૩૯૬૧
			૨૪૮૨		૧૩૩૪							

નોંધ :- વર્તુળમાં લખેલા સામા કેવળીના ભાંગાઓ સામા. મનુ. માં ગણાઈ ગયા હોવાથી જુદા ગણ્યા નથી.

ગુણઠાણે નામકર્મના ઉદીરણાસ્થાનો

૧ લું ગુણઠાણું- એકેન્દ્રિયાદિ બધા જીવોમાં આ ગુણું હોવાથી માત્ર કેવલીને જે જાનું હોય છે તે સિવાયના ૯ ઉદીરણાસ્થાનો આ મિથ્યાત્વીઓને હોય છે.

સાસ્વાદન- ૪૨ - નારકી સિવાય વિશ્વગતિમાં

૫૦ - શરીરસ્થ બા. એકેન્દ્ર દેશોન છ આવલિકા

૫૧ - શરીરસ્થદેવોને કંઈક ન્યૂન ૬ આવલિકા

૫૨ - શરીરસ્થ વિક્ષેપ પંચે તિ મનુને દેશોન ૬ આવલિકા

૫૫ - પર્યાપ્ત થયેલા દેવ-નારકને ૬ આવલિકા સુધી

૫૬ - પંચે તિ, મનુને, દેવને ૬ આવલિકા

૫૭ - પંચે તિને ૬ આવલિકા

મિશ્ર - ૫૫ - નારક, દેવને

૫૬ - પંચે તિ, મનુને, દેવને

૫૭ - પંચે તિને.

અવિરતસમ્યક્ત્વી - ૪૨-૫૪-૫૫- ચારેય ગતિના જીવોને.

૫૧-૫૩ - વૈકિયશરીરી સમ્યક્ત્વીઓને.

૫૨ - પંચે તિ મનુને

૫૬ - દેવ, મનુને, તિ ૫૭ - તિને

દેશવિરતિ - ૫૧, ૫૩, ૫૪, ૫૫ - વૈકિયશરીરી તિ મનુને

૫૬ - સ્વાભાવિક તિ મનુને તેમજ ૯૦ વૈ તિર્યચને

૫૭ - તિર્યચોને.

પ્રમત્તસંયત - ૫૧, ૫૩, ૫૪, ૫૫, ૫૬ - વૈકિય-આહારકશરીરીઓ

૫૬ - સ્વાભાવિક પ્રમત્તસંયતને

અપ્રમત્ત - ૫૬ - સ્વાભાવિક

૫૫, ૫૬ - ૯૦ વૈકિય - આહારકશરીરીને ચરમક.

૮ થી ૧૨ ગુણઠાણા - ૫૬.

૧૩ મું ગુણઠાણું - કેવલીમાં કલા મુભજ ૪૧, ૪૨, ૫૨, ૫૩, ૫૪

૧૪ મું ગુણઠાણું - ઉદીરણા હોતી નથી.

સ્થિતિઉદીરણા-

૫ દ્વારો- લક્ષણ, ભેદ, સાદિ-અનાદિ, અબ્રાહેદ, સ્વામિત્વ.

(૧) લક્ષણદ્વાર - ઉદયાવલિકાની ઉપર રહેલ ઉદયઅપ્રાપ્તસ્થિતિઓને વીર્યવિશેષે ખેંચીને ઉદયપ્રાપ્ત સ્થિતિ સાથે વેદવી તે સ્થિતિઉદીરણા કહેવાય છે.

(૨) ભેદદ્વાર - બંધાવલિકા અને ઉદયાવલિકા એમ ૨ આવલિકાન્યૂન ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિ ઉદીરણા યોગ્ય હોય છે. આના જેટલા સમયો હોય છે એટલા ઉદીરણાના ભેદ પડે છે. જેના વિકલ્પો ઘર્ષ શકે એવી સ્થિતિઓને સેચિકા કહે છે. તે બે પ્રકારની હોય છે. ઉદીરણા પ્રાયોગ્ય અને અપ્રાયોગ્ય.

ઉદીરણા પ્રાયોગ્ય ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિ-

* ઉદયબંધોત્કૃષ્ટ - ૨ આવલિકાન્યૂન ઉત્કૃં સ્થિતિબંધ

* ઉદયસંક્રમોત્કૃષ્ટ - ૩ આવલિકાન્યૂન ઉત્કૃં સ્થિતિબંધ

* અનુદય બંધોત્કૃષ્ટ - ચૂર્ણિકાર- આતપ- અંતર્મું ન્યૂન ઉત્કૃં સ્થિતિબંધ
શેષ - ૨ આવલિકાન્યૂન ઉત્કૃ.સ્થિતિબંધ
ટીકાકાર- બધામાં અંતર્મું ન્યૂન ઉત્કૃ.સ્થિતિબંધ

* અનુદયસંક્રમોત્કૃષ્ટ - અંતર્મું ન્યૂન ઉત્કૃ.સ્થિતિબંધ

(૩) સાદિ-અનાદિ પ્રરૂપણા -

મૂળપ્રકૃતિ-

* મોહનીય - અજઘં ૪ ભેદે... ૧૦ માની સમયાધિક આવલિકા શેષે જઘં હોય છે.

* જ્ઞાનાં દર્શનાં અંતરાય - અજઘં સાદિ સિવાય ૩ ભેદે જઘં... ૧૨ માની સમયાધિક આવલિકાશેષે હોય છે.

* નામ-ગોત્ર - અજઘં સાદિ સિવાય ૩ ભેદે... જઘં ૧૩ માના ચરમસમયે આ ૬ ના અનુક્ત તથા વેદનીય-આયું ના બધા ભાગા સાદિ સાન્ત હોય. વેદનીયની જઘં સર્વાલ્પસ્થિતિવાળા એકેએ અને આયુંની જઘં સમયાધિકાવલિકાશેષે હોય છે.

- * **આયુઃસિવાય ૭-** ઉત્ક. સંકલેશે ઉત્ક.સ્થિતિબંધ કરી બંધાવલિકા બાદ ઉત્ક.સ્થિતિને ઉદીરે... ઉત્ક. સંકલેશનો જેટલો કાળ હોય તેટલા કાળ માટે ઉત્ક.સ્થિતિઉદીરણા ચાલે છે. તેથી અનુકૂળના સાદિ-સાન્ત ભેદ જ મળે છે.

ઉત્તરપ્રકૃતિ-

- * **મિથ્યા૦-** અજધ૦ ૪ ભેદ... પ્રથમસ્થિતિ સમયાધિકાવલિકા શેષે જધ૦
- * **જ્ઞાના૦ ૧૪, તૈ૦૭,** ૪૭... અજધ૦ સાદિ સિવાય ૩. પોતપોતાની
વાર્ણાદિ ૨૦, સ્થિરાસ્થિર, ચરમોદીરણા જધ. હોય છે.
શુભાશુભ, અગુરુ, નિર્માણ

આ ૪૮ ના બાકીના ૩ તેમજ શેષ ૧૧૦ પ્રકૃતિઓનાં ચારે'ય પ્રકાર સાદિ-સાન્ત જ મળે છે.

(૪) અજ્ઞાચ્છેદ (૫) સ્વામિત્વદ્વાર....

આ બન્ને સામાન્યથી સ્થિતિસંકય પ્રમાણે જાણવા જેર એટલો છે કે સંકય તે તે પ્રકૃતિના અવેદકને પણ કલો છે જ્યારે ઉદીરણા દ્વન્ત વિષાકોદયવાળા જીવોને જ હોય છે.

ઉદીરણાને અપ્રાયોગ્ય સ્થિતિ અજ્ઞાચ્છેદ કહેવાય છે. ઉત્ક.સ્થિતિમાંથી અજ્ઞાચ્છેદ બાદ કરવાથી ઉદીર્યમાણસ્થિતિ આવે છે અને એ ઉદીર્યમાણસ્થિતિમાં ઉદયાવલિકા ઉમેરવાથી યત્સ્થિતિ આવે છે. આવું સર્વત્ર જાણવું.

- * **ઉદયબંધોત્કૃષ્ટા ૮૬.....** જ્ઞાના૦ ૧૪, સ્થિર-શુભ સિવાયની નામની ધ્રુવોદયી ૩૧, મિથ્યા૦, ૧૬ ક્રમાય, ત્રસ ચતુ૦, દુર્ભગ ચતુ૦, વૈ૦ ૭. પંચે૦, હુંડક, ઉચ્છ૦, ઉપઘાત-પરાઘાત, ઉઘોત, કુખગતિ, નીચગોત્ર, અશાતા.

અજ્ઞાચ્છેદ = બંધાવ૦ + ઉદયા૦ = ૨ આવલિકા

યત્સ્થિતિ = ઉત્ક. સ્થિતિ - બંધાવ૦

- * **ઉદયસંકમોત્કૃષ્ટા ૨૯...** મનુ૦ ગતિ, શાતા, શુભખગતિ, ઉચ્ચ, હાસ્યાદિ ૬, સ્થિરાદિ ૬, અચરમસંધ૦-સંસ્થાન ૧૦, વેદત્રિક.
- અજ્ઞાચ્છેદ = બંધાવ૦ + સંકમાવ૦ + ઉદયાવ૦ = ૩ આવલિકા
- યત્સ્થિતિ = ઉત્ક.સ્થિતિ - ૨ આવલિકા

* સમ્યં -

મિથ્યાત્વે ૭૦ કો.કો. બાંધ્યા પછી અંતર્મુ.માં ઠયે
આવી સંક્રમાવે. સંક્રમાવલિકા પછી ઉદીરે...

* મિશ્ર -

અક્ષરછેદ = અંતર્મુ. + સંક્રમાવ. + ઉદયાવ.

સમ્યં પ્રમાણે ઠયે મિશ્રમાં પણ ઉત્ક્ર.સ્થિતિ
સંક્રમાવે. ઠયે અંતર્મુ. રહી ત્રીજે આવે ત્યારે ઉદીરે.

* આહા ૭ -

અક્ષરછેદ = બે અંતર્મુ. + ઉદયા. = (મોટું) અંતર્મુ.

૭મે બંધકાળે સત્તાગત પ્રકૃત્યન્તરની અધિક સત્તા
(અંત: કો.કો.) આ ૭ માં સંક્રમાવે. અંતર્મુ. પછી
છે આવી આહારક વિકુર્વે ત્યારે પ્રથમ સમયે ઉત્ક્ર.
સ્થિતિઉદીરક બને. ઉત્ક્ર.સ્થિતિઉદીરણા
અંત:કો.કો. મળે.

* જિનનામ -

અક્ષરછેદ = અંતર્મુ. + ઉદયા.

૧૩મા ગુણઠાણે આનો ઉદય થાય છે. ત્યારે એની
સત્તા P/a જ હોય છે. એટલે ઉત્ક્ર.સ્થિતિઉદીરણા
P/a-ઉદયા. જેટલી ૧૩માના પ્રથમસમયે થાય
છે.

અક્ષરછેદ = અંત: કો.કો. - P/a

* ૪ આયુ. -

ઉત્ક્ર. બંધાયા પછી ભવાંતરપ્રથમસમયે ઉત્ક્ર.
સ્થિતિઉદીરણા મળે. ઉત્ક્ર. અક્ષરછેદ=૧/૩ પૂર્વકોડ
+ ઉદયા. ઉત્ક્ર. સ્થિતિઉદીરણા દેવ- નરકાયુમાં
આવલિકા ન્યૂન ૩૩ સાગરો. અને મનુ.ંતિ.માં
આવલિકા ન્યૂન ૩ પલ્યોપમ મળે છે.

* અનુદય સંક્રમોત્ક્રુષ્ટા ૯ -

દેવદ્રિક, મનુ.ં આનુ.ં, સ્ફુ.ં, વિકલ ૩.

અક્ષરછેદ" = અંતર્મુ. + ઉદયા.

૧૧ સામાન્યથી મરીને જે ગતિમાં જવાનું હોય તત્પ્રાયોગ્ય બંધ ચરમ અંતર્મુ. માં હોય છે.
એટલે દેવગતિમાં જનારાને ચરમ અંતર્મુ. માં દેવપ્રાયોગ્ય બંધ જ હોય છે જે ઉત્ક્ર. હોતો
નથી. એ પૂર્વે બાધેલી નરકગતિ વગેરેની ઉત્ક્ર.સ્થિતિને બંધાવલિકા બાદ દેવગતિમાં
સંક્રમાવે છે અને દેવગતિના પ્રથમસમયે ઉદીરે છે. ત્યાં સુધીમાં નરકગતિની ઉત્ક્ર
સ્થિતિમાંથી નીચેના અંતર્મુ. પ્રમાણ નિષેકો એટલો કાળ પસાર થઈ જવાથી કીણ થઈ
ગયા હોય છે. માટે અંતર્મુ. બાદ કરવું પડે છે.

* અનુદયબંધોત્કૃષ્ટા ૧૯ - ઔદાત્ય, સ્થાત્ય, એકેત્ય, નરક-૨, તિત્ય, છેવડું, નિદ્રાપંચક.

અક્ષર્યેદ્ય = બંધાવત્ય + ઉદયાત્ય

* આતપ... અક્ષર્યેદ્ય = અંતર્મુખ + ઉદયાત્ય

જયન્યસ્થિતિઉદીરણા સ્વામિત્ય -

* અનંતાત્ય વગેરે ૧૨ કષાય,
ભાય-જુગુ-નિદ્રા પ -
આતપ - ઉદ્યોત....૨૧

એકેત્ય જીવ આ કર્મોની સર્વજયન્ય સ્થિતિસત્તા કરીને પછી જ્યારે નવો તુલ્ય કે અધિક બંધ કરે એની બંધાવત્ય વીત્યા બાદ (બંધાવત્યા અંતસમયે) જયન્ય સ્થિતિઉદીરક બને.™

૧૨ પંચેત્ય કે મનુષ્ય નરકકલ્પ ઉત્ક. બાંધી નરકગતિમાં જાય. એની બંધાવત્ય વીત્યા બાદ નરકગતિ-૧ આવલિકા સુધી અને નરકાનુભવી વિગ્રહગતિમાં ૩ સમય સુધી ઉત્ક. સ્થિતિઉદીરણા મળે છે. આ ઉત્ક. સ્થિતિના બધા પ્રાયોગ્ય સંકલેશ કુષ્ઠલેશ્યામાં જ હોય છે. અને કુષ્ઠલેશ્યાવાળો જીવ છેલ્લી ૩ નરકમાં જાય છે. માટે ૫,૬,૭ થી નરકના જીવો જ આના ઉત્ક. સ્થિત્યુદીરક મળે છે.

ટીકકારોએ આ પ્રકૃતિઓનો ઉદય, ઉત્ક. સ્થિતિબંધ થયા બાદ અંતર્મુખ માન્યો છે. તેથી તેઓએ અક્ષર્યેદ્ય = અંતર્મુખ + ઉદયાવત્ય કહ્યો છે.

૧૩ ઈષાનાન્ત દેવ ઉત્ક. સંકલેશો આતપનો ૨૦ કો.કો. પ્રમાણ ઉત્ક. સ્થિતિબંધ કરે છે. ત્યાંથી સૂર્યવિમાનમાં બા.પર્યા.પૃથ્વીકાય તરીકે ઉત્પન્ન થયા બાદ અંતર્મુખ શરીર પર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત થાય ત્યારે આતપના ઉદય-ઉદીરણા થાય છે. તેથી અનુદયબંધોત્કૃષ્ટ હોવામા ઔદાત્ય વગેરેને તુલ્ય હોવા છતાં આમાં અક્ષર્યેદ્ય = અંતર્મુખ+ઉદયાત્ય જેટલો છોડયો છે.

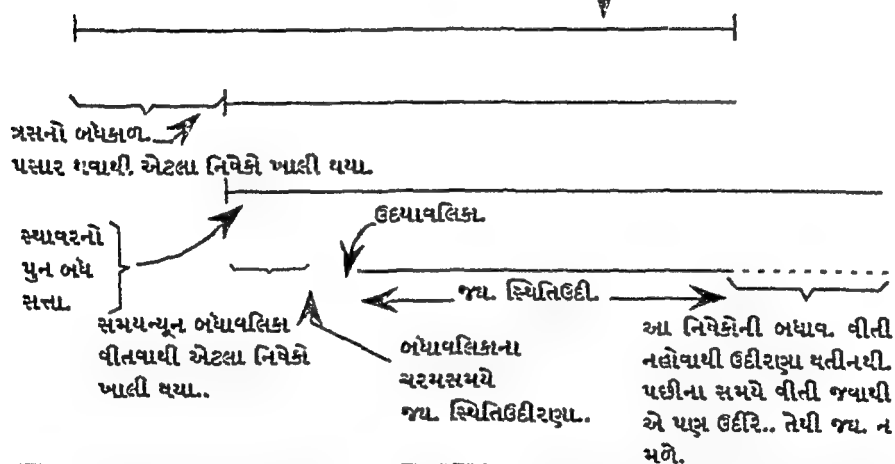
૧૪ આ ૨૧ માંથી ૧૯ છુવબંધી છે અને આતપ ઉદ્યોતની પ્રતિપક્ષી પ્રકૃતિઓ છે નહીં. તેથી એકેત્ય વગેરેમા જેમ પ્રતિપક્ષી પ્રકૃતિઓનો બંધ વગેરે દ્વારા વધારે ઓછી સ્થિતિની ઉદીરણા મળે છે તેમ આ પ્રકૃતિઓમાં મળતું નથી.

* એકેન્સ્યાન્સૂન્સાધાન્સુ...૪... જઘન્સથિતિસત્તાક એકેન્સ પ્રતિપક્ષી પ્રકૃતિઓ બાંધ્યા બાદ આ પ્રકૃતિઓ બાંધે ત્યારે બંધાવલિકાના ચરમસમયે જઘ ઉદી.

* વિકલત્રિક ૩... જઘ સ્થિતિસત્તાક એકેન્સ જીવ, બેઈન્સ વગેરે તે તે જાતિમાં જઈને સ્વભિન્ન ૪ જાતિઓને બાંધ્યા બાદ સ્વકીય બંધ કરે તેની બંધાવલિકાના ચરમસમયે જઘન્સ સ્થિત્યુદીરાણા.....

સ્થાવરની જઘ. સ્થિતિઉદીરાણા-

એકેન્સિયજીવે કરેલી સ્થાવરની જઘ સત્તા

૧૫ એકેન્સ જીવ જઘ. સ્થિતિસત્તા કરીને શક્ય એટલા દીર્ઘકાળ સુધી બેઈન્સ વગેરે પ્રતિપક્ષીપ્રકૃતિઓનો બંધ કરે છે. તેથી એકેન્સ વગેરે વિવક્ષિત પ્રકૃતિઓની સ્થિતિ ઉપર તરફ વધતી નથી અને જેમ જેમ આ બેઈન્સ વગેરેનો બંધકાળ પસાર થાય છે તેમ તેમ એકેન્સ ની સત્તામાંથી નીચેના નિષેકો તો ક્ષીણ થતા જાય છે. પ્રતિપક્ષી પ્રકૃતિઓનો આ રીતે બંધ થયા બાદ વિવક્ષિત પ્રકૃતિ પુનઃ બંધાય છે, અને તેથી એની ઉપર તરફની સ્થિતિસત્તા વધી જાય છે. પણ આ વધારાના નિષેકોની બંધાવ. વીતી ન હોવાથી ઉદીરાણા થઈ શકતી નથી, એ વીતી ગયા બાદ એ નિષેકોની પણ ઉદીરાણા થવાથી જઘ સ્થિતિ ઉદીરાણા મળે નહીં. તેથી બંધાવલિકાનો ચરમ સમય ક્ષ્ણો. ત્યાં સુધીમાં એ આવલિકાના સમયન્યૂન આવલિકા જેટલા નિષેકો પણ નીચેથી ખપી જવાથી જઘ સ્થિતિ ઉદીરાણા મળે છે.

*મિશ્રમોહો -

એકે પ્રાયોગ્ય જથ્થો સ્થિતિસત્તા (૧ સાગરો - P/a) વાળો જીવ સંજીમાં આવીને આના ઉદય-ઉદીરણવાળો બની શકે છે. ઉવેલના દ્વારા આનાથી પણ ઓછી સત્તાવાળા થયેલા જીવો આના ઉદય-ઉદીરણ થઈ શકતા નથી. તેથી સ્વપ્રાયોગ્ય જથ્થો સ્થિતિસત્તાવાળો એકે જીવ સંજીમાં આવી મિશ્રગુણકારુ પામે ત્યારે તેના ચરમસમયે જથ્થો સ્થિતિ ઉદીરક બને. મિશ્રોની ઉવેલના જે ત્રસમાં કરવામાં આવે તો સાગરોપૃથક્ત્વથી હીન થાય ત્યારથી જ એ ઉદય-ઉદીરણને અયોગ્ય બની જાય છે. તેથી જથ્થો ન મળે. માટે એકેમાં કહ્યું છે.

*વૈ..... ૬ -

ભા. વાઉકાય જીવ વારંવાર વૈક્રિય વિકુર્વે... એમાં ચરમવિકુર્વણના ચરમ સમયે જથ્થો સ્થિતિ ઉદીરક બને. આ વખતે એની સ્થિતિસત્તા સ્વપ્રાયોગ્ય જથ્થો હોય છે. ત્યારબાદ ઉદ્વેલના દ્વારા આનાથી પણ ઓછી સ્થિતિસત્તા મળી શકે છે, પણ એ વખતે એના ઉદય-ઉદીરણ થઈ શકતાં નથી.

*આહોહ -

મોહનો ૪ વાર ઉપશમ કર્યા પછી ક્ષાયિક સમ્યક પામે. પછી દેવલોકમાં ૩૩ સાગરો પસાર કરી મનુષ્યમાં દેશોનપૂર્વકોડ સંયમ પાળે. એતે આહારક શરીર વિકુર્વે તેના ચરમસમયે જથ્થો સ્થિત્યુદીરક બને.^૫

*જ્ઞાનો ૧૪ -

૧૨ માની સમયાધિકાવલિકા શેષે ૧ સમયની ઉદીરણ.

૧૭ જે કે દેવલોકમાં ૩૩ સાગરો વીતાવે એટલે આહોની જૂની સત્તા તો ઉવેલાઈ જ જાય છે. તેમ છતાં ૪ વાર ઉપશમશ્રેણિ અને ક્ષાયિક સમ્યક પ્રાપ્તિ એટલા માટે કહ્યા છે કે એ કરવામાં શેષ નામકર્મોની સ્થિતિસત્તા પણ ઓછી થઈ જાય છે. તેથી પછીના માનવભવમાં સંયમપ્રાપ્તિએ ઊમે ગુણકારે આહોહ જે ભાષે તેની અન્ય નામકર્મોના સંક્રમથી પણ પૂર્વે ઉપશમશ્રેણિ ન માંડનાર સાધુની અપેક્ષાએ ઓછી સ્થિતિસત્તા મળે. સંયમની હાજરીમાં, સત્તાગત સ્થિતિ કરતાં અધિક બંધ તો થવાનો જ ન હોવાથી ઉપર સત્તા વધતી નથી. અને નીચેથી દેશોન પૂર્વકોડ જેટલા નિષેકો એટલો કાળ પસાર થયે ક્ષીણ થઈ ગયા. તેથી અંતભાગે આહોની વિકુર્વણ અને તેના ચરમસમયે જથ્થો ઉદીરણ કહ્યા.

મુવોદયી ૩૩, ઔદો ૭,
૬ સંસ્થાન, ૧૬ સંધ્ય, ૨ ખગતિ,
*શેષરસાદિ ૮, મનુંગતિ, પંચે, ૫૨૦,
ઉપ૦, ઉચ્ચ, જિન, ઉચ્ચ, દુચ્ચર.....

૬૫... સયોગીના ચરમસમયે
અંતર્મુખ પ્રમાણ જાળવ્યો
ઉદીરણ કરે.

૪ આયુ - સ્વ-સ્વની સમયાધિકાપલિકાશેષે....

અનુભાગ ઉદીરણ -

૬ અર્થાધિકાર.... (૧) સંજ્ઞાપ્રકાશ (૨) શુભાશુભપ્રકાશ (૩) વિપાકપ્રકાશ
(૪) પ્રત્યયપ્રકાશ (૫) સાદિ-અનાદિપ્રકાશ
(૬) સ્થામિત્વ.

(૧) સંજ્ઞાપ્રકાશ - ઘાતી- સર્વઘાતી, દેશઘાતી, અઘાતી
સંજ્ઞા — સ્થાનસંજ્ઞા - એકઠાણીયો, બે ઠાણીયો, ૩ ઠાણીયો
અને ૪ ઠાણીયો

પ્રકૃતિઓ	ઘાતીસંજ્ઞા		સ્થાનસંજ્ઞા	
	બંધ	ઉદીરણ	બંધ	ઉદીરણ
મિશ્રમોહ		સર્વઘાતી		૨..
મધ્યમોહ		દેશઘાતી		૨-૧
૫ અતરાય, અચ્યુ... ૬	સર્વદેશ	દેશ	૪-૩-૨-૧	૨-૧
નપું. વેદ	સર્વ	સર્વદેશ	૪-૩-૨	૪-૩-૨-૧
સ્ત્રીવેદ	સર્વ	સર્વદેશ	૪-૩-૨	૨-૧
પુ.વેદ- ચ્યુ. .૨	સર્વદેશ	સર્વદેશ	૪-૩-૨-૧	૨-૧
કર્કગ-ગુરુ.. ૨	અઘાતી	સર્વઘાતીસદશ	૪-૩-૨	૨
માત્ર મનુન્તિપ્રાચોચ ૩૦, ૪ આનુ..૩૪	અઘાતી	સર્વઘાતીસદશ	૪-૩-૨	૨
મતિ-શ્રુત-અવધિદિક-૪સંજ્ઞા...૮	સર્વદેશ	સર્વદેશ	૪-૩-૨-૧	૪-૩-૨-૧
મનપર્યવચ્ચાન	સર્વદેશ	સર્વદેશ	૪-૩-૨-૧	૪-૩-૨
કેવલદિક-નિદ્રા ૫-મિથ્યા, ૧૨ ક્ષાય..૨૦	સર્વ	સર્વ	૪-૩-૨	૪-૩-૨
ઉત્સાદિ... ૬	સર્વ	સર્વદેશ	૪-૩-૨	૪-૩-૨
શેષ ૭૫....	અઘાતી	સર્વઘાતીસદશ	૪-૩-૨	૪-૩-૨

૧૮ સ્થિર શુભ મુવોદયીમાં ગણાઈ ગયેલ છે.

૧૯ જેને એક અક્ષરનું પણ વિચાન હોય તેને ૧ ઠાણીયો જ ૨સ ઉદીરણમાં હોય અન્ય આચાર્યોના મતે જે સ્વગત સર્વપર્યાયોથી ૧ અક્ષરને પણ જાણે તેને ૧ ઠાણીયો જ ૨સ ઉદીરણમાં હોય.

* મનુભ્રાણ, તિભ્રાણ, મનુગતિ, તિગતિ, જાતિચતુભ્ર, ઔદભ્ર, મધ્ય સંસ્થાન ૪, સંધ ૬, આતપ, સૂ, અપર્યાભ, સાધાભ, અને સ્થાવર... આ ૩૦ માત્ર મનુભ્રાણ પ્રાયોગ્ય છે.

* ૨ વેદનીય, નરકાયુ, દેવાયુ, નરકગતિ, દેવગતિ, પંચેભ, ભૈભ, વૈભ, આહભ, પ્રથમ-ચરમસંસ્થાન, કર્કશ-ગુરુ વિના વાર્ણાદિ ૧૮, આતપ વિના ૭ પ્રત્યેક, ત્રસ-૧૦, અસ્થિર-૬ અને ગોત્ર-૨ આ ૭૫ 'શેષ ૭૫' તરીકે અભિપ્રેત છે.

(૨) શુભાશુભપ્રકૃપાણા - બંધશતક માં કલા પ્રમાણે જાણી લેવું. સમ્યંભિશ્ર મોહનો રસ પણ અશુભ હોય છે.

(૩) વિપાક પ્રકૃપાણા - બંધશતકવત્પુદ્ગલ, ભેત્ર, ભવ અને જીવવિપાક જાણી લેવો.

વિશેષ :- તે તે પ્રકૃતિનો સત્તામાં વદસ્થાનપતિત રસ ધરાવનારા જીવો પણ ઉત્કૃષ્ટ અનુભાગને ઉદીરી શકે છે. આયું એટલા માટે છે કે ઉત્કૃષ્ટપણે પણ સત્તાગત રસ કરતાં અનંતમા ભાગનો રસ જ ઉદય-ઉદીરણમાં હોય છે."

* ૨૮ મોહનીય, ૫ જ્ઞાનાભ, કેવલદર્શનાભ, વીર્યતિરાય...

૩૫ - સંપૂર્ણજીવદ્રવ્યમાં પણ અસર્વ પર્યાયોમાં વિપાક હોય છે."

* ચમુદર્શનાભ -

ગુરુલઘુ સ્પર્શવાળા અનંતપ્રદેશિક સ્કંધો વિશે વિપાક હોય છે.

* અવધિદર્શનાભ -

રૂપી દ્રવ્યો વિશે.

૨૦ ધારો કે સત્તાગત ઉત્ક. રસ ૧ અભજ છે. ૧૦ સુધી સંખ્યાતું અને ૧૦૦ સુધી અસંખ્યાતું છે. ૨૫૦૦૦ સુધી ઉદય-ઉદીરણ થઈ શકે છે. તો ૧ અભજ ની અપેક્ષાએ, (૧ અભજ - ૧અભજ÷૨૦૦(અનંત)=) ૯૯,૫૦,૦૦૦૦૦ ની (અનંતભાગલીન) સત્તાવાળો, (૧ અભજ - ૧અભજ÷૧૦૦ (અસં.) =) ૯૯ કરોડની (અસં.ભાગલીન) સત્તાવાળો, (૧અભજ - ૧અભજ÷૧૦ (સંખ્યાતું)=) ૯૦ કરોડની (સંખ્યાતભાગલીન) સત્તાવાળો, ૧અભજ÷૧૦ = ૧૦કરોડની (સંખ્યાતગુણલીન) સત્તાવાળો, ૧અભજ÷૧૦૦ = ૧ કરોડની (અસં.ગુણલીન) સત્તાવાળો તેમજ ૧અભજ÷૨૦૦ = ૫૦ લાખની (અનંતગુણલીન) સત્તાવાળો... આ બધા જીવો સત્તાની અપેક્ષાએ પરસ્પર વદસ્થાનપતિત હોવા છતાં ઉત્ક. પણે ૨૫૦૦૦ પ્રમાણ રસને ઉદીરી શકે છે.

૨૧ જેમ ગાઢવાદળો સંપૂર્ણ સૂર્યને ઢાંકી દેવા છતાં એની પ્રભાને સંપૂર્ણતયા આવરી શક્તાં નથી. તેમ આ ૩૫ પ્રકૃતિઓ સંપૂર્ણ જીવદ્રવ્યને આવરી લેતી હોવા છતાં એના સંપૂર્ણ પર્યાયને આવરી શક્તી નથી. જેમકે અક્ષરના અનંતમા ભાગ જેટલા જ્ઞાનસ્વરૂપ પર્યાય તો ખુલ્લો જ રહે છે.

* શેષ ૪ અંતરાય -

મહાત્મા-ધાર્મ્યયોગ્ય દ્રવ્યો વિશે...

શેષ પ્રકૃતિઓનો જેવો પુદ્ગલવિપાક વગેરે બંધનકર્મમાં કલ્પો છે એ પ્રમાણે જાણવો.

(૪) પ્રત્યયપ્રકૃપણા:- જેને હેતુ (નિમિત્ત-કારણ) તરીકે પામીને અનુભવના ઉદય-ઉદીરણા થાય છે તેની વિચારણા એ પ્રત્યયપ્રકૃપણા સામાન્યથી સક્રિય કે અક્રિય એવું યોગસંદર્ભ વીર્ય એ ઉદીરણામાં કારણ છે. છતાં એ વીર્ય ભવકૃત છે કે પરિણામકૃત (ગુણાદિ અવસ્થાવિશેષકૃત) છે તેનો અહીં વિચાર કરવાનો છે.

જે પ્રકૃતિઓના ઉદય-ઉદીરણા સામાન્યથી તે તે ભવમાં રહેલા સર્વજીવોને હોય છે તેમજ તે તે જીવોને તે ભવમાં અવસ્થા બદલાયે પણ સામાન્યથી બદલાતા નથી. તે પ્રકૃતિઓની અનુભવગુદીરણા ભવપ્રત્યય ક્રેવાય છે. શેષની ઉદીરણા પરિણામ પ્રત્યય ક્રેવાય છે.

* વૈભવ, તૈભવ, મુદ્ધ કર્કશગુરુલધુ
સિંધાયના વાર્ણાદિ ૧૬, સ્થિરા-
સ્થિર, શુભાશુભ, અગુરુ૦....

૩૫... તિભનુને
ગુણપરિણામપ્રત્યય...
અવસ્થાવિશેષમાં તૈભી મંદતાના
કારણે જઠરાગ્નિ મંદ થાય છે...
ઈત્યાદિ જાણવું.

* સમયતુલ્ય, મુદ્ધ-લધુ, પરાભ,
ઉદ્યોત, શુભખગતિ, સુસ્વર
પ્રત્યેક, આહા૦૭....

૧૫ ... ઉત્તર વૈભ કે આહાભ બનાવે
તેમાં તિભનુને આ પ્રકૃતિઓ
પરિણામપ્રત્યયિક હોય છે. માત્ર
ઔદ્યોત શરીરમાં અપ્રથમ સંસ્થાન
હોય તો પણ આ ભે શરીરમાં
સમયતુલ્ય થાય છે.
માટે પરિણામપ્રત્યય... આ પ્રમાણે
શેષ માટે જાણવું....

* સુભગ-આદ્ય-યશ
ઉચ્ચગોત્ર....

૪ ... દુર્લભાદિના ઉદયવાળા પણ માનવો
દેશવિરતિ-સર્વવિરતિ પામે તો
સુભગાદિનો ઉદય થઈ જાય છે...
માટે એમને આ પ્રકૃતિઓ
પરિણામપ્રત્યય....

* ૯ નોકયાય. ...

દેશ - સર્વવિરતિને પ્રારંભના એક અસંખ્યા^{૨૨}
ભાગના સ્પર્ધકોના જ જે ઉદય-ઉદીરણ હોય
છે તે પરિણામપ્રત્યય.

* મોહની શેષ ૧૯,
જ્ઞાના ૧૯, જિન.....

૩૯... મનું તિને પરિણામ પ્રત્યય. મનુંતિર્યને
જેમ જેમ ઉભરાદિ વધે છે તેમ તેમ
જ્ઞાનાવરણાદિના કયોપ ૦ માં ફેર પડતો જાય
છે. એનાથી જાણાય છે કે તે તે કર્મોના ઉદય-
ઉદીરણા અવસ્થા પ્રમાણે બદલાયા કરે છે...
બધા મનુષ્યોને કેવલજ્ઞાના, જિનનામ...નો
ઉદય હોતો નથી. તેથી જેઓને હોય છે તે
પરિણામપ્રત્યય.

* શેષ ૫૬....

બધાને યથાયોગ્ય ભવપ્રત્યય...
ઉપરોક્તમાંથી પાણુ અનુક્ત જીવોને (દેવ-
નારકાદિને) જે હોય તે બધી ભવપ્રત્યય
જાણવી.

(૫) સાદિ-અનાદિ પ્રકૃપણા -

* મૂળપ્રકૃતિ-

* મોહનીય -

અજધ ૦ સાદાદિ ૪ પ્રકારે.

જધ ૦-મપકને ચરમઉદી. ૧૧ મે ઉદીરણા હોતી નથી.
પડનારને સાદિ. શેષ ૩ ના સાદિ-સાન્ત બળે ભાંગા
કુલ... ૧૦

* વેદનીય -

અનુલ્ક ૦ સાદાદિ ૪ પ્રકારે.

ઉલ્ક. ઉપશમશ્રેણિમાં ૧૦મા ગુણકાણે બાંધી
સર્વાર્થસિદ્ધમાં ઉદીરે તે.. પછી પાછી અનુબી
સાદિ... અનાદિકાળથી અસર્વવિરતને અનાદિ,
અભવ્યાદિને અનંત. શેષ ૩ના સાદિ-સાન્ત બળે
ભાંગા. કુલ ...૧૦

* જ્ઞાનાં, દર્શનાં,
અંતરાય ...

અજયો સાદિ સિવાય ૩.

૧૨માની સમયાધિકાવલિકા ગેયે જ્ઞાન

શેષ ૩ ના બળે... કુલ ૨૭

* નામ-ગોત્ર ...

અનુભા સાદિ સિવાય ૩. ૧૩માના

ચરમસમયે ઉત્કૃં, શેષ ૩ ના બળે... કુલ ૧૮

* આયુ...

ચારેયના બળે, કુલ...૯

મૂળપ્રકૃતિના કુલ ૭૩

ઉત્તરપ્રકૃતિ- (સર્વત્ર અનુક્રમના સાદિ-સાન્ત એમ બળે ભાંગા જાણવા.)

* મૃદુ-લઘુ... અનુકૃં ૪ પ્રકારે....

આલો સરીરીને ઉત્કૃં હોય છે.

કુલ ૨૦ ભાંગા

* મિથ્યાત્વ... અજયો ૪ પ્રકારે....

સસંયમસમ્યક્ત્વ પામનારને

મિથ્યાત્વના ચરમસમયે જયો હોય છે.

કુલ ૧૦ ભાંગા

* ગુરુ-કર્કશ.. અજયો ૪

કેવલિસમુખા પ મા સમયે જયો

કુલ ૨૦ ભાંગા

* તૈમ્, શેષ શુભ વાર્તાદિ ૯, ૨૦...
અગુરુ, સ્થિર, શુભ, નિર્માણ

અનુભા સાદિ સિવાય ૩.

સયોગી કેવલીના ચરમસમયે ઉત્કૃં હોય

છે. કુલ ૧૮૦ ભાંગા

* જ્ઞાનાં ૧૪, શેષકુવાર્તાદિ ૭, ૨૩...
અસ્થિર-અશુભ...

અજયો સાદિ સિવાય ૩.

જ્ઞાનાં ૧૪ - ૧૨ મે ચરમઉદીરણા જયો

હોય. શેષ ૯-૧૩ મે ચરમઉદીરણા

જયો હોય. કુલ ૨૦૭.

શેષ ૧૧૦ ના બધા ભાંગા સાદિ-સાન્ત...

તેથી કુલ ૮૮૦

ઉત્તરપ્રકૃતિના કુલ ભાંગા = ૧૩૧૭.

(૬) સ્વામિત્વદ્વાર -

ઉત્કૃષ્ટ અનુભાગોદીરણ સ્વામિત્વ-

- * પ અંતરાય-અચમ્બુ... સૌથી હીનલબ્ધિયુક્ત એકોને ભવપ્રથમસમયે.
- * ચમ્બુદર્શના... સર્વપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત તેઈને પર્યાપ્તિના ચરમસમયે. વિવક્ષિત લબ્ધિને અપ્રાપ્ત જીવોમાંથી જે લબ્ધિપ્રાપ્તિની વધુ નજદીક હોવા છતાં પામી શકતો નથી તે મોટા દોષવાળો હોવો જોઈએ એ ન્યાયે આને ઉત્કૃ. અનુભાગોદીરક કહ્યો છે.
- * નિદ્રાપંચક... સર્વપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત મધ્યમપરિણામી (તત્પ્રાયોંસંકલેશવાળા) જીવોને. અત્યંત વિશુદ્ધ કે સંકલિષ્ટ અવસ્થામાં આના ઉદય-ઉદીરણ હોતા નથી.
- * અરતિ, શોક, ભય-જુગુઠ, નપુંઠ, અશાન્તા, નરકગતિ, હુંડક, ઉપઠ, કુખગતિ, દુર્ભગ-૪, નીચગોત્ર... ૧પ.... સર્વપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત સર્વસંકલિષ્ટ ઉત્કૃં સ્થિતિક નારકી...
- * ત્રસત્રિક, પંચેઠ, શાન્તા, સુસ્વર, દેવગતિ, વૈઠ ૭૪૭... ૧પ.... સર્વપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત સર્વવિશુદ્ધ ઉત્કૃં સ્થિતિક દેવ.
- * સમ્યઠ મિશ્રઠ..... તે તેના ઉદયવાળો સર્વસંકલિષ્ટ જીવ મિથ્યાત્વ-પ્રાપ્તિના પૂર્વસમયે.
- * હાસ્ય-રતિ..... સર્વપર્યાપ્તિથી પર્યાપ્ત સહસ્રારદેવ સંકલેશકાળે.

આ બે પ્રકૃતિઓ અશુભ હોવા છતાં આજુબાજુની સામગ્રી પર આના ઉદયનો આધાર છે. તેથી સહસ્રારદેવ આની ઉત્કૃ.અનુભાગોદીરણનો સ્વામી મળે છે. એનાથી ઉપરના દેવોને સામગ્રી વધુ હોવા છતાં પ્રમાણમાં સંકલેશ એકદમ ઓછો હોય છે. નીચેના દેવોને સંકલેશ વધુ સંભવિત હોવા છતાં સામગ્રી ઓછી હોય છે.

* અપર્યાં -

ચરમસમયે રહેલ સર્વસંકલિષ્ટ અપર્યાં સંઘી મનુને આને અપર્યાં સંઘી તિર્યચ કરતાં પણ અધિક સંકલેશ હોય છે.

* કર્કશ, ગુરુ, અપ્રથમસંઘંપ, ૧૪... સંઘી પર્યાં પંચે ૮ વર્ષાયુષ્ક મધ્યમ ૪ સંસ્થાન, તિર્યચ ૮ મા વર્ષે સર્વસંકલેશમાં. સ્ત્રી-પુ.વેદ, તિર્યચગતિ...

* ઔદ્ભંડ, મનુંગતિ, ૯... સર્વપર્યાપ્તિએ પર્યાં ૩ પલ્યોપમાયુષ્ક વજ્રઋષભ.. સર્વવિશુદ્ધ મનુષ્ય.

* નરકાયુ, ... ઉત્ક્ર.સ્થિતિક નારકી સર્વસંકલેશમાં

* શેષ ૩ આયુ, ઉત્ક્ર.સ્થિતિવાળો વિશુદ્ધિમાં

* સ્થાન્સાધાંએકેં, જઘ. આયુષ્ક બાંપં એકેં સંકલેશમાં

* સૂક્ષ્મ, જઘં આયુષ્ક સૂ.પં એકેં સંકલેશમાં

* વિકલત્રિક, જઘં આયુષ્ક પર્યાં વિકલેં સંકલેશમાં

* સમચતુરં, મુદ્-લઘુ, ૧૩... આહારકશરીરમાં પર્યાપ્ત થયેલ પ્રત્યેક, શુભખગતિ, સાધુને સર્વવિશુદ્ધિમાં.... પરાં, આલંબંડ....

* ઉદ્યોત, ઉત્તરવૈક્રિયમાં પર્યાપ્ત થયેલ સાધુને સર્વવિશુદ્ધિમાં...

* આતપ, ખર બાં પર્યાં પૃથ્વીકાય ઉત્ક્ર.આયું વાળો સર્વવિશુદ્ધિમાં...

* આનુપૂર્વી ૪... વિગ્રહગતિમાં ત્રીજા સમયે દેવ-મનુ- વિશુદ્ધિમાં, તિન્ના - સંકલેશમાં

* શેષ શુભ રંપ (તેંડ, સચેર, શુભ, જિન, શુભવાર્ણાદિ ૯, અગુરુ, નિર્માણ, ઉચ્ચ, સુભગ, આદેય, યશ)

સયોગી ચરમસમયે.....

- * **અવધિદ્વિક.** અવધિલબ્ધિશૂન્ય તીવ્રસંક્લિષ્ટ મિથ્યાત્વી સંહી જીવો.
- * **શેષ અશુભ ૩૧ (૪ જ્ઞાનાં, કેવળદર્શનાં, મિથ્યાત્વ ૧૬ કષાય, અશુભવાર્ણાદિ ૭, અસ્થિર, અશુભ...)** ચારેયગતિના તીવ્રસંક્લિષ્ટ સંહી મિથ્યાત્વી જીવો.
- જઘન્યાનુભાગોદીચણા સ્વામિત્વ -**
સામાન્યથી, ઘાતીકર્મોમાં ઉદીચણાવિચ્છેદ ચરમઉદીચણા એ જથ્થો હોય છે.
- * **મતિ, શ્રુત, ચક્ષુ, અચક્ષુ...** સર્વોત્કૃષ્ટ શ્રુતકેવલીને ચરમઉદીચણા.
- * **મન:પર્યવૃત્ત...** સર્વોત્કૃષ્ટ વિપુલમતિમન:પર્યવહાનીને ચરમ-ઉદીચણા...
- * **અવધિદ્વિક...** પરમાવધિવાળાને ચરમઉદીચણા.
- * **કેવલદ્વિક, ૫ અંતરાય...** ક્ષીણકષાયને સમયાધિકાવલિકાશેષે.
- * **૪ સંજવૃત્ત ૯ નો કષાય...** પોતપોતાની ચરમઉદીચણાએ.
- * **હાસ્ય વદન...** સર્વવિશુદ્ધ ભાષકને ૮ મે ચરમ ઉદીચણા.
- * **નિદ્રા-પ્રચલા...** ૧૧ મે સર્વવિશુદ્ધ હોવાથી જથ્થો અનુભાગઉદીચણા.
- * **થીણાલિંગિક...** અપ્રમત્તાભિમુખ પ્રમત્તને વિશુદ્ધિમાં.

૨૩ ચૂર્ણિકારે સામાન્યથી જ ૪ સંજવૃત્ત, ૩ વેદની ચરમ ઉદીચણા હયા ગુણકારે કહી છે. બાકી સંજવૃત્તોલની ચરમઉદીચણા ૧૦ મે હોવાથી એ જ જથ્થો અનુભાગોદીચણા તરફ મળે. તેમ છતાં, ઓષથી ચૂર્ણિકારે કહેલ વચનને પકડીને સંજવૃત્તોલની જથ્થોઉદીચણા પણ ૯ મે જ લેવી હોય તો ટીપ્પણકારે ખુલાસો કર્યો છે કે કીટીકૃત રસ એક કાટ્ટીયા કરતાં પણ અત્યંત તુચ્છ હોવાથી અવ્યવહાર્ય ગણીને ૯ મે થતી ચરમ ઉદીચણા જાણવી. બાકી ચૂર્ણિકારને પણ ૧૦ મે થતી ચરમઉદીચણા જ અભિપ્રેત છે એ ઉત્કૃષ્ટપ્રદેશોદીચણા સ્વામિત્વ અધિકાર પરથી જાણાય છે. ત્યાં જથ્થો અનુભાગોદીચણા સ્વામીનો ઘાતીકર્મો માટે અતિદેશ કર્યો છે. એના વિશ્લેષણમાં સંજવૃત્તોલ માટે ચૂર્ણિકારે સમયાધિકાવલિકાશેષ સકષાયને કહ્યો છે, ચરમસમયભાદરકષાયને નહીં.

- * સમ્યક્ત્વ..... ક્ષાયિકસમ્યક પામતાં ચરમઉદીરણા ચારે ગતિના જીવોને..
- * મિશ્ર.... સમ્યક્ત્વાભિમુખને ચરમસમયે..
- * મિથ્યા, અનંતો જ... સસંયમ સમ્યક પામનારને મિથ્યાના ચરમસમયે.
- * જ અપ્રત્યા... સંયમ પામનારને અવિરતિના ચરમસમયે.
- * જ પ્રત્યા... સંયમ પામનારને દેશવિરતિના ચરમસમયે.
- * નરકાયુ... જઘ આયુવાળાને વિશુદ્ધિમાં.
- * શેષ ૩ આયુ... જઘ આયુવાળાને સંકલેશમાં.

☆ પુદ્ગલવિપાકી પ્રકૃતિઓની જઘ અનુભાગ ઉદીરણા સામાન્યથી ભવાઇસમયે મળે છે.

- * ઔદાઠ પટક, પ્રત્યેક - અલ્પાયુષ્ક :ૂ.અપર્યાઠ વાઉકાય ભવપ્રથમસમયે.
- * વૈઠપટક - અલ્પાયુષ્ક બા. પર્યાઠ વાઉકાયને વિકુર્વણના પ્રથમસમયે...
- * ઔદાઠ અંગો - અલ્પાયુષ્ક બેઈઠ ભવપ્રથમસમયે.
- * વૈઠઅંગો - વૈઠ ની ઉવેલના કરીને અસંજીમાં અલ્પકાળ માટે વૈઠ બાંધી શક્ય દીર્ઘાયુષ્ક નરકમાં જાય ત્યાં પ્રથમસમયે સંક્લિષ્ટને.
- * તૈ.૭, શુભવર્ણાદિ ૯, અગુરુ, સ્થિર, શુભ, નિર્માણ... ૨૦... વિગ્રહગતિમા સંક્લિષ્ટ મિથ્યાત્વીને...
- * આલો ૭ - અલ્પકાળમાટે આહારક વિકુર્વનાર તત્પ્રાયોગ્ય સંકલેશયુક્ત સાધુને આહારકના પ્રથમ સમયે..

૨૪ મિથગુણકારે રહેલો જીવ એટલા વિગ્રહ પરિણામવાળો ન હોવાથી સંયમસંહિન સમ્યક પામી શકતો નથી. તેથી માત્ર સમ્યક પ્રાપ્તિ ક્ષી છે.

૨૫ પ્રત્યેક માટે 'ઔદાઠની જેમ' એવો અતિદેશ કર્યા બાદ, ચૂકિતકારે એમ જણાવ્યું છે કે- શીપ્રપર્યાપ્ત થનાર સૂક્ષ્મ જીવને આહારપ્રથમસમયે.....

- * પ્રથમ સંઘોસંસ્થાન - શીઘ્રપર્યાપ્ત થનાર અલ્પાયુષ્ક અસંજીને આહાર પ્રથમસમયે સંકલેશમાં.....
- * ૪ મધ્ય સંસ્થાન - દીર્ઘાયુષ્ક અસંજીને આહારપ્રથમસમયે વિશુદ્ધિ માં....
- * ૪ સંઘયાણ - પૂર્વકોડ આયુષ્યવાળો આહારી મનું ભવપ્રથમસમયે વિશુદ્ધિમાં, પંચે તિં કરતાં મનુષ્યો અલ્પભળી હોવાથી મનું ને લીધા.....
- * હુંડક, ઉપઘાત, સાધા - દીર્ઘાયુષ્ક પર્યાંસૂ.એકેને વિશુદ્ધિમાં...
- * છેવડું - ૧૨ વર્ષાયુષ્ક ભેઠેને આહાર-ભવ પ્રથમસમયે.
- * મૂદુ-લધુ - અનાહારી સંજીને તત્પ્રાયોગ્ય વિશુદ્ધિમાં.....
- * પરાઘાત - શીઘ્રપર્યાં થનાર અલ્પાયુષ્ક સૂ.એકેને પર્યાપ્ત થવાના પ્રથમ સમયે સંકલેશમાં...
- * આતપ-ઉદ્યોત - શીઘ્રપર્યાપ્ત થનાર ભાદર જીવ શરીર પર્યાપ્ત પૂર્ણ થવાના પ્રથમ સમયે સંકલેશમાં
- * જિનનામ - આયોજિકાકરણ પૂર્વના ચરમસમયે....^{૧૭}
- * કર્કશ-ગુરુ - કેવલી સમુદ્ધ માંથી પાછા ફરતાં મન્યાન સમયે... પમા સમયે...
- * અશુભવાગ્દાંદિ ૭, અસ્થિર, અશુભ - સયોગીચરમસમયે.

૨૬ અંતરકરણભાદ ઘાતીકર્મોનો રસ ક્ષપકને એકે આદિ કરતાં અનંતમો ભાગ હોય છે, પણ શેષ અશુભનો તો પછી પણ અસહી આદિને જ અનંતમો ભાગ હોય છે. તેથી અહીં સયોગીચરમસમય ન આવે.

૨૭ કેવલિદષ્ટ મર્યાદાનુસારે અતિશુભયોગોનો એક વિશિષ્ટ વ્યાપાર એ આયોજિકાકરણ છે. સર્વકેવલી ભગવંતોને આ અવશ્ય કરવાનું હોય છે. એમાંથી જેઓને ૩ કર્મોની સ્થિતિ અલ્પ કરવા માટે કેવલિસમુદ્ઘાત કરવાનો હોય છે તેઓને જ્યારે એ કરવાનો અવસર હોય એ પૂર્વે જ આ આયોજિકાકરણનો અવસર હોય છે. કેવલિસમુદ્ઘાત નહીં કરનારા કેવલીઓને પણ આ આયોજિકાકરણ તો હોય જ છે.

* શેષ- ૩૪ -

પરાવર્તમાન પ્રકૃતિના બધેક મધ્યમપરિણામી ચારે ગતિના છવો (૪ ગતિ, ૪આનુ૦, ૫ જાતિ, ૨ ખગતિ, ઉચ્છ૦, ત્રસત્રિક, સ્થાવરત્રિક, સુભગચનુ૦, દુર્ભગચનુ૦, ગોત્રદ્વિક, શાન્ત-અશાન્ત - આ ૩૪)

સામાન્યથી

પરિણામપ્રત્યયપ્રકૃતિની રસોદીરાણા ઉત્ક. હોય છે.

ભવપ્રત્યયપ્રકૃતિની આઘસમયે જ્ય. હોય છે.

શુભની સંકલેશમાં જ્ય હોય, વિશુદ્ધિમાં ઉત્ક હોય, અશુભમાં આનાથી વિપરીત હોય. પુદ્ગલવિષાદી પ્રકૃતિઓની અનુભાગોદીરાણા પુદ્ગલ્યાદિ સામગ્રી ઉત્કૃષ્ટ હોય તો ઉત્કૃષ્ટ, અપકૃષ્ટ હોય તો જ્ય હોય, ઈચ્છાદિ વિચારીને અનુભાગોદીરાણા સ્વામિત્વનો વિચાર કરવો.

પ્રદેશોદીરાણા -

૨ અર્થાધિકાર :- સાઘાદિ, સ્વામિત્વ.

(૧) સાઘાદિ... મૂળપ્રકૃતિ-

* વેદનીય -

અનુત્કૃષ્ટ ૪ પ્રકારે.. અપ્રમત્તાભિમુખ સર્વવિશુદ્ધ પ્રમત્તને ઉત્કૃ

* મોહનીય -

અનુ૦ ૪ પ્રકારે... ચરમઉદીરાણા ઉત્ક. હોય. ૧૧મે થી પડનારને અનુભો સાદિ..

* આયુ -

ચારે'ય ભાંગા સાદિ-સાન્ત..

* શેષ ૫ -

અનુ૦ સાદિ સિવાય ૩.... ચરમઉદીરાણા ઉત્ક. હોય. અનુક્ત બધા પ્રકારના સાદિ-સાન્ત બબે ભાંગા... કુલ $૧૦ + ૧૦ + ૮ + ૪૫ = ૭૩$ ભાંગા

ઉત્તરપ્રકૃતિ-

* મિથ્યા -

અનુત્કૃ૦ ૪ પ્રકારે... ૧૦
પ્રથમસ્થિતિની સમયાધિકાવલિશેષે ઉત્કૃ

ઉત્તરપ્રદ્યુતિના કુલ ૧૩૧૩ ભાંગા...

સંમૂં મનૂં ચરમસમયે સર્વવિશુદ્ધિમાં

- * તિર્યગગતિ - દેશવિરત સર્વવિશુદ્ધ પર્યામ પંચેભિઃ
- * નરકાનુભવતિર્યગાનુભવ - ક્ષાયિકસમ્યક્ત્વી વિગ્રહગતિમાં ૩ જા સમયે.
- * દેવાનુભવમનુભવઆનુભવ - સમ્યક્ત્વી વિગ્રહગતિમાં ૩ જા સમયે.
- * દેવગતિ-નરકગતિ - સર્વવિશુદ્ધ સમ્યક્ત્વી.
- * દુર્ભગ-અનાદેય
અયશ-નીચગોચર - સંયમાભિમુખ સર્વવિશુદ્ધ સમ્યક્ત્વી
- * સ્વરક્ષિક-ઉચ્ચ - સ્વ-સ્વનિરોધે કેવલીને...
- * શેષ દર - સયોગી કેવલીને ચરમઉદીરણ...
- નામની ધ્રુવોદયી ૩૩, ઔદાભ્ય, ૬ સંસ્થાન, મનુભવ ગતિ, પંચે જાતિ, પ્રથમ સંધ્ય, ઉપન, પરા, ૨ ખગતિ, ત્રસચતુષ્ક, સુભગ, અદેય, યશ, જિન, ઉચ્ચ આ પ્રકૃતિઓ શેષ દર છે.

જ્યોત્ય પ્રદેશોદીરકપરિણામવાધિત્વ-

તત્પ્રાયોગ્ય સંક્લિષ્ટપરિણામી ક્ષયિતકર્માશ જીવો સામાન્યથી જ્યોત્ય પ્રદેશોદીરક હોય છે.

- * અવધિદ્રિક - અવધિલભિયુક્ત સર્વસંક્લિષ્ટ જીવો.
- * નિદ્રાપચંક - તત્પ્રાયોગ્યસંક્લિષ્ટ સંસી પર્યામ મિથ્યાદષ્ટિ.
- * સમ્યગ્, મિશ્ર - અનંતરસમયે મિથ્યાત્વે જનાર સંક્લિષ્ટ જીવ.
- * આહાર - તત્પ્રાયોગ્યસંક્લેશવાળો આહારકશરીરી.
- * આનુભવ - તત્પ્રાયોગ્યસંક્લેશયુક્ત તે તેના ઉદયવાળો જીવ.
- * આતપ - અતિસંક્લિષ્ટ ખર ભા. પૃથ્વીકાય.
- * એકેભ્યઃ સ્થાન સાધાન - અતિસંક્લિષ્ટ ભા. પર્યામ એકે.
- * સૂક્ષ્મ - અતિસંક્લિષ્ટ સૂ. પર્યામ એકે.
- * અપર્યાપ્ત - અતિસંક્લિષ્ટ અસંસી મનુભવ ચરમસમયે.
- * વિકલચિત્ર - અતિસંક્લિષ્ટ પર્યામ વિકલે.

- * ଜିନ - କେବଳଜ୍ଞାନୋତ୍ପତ୍ତିଧୀ ଗାଂଡ଼ିନେ ଆଯୋଜିକାକରଣ ନ କରେ
ତ୍ୟାଂ ସୁଧୀନା ଶ୍ରୀ ତୀର୍ଥକର ଦେବୋ.
- * ନରକାୟ - ଅତ୍ୟାୟୁକ୍ ସୁଖୀ ନରକ
- * ଶେଷ ୩ ଆୟୁ - ଦୀର୍ଘାୟୁକ୍ ସୁଖୀ ଛବୋ.
- * ଶେଷ ୧୨୪ - ସର୍ବସଂକିଳ୍ପଟ ପର୍ଯ୍ୟାଂ ସଂଶି ଗିଧ୍ୟାଦିଷ୍ଟିଓ.

શ્રી અર્હનમ
તત્સમૈ શ્રી ગુસ્ત્વે નમઃ
તૈ નમ

ઉપશમનાકરણ

સત્તામાં રહેલા કર્મદલિકોને એવી અવસ્થાવાળા કરવા કે જેથી એના ઉદય-ઉદીરણા -નિબ્રત્તિ- નિકાચના ધર્મ ન શકે... આને ઉપશમના કહે છે. જે કરણવીર્યથી આવી ઉપશમના થાય છે એને ઉપશમનાકરણ કહે છે.

ઉપશમના બે રીતે થાય છે. કરણકૃત અને અકરણકૃત. અહીં કરણ એટલે યથાપ્રવૃત્તકરણ વગેરે સમજવા, પણ કરણવીર્ય નહીં. એટલે કે અકરણકૃત ઉપશમના યથાપ્રવૃત્તકરણ વગેરે કરણો વિના થઈ જાય છે. એવો અર્થ સમજવો. બાકી વીર્ય તો એમાં પણ કરણવીર્ય જ હોય છે, અકરણવીર્ય નહીં.

ગિરિનદીપાપાણ્ય ન્યાયે સંસારસ્ય જીવને વેદના વગેરે કારણે દલિકોની જે ઉપશાંતતા થાય છે. એને અકરણઉપશમના કહે છે. આને અનુદીર્ણોપશમના પણ કહે છે. આ અકરણકૃત ઉપશમના માત્ર દેશોપશમના જ હોય છે. સર્વોપશમના તો કરણકૃત જ હોય છે. મન્યકારના કાળે પણ અકરણઉપશમનાના ઘાતાઓનો અભાવ હોવાથી અનુયોગ વિચિત્ર હતો. તેથી એના જાણકાર ૧૪ પૂર્વી વગેરેને મન્યકારે નમસ્કાર કર્યા છે.

ઉપશમનાના બે પ્રકાર છે -

(૧) દેશોપશમના - સત્તાગત સર્વદલિકો ઉપશાંત થતા નથી, કિન્તુ તેનો એક દેશ = એક ભાગ ઉપશાંત થાય છે, માટે દેશોપશમના કહેવાય છે. આના બીજા બે નામો - અગુણોપશમના અને અપ્રશસ્તોપશમના છે. આ સર્વકર્મની થાય છે.

(૨) સર્વોપશમના - સત્તાગત સઘળાં દલિકો ઉપશાંત થાય છે. આમાં ઉત્તરોત્તર સમયે અસંગુણ-અસંગુણ દલિકો ઉપશાંત થતા હોવાથી આને ગુણોપશમના પણ કહે છે, તેમ જ તે તે કર્મથી દબાયેલ આત્મગુણ, આ ઉપશમના થવાથી સંપૂર્ણતયા પ્રકટ થાય છે, માટે આને પ્રશસ્તોપશમના

પણ કહે છે, દેશોપશમનામાં આવું ન હોવાથી એના બે નામો આનાથી વિપરીત છે. સર્વોપશમના માત્ર મોહનીયકર્મની જ હોય છે.

ઉપશમનાકરણમાં ૮ અધિકારો છે.—

પ્રથમસમ્યક્ત્વ ઉત્પાદના, દેશવિરતિલાભ, સર્વવિરતિલાભ, અનંતાનુબંધીવિસંયોજના, દર્શનમોહનપણ, દર્શનમોહઉપશમના, ચારિત્રમોહ ઉપશમના, સભેદ દેશોપશમના.

(૧) પ્રથમસમ્યક્ત્વોત્પાદના—

આની પ્રાપ્તિ દર્શનમોહનીયના સર્વઉપશમથી જ થાય છે.

દર્શનમોહની સર્વોપશમના યોગ્ય કોણ ?

* સર્વપર્યાપ્તિઓથી પર્યાપ્ત સંઘી પંચેયતુર્ગતિક જીવ.

* ૩ લઘિથી યુક્ત.. પંચેયપણું, સંઘીપણું અને પર્યાપ્તપણું.. આ ૩ લઘિઓથી યુક્ત અથવા

ઉપશમલઘિ— ઉપશમાવવાની યોગ્યતા

ઉપદેશલઘિ— ગુરુઉપદેશ પામવાની યોગ્યતા

પ્રાયોગ્યલઘિ— અંતરંગકારણભૂત અનુકંપા— અકામનિર્જરા વગેરેની પ્રાપ્તિ

* કરણકાળપૂર્વેના અંતર્મુખી અનંતગુણ—અનંતગુણ વિશુદ્ધમાન હોય, તેમજ મન્યદેશે રહેલા અભવ્યથી અનંતગુણવિશુદ્ધ હોય.

* મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન કે વિભંગજ્ઞાન.. આ ૩ માંથી એક સાકાર ઉપયોગમાં હોય.

* ત્રણમાંથી એક યોગમાં હોય.

* ત્રણમાંથી એક વિશુદ્ધલેશ્યામાં હોય.

* ૭ કર્મોની સ્થિતિ અંતઃ કો.કો. સાગરોં હોય^૧

* સત્તાગત અશુભરસના ૪ ઠા.નો ૨ ઠા. કરતો જાય

શુભરસના ૨ ઠા. નો ૪ ઠા. કરતો જાય.

૧ પ્રકૃતિસત્તા - સમ્યં મિશ્રં આહ્વાનં, અને જિન... આ ૧૦ વિના ૧૪૪ હોય. ૪ આયુ. માંથી યથાસંભવ હોય. પ્રદેશસત્તા અજ્ઞં અનુલ્લૃપ્ત હોય. ઉદય—યથાસંભવ હોય. પણ ૫ નિદ્રા જાતિચતુરં, ૪ આનું, સ્થાવર ચતુરં, આતપ, આહારક, જિન, સમ્યં અને મિશ્ર આટલાનો ઉદય તો હોતો જ નથી.

* પ્રકૃતિબંધ- ધ્રુવપ્રકૃતિઓનો બંધ હોય. પરાવર્તમાનમાંથી ભવપ્રાયોગ્ય શુભ બાધિ. આયુષ્ય ન બાધિ. મનુષ્યતિર્યચો દેવપ્રાયોગ્ય બાધિ. દેવનારકો મનુષ્ય પ્રાયોગ્ય બાધિ.

૭ મી નારકીનો જીવ તિર્યચપ્રાયોગ્ય બાધિ. ઉદ્યોન વિકલ્પે બાધિ.

* સ્થિતિબંધ- અંતઃકો.કો. નવા નવા સ્થિતિબંધકાળે સ્થિતિબંધ P/s ન્યૂન થાય.

* રસબંધ- અશુભ ૨ ઠાણિયો સમયે સમયે અનંતગુણહીન-અનંતગુણહીન શુભ ૪ ઠા. સમયે સમયે અનંતગુણ અનંતગુણ.

* પ્રદેશબંધ- યોગાનુસારે જ્યાં મધ્યમ કે ઉત્ક્રં હોય.

આ કર્મે અંતર્મું પસાર કર્યા બાદ યથાપ્રવૃત્તિકરણ પામે.

યથાપ્રવૃત્તિકરણ- આને પૂર્વપ્રવૃત્તિકરણ પણ કહે છે.

* ત્રણે કરણો તેમજ ચોથી ઉપશાંત અદ્યા અંતર્મું અંતર્મું કાળના હોય છે. ચારેયનો ભેગો કાળ પણ મોટું અંતર્મું હોય છે.

* આ કરણના તે તે વિવક્ષિત સમયે રહેલા જીવો એકસરખા અધ્યવસાયવાળા જ હોય એવું હોતું નથી. પણ પરસ્પર વટસ્થાનપતિત હોય શકે છે, કારણ કે આના પ્રત્યેક સમયે અસં.લોક જેટલા અધ્યવસાયસ્થાનોમાંથી કોઈપણ સ્થાન હોવું શક્ય છે. આ અધ્યવસાયસ્થાનોની સંખ્યા ઉત્તરોત્તરસમયે વિશેષાધિક-વિશેષાધિક હોય છે. પૂર્વ-પૂર્વસમયભાવી સ્થાનોમાંથી ઉત્તરસમયે નીચે તરફના કેટલાક સ્થાનો છૂટી જાય છે અને ઉપર તરફ એના કરતાં વધુ સ્થાનોનો એક ખંડ ઉમેરાય છે. તેથી સ્થાનોની તદેકદેશાન્ય અનુકૃષ્ટિ મળે છે. આ અનુકૃષ્ટિ કંડક પ્રમાણ સ્થાનોમાં ચાલે છે.

$$\text{કંડક} = \frac{\text{યથાપ્રવૃત્તિકરણકાલ}}{S} = (\text{ધારો કે } ૪)$$

તો, તીવ્રતામંદતા-

૧ જ્યાં, ૨ જ્યાં, ૩ જ્યાં, ૪ જ્યાં, ૧ ઉં, ૫ જ્યાં, ૨ ઉં, ૬ જ્યાં.... આ પ્રમાણે જાણવું. છેવટે છેલ્લા કંડક પ્રમાણ સમયોનું ઉત્ક્રં. કહેવું. આ બધું ઉત્તરોત્તર અનંતગુણ અનંતગુણ આવશે.

* સ્થિતિઘાત, રસઘાત, ગુણશ્રેણિ હોતા નથી.

* નવો નવો સ્થિતિબંધ P/s ન્યૂન હોય છે.

અપૂર્વકરણ—

સામાન્યથી જે અવસ્થા એવી વિશિષ્ટ હોય કે જેથી પૂર્વે નહીં પ્રવર્તેલ એવી પાંચ ચીજો - અપૂર્વસ્થિતિઘાત, અપૂર્વરસઘાત, સ્થિતિબંધક અજ્ઞા, ગુણશ્રેણિ અને ગુણસંક્રમ. આ પાંચ અપૂર્વ પ્રક્રિયાઓ પ્રવર્તવા મડિ તેને અપૂર્વકરણ કહે છે. પ્રસ્તુત અપૂર્વકરણમાં પ્રથમસમયથી જ ગુણસંક્રમ સિવાયના ૪ અપૂર્વો હોય છે. આ અપૂર્વકરણના પાણ પ્રત્યેક સમયે અસં.લોક જેટલા અધ્યવસાયો સંભવિત હોય છે, પરંતુ ઉત્તરોત્તર સમયે અધ્યવસાયોની અનુક્રુષ્ટિ હોતી નથી. એટલે કે દરેક સમયે નવા નવા જ અધ્યવસાયો હોય છે. તેથી તીવ્રતામંદતા નીચે મુજબ હોય છે - ૧ જથ્થો, ૧ ઉત્ક્ર., ૨ જથ્થો, ૨ ઉત્ક્ર.... આમ યાવત્ ચરમસમયના જથ્થો કરતાં એનું ઉત્ક્રો ઉત્તરોત્તર અનંતગુણ અનંતગુણ જાણવું. યથાપ્રવૃત્તકરણના ચરમસમયભાવી અધ્યવસ્યાન કરતાં અપૂર્વકરણના પ્રથમ સમયભાવી જથ્થો અધ્યવસ્યાન પાણ અનંતગુણ હોય છે.

*** અપૂર્વસ્થિતિઘાત—**

સત્તાગત સ્થિતિઓને ઉપરથી ખાંડવાનો પ્રારંભ કરે છે. ઘાત્યમાન પ્રથમ ખંડ જથ્થોથી P/s જેટલો હોય છે અને ઉત્ક્ર. થી અનેક સાગરો પ્રમાણ (સાગરો શત પૃથક્ત્વ પ્રમાણ) હોય છે. પછીના ખંડો P/s જેટલા હોય છે. તે તે ખંડનો ઘાત કરતાં અંતર્મુ. કાળ લાગે છે. તે તે ખંડને ખાલી કરવા માટે પ્રથમસમયે જેટલું દલિક ઉપાડે તેના કરતાં બીજા સમયે અસં.ગુણ ઉપાડે છે. આમ ચરમસમય સુધી જાણવું. અપૂર્વકરણના કાળ દરમ્યાન આવા હજારો સ્થિતિઘાત થઈ જાય છે જેના પરિણામે અપૂર્વકરણના પ્રારંભે જે સ્થિતિસત્તા હતી તેના કરતાં અંતે સંખ્યાતગુણહીન સ્થિતિસત્તા રહે છે. ઘાત્યમાનનિષેકોનું દલિક એ ઘાત્યમાન ખંડની નીચેના નિષેકોમાં નાંખવામાં આવે છે.

✽ અપૂર્વ રસઘાત - સત્તાગત ઉલ્કૃષ્ટ તરફના અનંતભણભાગ રસના ખંડનો અંતર્ભૂં કાળમાં ઘાત કરી નાંખે છે. તેથી એક એક રસઘાતને અંતે ઉત્તરોત્તર અનંતમો અનંતમો ભાગ રસ શેષ રહે છે. આ ૧-૧ રસઘાતનું અંતર્ભૂં એટલું નાનું હોય છે કે જેથી ૧-૧ સ્થિતિઘાત ધાય ત્યાં સુધીમાં હજારો રસઘાત થઈ જાય છે.

✽ અપૂર્વસ્થિતિબંધ - અપૂર્વકરણના પ્રથમસમયથી નવો સ્થિતિબંધ શરુ થાય છે. એટલો સ્થિતિબંધ, સ્થિતિઘાતના કાળ જેટલા અંતર્ભૂં સુધી ચાલે છે. પછીના સમયથી નવો સ્થિતિબંધ P/s ન્યૂન થાય છે. સ્થિતિઘાત, સ્થિતિબંધ અને રસઘાત આ ત્રણેય એકીસાથે શરુ થાય છે. હજારો રસઘાતમાંનો ચરમરસઘાત જ્યારે પૂર્ણ થાય એ જ સમયે શેષ ૨ પાણ પૂર્ણ થાય છે. પછીના સમયથી પાછા એ ત્રણેયનો પ્રારંભ થાય છે. આ અપૂર્વકરણે અને આગળ પાણ સર્વત્ર જ્યાં જ્યાં કોઈ નવું કરણ-નવી પ્રક્રિયા શરુ થતી હોય ત્યાં ત્યાં આ ત્રણ પાણ નવા શરુ થાય છે એ ખ્યાલમાં રાખવું.

✽ ગુણશ્રેણિ - ઉપરની સ્થિતિઓમાંથી ઉપાડેલા દલિકને ઉદયસમયથી અંતર્ભૂં સુધીના નિષેકોમાં અસંગુણ-અસંગુણ નાંખે છે. આ અંતર્ભૂંનો કાળ કે જે ગુણશ્રેણિનો આયામ કહેવાય છે તે એટલો હોય છે કે જેથી એ અપૂર્વકરણ અને અનિવૃત્તિકરણને ઓળંગી ઉપર વિશેષાધિક હોય છે. આ અંતર્ભૂં કાળનો ચરમનિષેક એ ગુણશ્રેણિનું શીર્ષ કહેવાય છે. એ સ્થિર હોય છે, તેથી જેટલા નિષેકોમાં આ અસંગુણની શ્રેણિથી દલિકો નંખાય છે તે નિષેકકાળ (આયામ) ઉત્તરોત્તર સમય વીતતાં વીતતાં નીચેથી એક એક સમય કપાતો જાય છે. અપૂર્વકરણના પ્રથમ સમયે ગુણશ્રેણિક્ષે જેટલું દલિક ગોઠવાય છે એના કરતાં બીજા સમયે અસંગુણ ગોઠવાય છે. આમ ઉત્તરોત્તર જાણવું. જ્યાં સુધી

સ્થિતિઘાત-રસઘાત ચાલુ હોય છે ત્યાં સુધી આ ગુણશ્રેણિકૃપે દલિકોને ગોઠવવાનું પણ ચાલુ રહે છે.^૨

* અનિવૃત્તિકરણ-

આના પ્રત્યેક સમયે એક-એક જ અધ્યસ્થાન હોય છે. તેથી તુલ્યકાળે સર્વજીવોને સમાન વિશુદ્ધિ હોય છે. માટે આની જો સ્થાપના કરવામાં આવે તો એ સીધી માળા-મુક્તાવલિ જેવો આકાર મળણ કરે છે. સમાનકાળે રહેલા જીવોની વિશુદ્ધિમાં નિવૃત્તિ=વિકલ્પ ન હોવાના કારણે આને અનિવૃત્તિકરણ કહે છે. તેથી આના જેટલા સમયો હોય છે એટલા જ વિશુદ્ધિસ્થાનો હોય છે. જે ઉત્તરોત્તર અનંતગુણ-અનંતગુણ વિશુદ્ધિ હોય છે. અપૂર્વકરણની જેમ અહીં પણ સ્થિતિઘાત વગેરે જ ચાલે છે.

- (૧) અનિવૃત્તિકરણનો સંખ્યાતબલુભાગકાળ અને હજારો સ્થિતિઘાત પસાર થઈ ગયા છે, ૧ સંખ્યાતમો ભાગ કાળ બાકી છે ત્યારે...
- (૨) નવો સ્થિતિઘાત શરુ થવાની સાથે મિથ્યાત્વની સ્થિતિમાં અંતર (ગાબડું) પાડવાની શરુઆત કરે... આને અંતરકરણક્રિયા કહે છે.
- (૩) આમાં, ઉદયસમયથી માંડીને અંતર્મુ. જેટલા કાળમાં જે ઉદયમાં આવવાના હોય તેવા નિષેકોને છોડી પછીના અંતર્મુંડાકાળભાવી નિષેકોને સર્વથા ખાલી કરી નાંખવાનો પ્રારંભ કરે છે.
- (૪) ઉકરાતા નિષેકોમાં ગુણશ્રેણિનો શીર્ષતરફનો ઉપરનો સંખ્યાતમો ભાગ પણ ભેગો ખાલી થવા મડિ છે.
- (૫) ઉદયસમયથી માંડીને અંતર્મુંડ પ્રમાણ જે નિષેકો ખાલી થતાં નથી એને પ્રથમસ્થિતિ કહે છે, ખાલી થતાં નિષેકોને અંતર (કે અંતરકરણ) કહે છે, અને એની ઉપર શેષ રહેલી મિથ્યાત્વની સ્થિતિને બીજીસ્થિતિ કહે છે.

૨ ધારકે અપૂર્વકરણનો પ્રથમસમય એ ૧૯૦૦૧ મો સમય છે. ૧૯૦૦૧ થી ૨૦૦૦૦ સુધી અપૂર્વકરણ ચાલવાનું છે, ૨૦૦૦૧ થી ૨૨૦૦૦ સુધી અનિવૃત્તિકરણ ચાલવાનું છે. તો પ્રથમ (૧૯૦૦૧મા) સમયે ૧૯૦૦૧ થી ૨૨૦૫૦ સમય સુધીમાં રહેલા નિષેકોમાં અસંગુણ-અસંગુણ દલિક નાંખશે. ૨૨૦૫૦ મો નિષેક ગુણશ્રેણિ શીર્ષ બનશે. બીજા (૧૯૦૦૨ મા) સમયે, ૧૯૦૦૧ મો નિષેક તો ક્ષીણ થઈ ગયો છે, એટલે ૧૯૦૦૨ થી ૨૨૦૫૦ મા નિષેકમાં દલિક પ્રસેપ કરશે જે પ્રથમસમય પ્રસિપ્ત દલિક કરતાં અસંગુણ હોય છે. ત્રીજા સમયે એના કરતાં પણ અસંગુણ દલિક ૧૯૦૦૩ થી ૨૨૦૫૦ મા નિષેકોમાં નાંખશે. આમ ઉત્તરોત્તર સમયે નીચેથી નિષેકની સંખ્યા ૧-૧ કપાતી જાય છે. અને તેથી ગુણશ્રેણિનો આયામ પ્રથમસમયે ૬૦૫૦ સમય, બીજાસમયે ૬૦૪૯ સમય, ત્રીજા સમયે ૬૦૪૮ સમય... એમ ઉત્તરોત્તર ઘટતો જાય છે. આયુધ્ય સિવાયના સત્તાગત દરેક કર્મોમાં આ ગુણશ્રેણિ થાય છે: એમાં ઉદયવતી પ્રકૃતિઓની ઉદયસમયથી અને અનુદયવતી પ્રકૃતિઓની ઉદયાવલિકા બહાર ગુણશ્રેણિ થાય છે. (મતાંતરે બન્નેની ઉદયાવલિકા બહાર જ થાય છે.)

- (૬) પ્રથમસ્થિતિ કરતાં અંતર સંખ્યાનગુણ મોટું હોય છે.
- (૭) અંતરકરણ ક્રિયાના પ્રથમસમયે ઉદરાતાં નિષેકોમાંથી અસંખ્યા ભાગનાં દલિકોને ઉપાડી મિથ્યાત્વની પ્રથમ તેમજ દ્વિતીયસ્થિતિમાં નાંખે છે. બીજા સમયે એના કરતાં અસંગુણ દલિકો ઉપાડી ઉપર નીચે નાંખે છે. આ રીતે અંતર્મુન્ન જેટલા કાળમાં એ નિષેકો સંપૂર્ણતયા ખાલી થઈ જવાથી મિથ્યાત્વની સ્થિતિ વચલા અંતરના કારણે બે વિભાગમાં (પ્રથમ-દ્વિતીય સ્થિતિમાં) વહેંચાઈ જાય છે.
- (૮) આ અંતરકરણક્રિયા પૂર્ણ થવા સાથે જ, ચાલુ સ્થિતિઘાત પૂર્ણ થાય છે. એટલે કે અંતરકરણક્રિયાકાળ આ એક સ્થિતિઘાતના કાળ જેટલો હોય છે.
- (૯) આ વખતે પણ પ્રથમસ્થિતિ અંતર્મુન્ન જેટલી શેષ હોય છે. એને કમશ્વર લોગવતો જાય છે અને બીજી સ્થિતિમાં રહેલ મિથ્યાત્વના દલિકોને અસંખ્યગુણ અસંખ્યગુણ ક્રમે ઉપશમાવતો જાય છે.
- (૧૦) પ્રથમસ્થિતિમાંથી જે ઉદીરણ થાય છે એને ઉદીરણ જ કહે છે અને બીજી સ્થિતિમાંથી દલિકોનું આવધું એ આગાલ કહેવાય છે.
- (૧૧) આ પ્રથમસ્થિતિની ૨ આવલિકા શેષ હોય ત્યારથી આગાલવિચ્છેદ થાય છે તેમજ મિથ્યાત્વની ગુણશ્રેણિ રચના અટકી જાય છે. શેષકર્મોની ગુણશ્રેણિ ચાલુ હોય છે.
- (૧૨) પ્રથમસ્થિતિની ૧ આવલિકા શેષ રહે ત્યારથી મિથ્યાત્વના સ્થિતિઘાત, રસઘાત તેમજ ઉદીરણ બંધ પડે છે.
- (૧૩) શેષ ૧ આવલિકાને કમશ્વર ઉદયથી લોગવે છે. એમાં એના ચરમસમયે (કે જેના પછીના સમયે હવે ઉપ.સમ્યગ્ પામવાનો છે) બીજી સ્થિતિમાં રહેલા મિથ્યાત્વના અનુભાગને પણ વિભાગમાં વિભાજિત કરી દે છે.
- (૧૪) શુદ્ધ થયેલા પુંજને સમ્યક્ત્વમોહનીય કહે છે જે દેશઘાતી હોય છે, અર્ધશુદ્ધ પુંજને મિશ્રમોહનીય કહે છે, આ સર્વઘાતી હોય છે અને અવિશુદ્ધ રહેલા પુંજને મિથ્યાત્વમોહનીય કહે છે. આ પણ સર્વઘાતી હોય છે.
- (૧૫) પ્રથમસ્થિતિના ચરમસમયસુધીમાં દ્વિતીયસ્થિતિગત દલિક પણ બધું ઉપશાંત થઈ ગયું હોય છે. પણ ચરમસમયન્યૂન બે આવલિકામાં બંધાયેલું દલિક હજુ અનુપશાંત હોય છે. જેને ઉપશમસમ્યક્ત્વના એટલા જ કાળમાં ઉપશમાવશે.

(૧૬) પછીના સમયે અંતરમાં પ્રવેશ કરે છે. ત્યાં મિથ્યાત્વના દલિકો ન હોવાથી ઉદય હોતો નથી. તેથી અલબ્ધપૂર્વ આત્મહિત સ્વરૂપ સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ થાય છે.

(૧૭) એના પ્રથમસમયથી જ ૭ કર્મોમાં નવા સ્થિતિઘાત-રસઘાત-ગુણશ્રેણિ ચાલુ થાય છે, તેમજ પૂર્વસમયે જે સમ્યં મિશ્ર સ્વરૂપ બે પતદ્ગ્રહો ભાભા કર્યા છે તેમાં મિથ્યાત્વના દલિકોનો ગુણસંક્રમ શરુ કરે છે.

<u>દલિકપ્રસેપ -</u>	પ્રથમ સમયે	સમ્યંમાં	અલ્પ
		મિશ્રમાં	A
	બીજા સમયે	સમ્યંમાં	A
		મિશ્રમાં	A

આમ ઉત્તરોત્તર અસં.ગુણ-અસંગુણ દલિક અંતર્મું સુધી નાંખે છે.

(૧૮) ત્યારબાદ વિધ્યાતસંક્રમ પ્રવર્તે છે.

(૧૯) જ્યાં સુધી ગુણસંક્રમ પ્રવર્તે છે ત્યાં સુધી આયુ સિવાયના ૭ કર્મોમાં સ્થિતિઘાત-રસઘાત અને ગુણશ્રેણિ ચાલે છે, પછી અટકી જાય છે.

(૨૦) કો'ક જીવ પ્રબળવિશુક્તિના પ્રભાવે પ્રથમસમ્યક્ત્વની સાથે જ દેશવિરતિ કે સર્વવિરતિ પાણ પામે છે.

(૨૧) અંતર્મું કાળ સુધી જીવ ઉપશમસમ્યક્ત્વી રહે છે. આ અંતર્મું પ્રથમસ્થિતિ કરતાં ઘણું મોટું હોય છે.

(૨૨) અંતરમાં આગળ વધતાં વધતાં જીવ જ્યારે ઉપશાંતઅબ્જ સાધિકઆવલિકા શેષ રહે તેવા સ્થાને પહોંચે છે ત્યારે દ્વિતીય સ્થિતિમાં રહેલા ૩ પુંજેમાંથી દલિક ઉઠાવી અંતરની ઉપલી શેષ આવલિકામાં ગોઠવે છે. એમાં એ આવલિકાના પ્રથમ સમયના નિષેકમાં ઘણું દલિક નાંખે છે, બીજા સમયમાં અલ્પ... આમ યાવત્ એના ચરમ સમય સુધી અલ્પ-અલ્પ. આ રીતે દલિકો નાંખવાને ગોપુચ્છાકાર કહે છે.

(૨૩) જ્યારે એ આવલિકાનો પ્રથમસમય આવે છે ત્યારે જીવના અધ્યવસાયને અનુરૂપ એક પુંજનો ઉદય થાય છે, વિશુદ્ધ અધ્યં હોય તો સમ્યં પુંજનો, મધ્યમ અધ્યં હોય તો મિશ્રપુંજનો અને અવિશુદ્ધ અધ્યં હોય તો મિથ્યાત્વનો ઉદય થાય છે, અને એને અનુસરીને જીવ અનુક્રમે

ભાયોપશમિક સમ્યક્ત્વી, મિશ્રદષ્ટિ કે મિથ્યાત્વી બને છે. આના પૂર્વના સમય સુધી એ ઔપશમિક સમ્યક્ત્વી હતો.

(૨૪) આ ઉપશમ સમ્યક્ત્વના કાળ દરમ્યાન જ (એટલે કે બીજી સ્થિતિમાં રહેલા ૩ પુંજને અંતરમાં પ્રવેશાવે અને એનો ઉદય ધાય એ પહેલાં જ) જ્યાં થી ૧ સમય અને ઉત્ક્રાંતિ થી ૬ આવલિકા જેટલો કાળ શેષ હોય ત્યારે કો'ક જીવો અનંતાનુબંધીનો ઉદય યવાથી સાસ્વાદનસમ્યક્ત્વ પામે છે. એ શેષકાળ પૂર્ણ થયા બાદ એ જીવ અવશ્ય મિથ્યાત્વે જાય છે.

(૨૫) સમ્યગ્દષ્ટિજીવ ઉપદિષ્ટ પ્રવચનની અવશ્ય શ્રદ્ધા કરે છે. ક્યારેક ગુરુનિયોગાદિક કારણે અજાણપણે અસત્યપદાર્થોની પણ શ્રદ્ધા કરે છે.

(૨૬) મિથ્યાત્વી જીવ ઉપદિષ્ટપ્રવચનની શ્રદ્ધા અવશ્ય કરતો નથી. અસદ્ભૂતપદાર્થ ઉપદિષ્ટ હોય ન હોય, તો પણ શ્રદ્ધા કરે છે.

(૨૭) મિશ્ર જીવ સાકાર કે અનાકાર ઉપયોગમાં હોય છે. જો સાકાર ઉપયોગમાં હોય તો એને વ્યંજનાવગ્રહ' હોય છે. અર્થાવગ્રહ હોતો નથી, કેમકે સંશયજ્ઞાની પણ અવ્યક્ત જ્ઞાની હોય છે.

૩ ટીપ્પણકારે આવી સમજણ આપી છે.

કર્મગ્રન્થિકી પરિભાષા આવી છે- જે આ સાકારોપયોગ હોય છે તે બે પ્રકારે હોય છે. વ્યંજનાવગ્રહ અને અર્થાવગ્રહ.

સંધ્યાવેળા વગેરેના કારણે, જેમાં સદિશ પડી શકે છે તેવા સ્થાણુ-પુરુષાદિક પદાર્થો વિશે તે પદાર્થોના ઊંચાઈ વગેરે રૂપ સમાનધર્મ માત્રની જાણકારી મળી હોવાથી એમાંથી એકે' યના નિશ્ચયરૂપે ન પરિણમતો એવો જે ભોધવિશેષ હોય છે તે વ્યંજનાવગ્રહ છે. 'અર્થમાત્રનું પ્રકટીકરણ (ભોધ) ના હેતુભૂત ઊંચાઈ વગેરે માત્ર રૂપ વ્યંજનનું અવગ્રહણ = અવભોધન એ વ્યંજનાવગ્રહ' આવી અહીં વ્યુત્પત્તિ જાણવી.

સંશય-વિપર્યયનો વિષય ન બનેલ અને તેથી જ વિવિધ (અન્ય પદાર્થથી ભિન્ન) સ્વરૂપવાળા સ્થાણુ વગેરે અર્થનો 'આ સ્થાણુ છે' એવો અથવા 'આ પુરુષ છે' એવો ઉલ્લેખપૂર્વક જે અવગ્રહ ધાય છે તે અર્થાવગ્રહ.

શંકા- સિદ્ધાન્તમાં તો વ્યંજનાવગ્રહની સાવ જુદી જ વ્યાખ્યા આવે છે, એ વ્યાખ્યા મુજબના વ્યંજનાવગ્રહમાં તો ઊર્ધ્વતાકાર વગેરેનું પણ ગ્રહણ હોતું નથી, તો તમે આવી વ્યાખ્યા ક્યાંથી શોધી લાવ્યા ?

સમાધાન- ચૂર્ણિકારના વચનથી આવી વ્યાખ્યા જણાય છે, કેમકે તેઓએ કહ્યું છે કે 'જમ્મ સસયનાણો અવ્યત્તનાણો વુચ્ચતિ' અર્થાત્ 'કેમકે સંશયજ્ઞાની અવ્યક્તજ્ઞાની કહેવાય છે.' આમ કહીને ચૂર્ણિકારે મિશ્ર દષ્ટિનો ઉલ્લેખ કર્યો છે જે મિશ્રમોહોદયના કારણે સંશયજ્ઞાની-

ચારિત્રમોહોપશમના-

પ્રારંભક- ભાયોપશમિક સમ્યક્ત્વયુક્ત અવિરત, દેશવિરત કે સર્વવિરત. આ જીવોની બે અક્ષા હોય છે. વિશોધિઅક્ષા, સંકલેશઅક્ષા.

વિશોધિઅક્ષાવાળો પ્રારંભ કરે.

- જેવો હોય છે. વળી એ જ મિશ્રદષ્ટિને સાકાર ઉપયોગમાં વ્યંજનાવગ્રહ હોય છે એવું કહ્યું છે. માટે જાણાય છે કે સંશય વ્યંજનાવગ્રહરૂપ હોય છે.

ઈન્દ્રિય અને અર્થનો સંબંધ થવા માત્રથી સ્વરૂપ-નામ- વગેરેની કલ્પના શૂન્ય સામાન્યમાત્રવિષયક જે ભોધવિશેષ થાય છે તે અનાકારોપયોગ છે.

અસત્કલ્પનાથી અનિવૃત્તિકરણાદિની સમજણ- ધારોકે ૧૦૦૦૧ સમયથી ૧૬૦૦૦ સમય સુધી યથાપ્રવૃત્તકરણ છે, ૧૬૦૦૧ થી ૨૦૦૦૦ સુધી અપૂર્વકરણ છે, ૨૦૦૦૧ થી ૨૨૦૦૦ સુધી અનિવૃત્તિકરણ છે. ૨૨૦૫૦ મો નિષેક એ ગુણશ્રેણિશીર્ષ છે. ૨૨૦૦૧ થી ૨૩૦૦૦ એ ઉપસાંત અક્ષા છે. ૮ સમયની આવલિકા છે.

ગમે તે કાળે ૨૦૦૦૧ મા સમયે રહેલા કોઈપણ જીવનો અધ્યં એક સરખો જ હોય છે. એમ ગમે તે કાળે ૨૦૦૦૨ મા સમયે (અનિવૃત્તિના બીજા સમયે) રહેલા જીવનો અધ્યવસાય તુલ્ય જ હોય છે પણ ૨૦૦૦૧ મા સમયે રહેલા જીવ કરતાં અનંતગુણ વિશુદ્ધ હોય છે. આમ ૨૨૦૦૦ મા સમય સુધી જાણવું. તેથી અનિવૃત્તિકરણના જેટલા (૨૦૦૦) સમયો છે એટલા જ અધ્યવસાયસ્થાનો મળશે. આ રીતે સ્થિતિઘાત વગેરે કરતાં કરતાં માની લ્યો કે જીવ ૨૧૮૦૦ મા સમયે પહોંચ્યો. જે સ્થિતિઘાત વગેરે ચાલુ હતા તે આ જ સમયે પૂરા થયા છે. ૨૧૮૦૧ મા સમયે એ નવો સ્થિતિઘાત વગેરે ચાલુ કરે છે. તેમજ ૨૨૦૦૧ મા નિષેકથી માંડીને ૨૩૦૦૦ સુધીના નિષેકોમાં રહેલા દલિકોને ખાલી કરવાનો પ્રારંભ કરે છે. આ ૨૧૮૦૧ મા સમયે, આ ૨૨૦૦૧ થી ૨૩૦૦૦ સુધીના નિષેકોમાંથી થોડું દલિક ઉપાડે છે અને એને ૨૧૮૦૧ થી ૨૨૦૦૦ સુધીના નિષેકોમાં (પ્રથમસ્થિતિમાં) અને ૨૩૦૦૧ થી ઉપરના નિષેકોમાં (બીજા સ્થિતિમાં) નાંખે છે. ૨૨૦૦૧ થી ૨૩૦૦૦ સુધીના નિષેકોમાંથી દલિકો ઉપાડતી વેળા, ૨૨૦૦૧ થી ૨૨૦૫૦ સુધીના નિષેકો, કે જેમાં ગુણશ્રેણિ નો શીર્ષભાગ આવ્યો છે, એમાંથી પણ દલિકો ઉપાડવાથી એ પણ ખાલી થવા મડે છે. એટલે કે ગુણશ્રેણિના ઉપરના ૫૦ નિષેકો પણ ખાલી થવા મડે છે. એટલે હવે ૨૨૦૦૦ મો સમય ગુણશ્રેણિશીર્ષ બનશે, તેમજ ત્યાં સુધી જ ગુણશ્રેણિથી નવું દલિક ગોઠવાશે.

૨૧૮૦૨ મો સમય- ઉકેરાતા ૧૦૦૦ નિષેકોમાંથી પ્રથમસમય કરતાં અસંગુણ દલિક ઉપાડી એને ૨૧૮૦૨ થી ૨૨૦૦૦ મા નિષેકોમાં અને ૨૩૦૦૧ થી ઉપર નાંખશે. ગુણશ્રેણિ રચના ૨૧૮૦૨ થી ૨૨૦૦૦ સુધી કરશે.... આમ ઉત્તરોત્તર જાણવું. એમ કરતાં કરતાં ધારો કે ૨૧૮૨૫ મો સમય આવ્યો. આ સમયે ૨૨૦૦૧ થી ૨૩૦૦૦ સુધીના નિષેકોમાં રહેલ શેષ સઘળું દલિક ઉપાડીને નીચે ૨૧૮૨૫ થી ૨૨૦૦૦ માં અને ૨૩૦૦૧ થી ઉપર નાંખી દેશે. આ જ સમયે, ૨૧૮૦૧ મા સમયે જે સ્થિતિઘાત શરૂ થયેલ એ પૂરો થાય છે. અંતરકરણક્રિયા પણ પૂર્ણ થાય છે.

પ્રતો અંગે ૮ ભાગા-

નંબર	વિશેષ	જ્ઞાન	શ્રદ્ધા	પાલન	વિશેષ
૧	મિથ્યાત્વી	X	X	X	અપ્રતી, સર્વલોક
૨	મિથ્યાત્વી	X	✓	X	અપ્રતી, પાસત્યો
૩	મિથ્યાત્વી	X	X	✓	અપ્રતી, ભાળ તપસ્વી
૪	મિથ્યાત્વી	X	✓	✓	અપ્રતી, અગીતાર્થ
૫	સમ્યક્ત્વી	✓	X	X	અપ્રતી, શ્રેણિકાદિ
૬	સમ્યક્ત્વી	✓	✓	X	અપ્રતી, સંવિમ્ન પાશ્વિક
૭	સમ્યક્ત્વી	✓	X	✓	અપ્રતી, અનુસર દેવ
૮	સમ્યક્ત્વી	✓	✓	✓	પ્રતધર

૨૧૮૨૬ મો સમય- ૨૨૦૦૧ થી ૨૩૦૦૦ સુધીના નિષેક્ષમાં એકેય દલિક રહ્યું નથી, અંતર પડી ગયું છે. ૨૦૮૨૬ થી ૨૨૦૦૦ પ્રથમસ્થિતિ છે, ૨૩૦૦૧ થી ઉપરની દ્વિતીયસ્થિતિ... ૨૦૮૨૬ થી ૨૦૮૩૩ નિષેક્ષ સુધીની ઉદયાવલિકા છે. ૨૦૮૩૪ થી ૨૨૦૦૦ સુધીના નિષેક્ષમાંથી જે દલિક ૨૦૮૨૬ મા સમયમાં આવી ઉદય પામે છે તેને ઉદીરાગ્રા કહે છે, ૨૩૦૦૧ વગેરે નિષેક્ષમાંથી જે આવે છે અને આગાલ કહે છે. ૨૩૦૦૧ વગેરે નિષેક્ષમાં રહેલ મિથ્યાત્વના દલિકોને ઉપશમાવધ ચાલુ કરે છે...

૨૧૯૮૫ મો સમય- આ સમયથી મિથ્યાત્વની ગુણશ્રેણિ તેમજ આગાલ હવે જતા નથી...

૨૧૯૮૩ મો સમય- હવે સ્થિતિઘાત-રસઘાત કે ઉદીરણ પામી જતા નથી.

૨૨૦૦૦ મો સમય- આ મિથ્યાત્વનો ચરમસમય છે (અનિવૃત્તિકરણનો પગ). ૨૩૦૦૧ વગેરે નિષેક્ષમાં રહેલ મિથ્યાત્વના પુંજના ૩ ભાગ કરે છે. ૨૨૦૦૧ મો સમય- અંતરમાં પ્રવેશ, સમ્યક્ત્વપ્રાપ્તિ, ૭ કર્મોના સ્થિતિઘાતાદિ, મિથ્યાત્વનો-સમ્યક મિશ્રમાં અસંગુણ-અસંગુણ ગુણસંક્રમ... ૨૨૦૩૧ મો સમય- મિથ્યાત્વનો હવેથી વિધ્યાતસંક્રમ... ૭ કર્મોના સ્થિતિઘાતાદિ બંધ... ૨૨૯૯૦ મો સમય- ૨૩૦૦૧ વગેરે નિષેક્ષમાં રહેલા ૩ પુંજના દલિકોને ૨૨૯૯૩, ૨૨૯૯૪- યાવત્ ૨૩૦૦૦ મા નિષેક્ષમાં ગોપુચ્છાકારે ગોઠવે છે. એટલે કે ૨૨૯૯૩ મા નિષેક્ષમાં વધારે, ૨૨૯૯૪ મા નિષેક્ષમાં વિશેષહીન... એમ યાવત્ ૨૩૦૦૦ મા નિષેક્ષમાં વિશેષહીન... એટલે હવે ૨૨૯૯૦, ૨૨૯૯૧, ૨૨૯૯૨ આ ૩ નિષેક્ષ જ ખાલી રહ્યા છે.

૨૨૯૯૩ મો સમય- જીવના અધ્યવસાયને અનુસરીને ત્રણમાંથી ૧ પુંજનો ઉદય થવાથી જીવ ક્ષાયોપાસ સમ્યક્ત્વી, મિશ્ર કે મિથ્યાદષ્ટિ બને છે.

૨૨૯૫૩ થી ૨૩૦૦૦ (ચરમ ૬ આવલિકા) સુધીમાંના કોઈપણ સમયે અનંતાન્તે ઉદય થવાથી જીવ સાસ્વાદને જઈ શકે છે.

વ્રતોને જાણતો નથી, સ્વીકારતો નથી અને પાળતો નથી- આ પ્રથમ ભાંગો. વ્રતોને જાણે છે, સ્વીકારે છે અને પાળે છે.. આ છેલ્લો ભાંગો.. શેષ આના પરથી જાણી લેવા

અવધ એટલે પાપ, એનાથી વિરત હોય તે વ્રતી. ૫ આશુવ્રતમાંથી કોઈપણ એક ને છ માંથી કોઈપણ એક ભાગે સ્વીકારે તે એકવ્રતી. ત્યારથી માંડી બે વ્રતી વગેરેના ભાંગા કરવા ... યાવત્ છેલ્લે અનુમતિ આવે.

અનુમતિ ૩ પ્રકારે...

* પ્રતિસેવનાનુમતિ... સ્વકૃત કે પરકૃત પાપને પ્રશંસે, અથવા તો સાવધ આરંભથી બનેલ અશનાદિને આરોગે તે.

* પ્રતિશ્રવાણાનુમતિ... પુત્રાદિકૃત પાપોને સાંભળે, સાંભળીને અનુમોદે, પણ નિષેધ ન કરે.

* સંવાસાનુમતિ... પુત્રાદિની સાથે રહેવા માત્ર રૂપ.. આમાં પણ સાવધ-સંક્લિષ્ટ પુત્રાદિ પર મમત્વભાવ છે એ આ અનુમતિ છે.

ઉત્કૃષ્ટ શ્રાવક સંવાસાનુમતિને છોડીને શેષપાપોથી વિરત હોય છે.

આ બધા દેશવિરતના લેદો છે. જીવ જ્યારે આ ચરમ સંવાસાનુમતિથી પણ વિરત થાય ત્યારે તે સર્વવિરત બને છે.

દેશવિરતિલાભપ્રકાશા-

- (૧) દેશવિરતિની પ્રાપ્તિની પ્રક્રિયામાં યથાપ્રવૃત્તિ અને અપૂર્વકરણ આ બે હોય છે. અનિવૃત્તિકરણ હોતું નથી. અપૂર્વકરણમાં પણ ગુણશ્રેણિ હોતી નથી.
- (૨) અપૂર્વકરણ પૂર્ણ થયા પછીના સમયે દેશવિરતિનો લાભ થઈ જાય છે. ત્યારે અપૂર્વ સ્થિતિઘાત-રસઘાત-સ્થિતિબંધ હોય છે.
- (૩) તેમજ એ જ સમયથી ગુણશ્રેણિનો પ્રારંભ થાય છે. જ્યાં સુધી આ ગુણ ટકાવી રાખે છે ત્યાં સુધી પ્રત્યેકસમયે ઉદ્યાવલિકાની ઉપરના સમયથી અંતર્ધુ સુધીના નિષેકોમાં ગુણશ્રેણિ રચના ચાલુ રહે છે.

- (૪) એમાં પ્રથમ સમયે ગુણશ્રેણિનિષેકકાળ (આયામ) જેટલો હોય એટલો જ સર્વત્ર રહે છે. એટલે કે સમયે સમયે ગુણશ્રેણિશીર્ષ ઉપર ઉપર જતું જાય છે. તેથી ગુણશ્રેણિ કાળની અપેક્ષાએ અવસ્થિત હોય છે.
- (૫) વિશુદ્ધિ વધે તેમ દલિકનિષેપ વધે છે અને ઘટે તેમ ઘટે છે, અવસ્થિત પરિણામમાં અવસ્થિત રહે છે. આમ દલિકની અપેક્ષાએ ગુણશ્રેણિ પરિણામાનુસારે ચતુઃસ્થાનપતિત કે અવસ્થિત રહે છે. પણ દેશવિરતિગુણ પ્રાપ્તિ સમયથી અંતર્મુ. સુધી ઉત્તરોત્તર અનંતગુણ વિશુદ્ધમાન હોય છે. અને તેથી ત્યાં સુધી ઉત્તરોત્તર સમયે અસં.ગુણ-અસં.ગુણ દલિકોથી ગુણશ્રેણિ કરે છે. તેમજ ત્યાં સુધી સ્થિતિઘાત વગેરે ચાલુ રહે છે.
- (૬) ત્યારબાદ એ સ્વભાવસ્થ દેશવિરત કે સર્વવિરત બને છે, પછી તેણે પરિણામપ્રત્યયિક સ્થિતિઘાત-રસઘાત હોતા નથી.
- (૭) પરિણામ હ્રાસ થવાથી આભોગશૂન્ય બનીને જેઓ દેશ-સર્વવિરતિથી પડે છે તેઓ બે કરણ ક્યાં વગર જ પાછા દેશ-સર્વવિરતિ પામી શકે છે. પણ આભોગપૂર્વક પડીને મિથ્યાત્વે જઈને જે પાછો આવે છે તે પુનઃ બે કરણો કરીને જ દેશ-સર્વવિરતિ પામી શકે છે. પછી ભલે ને એ અંતર્મુ. કાળમાં જ પાછો પામી રહ્યો હોય કે લાંબા કાળે. અનાભોગથી પડનારો પણ જો અતર્મુ.માં પાછો ફરે તો જ બે કરણની આવશ્યકતા રહેતી નથી, અન્યથા બે કરણો કરવા જ પડે.

(૩) સર્વવિરતિલાભ.... દેશવિરતિની જેમ બે કરણ વગેરે જાણી લેવું.

(૪) અનંતાનુબંધી વિસંયોજના-

(૧) ચારિત્રમોહને ઉપશમાવવાને ઈચ્છુક જીવ જો ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વી હોય તો પહેલાં અનંતાનુ જની અવશ્ય વિસંયોજના કરે છે.

૪ ધારો કે ૯૭ મા સમયે દેશવિરતિ લાભ થયો. (૪ સમયની આવલિકા છે) એ વખતે જો ૧૦૧ થી ૨૦૦ સમય સુધી ગુણશ્રેણિ થી દલિકો ગોઠવશે. તો હમેશ માટે ગુણશ્રેણિ નિષેક કાળ (આયામ) ૧૦૦ સમય થશે. ૯૮ મા સમયે ૧૦૨ થી ૨૦૧ નિષેકમાં, ૯૯મા સમયે ૧૦૩ થી ૨૦૨ નિષેક સુધીમાં.. આમ ઉત્તરોત્તર ગુણશ્રેણિશીર્ષ ઉપર ઉપર જતું જાય. દેશવિરતિ કે સર્વવિરતિની પ્રાપ્તિમા અપ્રત્યાઠ કે પ્રત્યાનો સર્વથા ઉપશમ કે ક્ષય કરવાનો હોતો નથી. માટે અનિવૃત્તિકરણ હોતું નથી. સર્વથા ક્ષય કે ઉપશમ કરવાનો હોય તો જ અનિવૃત્તિ કરવું પડે છે.

(૨) શ્રેણિ ન માંડવાના હોય તો પણ કેટલાક ચારે ગતિના ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વી જવો પણ આ વિસંયોજના કરે છે.

તેથી વિસંયોજક જવ - ચતુર્ગતિક સંજી. પર્યાં પંચેં જવ.

દેવ-નારક - અવિરતસમ્યક્ત્વી

તિર્યચ - અવિરતસમ્યં કે દેશવિરત

મનુષ્ય - અવિરતસમ્યં, દેશ કે સર્વવિરત.

(૩) આ વિસંયોજના માટે ક્રમશઃ ત્રણેય કરણો કરે છે, પણ અંતરકરણ કે ઉપશમ હોતો નથી.

(૪) અપૂર્વકરણના પ્રથમસમયથી અનંતાનુ.નો ગુણસંક્રમ પણ ચાલુ થઈ જાય છે. તેમજ એની ગુણશ્રેણિ ઉદ્યાવલિકાની ઉપર રચાય છે.

(૫) અનિવૃત્તિકરણે અનંતા.નો ઉદ્વલનાસંક્રમ પણ પ્રવર્તે છે, એના દ્વારા સંપૂર્ણ ઉવેલાઈ જાય છે.

(૬) અનિવૃત્તિકરણ બાદ ૨૪ ની સત્તાવાળો બને છે. ત્યારપછી પણ ૭ કર્મોમાં સ્થિતિઘાત-રસઘાત-ગુણશ્રેણિ અંતર્મું સુધી ચાલે છે. ત્યારબાદ સ્વભાવસ્થ બને છે.

મતાંતર અનંતાનુબંધી ઉપશમના- કેટલાક આચાર્યો એવું માને છે કે, અનંતાને ઉપશમાવીને પણ ઉપશમશ્રેણિ માંડી શકાય છે. એટલે તેઓના મતે આ ઉપશમના વિધિ જાણવો. ૩ કરણ કરે.. અનિવૃત્તિકરણના સંખ્યાતબહુભાગ વીત્યા બાદ અનંતાનુ. અંતરકરણ કરે. પ્રથમસ્થિતિમાત્ર ૧ આવલિકા છોડે, અંતર્મું પ્રમાણ અંતર, સ્થિતિબંધકાળને સમાન અંતર્મુંમાં કરે. ઉકેરાતા દલિકને ચારિત્રમોહની બધ્યમાન અન્ય પ્રકૃતિઓમાં નાંખે. અંતરકરણક્રિયા પૂર્ણ થવાની સાથે જ બીજી સ્થિતિમાં રહેલ અનંતાને ઉત્તરોત્તર અસંગુણ-અસંગુણ. ઉપશમાવવાનું ચાલુ કરે. અંતર્મુંમાં સંપૂર્ણતયા ઉપશમી જાય છે.

(૭) દર્શનામોહકપાણી-

(૧) ૪ થી ૭ માંના કોઈપણ ગુણકાણે રહેલો, ૮ વર્ષથી અધિક ઉંમરવાળો પ્રથમસંઘચાણી શુક્લલેશ્યાવાળો (મતાંતરે ૩ શુભલેશ્યાવાળો) ક્ષાયોપશમિક સમ્યક્ત્વી જિનકાલીન મનુષ્ય આ ક્ષપણાનો પ્રારંભક હોય છે. સમાપ્તિ ચારે ગતિમાં થઈ શકે છે.

- (૨) ૩ કરણ કરે.. અંતરકરણ હોતું નથી.
- (૩) અપૂર્વકરણથી દર્શનદ્વિકનો ગુણસંક્રમ ચાલુ થાય છે. તેમજ ઉદ્વલના પણ ચાલુ થાય છે.^{૪૬} એનો પ્રથમખંડ સૌથી મોટો હોય છે. પછી ઉત્તરોત્તર વિશેષહીન-વિશેષહીન... એમ ચાલતું અપૂર્વકરણના અંત સુધી.
- (૪) અપૂર્વકરણના પ્રારંભે જે સ્થિતિસત્તા હોય તે અંતે સંખ્યાતગુણહીન હોય છે. આ જ રીત સ્થિતિબંધ માટે જાણવું.
- (૫) અનિવૃત્તિકરણ પ્રવેશે... અપૂર્વ સ્થિતિખંડ- સ્થિતિઘાત- રસઘાત- ગુણશ્રેણિ ચાલુ થાય છે. પ્રથમ સમયથી દર્શનમોહની દેશોપશમના નિધત્તિ અને નિકાયના સ્થગિત થાય છે.
- (૬) હજારો સ્થિતિઘાત પછી દર્શનમોહની સ્થિતિસત્તા અસંજી પચે તુલ્ય થાય છે.
- (૭) એમ ક્રમશઃ હજારો હજારો સ્થિતિઘાત પછી ચઉં તેઈં બેઈં અને એકેં પ્રાયોગ્ય સ્થિતિસત્તા થાય છે.
- (૮) પછી હજારો સ્થિતિઘાત બાદ સ્થિતિ ૧ પલ્યોપમ થાય છે. (પંચસંજ્ઞહના મતે P/s થાય છે.) અત્યાર સુધી ધાત્યમાન સ્થિતિખંડો P/s ના હતા. હવેથી દર્શનમોહના નવા-નવા સ્થિતિખંડ એવા હોય કે જેથી સંખ્યાતબહુભાગસત્તાને ખાંડી નાંખે, એક સંખ્યાતમો ભાગ બાકી રહે. એટલે કે સંખ્યાત ગુણહીન સંખ્યાતગુણહીન સત્તા ઉત્તરોત્તર થાય છે. પછી દર્શનમોહની સ્થિતિસત્તા P/s રહે છે.
- (૯) એ બહુ જ નાનો P/s સત્તા બાકી રહે, ત્યારબાદ હજારો ગયા પછી એક સ્થિતિઘાત એવો આવે છે જેમાં મિથ્યાત્વના અસંખ્ય બહુભાગ ખંડાઈ જાય છે. શેષ ૨ ના સંખ્યાતબહુભાગ જ ખંડાય છે.
- (૧૦) આવા હજારો ગયા બાદ મિથ્યાત્વની ૧ આવલિકા સ્થિતિશેષ રહે છે જેને પછી સ્તિબુક્કસંક્રમથી ખપાવી દે છે.

^{૪૬} સામાન્યથી સર્વત્ર અનિવૃત્તિકરણે ઉદ્વલના હોય છે. પણ દર્શનમોહ સપાણના અધિકારમા કમ્પયડી અને પંચસંજ્ઞહમાં બન્નેમાં અપૂર્વકરણે પણ ઉદ્વલના કદી છે એટલી વિશેષતા જાણવી.

(૧૧) આ વખતે શેષ ૨ ની સત્તા P/a હોય છે. તેમજ હવેથી તે તે સ્થિતિધાતે અસંબલભાગને ખડે છે.

આ પ્રક્રિયા દરમ્યાન ઘાત્યમાન મિથ્યાત્વ શેષ ૨ માં પડે છે. મિશ્ર મોહનીય સમ્યંમાં પડે છે અને સમ્યં સ્વસ્થાનમાં નીચે પડે છે.

(૧૨) સંખ્યાત્મા સ્થિતિધાતો બાદ મિશ્રની પાણ ૧ આવલિકા શેષ રહે છે. અને એ વખતે સમ્યંની સત્તા ૮ વર્ષ હોય છે.

(૧૩) હવેથી એ દર્શનમોહનો નિશ્ચયથી સપક કહેવાય છે.

(૧૪) હવેથી સમ્યંના અંતર્મું-અંતર્મું પ્રમાણ સ્થિતિધાત કરે છે.

(૧૫) એ ઘાત્યમાન સ્થિતિઓના દલિકને ઉદયસમયથી ગુણશ્રેણિશીર્ષ સુધી અસંગુણ-અસં ગુણ નાંખે અને પછી વિશેષહીન-વિશેષહીન ગોપુચાકારે નાંખે છે. આ રીતે સમ્યંના ખંડોનો ઘાત થાય છે. એમાં દ્વિચરમખંડ કરતાં ચરમખંડ સંખ્યાતગુણ મોટો હોય છે.

(૧૬) આ ચરમખંડમાં ગુણશ્રેણિનો ઉપલો સંખ્યાતમો ભાગ અને એના કરતાં પાણ ઉપરની અન્ય સંખ્યાતગુણસ્થિતિઓ ખંડાઈ જાય છે. આ ખંડિત થતું દલિક ઉદયસમયથી ચરમખંડની પૂર્વના ચરમનિષેક સુધી અસંગુણ-અસંગુણ નાંખે છે. એ ચરમનિષેક હવે ગુણશ્રેણિ શીર્ષ બને છે.

(૧૭) આ ચરમખંડ ખંડાઈ જાય એટલે જીવ કૃત્કરણ કહેવાય છે. કારણ કે બધા કરણો સમાપ્ત થઈ ગયા છે. આ પછી નો કાળ કૃત્કરણકાળ કહેવાય છે. એમાં મૃત્યુ પામીને જીવ ચારે ગતિમાં જઈ શકે છે. અત્યાર સુધી શુક્લ લેશ્યા હતી, હવે કોઈપણ હોય શકે છે.

(૧૮) સમ્યંની શેષસ્થિતિને ભોગવીને ખપાવે છે. ત્યારબાદ સાચિક સમ્યક્ત્વી બને છે. જો પરભવાયુ કે જિનનામ નિકાયિત કર્યું ન હોય તો એ પછી અંતર્મું બાદ અવશ્ય સપકશ્રેણિ માંડે છે. કો'ક બદ્ધેવાયુ જીવ ઉપશમશ્રેણિ મડે છે...

(૬) દર્શનમોહઉપશમના-

ઉપશમશ્રેણિ માંડનાર જીવ જો સાયોપશમિક સમ્યક્ત્વી હોય તો પૂર્વે અવશ્ય દર્શનમોહને ઉપશમાવે છે. ૬/૭ મે ગુણઠાણે વર્તમાન જીવ

પ્રથમસમ્યક્ત્વોત્પાદવત્ ૩ કરણ કરે છે. અપૂર્વકરણે મિથ્યામ મિશ્રનો ગુણસંક્રમ પણ હોય છે. અનિવૃત્તિકરણનો સંખ્યાતમો ભાગ શેષ હોય ત્યારે દર્શનત્રિકની અંતરકરણક્રિયા કરે છે. મિથ્યામ મિશ્રની પ્રથમસ્થિતિ ૧ આવલિકા કરે છે અને સમ્યગ્ની અંતર્મુખપ્રમાણ કરે છે. ઉકરાતાં દલિકને સમ્યગ્ની પ્રથમસ્થિતિમાં નાંખે છે. અંતરકરણક્રિયા પૂર્ણ થયા પછીના સમયથી દર્શનમોહને ઉપશમાવવાનું ચાલુ કરે છે. પ્રથમસ્થિતિના ચરમસમય સુધીમાં બીજી સ્થિતિનું બધું દલિક ઉપશાંત થઈ જાય છે. અંતરમાં પ્રવેશે ત્યારથી ઉપશમસમ્યક્ત્વ હોય. અને ત્યારબાદ અંતર્મુખ સુધી ૭ કર્મોમાં સ્થિતિઘાતાદિ અને મિથ્યા-મિશ્રનો ગુણસંક્રમ ચાલે છે. ત્યારબાદ વિધ્યાતસંક્રમ જાણવો. ત્યારબાદ સંકલેશ-વિશોધિ આવી શકે છે. હજારોવાર દ્વં-સાતમું પરાવર્તને પામી પછી ઉપશમશ્રેણિ મડિ.. પ્રથમ ઉપશમ સમ્યગ્માં અનંતાંનો ભયોપાં હોય છે. આમાં = શ્રેણિના ઉપશમ સમ્યગ્માં વિસંયોજના હોય છે. (મતાંતરે ઉપશમ પણ ચાલે) પણ ભયોપાં હોતો નથી. તે જાણવું.

ચારિત્રમોહ ઉપશમના-

- (૧) આના માટે ૩ કરણો કરે..... ૭ મે ગુણકણે યથાપ્રવૃત્તકરણ હોય
૮ મે ગુણકણે અપૂર્વકરણ હોય અને
૯ મે ગુણકણે અનિવૃત્તિકરણ હોય છે.
- (૨) અપૂર્વકરણથી સાતેય કર્મોમાં સ્થિતિઘાતાદિ પાંચેય ચાલુ થઈ જાય છે. એમાં ગુણસંક્રમ અશુભ અભાધ્યમાનનો થાય છે.

અનિવૃત્તિકરણ-

- (૩) પ્રથમ સમય- સ્થિતિસત્તા અંતઃ કો.કો.
સ્થિતિબંધ .. અંતઃ કોડ સાગરો (સાગરો લક્ષ પૃથક્ત્વ)
નવા નવા બંધે (હાસ.. P/s પંચસંઘ્રલમાં બંધ પણ અંતઃ
કો.કો. કલો છે.) ઘાત્યમાન સ્થિતિખંડ-જયમ P/s, ઉદ્ભુટ
P/s
- (૪) અલ્પબલુત્વ- નામગોત્ર - અલ્પ } અનાદિકાળથી સ્થિતિબંધમાં આ
જ્ઞાનો ૪ - V } જ અલ્પબલુત્વ
ચારિત્રમોહ - V } અહીં સુધી હોય છે.
- (૫) અનિવૃત્તિના પ્રથમ સમયથી ૭ કર્મોમાં દેશોપશમના -નિવૃત્તિ-નિકાયના
એટલે છે.

હજારો સ્થિતિઘાત પછી, સ્થિતિબંધ સાગરો સહસ્રપૃથક્ત્વ થાય છે. અલ્પબહુત્વ પૂર્વવત્ હોય છે.

(૬) અનિવૃત્તિના સંખ્યાત બહુભાગ વીત્યા પછી,

સ્થિતિબંધ અસંજી પ્રાયોગ્ય થાય છે. ત્યારબાદ હજારો હજારો સ્થિતિઘાત ના આંતરે ક્રમશઃ ચઠો તેઈ બેઈ અને એકેન્દ્રિય પ્રાયોગ્ય સ્થિતિબંધ થાય છે.

(૭) એ પછી હજારો સ્થિતિબંધ પછી,

નામ-ગોત્ર - ૧ પલ્યો	}	સત્તા સાતેની
જ્ઞાનાંજ - દોઢ પલ્યો		અંતઃકો.કો. હોય છે.
મોહો - ૨ પલ્યો		

(૮) જેનો સ્થિતિબંધ ૧ પલ્યો થાય, એટલે પછીથી નવા સ્થિતિબંધો સંખ્યાતગુણહીન-સંખ્યાતગુણહીન થવા મારે છે. એટલે એ નવા સ્થિતિબંધે અલ્પબહુત્વ -

નામ-ગોત્ર - અલ્પ

જ્ઞાનાંજ - S

મોહનીય - V

(૯) હજારો બાદ, જ્ઞાનાંજનો સ્થિતિબંધ ૧ પલ્યો થાય છે, એ વખતે મોહનીયનો ૩/૨ પલ્યો હોય છે (ક્યાય પ્રાભૂતચૂર્ણિ મતે ૪/૩ પલ્યો). પછી જ્ઞાનાંજ નો સંખ્યાતગુણહીન -સંખ્યાતગુણહીન થવા મારે છે.

(૧૦) પછી, અલ્પબહુત્વ- નામગોત્ર - અલ્પ

જ્ઞાનાંજ S

મોહો S

(૧૧) હજારો બાદ, મોહનીયનો પણ ૧ પલ્યો થાય છે... નવો નવો બંધ સંખ્યાતગુણહીન થાય...

(૧૨) ત્યારબાદ નામ-ગોત્રમાં નવો નવો બંધ અસં.ગુણહીન થવા મારે છે. એટલે કે નામ-ગોત્રનો સ્થિતિબંધ P/a થાય છે, શેષનો P/s

અલ્પબહુત્વ→નામ-ગોત્ર - અલ્પ

જ્ઞાનાંજ - a

મોહનીય - S

(૧૩) હજારો પછી, દાનાબજમાં પણ નવો નવો બંધ અસંગુણહીન...

અલ્પબલુત્વ- નામગોત્ર - અલ્પ

દાનાબજ - a

મોહનીય - a

(૧૪) હજારો બાદ એકી સાથે એવો ફેરફાર થઈ જાય છે કે, મોહનીયનો નવો બંધ પૂર્વ કરતાં અસંગુણહીન થવા મારે છે, તેમજ દાનાબજ કરતાં પણ અસંખ્યા ભાગે થવા મારે છે.

અલ્પબલુત્વ નામગોત્ર - અલ્પ

મોહ - a

દાનાબજ - a

મોહનીયનો બંધ દાનાવરણાદિને તુલ્ય કે સંખ્યાતગુણહીન કે એવો કોઈ વિકલ્પ મળતો નથી.

(૧૫) હજારો પછી નામ-ગોત્રની પણ નીચે મોહનીય આવી જાય છે.

અલ્પબલુત્વ-મોહનીય - અલ્પ

નામગોત્ર - a

દાનાબજ - a

(૧૬) હજારો પછી વેદનીય, દાનાવરણાદિથી અલગ પડી જાય છે.

અલ્પબલુત્વ મોહ - અલ્પ

નામગોત્ર - a

દાનાબજ - a

વેદનીય - a

(૧૭) હજારો પછી, નામ-ગોત્ર, દાનાબજ ઉપર આવી જાય છે, તેમજ વેદનીય એ બેથી V રહે છે.

અલ્પબલુત્વ મોહ - અલ્પ

દાનાબજ - a

નામગોત્ર - a

વેદનીય - V

આ વખતે બધાની સત્તા અંતઃ કો.કો. હોય છે, પણ યથાક્રમ હીન-હીન જાયવી. (વર્તમાન સ્થિતિબંધના ક્રમે નહીં, પણ સામાન્ય સ્થિતિબંધના ક્રમે સ્થિતિસત્તા જાયવી. એટલે કે નામ-ગોત્ર અલ્પ... ઈત્યાદિ)

(૧૮) વળી જ્યારથી સ્થિતિબંધ માં આવું અલ્પબહુલ્ય થાય છે, ત્યારથી અસં.સમયબદ્ધ દલિકોની ઉદીરણા હોય છે, અર્થાત્ બધ્યમાનસ્થિતિ (P/a) કરતાં ઉપરના નિષેકોમાંથી ઉદીરણા થતી નથી.^{૪B}

(૧૯) હજારો બાદ, દેશઘાતીબંધ શરૂ થાય છે. તે આ ક્રમે-

સૌ પ્રથમ- દાનાંતરાય, મન:પર્યવનો

હજારો બાદ- લાભાંતરાય, અવધિદ્વિકનો

હજારો બાદ- ભોગાંતરાય, શ્રુતો અચક્ષુનો

હજારો બાદ- ચક્ષુદર્શનાબનો

હજારો બાદ- ઉપભોગાંતરાય, મતિજ્ઞાનાબનો

હજારો બાદ- વીર્યાંતરાયનો...

આ સ્થાન અપ્રાપ્ત જીવો આ પ્રકૃતિઓનો સર્વઘાતી રસભાષિ છે.

(૨૦) હજારો બાદ, ૨૧ પ્રકૃતિઓનું અંતર કરે છે.

ઉદયપ્રાપ્ત ૧ વેદ અને ૧ સંજ્વલો ની પ્રથમસ્થિતિ અંતર્મુક કરે છે, શેષ ૧૯ ની ૧ આવલિકા....

ઉદયવતીની પ્રથમસ્થિતિ સ્વોદયકાળને અનુસરીને કરે છે.....

(૨૧) ઉદયકાળનું અલ્પબહુલ્ય-

સ્ત્રી-નપું. વેદ.....	અલ્પ (તુલ્ય ^૫)
પુ.વેદ.....	V (સંખ્યાતભાગ વૃદ્ધ)
સંજ્વલોકોધ.....	V
સંજ્વલમાન.....	V
સંજ્વલમાયા.....	V
સંજ્વલભોભ.....	V

^{૪B} અથવા અસં. સમયબદ્ધ ઉદીરણાનો આવો પાણ અર્થ થાય છે કે... વિવક્ષિત એક સમયે દલિકોનો જે જથ્થો બંધાય છે તે 'સમયપ્રબદ્ધ' કહેવાય છે. આવા અસં. સમયોમાં બંધાયેલાં દલિકો જથ્થો એ અસં. સમયપ્રબદ્ધદલિક કહેવાય. પ્રતિસમય આટલા જથ્થામાં દલિકોની ઉદીરણા થતી એ અસં. સમયપ્રબદ્ધઉદીરણા કહેવાય છે.

૫ સ્ત્રી-નપું. વેદનો ઉદયકાળ તુલ્ય શી રીતે ?

જો કે 'અણદસનપુસિત્થી વેયછજ્જ ચ પુસિસવેય ચ' (વિ. આ. ભાષ્ય ગા. ૧૨૮૪) મુજબ નપુંસકવેદ, સ્ત્રીવેદ, સામાન્યથી ક્રમસઃ ઉપશાંત થતા હોવાથી પ્રથમસ્થિતિનું અલ્પબહુલ્ય પાણ મળવું જોઈએ, છતાં એક વિશેષતાના કારણે તુલ્યકાળ મળે છે... તે આ રીતે-

- (૨૨) ક્રોધોદયાફરને અપ્રત્યાગપ્રત્યાગ-ક્રોધની ઉપશમનાદ્વાજ્યાં સુધી હોય તેના કરતાં એક આવલિકા અધિક સુધીની પ્રથમસ્થિતિ હોય છે. આ જ પ્રમાણે માનોદયાફર વગેરેમાં જાણવું. લોભાફરને બે લોભની ઉપશમનાદ્વાજ્યાં એક આવલિકા અધિક સુધી પ્રથમસ્થિતિ હોય, ત્યારબાદ સૂક્ષ્મસંપરાયાદ્વાજ્યાં હોય છે.
- (૨૩) આ પ્રથમસ્થિતિની ભિન્નતાના કારણે અંતર નીચેથી વિષમ અને ઉપરથી સમસ્થિતિક હોય છે.^૧ પ્રથમ સ્થિતિ કરતાં સંખ્યાતગુણ સ્થિતિઓ ઉકેરાઈને અંતર બને છે. અંતરકરણક્રિયા પ્રારંભે જે નવો સ્થિતિઘાત શરુ થયો હોય તે સ્થિતિઘાત અને અંતરકરણક્રિયા એકી સાથે પૂર્ણ થાય છે.

- * પુસ્ત્રવેદાફર જીવ- આ બન્નેની પ્રથમસ્થિતિ ૧ આવલિકા કરે છે.

* સ્ત્રીવેદાફર જીવ- સ્ત્રીવેદની ૧ અંતર્મુઠ, શેષ બેની ૧ આવલિકા કરે.

* નપું.વેદાફર જીવ - નપું. વેદની ૧ અંતર્મુઠ, શેષ બેની ૧ આવલિકા કરે.

સ્ત્રીવેદોદયાફર જીવ સ્ત્રીવેદની જેટલી પ્રથમસ્થિતિ કરે છે, એટલી જ નપું. વેદોદયાફરજીવ નપું. વેદની કરે છે. અંતરકરણક્રિયા પૂર્ણ થયે નપું. વેદને ઉપશમાવવાનું શરુ કરે છે. (જેમકે અન્યવેદાફર જીવ કરે છે તેમ) પણ અન્યવેદાફરજીવ જ્યાં નપું. વેદને સર્વથા ઉપશાંત કરી સ્ત્રીવેદને ઉપશમાવવાનું ચાલુ કરે છે, ત્યાં પહોંચવા છતાં આ જીવ નપું. વેદનો ઉદય હોવાના કારણે, એનો નપું.વેદ શેષ બેને સત્તામાં રહેલ નપું. વેદ કરતાં નિબિડ હોવાથી, નપું.વેદને સર્વથા ઉપશાંત કરી શક્યો હોતો નથી. વળી તેમ છતાં એ સ્થાને પહોંચીને એ સ્ત્રીવેદને પણ ઉપશમાવવાનું ચાલુ તો કરી જ દે છે, એટલે કે હવેથી એ બન્નેને ભેગા ઉપશમાવે છે. અને અન્યવેદાફર જીવો જ્યાં સ્ત્રીવેદને ઉપશાંત કરી દે છે, ત્યાં આ જીવ નપું. અને સ્ત્રી બન્ને વેદને એકસાથે ઉપશાંત કરી દે છે. તેથી બન્નેનો ઉદયકાળ સમાન કલ્પો છે. દુકમાં વિ.આ.ભાષ્યમાં પુ.વેદ કે સ્ત્રીવેદ થી આફર જીવને લક્ષમાં રાખી કમ કલ્પો છે, નપું.વેદાફરની આ વિશેષતાના કારણે અહીં સ્ત્રી.-નપું. નો ઉદયકાળ તુલ્ય કલ્પો છે એમ જાણવું.

- ૬ ધારો કે ૧૦૦૧૧ મા સમયે અંતરકરણક્રિયા પૂર્ણ થાય છે અને ૪ સમયની આવલિકા છે. તો અનુદયવાળી ૧૯ પ્રકૃતિની પ્રથમસ્થિતિ ૧૦૦૧૧ થી ૧૦૦૧૪ સમય રૂપ ૧ આવલિકા જેટલી થશે. હવે, જે જીવે પુ.વેદ અને સં.ક્રોધના ઉદયે ઉપશમશ્રેણિ માંડી છે, એ જીવ ધારો કે, નપું.વેદને ૧૦૨૪૦ મા સમયે, સ્ત્રીવેદને ૧૦૩૦૦ મા સમયે, પુ.વેદને ૧૦૩૪૭ મા સમયે, સં.ક્રોધને ૧૦૩૮૨ મા સમયે, સં.માનને ૧૦૪૧૨ મા સમયે, સં.માયાને ૧૦૪૩૭ મા સમયે સંપૂર્ણતયા ઉપશમાવી દે છે અને ૧૦૪૫૫ મા સમય ૯ મા ગુણકાણાનો ચરમ સમય છે. તો,

નપું. કે સ્ત્રી વેદોદયાફર જીવ, સ્વસ્વવેદની પ્રથમસ્થિતિ ૧૦૩૦૦ મા સમય સુધીની રાખી ૧૦૩૦૧ થી ૧૨૫૦૦ સુધીના નિવેકોને ખાલી કરી અંતર પાડશે એમ,

(૨૪) ઉત્કીર્યમાણદલિકનિકોપવિધિ-

જે પ્રકૃતિના	ઠંધ	ઉદય	બન્ને હોય ...	બન્ને સ્થિતિમાં નાંખે	(પુ.વેદાફરને પુ. વેદ)
	×	✓		પ્રથમસ્થિતિમાં નાંખે	(સ્ત્રીવેદાફરને સ્ત્રીવેદ)
	✓	×		દ્વિતીય સ્થિતિમાં નાંખે	(સ્ત્રીવેદાફરને પુ.વેદ)
	×	×		અન્યપ્રકૃતિમાં નાંખે	(પુ.વેદાફરને સ્ત્રીવેદ)

- પુ.વેદાફર - ૧૦૩૪૦ સુધી પ્રથમસ્થિતિ, ૧૦૩૪૧ થી ૧૨૫૦૦ નું અંતર

સં. ક્રોધ - ૧૦૩૭૯ સુધી પ્રથમસ્થિતિ, ૧૦૩૮૦ થી ૧૨૫૦૦ નું અંતર

સં માન - ૧૦૪૦૯ સુધી પ્રથમસ્થિતિ, ૧૦૪૧૦ થી ૧૨૫૦૦ નું અંતર

સં.માયા - ૧૦૪૩૪ સુધી પ્રથમ સ્થિતિ, ૧૦૪૩૫ થી ૧૨૫૦૦ નું અંતર

સં.લોભ - ૧૦૪૫૯ સુધી પ્રથમસ્થિતિ, ૧૦૪૬૦ થી ૧૨૫૦૦ નું અંતર

(સમયન્યૂન ૨ આવલિકા = ૭ સમય છે. પુ.વેદના ઠંધ, ઉદય તથા પ્રથમસ્થિતિનો વિચ્છેદ એકીસાથે થાય છે, અને ત્યારે પછી એ ૭ સમયે ઉપશમે છે. તેથી ૧૦૩૪૭ મા સમય સુધી પ્રથમસ્થિતિ ન લેતાં ૧૦૩૪૦ સુધી લીધી. સંજવ૦ક્રોધાદિમાં ઠંધઉદયવિચ્છેદ બાદ ૧ આવલિકાએ પ્રથમસ્થિતિ વિચ્છેદ થાય છે જે આવલિકા સ્તિભુક્તકંકમથી ભોગવાય છે- અને ત્યારબાદ સમયન્યૂન આવલિકાએ (૩સમય) એ સર્વથા ઉપશાંત થાય છે. તેથી એની પ્રથમસ્થિતિ સર્વથા ઉપશમ થવાના સમય કરતાં ૩ સમય ઓછી લીધી છે. ૯ માના અંતસમય બાદ બાદર લોભની ૧ આવલિકા પ્રથમસ્થિતિ શેષ હોય છે. માટે એની પ્રથમસ્થિતિ ૪ સમય અધિક લીધી)

આમ નપું.વેદ-સ્ત્રીવેદ, પુ.વેદ, સંક્રોધ, માન, માયા, ભાંડોભની પ્રથમ સ્થિતિ અનુક્રમે (૧૦૦૧૧ થી ૧૦૩૦૦ વગેરે =) ૨૯૦, ૩૩૦, ૩૬૯, ૩૯૯, ૪૨૪, ૪૪૯ સમયની છે એના પરથી એનું અલ્પભલુત્વ જાણી શકાય છે. વળી આ બધાનું અંતર ઉપરના ભાગે ૧૨૫૦૦ મા નિષેક સુધી હોવાથી સમ છે જ્યારે નીચે તરફ અનુક્રમે ૧૦૩૦૧, ૧૦૩૪૧, ૧૦૩૮૦, ૧૦૪૧૦, ૧૦૪૩૫ અને ૧૦૪૬૦ મા નિષેક થી પ્રારંભ થતો હોવાથી વિષમ છે.

૧૦૦૧૨ મા સમયથી નપું. વેદને ઉપશમાવવાનું ચાલુ થઈ જાય છે, અને ૧૦૨૪૦ મા સમય સુધીમાં એ સંપૂર્ણ ઉપશાંત થઈ જાય છે. પાણ નપું. વેદોદયાફર જીવને નપું.વેદનો ઉદય હોવાના કારણે ૧૦૨૪૦ મો સમય આવવા છતાં એ ઉપશાંત થઈ ગયું હોતું નથી, એટલે એને ઉપશમાવવાની પ્રક્રિયા હજુ ચાલુ જ હોય છે, અને ૧૦૨૪૧ મા સમયથી સાથે સાથે સ્ત્રીવેદને ઉપશમાવવાનું પાણ ચાલુ થઈ જાય છે. ૧૦૩૦૦ મા સમયે બન્ને એકી સાથે ઉપશાંત થઈ જાય છે, અને ત્યાં સુધી જ નપું.વેદનો ઉદય પાણ હોય છે. સ્ત્રીવેદોદયાફરને પાણ ત્યાં સુધી જ સ્ત્રીવેદનો ઉદય હોય છે (સ્ત્રીવેદોદયાફરને નપું. વેદ, પુ.વેદાફરની જેમ ૧૦૨૪૦ મા સમયે જ ઉપશાંત થઈ જાય છે) તેથી નપું.સ્ત્રીવેદની પ્રથમસ્થિતિ તુલ્ય હોય છે. આ બે વેદાફર જીવને ૧૦૩૦૦ મા સમયે સ્વ-સ્વ વેદોદય-

પહેલા ત્રણ વિકલ્પોમાં પણ સંજવલ્લોભ સિવાયની પ્રકૃતિઓનું દલિત બધ્યમાન પરપ્રકૃતિની ઉત્તીર્યમાણ સિવાયની સ્થિતિઓમાં યથાસંભવ નાંખે છે.

(૨૫) અંતર પડી ગયા પછીના સમયથી

યુગપદ્ ૭ અધિકારો પ્રવર્તે છે-

(૧) મોહનીયનો આનુપૂર્વી સંક્રમ

(૨) સંજવલ્લોભનો અસંક્રમ

(૩) ૭ કર્મોમાં બંધાયા બાદ ૬ આવલિકા પછી ઉદીરણા થાય. (એટલે કે ઉદીરણા માટે બંધાવલિકા ૧ ના બદલે ૬ છોડવાની)

(૪) મોહનીયનો ૧ ઠાણીયો બંધ અને ઉદય.

(૫) નપું. વેદ ઉપશમના પ્રારંભ.

(૬) મોહનીયનો સંખ્યાતવર્ષ બંધ, એટલી ઉદીરણા.

(૭) મોહનીયનો નવો નવો બંધ સંખ્યાતગુણહીન અને શેષકર્મોમાં અસંગુણહીન.

- વિચ્છેદ થયા પછી પુ.વેદનો ઉદય થતો નથી, તેથી એ ૧૦૩૦૧ મા સમયથી જ અવેદી બની જાય છે, તેમજ આ જીવોને પુ.વેદનો બંધવિચ્છેદ પણ ૧૦૩૦૦ મા સમયે (ચરમબંધ થવા સાથે) થઈ જાય છે, કારણ કે અવેદીને વેદનો બંધ હોતો નથી. જ્યારે પુરુષવેદિદયાક્રૂ જીવને ૧૦૩૪૦ના સમય સુધી પુ.વેદનો ઉદય હોવાથી પુ.વેદનો ચરમબંધ ૧૦૩૪૦ મા સમયે થાય છે. ૧૦૩૦૦ મા સમયે જે વિશુદ્ધિ હોય એના કરતાં ૧૦૩૪૦ મા સમયે અનંતગુણ વિશુદ્ધિ હોવાથી આ ચરમબંધ વધુ ઓછો હોય છે. તેથી પુ.વેદનો ચરમબંધ શેષવેદાક્રૂ જીવ કરતાં પુ.વેદિદયાક્રૂ જીવને ઓછો હોય છે એ જાણવું.

નપું. વેદના ઉદયવિચ્છેદ બાદ સ્ત્રી. કે પુ. વેદનો ઉદય થતો નથી, પણ ક્ષાયની બાબતમાં એવું નથી. સંજવ.ક્રોધનો ઉદયવિચ્છેદ થયે જીવ અકષાયી બની જતો નથી. સં.ક્રોધનો ૧૦૩૭૫ મા સમયે ચરમ ઉદય છે તો, ૧૦૩૭૬ મા સમયે બીજી સ્થિતિમાંથી ૧૦૩૭૬ થી ૧૦૪૦૯ સુધીના નિષેક્રોમાં ગુણશ્રેણિક્રમે સં.માનની પ્રથમસ્થિતિ કરી એનો ઉદય થાય છે જે ૧૦૪૦૫ સમય સુધી ટકે છે. પછી એ રીતે ઉત્તરોત્તર સં.માયા-લોભની પ્રથમસ્થિતિ થઈ એ ક્ષાયોના પણ ઉદય થાય છે. આમ ક્રોધાક્રૂ જીવને ક્રમશઃ ચારેયનો ઉદય થાય છે. પણ માનાક્રૂને તો પહેલે થી જ સં.માનની ૧૦૪૦૯ સુધી પ્રથમસ્થિતિ હોવાથી ૧૦૪૦૫ સુધી એનો ઉદય રહે છે અને પછી ક્રમશઃ માયા-લોભનો ઉદય થાય છે. એટલે એને ક્રોધનો ઉદય તો થતો જ નથી. એમ માયાક્રૂને માત્ર માયા-લોભનો ઉદય થાય છે જ્યારે લોભાક્રૂને માત્ર સં.લોભનો ઉદય જ રહે છે. પણ આ બંધા જીવોને સં.ક્રોધાદિનો ઉપશમ તો તે તે ૧૦૩૮૨ વગેરે ચોક્કસ સમયે જ થાય છે, નપું.વેદની જેમ ભિન્ન ભિન્ન સમયે નહીં.

(૨૬) નપું.વેદ ઉપશમન પ્રક્રિયા-

કોઈપણ પ્રકૃતિને વિશેષ પ્રકારે ઉપશમાવવાનો પ્રારંભ થાય ત્યારથી, ઉત્તરોત્તર અસં. ગુણ-અસં. ગુણ ઉપશમાવે છે. તેમાં દલિકોની અપેક્ષાએ ઉદીરાણા વગેરે નીચે મુજબ હોય છે.

ઉદીરાણા - અલ્પ

ઉદય - a

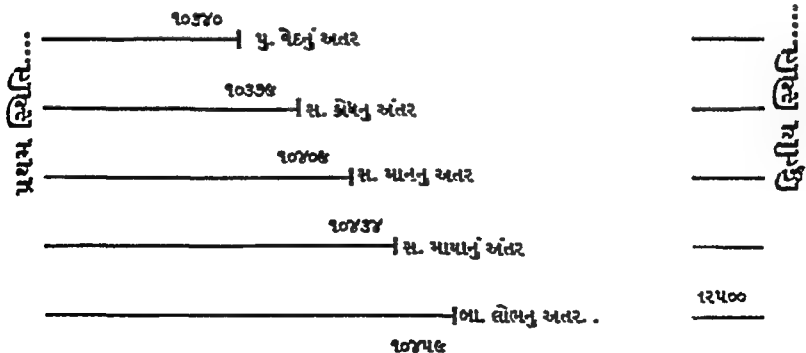
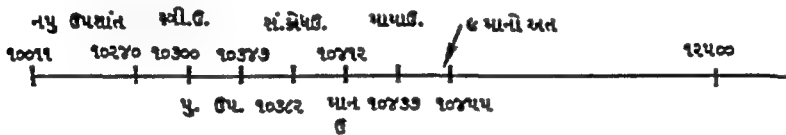
ઉપશમે - a

અન્યમાં સંક્રમ - a

આ પ્રમાણે ઉપશમનાના દ્વિચરમસમય સુધી જાણવું. ચરમસમયે, સંક્રમ્યમાણ કરતાં ઉપશમ્યમાન દલિક અસં. ગુણ હોય છે.

(૨૭) સંખ્યાત્મા હજારો સ્થિતિઘાત થાય ત્યાં સુધીમાં નપું. વેદ ઉપશાન્ત થઈ જાય છે, એટલે કે જેમ પાણી છાંટીને રોલર ફેરવીને ઢભાવી દીધેલી ધૂળ ઉડી

પુ વેદ - સં.ક્રેપ ઉદમાણકરણ →

10746

અંતર ઉપરથી સમ્ય →

← નીચેથી વિષમ

શક્તી નથી અને હેરાન કરતી નથી એમ કર્મરજકણો હવે ઉદયમાં આવીને હેરાન કરી શક્તી નથી.

(૨૮) સ્ત્રીવેદોપશમના- નપું વેદ ઉપશમી ગયા પછીના સમયથી સ્ત્રીવેદની ઉપશમના નપું.વેદની જેમ હજારો સ્થિતિઘાતના કાળમાં કરે છે.

(૨૯) આ સ્ત્રીવેદોપશમનાજ્ઞાનો સંખ્યાતમો ભાગ પસાર થયો હોય છે ત્યારથી જ્ઞાનાં ૩ નો સંખ્યાતવર્ષનો સ્થિતિબંધ થાય છે તેમજ નવો નવો બંધ સંખ્યાતગુણહીન થાય છે. વળી કેવલદ્વિક સિવાયની ૧૨ દેશઘાતીનો ૧ ઠાણીયો રસબંધ થાય છે. એ વખતે સ્થિતિબંધનું અલ્પબહુત્વ-

મોહનીય - અલ્પ

જ્ઞાનાં ૩ - ૬

નામ-ગોત્ર - ૮

વેદનીય - ૧૧

(૩૦) હજારો સ્થિતિઘાતે સ્ત્રીવેદ સર્વથા ઉપશાંત થયા પછીના સમયથી હાસ્યષટ્ક અને પુ.વેદ આ ૭ ને ઉપશમાવવાનું ચાલુ કરે છે.

(૩૧) એની ઉપશમનાજ્ઞાનો સંખ્યાતમો ભાગ ગયે, નામ-ગોત્રનો સંખ્યાતવર્ષનો બંધ કરે છે. ઉત્તરોત્તર સંખ્યાતગુણહીન કરે છે અને વેદનીયનો અસંવર્ષનો બંધ હોય છે. એ પછીના જ બંધ વેદનીયનો પાણ સંખ્યાતવર્ષનો બંધ હોય છે, એટલે કે સર્વકર્મોનો સંખ્યાત વર્ષોનો બંધ હોય છે. ઉત્તરોત્તર બંધ સંખ્યાતગુણહીન થાય છે.

(૩૨) પુ. વેદની પ્રથમસ્થિતિની ૨ આવલિકા શેષે આગાલવિચ્છેદ થાય છે. ત્યારપછીથી હાસ્યષટ્ક પુ.વેદમાં સંક્રમનું નથી. કિન્તુ સંજ્ઞાકોષમાં સંક્રમે છે. પ્રથમસ્થિતિની ૧ આવલિકાશેષે ઉદીરાણાવિચ્છેદ થાય છે.

(૩૩) હજારો સ્થિતિઘાત બાદ હાસ્યષટ્ક સંપૂર્ણ ઉપશાંત બને છે. અને પુ.વેદમાં ઉદયસ્થિતિ + સમયન્યૂન ૨ આવલિકા બહ્વદલિક અનુપશાંત હોય છે. શેષ સઘળું ઉપશાંત હોય છે. આ વખતે,

પુ.વેદ બંધ - ૧૬ વર્ષ.

સંજ્ઞાકોષાય બંધ - ૩૨ વર્ષ

શેષ કર્મો - સંખ્યાત હજાર વર્ષો

(૩૪) સમયન્યૂન ૨ આવલિકા બદ્ધ લતાઓને પાણી તેટલા બીજ કાળમાં, અવેદક જીવ, પ્રતિસમય અસંગુણ - અસંગુણ ક્રમે ઉપશમાયે છે. તેમજ પરપ્રકૃતિમાં યથાપ્રવૃત્તસંક્રમ વડે સંક્રમાયે છે.

(૩૫) અવેદીને પ્રથમ સમયે પુ.વેદનો સંક્રમ ઘણો

બીજા સમયે વિશેષહીન

ત્રીજા સમયે.... વિશેષહીન

ચાવત્ ચરમસમયે.... વિશેષહીન

(૩૬) પ્રથમસમય અવેદકને સંજ્વળબંધ.... અંતર્મુન્ડ ન્યૂન ૩૨ વર્ષ, શેષ કર્મોનો - સંખ્યાતા હજાર વર્ષો

(૩૭) અવેદકના પ્રથમસમયથી ૩ કોષને ઉપશમાવવાનો પ્રારંભ કરે. આ વખતે ઉત્તરોત્તર સ્થિતિબંધ સંજ્વળ માં સંખ્યાતભાગહીન, શેષમાં સંખ્યાતગુણહીન જાણવા.

(૩૮) જ્યારે સંજ્વળકોષની પ્રથમસ્થિતિ સમયન્યૂન ૩ આવલિકા શેષ હોય છે ત્યારથી બે કોષ સંજ્વળકોષમાં સંક્રમતા નથી પણ સંજ્વળ માનાદિમાં સંક્રમે છે. જ્યારે પ્રથમસ્થિતિ ૨ આવલિકા શેષ રહે છે. (ઉદયા + પ્રતિઆવલિકા... ઉદયાવલિકાની પછીની આવલિકા પ્રતિઆવલિકા કહેવાય છે.) ત્યારે આગાલવિચ્છેદ થાય છે. અને જ્યારે પ્રતિઆવલિકાનો ૧ સમય બાકી હોય છે (એટલે કે પ્રથમસ્થિતિ = ઉદયા + ૧ સમય = સમયાધિક આવલિકા શેષ હોય છે) ત્યારે ચરમ ૧ સમયની જઘ્નસ્થિતિ ઉદીરાણા થાય છે, પછી ઉદીરાણાવિચ્છેદ થાય છે. આ ચરમ ઉદીરાણા વખતે.... સંજ્વળબંધ.... ૪ મહિના

શેષકર્મોનો.... સંખ્યાતા હજાર વર્ષો.

(૩૯) પછીના સમયે, એટલે કે પ્રતિઆવલિકા વિચ્છેદ થાય ત્યારે, સંજ્વળકોષનો બંધોદયવિચ્છેદ, બે કોષ સર્વથા ઉપશાંત... સંજ્વળકોષની પ્રથમસ્થિતિની ૧ આવલિકા + બીજી સ્થિતિમાં સમયન્યૂન બે આવલિકા બદ્ધ દલિક અનુપશાંત હોય છે.^૭ શેષ સઘળું ઉપશાંત... આ અનુપશાંતને સમયન્યૂન

૭ ક્ષાયપ્રાભૂતચૂર્ણિના મતે... પ્રથમસ્થિતિની સમયન્યૂન આવલિકા+ બીજી સ્થિતિમાં બે સમયન્યૂન બે આવલિકામાં બદ્ધ દલિક અનુપશાંત હોય છે. આ પ્રમાણે અન્યત્ર પણ જાણવું.

૨ આવલિકા જેટલા કાળમાં અસં.ગુણ અસં.ગુણ ક્રમે ઉપશમાવે છે તેમજ યથાપ્રવૃત્તસંક્રમ વડે સંજ્વભાનાદિમાં સંક્રમાવે છે. પ્રથમસ્થિતિની ૧ આવલિકાને સ્તિબુક્કસંક્રમ વડે ખપાવે છે.

(૪૦) સંજ્વક્રોધના બંધોદયવિચ્છેદકાળે જ સંજ્વભાનની બીજી સ્થિતિમાંથી દલિકો લઈ સ્વોદયકાળ કરતાં ૧ આવલિકા વધુ પ્રથમસ્થિતિ બનાવે છે.

એમાં ઉદયનિષેકમાં દલિકો અલ્પ

પછીના નિષેકમાં દલિકો a

પછીના નિષેકમાં દલિકો a.. એમ પ્રથમસ્થિતિના

ચરમનિષેક સુધી જાણવું.

(૪૧) વળી ત્યારથી જ ત્રણેય માનને ઉપશમાવવાના ચાલુ કરે છે. એ વખતે સંજ્વબંધ-અંતર્બુદ્ધિ ન્યૂન ૪ માસ ^{૭A} શેષ કર્યોનો - સંખ્યાતા હજાર વર્ષો

પ્રથમસ્થિતિ સમયન્યૂન ૩ આવલિકા શેષ હોય ત્યારથી બે માન સંજ્વભાનમાં સંક્રમતા નથી, માયાદિમાં સંક્રમે છે. ઈત્યાદિ સંજ્વક્રોધની જેમ જાણવું.

(૪૨) સંજ્વભાન બંધોદયવિચ્છેદ...

સંજ્વનો બંધ ... ૨ માસ

શેષ ... સંખ્યાતા વર્ષો

(૪૩) સંજ્વ માયાની પ્રથમસ્થિતિ કરે છે ઈત્યાદિ પૂર્વવત્

સંજ્વમાયાના બંધોદયવિચ્છેદ...

સંજ્વ માયા-લોભનો બંધ... ૧ માસ

શેષ... સંખ્યાતા વર્ષો

(૪૪) પછીના સમયે સંજ્વલોભના ઉદયકાળના ૨/૩ ભાગ જેટલી (બાદર લોભના ઉદયકાળ કરતાં ૧ આવલિકા અધિક) સંજ્વ લોભની પ્રથમસ્થિતિ કરે છે.(એટલે કે આપણી અસત્કલ્પનામાં ૧૦૪૫૯ માં નિષેક સુધીની પ્રથમસ્થિતિ કરે.)

એમાં પ્રથમ ભાગ અશ્વકર્ણકિરણઅજ્ઞા હોય છે.

બીજો ભાગ કિટ્ટીકિરણઅજ્ઞા હોય છે.

૭A વૃત્તિકારીએ અહીં પણ ૪ માસ બંધ કહ્યો છે.

(૪૫) અશ્વકર્ણકરણાદ્યા- જેમ અશ્વકર્ણ મૂળમાં વિસ્તૃત હોય છે અને પછી પછી ઘટતો જાય છે, તેમ આમાં રચાતા અપૂર્વસ્પર્શકોના અનુભાગની જો સ્થાપના કરવામાં આવે તો એવો આકાર બને છે, માટે આને અશ્વકર્ણકરણકાળ કહે છે. આના પ્રારંભકાળે બંધ-

સંજ્વળ - અંતર્મુળ ન્યૂન ૧ મહિનો

શેષ કર્મો- સંખ્યાતા વર્ષ...

(૪૬) ૩ લોભની ઉપશમના પાણ સાથે જ ચાલુ થઈ જાય છે.

સાથે સાથે સંજ્વળોભના પૂર્વ સ્પર્શકોમાંથી સમયે સમયે અપૂર્વ સ્પર્શકો બનાવે છે. જે સ્પર્શકો બંધ દ્વારા ક્યારેય બાંધી શકાતા નથી એટલા હીન રસવાળા આ નવા સ્પર્શકોને વિશુદ્ધિના બળે કરે છે, માટે એ અપૂર્વસ્પર્શક કહેવાય છે. હજારો સ્થિતિઘાતે આ અશ્વકર્ણકરણકાળ પૂર્ણ થાય છે.

(૪૭) કિટ્ટીકરણાદ્યા- પ્રથમસમયે સંજ્વળબંધ - દિવસપૃથક્ત્વ

શેષ કર્મો - વર્ષસહસ્રપૃથક્ત્વ

આ સ્થાન પૂર્વે બંધો અનુભાગ સ્પર્શક (પૂર્વ કે અપૂર્વ) રૂપે હતો. હવે એમાંથી કિટ્ટિઓ કરે છે. અનુભાગબંધોક્ત સ્પર્શકથી વિપરીતસ્વરૂપવાળો અનુભાગ બનાવવો તે કિટ્ટીકરણ કહેવાય છે.

તાત્પર્ય- જઘન્ય કે અજઘન્ય જે કાંઈ અનુભાગ બંધાય છે તે બંધો બંધનકરણમાં કહેલા સ્પર્શક સ્વરૂપે જ બંધાય છે. હવે એમાંથી કિટ્ટિઓ કરે છે. સ્પર્શકમાં એકોત્તરવૃદ્ધિવાળી અનંતી વર્ગણાઓ હોય છે. આ વર્ગણાઓમાં રહેલા રસને એવો અપવર્તિત કરે છે કે જેથી નવા રસમાં એકોત્તરવૃદ્ધિવાળી વર્ગણા જેવું તો રહેતું નથી (કે જેથી સ્પર્શક બની શકે) પણ એક એક વર્ગણાઓ અનંતગુણ-અનંતગુણ રસવાળી હોય છે અને તેમ છતાં આ બંધી વર્ગણાઓમાંની ઉત્કૃષ્ટનો રસ પણ જઘન અપૂર્વ સ્પર્શકના જઘન રસ કરતાં પણ અનંતમા ભાગે હોય છે. આ સ્વતંત્ર છૂટીછવાયેલી વર્ગણાઓને કિટ્ટિ કહે છે.

(૪૮) એક સ્પર્શકમાં જેટલી વર્ગણાઓ હોય તેના અનંતમા ભાગ પ્રમાણ કિટ્ટિઓ પ્રથમસમયે કરે છે, અને પછી ઉત્તરોત્તર સમયે અસં.ગુણહીન અસંખ્યગુણહીન કિટ્ટિઓ કરે છે, યાવત્ ચરમસમય સુધી.

(૪૯) અશ્વકર્ણકિરાણાબામાં કરેલ જઘનરસસ્પર્શકમાં જે જઘન રસ હોય તેના કરતાં પણ અનંતમો ભાગના રસવાળી આ કિટ્ટિઓ હોય છે.

પ્રથમસમયે કિટ્ટિકૃત દલિક	-	અલ્પ
બીજા સમયે કિટ્ટિકૃત દલિક	-	a
ત્રીજાસમયે કિટ્ટિકૃત દલિક	-	a
ચાવત્ ચરમસમયે કિટ્ટિકૃત દલિક	-	a

(૫૦) પ્રથમસમયકૃતકિટ્ટિઓમાં

કિટ્ટિ	રસ	દલિક
જઘન	અલ્પ.	સર્વબહુ
દ્વિચરમ જઘન	A	વિશેષહીન
ત્રિચરમ જઘન	A	વિશેષહીન
ચાવત્ ઉત્કૃં	A	વિશેષહીન

આ જ પ્રમાણે દ્વિતીયાદિ સમયકૃત કિટ્ટિઓ અગે જાણવું.

(૫૧) પ્રથમ સમયકૃત જઘન કિટ્ટિમાં દલિક અલ્પ

દ્વિતીય સમયકૃત જઘન કિટ્ટિમાં દલિક a

તૃતીય સમયકૃત જઘન કિટ્ટિમાં દલિક a.. એમ ચરમસમય સુધી.

(૫૨) પ્રથમસમયકૃત ઉત્કૃં કિટ્ટિ માં રસ સર્વબહુ

પ્રથમસમયકૃત જઘન કિટ્ટિ માં રસ અનંતમો ભાગ

દ્વિતીયસમયકૃત ઉત્કૃં કિટ્ટિ માં રસ અનંતમો ભાગ

દ્વિતીયસમયકૃત જઘન કિટ્ટિ માં રસ અનંતમો ભાગ એમ ચાવત્

ચરમસમયકૃત ઉત્કૃં કિટ્ટિ માં રસ અનંતમો ભાગ

ચરમસમયકૃતજઘન કિટ્ટિ માં રસ અનંતમો ભાગ

(૫૩) કિટ્ટિકરાણ અબ્જાના સંખ્યાતા બહુભાગ વીત્યે,

સ્થિતિબંધ- સંખ્યબંધોભ - અંતર્મું

જ્ઞાનો ૩ - દિવસપૃથક્ત્વ

નામ-ગોત્ર-વેદનીય - સંખ્યાતા હજાર વર્ષો

આ પ્રમાણે કિટ્ટિકરાણઅબ્જાના દ્વિચરમબંધ સુધી...

(૫૪) ચરમબંધ-	સંજવંલોભ	- અંતર્ભુ
	૩ ઘાતી	- દેશોન અહોરાત્ર
	નામ-ગોત્ર-વેદનીય	- દેશોન ૨ વર્ષ

(૫૫) સંજવંલોભ માટેની કરેલી પ્રથમસ્થિતિની સમયન્યૂન ૩ આવલિકા શેષે ૨ લોભ, સંજવંલોભમાં સંક્રમતા નથી, કિન્તુ સ્વસ્થાને જ ઉપશાંત થાય છે. ૨ આવલિકા શેષે (ઉદયા+ પ્રતિઆવલિકા શેષે) આગાલવિચ્છેદ.. પડિઆવલિનો ૧ સમય શેષે જઘ ૧ સમયની સ્થિતિઉદીરાણા.

(૫૬) પછીના સમયે એટલે કે ૧ ઉદયાવલિકા શેષે, સંજવંલોભ બંધવિચ્છેદ, બાંલોભ ઉદયવિચ્છેદ તથા ૬ મા ગુણકાણાનો અંત થાય છે. સં.લોભનું, સમયન્યૂન ૨ આવલિકાબદ્ધ દલિક, પ્રથમસ્થિતિની ૧ ઉદયાવલિકા + કિટ્ટીકૃતદલિક, આટલું અનુપશાંત હોય છે, શેષ સઘળું ઉપશાંત થઈ ગયું હોય છે.

(૫૭) લોભવેદક અદ્ધાનો જે ત્રીજો ભાગ બાકી હતો, તે સૂક્ષ્મસરાગ સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણકાણાદ્ય હોય છે. કિટ્ટીકૃતદલિકોમાંથી એ અદ્ધા જેટલી પ્રથમ સ્થિતિ કરે છે. એને ભોગવતાં ભોગવતાં બાદરલોભની શેષ ૧ આવલિકાને સ્તિભુક્સંક્રમથી ભોગવે છે તેમજ સમયન્યૂન ૨ આવલિકાબદ્ધ દલિકને તેટલા જ કાળમાં ઉપશમાવે છે. તેમજ બીજી સ્થિતિમાં રહેલ કિટ્ટીકૃત દલિકને ઉપશમાવવા પાણ શરુ કરે છે. આ કાળને કિટ્ટિવેદનઅદ્ધા કહે છે.

(૫૮) આના પ્રથમસમયે

(અ) અપ્રથમ-અચરમસમયકૃત દરેક કિટ્ટિઓમાંથી તેમજ

(બ) પ્રથમ સમયકૃત કિટ્ટિઓમાંથી ઉત્ક. રસ તરફની અને ચરમ સમયકૃત કિટ્ટિઓમાંથી જઘ ૨સ તરફની અસં.માભાગની કિટ્ટિઓને છોડીને શેષકિટ્ટિઓમાંથી, કેટલુંક દલિક ઉદયમાં આવે છે.

પ્રથમ સમયે અસં.માભાગની કિટ્ટિઓને વેદે છે (કષાયપ્રાભૃતયૂર્ણિમાં અસં.બહુભાગનું વેદન કહ્યું છે.)

(૫૯) બીજા સમયે, પ્રથમ સમયે ઉદયપ્રાપ્તનો ઉપરનો (ઉત્ક. તરફનો) અસં.મો ભાગ ઉદયમાંથી છૂટી જાય છે, અને જઘ ૮રફ એક નવો અસં.મો ભાગ ઉદયમાં ઉમેરાય છે. આ રીતે ૧૦ માના ચરમસમય સુધી અસં.મા ભાગની ઘટ-વધ જાણવી. આ કાળ દરમ્યાન અનુપશાંત દલિકોને ઉત્તરોત્તર સમયે અસં.ગુણ - અસં.ગુણ ઉપશમાવે છે.

- (૬૦) ચરમસમયે સ્થિતિબંધ - દાના ૩ - અંતર્મુ
 નામગોત્ર - ૧૬ મુહૂર્ત
 વેદનીય - ૨૪ મુહૂર્ત....

(૬૧) પછીના સમયે સઘળું દલિલ ઉપશાન્ત હોય છે...

એ ૧૧ મા ગુણકાણાના કાળને ઉપશાંતઅજ્ઞા કહે છે.. એ અંતર્મુહૂર્તકાલીન હોય છે તેના સંખ્યાતમાભાગ જેટલા નિષેકોમાં ગુણશ્રેણિ રચના પ્રતિસમય કરે છે... આખા ૧૧મા ગુણકાણાના કાળ દરમ્યાન આ ગુણશ્રેણિરચના કાળ અને દલિલની અપેક્ષાએ તુલ્ય જ રહે છે, કારણ કે અવસ્થિત પરિણામ હોય છે.

(૬૨) ઉપશાંતમોહની પ્રકૃતિઓને સંક્રમણ, ઉદ્વર્તના, અપવર્તના, ઉદીરણ, નિજનિ, નિકાયના કરણ લાગતા નથી. માત્ર દર્શનમોહમાં સંક્રમ અને અપવર્તના હોય છે.

ઉપશમશ્રેણિપ્રતિપાત-

ભવક્ષયે... આયુષ્ય પૂર્ણ થવાથી...

ઉપશમઅજ્ઞાક્ષયે... જેમ પાણીથી ધૂળને દબાવેલી હોય તે અમુક કાળ બાદ પાણી ઊડવા મારે છે એ રીતે ઉક્ત ૩ કરણાદિ રૂપ શુદ્ધ અધ્યવસાયોથી ઉપશાંત થયેલ કર્મરજ અમુક કાળ સુધી જ દબાવેલી રહી શકે છે. આ કાળને ઉપશમઅજ્ઞા કહે છે. એ કાળ પૂર્ણ થયે, દબાઈને રહેલી સંજ્ઞાલોભાદિની કર્મરજ પાછી ઉદયાદિ પામવા મારે છે. એટલે જીવ ગુણકાણામાં નીચે ઉતરે છે. આ ઉપશમઅજ્ઞાક્ષયે થયેલ પ્રતિપાત કહેવાય છે.

ભવક્ષયે પડનાર સીધો જ થા ગુણકાણે પહોંચી જાય છે (કેમ કે દેવલોકમાં જાય છે.) અને એક જ સમયમાં બધા કરણો ચાલુ થઈ જાય છે. જે કર્મો ઉદયમાં આવે તે ઉદયસમય સુધી પડે છે. શેષ કર્મો ઉદયાવલિકાની બહાર ગોઠવાય છે. આ દલિલો ગોપુચ્છકારે (ઉત્તરોત્તર નિષેકમાં વિશેષલીન-વિશેષલીન કર્મે) ગોઠવાય છે.

ઉપશમઅજ્ઞાક્ષયે પડનાર જે વિધિએ ચડયો હતો તે જ વિધિએ પશ્ચાન્નુપૂર્વી કર્મે છઠ્ઠા ગુણકાણા સુધી અવશ્ય પડે છે. એમાં બીજીસ્થિતિમાંથી લોભાદિ ઉદયપ્રાપ્ત કર્મોના દલિલોને લઈ પ્રથમ સ્થિતિ બનાવે છે. ઉદયાવલિકામાં

ગોપુચ્છકારે ગોઠવે છે, એની બહાર ગુણશ્રેણિ શીર્ષ સુધી ગુણશ્રેણિ ક્રમે અને પછી ગોપુચ્છકારે ગોઠવે છે. અનુદયવાળી પ્રકૃતિઓની ઉદ્યાવલિકા બહાર ગુણશ્રેણિથી પ્રથમસ્થિતિ ગુણશ્રેણિશીર્ષ સુધી બનાવે છે, પછી વિશેષ-વિશેષહીન ક્રમે ગોપુચ્છકારે.

ચડતી વખતે જે જે સ્થળથી જે કાંઈ બંધ-ઉદય-કરાણ વગેરે બંધ પડેલા તે તે સ્થળથી, પડતી વખતે તે તે દેશોપશમના, નિબ્ધત્તિ, નિકાયના, બંધન, ઉદીરાણ, ઉદ્વર્તના, અપવર્તના, સંક્રમાણ એ આઠેય કરાણો તેમજ ઉદય વગેરે શરૂ થાય છે. માત્ર 'આનુપૂર્વી સંક્રમ જ થાય' એવું હોતું નથી, તેમજ ૬ આવલિકા બાદ ઉદીરાણ થાય એવું પણ હોતું નથી. બંધાવલિકા બાદ થઈ શકે છે.

કોઈપણ ક્ષાયોદયાદ્ધ જવ પડતી વખતે જ્યારે ૧૦ મે આવે છે ત્યારે સૂક્ષ્મલોભનો ઉદય થાય છે. ૯ મે ગુણકાણે ક્રમશઃ લોભ, માયા, માન, કોધનો ઉદય કોધાદ્ધ જવને થાય છે. એમાં લોભ વગેરેનો ઉદય થાય ત્યારે સ્વ-સ્વ ઉદયકાળ કરતાં કંઈક અધિક આયામવાળી ગુણશ્રેણિ ૩ લોભ વગેરેની થાય છે. અને જ્ઞાનાવરણીયાદિ શેષકર્મોની ગુણશ્રેણિ અનિવૃત્તિ અને અપૂર્વકરાણ કરતાં વિશેષાધિક થાય છે. એનું શીર્ષ સ્થિર હોય છે. જે ક્ષાયોદયથી આદ્ધ થયો હોય તે ક્ષાયોદય થાય ત્યારથી તે ક્ષાયની ગુણશ્રેણિ પણ શેષકર્મોની ગુણશ્રેણિ જેટલી થાય છે.

શ્રેણિથી પડેલો જવ ક્રમશઃ છઠ્ઠા ગુણકાણે આવે છે. પછી છઠ્ઠે-સાતમે ગુણકાણે હજારો વાર પરાવર્તિત થઈ કોઈ જવ ૫, ૪, ૨ કે ૧ લે ગુણકાણે પણ જાય છે.

ઉપશમઅજ્ઞામાં કાળ કરેલો જવ અવશ્ય દેવ બને છે, કેમકે શેષ ૩ આયુ બાધ્યા હોય તો ઉપશમશ્રેણિ માંડી શકાતી નથી, માટે સાસ્વાદનસુધી પડેલો જવ પણ દેવલોકમાં જાય છે.

શ્રેણિના પુરુષવેદનો બંધવિચ્છેદ વગેરે સ્વરૂપ તે તે સ્થાને, ભપકને જે સ્થિતિબંધ હોય છે (૮ વર્ષ) તેના કરતાં, ઉપશમશ્રેણિમાં ચડનારને દ્વિગુણ (૧૬ વર્ષ) સ્થિતિબંધ હોય છે, અને ઉપશમશ્રેણિથી પડનારને એના કરતાં પણ દ્વિગુણ (૩૨ વર્ષ) સ્થિતિબંધ હોય છે. આ જ ક્રમે અનુભાગ બંધ અશુભમાં અનંતગુણ-અનંતગુણ અને શુભમાં અનંતમો ભાગ અનંતમો ભાગ જાણવો.

એક ભવમાં ઉપશમશ્રેણિ વધુમાં વધુ ૨ વાર માંડી શકાય છે, અને આખા ભવચક્રમાં ૪ વાર માંડી શકાય છે. ક્ષપકશ્રેણિ તો ૧ ૪ વાર માંડવાની હોય છે. ૧ ભવમાં ૧ ઉપશમશ્રેણિ અને ૧ ક્ષપકશ્રેણિ પણ માંડી શકાય છે. (સિદ્ધાન્તાભિપ્રાય મુજબ ૧ ભવમાં કોઈપણ એક જ શ્રેણિ માંડી શકાય છે.)

ઉપશમશ્રેણિની આ પ્રકૃતિ પણ પુરુષવેદોદયાદ્વૈ જીવ માટે કરી...

સ્ત્રીવેદોદયાદ્વૈ જીવ-

સ્ત્રીવેદની પ્રથમસ્થિતિ અંતર્મું કરે. એના ચરમસમયે સ્ત્રીવેદની ૧ ઉદયસ્થિતિ સિવાયનું સઘળું દલિત ઉપશાંત હોય. ત્યારબાદ અવેદક બનીને પુરુષવેદ + ૬ હાસ્યાદિને એક સાથે તુલ્યકાળમાં ઉપશમાવે છે. શેષ પ્રક્રિયા પુરુષવેદવત્

નપુંસકવેદોદયાદ્વૈ જીવ-

નપું. વેદની પ્રથમસ્થિતિ અંતર્મું (સ્ત્રીવેદોદયાદ્વૈ જીવ સ્ત્રીવેદની કરે એટલી) કરે. અંતરકરણક્રિયા પૂર્ણ થયા બાદ તૂર્ન નપુ.વેદને ઉપશમાવવાનું શરુ કરે. અન્યવેદોદ્વૈ જીવ જ્યાં તેને સંપૂર્ણ ઉપશમાવી દે છે ત્યાં પણ આ જીવ આને સંપૂર્ણ ઉપશાંત કરી શક્યો હોતો નથી. એટલે ત્યાં આવ્યા પછી પણ આની ઉપશમના તો ચાલુ જ હોય છે અને સ્ત્રીવેદને પણ ઉપશમાવવાનું ચાલુ કરી દે છે. વેદોદયના ચરમસમયે સ્ત્રીવેદ સંપૂર્ણ ઉપશાંત હોય છે, અને નપું.વેદનો ૧ ઉદયસમય સિવાય શેષ સઘળું દલિત ઉપશાંત થઈ ગયું હોય છે. એ પછી અવેદકજીવ ૭ નોક્યાયોને ઉપશમાવવા ચાલુ કરે છે. શેષ પુરુષવેદવત્..

ઉપશમશ્રેણિ પ્રતિપાત

આ કર્મપ્રકૃતિયુગ્મિને આશ્રીને ઉપશમશ્રેણિનો પ્રતિપાત વિધિ વગેરે સંક્ષેપમાં કદા. ક્ષાયપ્રાભૂતયુગ્મિમાં કંઈક વિસ્તારથી આપેલ એ પ્રતિપાતવિધિ આવો છે. સામાન્યથી તે તે પ્રત્યેક પ્રક્રિયાનો ઉપશામકને જેટલો કાળ હોય છે તેના કરતાં પ્રતિપાતમાં કંઈક ન્યૂન હોય છે.

- (૧) સૂ. સંપરાયના પ્રથમ સમયે ત્રણ લોભની અપવર્તના કરી ગુણશ્રેણિ રચે છે. એમાં સંજવં લોભની ગુણશ્રેણિ ઉદયસમયથી કરે છે જ્યારે શેષ બે લોભની ગુણશ્રેણિ ઉદયાવલિકાળહાર કરે છે. કિંદ્રિલોભવેદનકાળ જેટલો હોય તેના કરતાં કંઈક અધિક આયામવાળી એ ગુણશ્રેણિ હોય છે.

(૨) આયુષ્ય સિવાયના શેષ કર્મોની ગુણશ્રેણિનો આયામ અનિવૃત્તિકરણ અને અપૂર્વ કરણઅજ્ઞા કરતાં પાણ કંઈક અધિક કરે છે. એનું શીર્ષ સ્થિર હોય છે. એટલે ઉત્તરોત્તર સમયે નીચે-નીચેથી એક-એક નિષેક ક્ષીણ થતાં શેષ-શેષ માં ગુણશ્રેણિ નિષેપ થાય છે. અર્થાત્ જેમ-જેમ સમય પસાર થાય છે તેમ-તેમ એનો આયામ એક-એક સમય ઘટતો જાય છે.

(૩) પાણ ત્રિવિધ લોભની ગુણશ્રેણિનો આયામ તો એટલો જ રહે છે. તેથી ઉત્તરોત્તર સમયે શીર્ષ ઉપર ઉપર જાય છે.

(૪) ચડતી વખતે ત્રિવિધ લોભમાં જે સર્વઉપશાંતતા પરિણામ પેદા કરેલો તે, પડતી વખતે સૂ.સંપરાયના પ્રથમ સમયે એક જ સમયમાં નાબુદ થઈ જાય છે. અને ત્રિવિધલોભ અનુપશાંત થઈ જાય છે.

(૫) એ વખતે સ્થિતિબંધ - જ્ઞાનાં ૩ - અંતર્મું
નામ-ગોત્ર - ૩૨ મુહૂર્ત
વેદનીય - ૪૮ મુહૂર્ત

(૬) પછીના સમયે (૧૦ માના બીજા સમયે) દલિકોની અપેક્ષાએ ગુણશ્રેણિ અસંં ગુણહીન હોય છે. (એટલે કે પ્રથમસમયે જેટલું દલિક ગુણશ્રેણિ રચનાથી ગોઠવાયેલું હોય તેના અસંંમા ભાગનું જ દલિક બીજા સમયે ગોઠવાય છે. એમ ઉત્તરોત્તર જાણવું) એ સમયે સ્થિતિબંધ પૂર્વસમય જેટલો જ હોય છે, રસબંધ અશુભમાં અનંતગુણ અને શુભમાં અનંતમો ભાગ હોય છે.

(૭) સંજયં લોભના ઉદયકાળના ત્રીજાભાગમાં સૂક્ષ્મલોભનો ઉદય હોય છે. એમાં અસંં બહુભાગ કિદ્રિઓ ઉદય પામે છે. એમાં પાણ ૧૦ માના પ્રથમ સમયે ઉદય પામેલી કિદ્રિઓ અલ્પ હોય છે. ઉત્તરોત્તર સમયે વિશેષાધિક હોય છે.

(૮) સૂક્ષ્મ કિદ્રિવેદનઅજ્ઞા પૂર્ણ થાય એટલે ૧૦ મું ગુણકાણું પૂર્ણ થાય છે. બાદરલોભનો ઉદય થાય છે. નવમા ગુણકાણાના આ પ્રથમ સમયથી જ મોહનીયકર્મનો અનાનુપૂર્વી સંક્રમ શરૂ થાય છે. બે લોભનો સંજયંલોભમાં સંક્રમ થાય છે.

(૯) ઉદયાવલિકાની બહાર રહેલ સર્વ કિદ્રિઓ નાશ પામે છે. ઉદયાવલિકામાં રહેલી કિદ્રિઓ સ્તિબુદ્ધ સંક્રમથી ભોગવાઈ જાય છે.

- (૧૦) સ્પર્ધકચક્ર લોભનો ઉદય અને સંજ્ઞા-લોભનો ઓંક શરૂ થાય છે.
- (૧૧) આ વખતે સ્થિતિઓ આ પ્રમાણે હોય છે-
 સંજ્ઞા-લોભ - ચંતર્મુક
 શાનાભટ્ટ - દેશોન બે અતોરાત્ર
 વેદનીય નામ-ગોત્ર - દેશોન ૪ વર્ષ
- (૧૨) આ પ્રથમસ્થિતિઓ પૂર્ણ થયા પછી જે બીજો સ્થિતિઓ થાય છે તે આ પ્રમાણે હોય છે - સંજ્ઞા-લોભ - પૂર્વઝંપ કરતાં ૪
 શાનાભટ્ટ - દિવસપુષ્કળ
 વેદનીય નામ-ગોત્ર - સંખ્યાતા તજ્જરવર્ષ
- (૧૩) લોભવેદનાજના બીજા પ્રિભાગનો સંખ્યાતાનો ભાગ વીને ત્યારે,
 સ્થિતિઓ - સંજ્ઞા-લોભ - મુદુર્ત પુષ્કળ
 શાનાભટ્ટ - વર્ષસદસ પુષ્કળ
 નામ-ગોત્ર, વેદનીય - સંખ્યાતા તજ્જરવર્ષો
- (૧૪) આ રીતે તજ્જરો સ્થિતિઓ થયા પછી લોભવેદક અડા પૂર્ણ થાય છે.
- (૧૫) પછીના સમયે અપ્રત્યાહ, પ્રત્યાહ અને સંજ્ઞા-માયાને અપવર્તીને ગુણ્ણોદ્ગિર રચના કરે છે. એમાં સંજ્ઞા માયાની ઉદયસમયની અને રોષ બે માયા અને ૩ લોભની ઉદયાવરિકા બહાર દરિક રચના કરે છે. ત્રાસ-લોભ અને ત્રાસ-માયા આ છ એ પ્રકૃતિઓનું ગુણ્ણોદ્ગિરિશીર્ષ એક હોય છે જે માયા વેદકકાળ કરતાં કંઈક અધિક હોય છે. માયા વેદનના સંપૂર્ણકાળ દરમિયાન એટલા જ આયામ થાળી ગુણ્ણોદ્ગિરિ ઉત્તરોત્તર સમયે રચાયા કરે છે. એટલે કે ગુણ્ણોદ્ગિરિશીર્ષ એક-એક સમય ઉપર જનું જાય છે. રોષકર્મોનો ગુણ્ણોદ્ગિરિનિરોધ તો પૂર્વવત્ શીર્ષને સ્થિરરાખી રોષ-રોષ આયામમાં થાય છે.
- (૧૬) આ માયાવેદનકાળે ૩ લોભ અને ૨ માયા સંજ્ઞા-માયામાં સંક્રમે છે તેમજ ૩ માયા અને બે લોભ સંજ્ઞા-લોભમાં સંક્રમે છે.
- (૧૭) માયાવેદનના પ્રથમ સમયે સ્થિતિઓ-
 સંજ્ઞા-માયા-લોભ - ૨ મહિના
 રોષ શાનાભટ્ટ - સંખ્યાતા તજ્જરવર્ષો

- (૧૮) નવો નવો સ્થિતિબંધ મોહનીયમાં વિશેષાધિક હોય છે, શેષકર્મોમાં સંખ્યાતગુણ હોય છે.
- (૧૯) આ રીતે હજારો સ્થિતિબંધ બાદ સંજ્ઞામાયાના વેદનનો ચરમસમય આવે છે. ત્યારે સ્થિતિબંધ - સંજ્ઞા - અંતર્મુન્યૂન ૪ મહિના
શેષ ૬ - સંખ્યાતા હજાર વર્ષો
- (૨૦) પછીના સમયે ત્રિવિધ માનને અપર્ક છે. સંજ્ઞામાનની ઉદયસમયથી અને શેષ બે માનની ઉદયાવલિકા બહાર ગુણશ્રેણિ કરે છે. પ્રતિપતમાન આ જીવને માનોદયકાળ જેટલો હોય એના કરતાં કંઈક અધિક આ ગુણશ્રેણિ કરે છે. હવેથી ત્રિવિધ માયા અને ત્રિવિધ લોભની પાણ એટલી જ ગુણશ્રેણિ ઉદયાવલિકાની બહાર કરે છે. જ્ઞાનાં વગેરે ૬ કર્મોની તો, પડતા જીવે સૂક્ષ્મસંપરાયના પ્રથમ સમયે જે ગુણશ્રેણિ કરી હોય તેના શીર્ષને જ શીર્ષ તરીકે રાખી શેષ-શેષમાં નિલેપ કરવા દ્વારા ગુણશ્રેણિ કરે છે.
- (૨૧) નવે ક્ષાયો સંજ્ઞા માન, માયા, લોભમાં સંક્રમે છે.
- (૨૨) માનોદયપ્રથમસમયે સ્થિતિબંધ - સંજ્ઞા - ૪ મહિના
શેષ ૬ - સંખ્યાતા હજાર વર્ષો
- (૨૩) હજારો સ્થિતિબંધ બાદ માનોદયનો ચરમસમય આવે ત્યારે સ્થિતિબંધ - સંજ્ઞા - અંતર્મુન્યૂન ૮ મહિના
શેષ ૬ - સંખ્યાતા હજાર વર્ષો
- (૨૪) પછીના સમયે ૩ ક્રોધને અપર્ક છે. સંજ્ઞાક્રોધની ઉદય સમયથી અને શેષ બે ક્રોધની તેમજ અન્ય ૯ ક્ષાયોની ઉદયાવલિકા બહાર ગુણશ્રેણિ કરે છે. બારેય ક્ષાયોનો ગુણશ્રેણિ નિલેપ જ્ઞાનાં આદિ શેષકર્મોને તુલ્ય થાય છે. અને તેથી બારે ક્ષાયોનો શેષકર્મોની જેમ શેષ-શેષમાં નિલેપ થાય છે. (પ્રથમ સમયે કરેલી ગુણશ્રેણિનું શીર્ષ સ્થિર રહે અને પછીના સમયોમાં એ જ શીર્ષને શીર્ષ તરીકે રાખી નીચેથી ૧-૧ સમય કપાતો જતો હોવાથી શેષ-શેષ આયામમાં ગુણશ્રેણિ નિલેપ થાય એને શેષ-શેષમાં નિલેપ થયો કહેવાય છે.)

(૨૫) પ્રથમસમયકોષવેદકને બારે કષાયોનો ૪ સંજવળમાં સંક્રમ હોય છે.

(૨૬) ત્યારે સ્થિતિબંધ- સંજવળ ૪ - ૮ મહીના

શેષ ૬ - સંખ્યાતા હજારવર્ષો

(૨૭) સંખ્યાતા હજારો સ્થિતિબંધ પછી મોહનીયના ચતુર્વિધબંધનો ચરમ સમય આવે છે. એ વખતે સ્થિતિબંધ- સંજવળ- અંતર્મુન્યૂન ૬૪ વર્ષ

શેષ ૬ - સંખ્યાતા હજારવર્ષો

(૨૮) પછીના સમયે પુ.વેદના બંધ- ઉદયનો પ્રારંભ થાય છે.

(૨૯) એ ૪ સમયે સાતે નોકષાયોનો સર્વોપશમ પરિણામ નષ્ટ થઈ જાય છે. અને અપવર્તનાથી પુ.વેદની ઉદય સમયથી અને શેષ ૬ ની ઉદયાવલિકા બહાર ગુણશ્રેણિ થાય છે. બાર કષાયો અને જ્ઞાનાં વગેરે ૬ કર્મોની ગુણશ્રેણિ જેટલી ૪ આ ૭ ની પણ ગુણશ્રેણિ થાય છે. તેમજ શેષ-શેષમાં નિલેપ થાય છે.

(૩૦) સવેદીના પ્રથમ સમયે સ્થિતિબંધ- પુ.વેદ - ૩૨ વર્ષ

૪ સંજવળ - ૬૪ વર્ષ

શેષ ૬ - સંખ્યાતા હજાર વર્ષો

(૩૧) આ પ્રથમ સમયથી પુ.વેદ અનુપશાંત છે. સ્ત્રીવેદ હજુ ઉપશાંત છે. એ પણ અનુપશાંત થાય એ સમયથી પૂર્વના સમય સુધીના સવેદીપણાંના કાળના સંખ્યાતા બહુભાગ પસાર થાય ત્યારે નામ, ગોત્ર અને વેદનીયકર્મનો અસં વર્ષ સ્થિતિબંધ થાય છે.

(૩૨) ત્યારે અલ્પબહુલ્ય- મોહનીય - અલ્પ

જ્ઞાનાં ૩ - ૬

નામ-ગોત્ર - ૨

વેદનીય - ૫

(૩૩) હજારો સ્થિતિબંધ બાદ એક ૪ સમયમાં સ્ત્રીવેદ અનુપશાંત થઈ જાય છે. અને તેની ઉદયાવલિકા બહાર શેષકર્મોને તુલ્ય ગુણશ્રેણિ થાય છે, શેષ-શેષમાં નિલેપ થાય છે.

(૩૪) સ્ત્રીવેદ જે સમયે અનુપશાંત થયો તે સમયથી, નપુંસકવેદ અનુપશાંત થવાના સમય સુધીના વચલા કાળના સંખ્યાત બહુભાગ પસાર થાય ત્યારે

દાના૦૩નો અસંવર્ષ સ્થિતિબંધ થાય છે. એ વખતે સ્થિતિબંધનું અલ્પબહુત્વ -

મોહનીય - અલ્પ

દાના૦ ૩ - ૨

નામ-ગોત્ર - ૨

વેદનીય - ૪

(૩૫) જે સમયથી દાના૦૩નો અસંવર્ષ સ્થિતિબંધ થાય છે એ જ સમયથી કેવલદ્વિક વિનાની દાના૦૧૨ નો (દેશઘાતી) બે ઠા. રસ બંધાવો શરુ થાય છે.

(૩૬) સંખ્યાતા હજારો સ્થિતિબંધ પછી નપુંવેદ અનુપશાંત થાય છે. ઉદ્યાવલિકાની બહાર શેષકર્મોને તુલ્ય ગુણશ્રેણિ થાય છે.

(૩૭) નપુંવેદ અનુપશાંત થવાના સમયથી માંડીને અંતરકરણક્રિયાનો કાળ ન આવે ત્યાં સુધીના કાળના સંખ્યાતા બહુભાગ ગયે મોહનીયનો પણ અસંવર્ષ નો બંધ થાય છે. ત્યારથી જ મોહનીયના ૨ ઠા. રસના બંધ-ઉદય પ્રવર્તે છે. આ વખતે સ્થિતિબંધમાં અલ્પબહુત્વ-

મોહનીય - અલ્પ

દાના૦૩ - ૨

નામ-ગોત્ર - ૨

વેદનીય - ૪

(૩૮) પ્રતિપતમાન બંધા જીવોને ઉદીરણા માટે ૬ આવલિકાનો નિયમ હોતો નથી. બંધાવલિકા વીત્યે ઉદીરણા થાય છે. ૯ મા ગુણઠાગ્રાથી મોહનીયનો અનાનુપૂર્વી સંક્રમ હોવાથી લોભનો પણ સંક્રમ હોય છે.

(૩૯) હજારો સ્થિતિબંધ પછી વીર્યાન્તરાયનો સર્વઘાતી રસ બંધાય છે.

સ્થિતિબંધે પૃથક્ત્વ પછી મતિ- ઉપભોગા- સર્વઘાતી બંધાય

સ્થિતિબંધે પૃથક્ત્વ પછી ચક્ષુ- સર્વઘાતી બંધાય

સ્થિતિબંધે પૃથક્ત્વ પછી શ્રુત-અચક્ષુ- ભોગા- સર્વઘાતી બંધાય

સ્થિતિબંધે પૃથક્ત્વ પછી અવધિદ્વિક- લાભા- સર્વઘાતી બંધાય

સ્થિતિબંધે પૃથક્ત્વ પછી મન-પર્યવ- દાના- સર્વઘાતી બંધાય છે.

(૪૦) હજારો સ્થિતિબંધ પછી અસંસમયપ્રબલની ઉદીરાણા અટકે છે અને સમયપ્રબલના અસંલોકમાં ભાગ જેટલી ઉદીરાણા પ્રવર્તે છે. (અર્થાત્ અત્યાર સુધી પ્રત્યેક સમયે, અસં સમયોમાં જેટલું દલિક બંધાય એટલી ઉદીરાણા થતી હતી-હવેથી, એક સમયમાં બંધાયેલ દલિકરાશિને અસંલોક પ્રદેશ પ્રમાણ રાશિથી ભાગવાથી જે આવે એટલા દલિકોની એક એક સમયમાં ઉદીરાણા થાય છે.) આ વખતે સ્થિતિબંધનું અલ્પબહુત્વ પૂર્વવત્ હોય છે.

(૪૧) આ પ્રમાણે હજારો સ્થિતિબંધ ગયા બાદ, એક જ અટકે સ્થિતિબંધનું અલ્પબહુત્વ આવું થઈ જાય છે -

મોહનીય - અલ્પ

નામ-ગોત્ર - a

જ્ઞાનાલોક - v

વેદનીય - v

(૪૨) સંખ્યાતા હજારો સ્થિતિબંધ આ રીતે ગયા પછી એક અટકે,

મોહનીય - અલ્પ

નામ-ગોત્ર - a

જ્ઞાનાલોક, વેદનીય - v (પરસ્પર લુપ્ત)

(૪૩) સંખ્યાતા હજાર સ્થિતિબંધ પછી એક સાથે,

મોહનીય - અલ્પ

નામ-ગોત્ર - v

જ્ઞાનાલોક - v

(૪૪) હજારો સ્થિતિબંધ પછી એકી કલમે,

નામ-ગોત્ર - અલ્પ

જ્ઞાનાલોક - v

મોહનીય - v

(૪૫) પતમાન જીવના સ્થિતિબંધોની આ પ્રક્રિયામાં જ્યારથી અસંવર્ષનો બંધ શરુ થાય છે ત્યારથી નવો-નવો બંધ અસંગુણ જાણવો.

(૪૬) ઉપરોક્ત ક્રમે સ્થિતિબંધ થતાં એક સ્થિતિબંધ એવો થાય છે કે જેથી સાતે' ય કર્મોનો સ્થિતિબંધ P/a થી સીધો P/s થઈ જાય છે.

(૪૭) હવેથી નવો-નવો સ્થિતિબંધ સંખ્યાતગુણ થાય છે. આ દરેકમાં સ્થિતિબંધની અપૂર્વ વૃદ્ધિ P/s પ્રમાણ હોય છે.

(૪૮) આવા સંખ્યાત હજારો સ્થિતિબંધ P/s વૃદ્ધિ વાળા પસાર થયા પછી એક સ્થિતિબંધ એવો થાય છે કે જેથી મોહનીયમાં સ્થિતિબંધ ની અપૂર્વ વૃદ્ધિ પલ્લોપમના સંખ્યાતબહુભાગ પ્રમાણ થાય છે, જ્ઞાનાં વગેરે ૪ માં દેશોન ૩/૪ પલ્લોં જેટલી અને નામ-ગોત્રમાં દેશોન (સંખ્યાતમો ભાગ હીન) ૧/૨ પલ્લોં જેટલી વૃદ્ધિ થાય છે. આ વૃદ્ધિ થવાના કારણે થતો મોહનીયનો યસ્થિતિબંધ - ૧ પલ્લોં

જ્ઞાનાં૪ - ૩/૪ પલ્લોં

નામ-ગોત્ર - ૧/૨ પલ્લોં હોય છે.

(૪૯) હવેથી અનિવૃત્તિકરણના શેષ કાળ અને અપૂર્વકરણના સમ્પૂર્ણકાળ દરમ્યાન નવા નવા બંધમાં P/s વૃદ્ધિ હોય છે.

(૫૦) હજારો સ્થિતિબંધ બાદ એકે ને તુલ્ય સ્થિતિબંધ થાય છે. એ જ રીતે હજારો સ્થિતિબંધોના આંતરે આંતરે ક્રમશઃ બેઈં, તેઈં, ચઈં અને અસંજી પચેં તુલ્યસ્થિતિબંધ થાય છે.

(૫૧) ત્યારબાદ હજારો સ્થિતિબંધ ગયે અનિવૃત્તિકરણનો ચરમસમય આવે છે. એ વખતે સ્થિતિબંધે અંતઃ કોટિ સાગરોં (સાગરોપમ લક્ષપૃથક્ત્વ) હોય છે. (પ્રત્યન્તરમાં અંતઃ કોડના સ્થાને અંતઃ કો.કો.સાગરો છે.)

(૫૨) પછીના સમયે અપૂર્વકરણમાં પ્રવેશ થતાંની સાથે દેશોપશમના, નિબ્ધત્તિ અને નિકાયના કરણ ચાલુ થઈ જાય છે.

(૫૩) એ જ વખતથી મોહનીયનો નવવિધ બંધક બને છે, હાસ્ય-રતિ કે અરતિ શોકમાંથી એક યુગલની ઉદય-ઉદીરણા થાય છે, ભય-જુગુપ્સાનો ઉદય ઉદીરણા ભજનાએ થાય છે.

(૫૪) અપૂર્વકરણકાળનો સંખ્યાતમો ભાગ વીત્યે પરભવસંબંધી (દેવપ્રાયોજ્ય) નામ પ્રકૃતિઓનો બંધ શરુ થાય છે.

(૫૫) હજારો સ્થિતિબંધ પછી કે જ્યારે અપૂર્વકરણના સંખ્યાતબહુભાગ પસાર થઈ ગયા છે ત્યારથી નિદ્રાદ્વિકનો બંધ શરુ થાય છે.

- (૫૬) સંખ્યાતા હજારો સ્થિતિબંધ ગયા પછી અપૂર્વકરણનો ચરમસમય આવે છે. અત્યાર સુધી ગુણશ્રેણિ નિષેષ શેષ-શેષમાં હતો.
- (૫૭) હવે પછીના સમયે, એટલે કે યથાપ્રવૃત્તકરણના પ્રથમ સમયે, પૂર્વસમયે ઘટેલી ગુણશ્રેણિના આયામ કરતાં સંખ્યાતગુણ આયામવાળી ગુણશ્રેણિ રહે છે. (યથાપ્રવૃત્તકરણે શ્રેણિનિમિત્તક ગુણશ્રેણિ હોતી નથી. પણ સંયતની યથાપ્રવૃત્તસંયત ગુણશ્રેણિ હોય છે. ઉપશમશ્રેણિ નિમિત્તક ગુણશ્રેણિ કરતાં એનો આયામ સંખ્યાતગુણ હોય છે.) હવેથી અંતર્મુઠ સુધી એટલા જ આયામ વાળી ગુણશ્રેણિ ઉત્તરોત્તર સમયે કરે છે. (કારણકે આઠમે ગુણઠાણેથી સાતમે આવ્યા બાદ અંતર્મુઠો સંયમપરિણામ હોય છે. અને સંયતની યથાપ્રવૃત્તસંયતગુણશ્રેણિનો આયામ અવસ્થિત હોય છે.) ત્યારબાદ એ આયામ વધે છે, ઘટે છે કે અવસ્થિત રહે છે. (જો નીચે પડે તો ગુણશ્રેણિ આયામ વધે છે. ક્ષાયિક સમ્યક પામવા વગેરેની પ્રક્રિયા કરે તો આયામમાં હાનિ થાય છે, અન્યથા આયામ અવસ્થિત રહે છે.)
- (૫૮) યથાપ્રવૃત્તકરણના પ્રથમસમયથી ગુણસંક્રમનો વિચ્છેદ થઈ જાય છે. અને યથા યોગ્ય યથાપ્રવૃત્તસંક્રમ કે વિધ્યાતસંક્રમ થાય છે.
- (૫૯) ઉપશમશ્રેણિમાં ચડતો જીવ ઉપશામક કહેવાય છે, પડતો જીવ પ્રતિપતમાન કહેવાય છે. ઉપશામકના અપૂર્વકરણના પ્રથમસમયથી પ્રતિપતમાનના અપૂર્વકરણના ચરમ સમય સુધીમાં જેટલો કાળ (૮-૯-૧૦-૧૧-૧૦-૯-૮ ગુણઠાણા સુધીમાં જેટલો કાળ) પસાર થાય છે. તેના કરતાં પણ સંખ્યાતગુણકાળ સુધી હજુ ઉપશમ સમ્યક્ત્વ ટકે છે.
- (૬૦) આ ઉપશમસમ્યક્ત્વના કાળમાં કોઈ જીવ અવિરતિ, દેશવિરતિ કે એ બન્ને પણ પામી શકે છે.
- (૬૧) આ ઉપશમસમ્યક્ત્વકાળની ૬ આવલિકા શેષ હોય ત્યારે સાસ્વાદન ગુણઠાણું પણ પામી શકે છે. (કષાયપ્રાભુતચૂર્ણિકારના મતે પણ અનંતાં વિસંયોજક જીવ જ ઉપશમશ્રેણિ મડિ છે. એટલે પડતા જીવને પણ અનંતાંની સત્તા હોતી તો નથી જ. તેમ છતાં બીજું ગુણઠાણું પામી શકવાનું જે જણાવ્યું છે તેનાથી સૂચિત થાય છે કે ‘અન્ય કષાયોના તીવ્ર ઉદયથી પણ બીજું ગુણઠાણું પામી શકાય છે’ એ વાત કષાયપ્રાભુત ચૂર્ણિકારને પણ માન્ય છે. કર્મપ્રકૃતિ ટીખાણમાં એ રીતે ખુલાસો પણ છે.)

(૬૨) સામ્યાદને જઈ મૃત્યુ પામનાર જીવ પણ નિયમા દેવગતિમાં જાય છે, કારણ કે એ પહેલાં જો કોઈ અન્ય આયુષ્ય બાંધી દીધું હોય તો જીવ ઉપશમ શ્રેણિ માંડી શકતો જ નથી.

આ બધી પ્રજાણા પુરુષવેદ અને કોધના ઉદયથી શ્રેણિમાંડનાર જીવને આશ્રીને કહી. પુરુષવેદ અને માનના ઉદયે મંડાતી શ્રેણિમાં નીચે મુજબ ફેરફાર હોય છે -

ઉપશમકજીવ ૭ નોકષાયોને ઉપશમાવે ત્યાં સુધીમાં કોઈ ફરક હોતો નથી. ત્યારબાદ સંજવમાનને જ વેદતો જીવ સંજવકોધને ઉપશમાવે છે. એ વખતે સંજવ કોધની પ્રથમસ્થિતિ હોતી નથી. કોધોદયાફળજીવ જેટલા કાળમાં સંજવકોધને ઉપશમાવે છે એટલા જ કાળમાં આ જીવ પણ એને ઉપશમાવી દે છે. કોધોદયાફળ જીવને જ્યાં સંજવમાનના બંધોદયવિચ્છેદ થાય છે, ત્યાં જ માનોદયાફળ જીવને પણ એ વિચ્છેદ થાય છે. અને ત્યાર બાદ પણ ૧ આવલિકા જેટલી સંજવમાનની પ્રથમસ્થિતિ, હોય છે. એટલે કે સંજવમાનની પ્રથમસ્થિતિ, કોધોદયાફળ જીવ કોધની પ્રથમસ્થિતિ અને પછી માનની પ્રથમસ્થિતિ જેટલી કરે છે એ બન્ને ભેગી જેટલી કરે છે. ત્યાર પછી ઉપશમકની વિધિમાં કોઈ ફરક હોતો નથી. પછી પડતા જીવનો વિધિ પણ સંજવમાયાને વેદે ત્યાં સુધી તુલ્ય જ હોય છે. માનવેદક અજ્ઞા માં ફેર પડે છે. ૩ લોભ, ૩ માયા અને ૩ માનનો ગુણશ્રેણિ નિર્લેપ શેષકર્મોને તુલ્ય કરે છે અને શેષ-શેષમાં નિર્લેપ કરે છે. કોધોદયે શ્રેણિમાંડીને પડનાર જીવને જેટલો માનોદયકાળ હોય એટલો માનોદયાફળ જીવને કાળ પસાર થાય ત્યારે ત્રિવિધકોધને એક જ સમયમાં અનુપશાંત કરી શેષકર્મો જેટલી ગુણશ્રેણિ ઉદયાવલિકાની બહાર કરે છે, શેષ-શેષમાં નિર્લેપ કરે છે. બાકીનું બધું કોધોદયાફળવત્.

આમ માનોદયાફળજીવને ચડતી વખતે યથાપ્રવૃત્તકરણથી પુરુષવેદચરમ ઉદય સુધી કોઈ ફરક હોતો નથી. અવેદી પ્રથમસમયથી કોધના ઉપશમના કાળ સુધી તક્ષવત હોય છે. ત્યાર બાદ માન-માયા-લોભની ઉપશમઅજ્ઞામાં, ઉપશાંત ગુણકાણે, અને પડતી વખતે લોભ-માયા વેદનકાળમાં કોઈ તક્ષવત હોતો નથી. પછી માનવેદનકાળમાં જ્યાં સુધી કોધ અનુપશાંત નથી થતો ત્યાં સુધી ભિન્નતા હોય છે (શેષકર્મતુલ્ય ગુણશ્રેણિ થાય છે એ તક્ષવત જાણવો.) પછી કોધની ઉદયસમયથી ગુણશ્રેણિ હોતી નથી, (કારણકે માનોદય જ ચાલુ હોય છે.) કિન્તુ ઉદયાવલિકા બહાર હોય છે. ત્યારપછી કોઈ તક્ષવત હોતો નથી.

પુ.વેદસાથે માયોદયાફટ જીવના વિધિમાં તક્ષવત-

કોધોદયાફટ જીવને ક્રમશઃ કોધ, માન અને માયાની જેટલી પ્રથમસ્થિતિ થાય એટલી માયોદયાફટજીવને પહેલેથી જ માયાની ધાય. માયાને ભોગવતાં જ કોધ, માન અને માયાને ઉપશમાવે છે. પછી લોભને ઉપશમાવવામાં કોઈ તક્ષવત નથી. પડતી વખતે લોભવેદનકાળમાં કોઈ ભિન્નતા હોતી નથી. માયાનો ઉદય ધાય ત્યારથી જ શેષકર્મોને તુલ્ય ગુણશ્રેણિ કરે અને શેષ-શેષમાં નિષેષ કરે. માયાને ભોગવતાં ભોગવતાં જ યયાક્રમે માન, કોધને સ્વ-સ્વકાળે અપવર્તી ઉદયાવલિકા બહાર ગુણશ્રેણિ કરે.... શેષ કોધાફટવત

લોભથી શ્રેણિમાંડનાર જીવના વિધિમાં તક્ષવત-

ક્રમશઃ કોધ, માન, માયા અને બાદરલોભની જેટલી પ્રથમસ્થિતિ હોય એટલી અંતરકરણ કરે ત્યારથીજ સંજ્ઞાલોભની પ્રથમસ્થિતિ કરે. એને ભોગવતા ક્રમશઃ કોધ, માન, માયાને ઉપશમાવે. પછી પડતી વખતે ૯ મે આવે ત્યાં સુધી કોઈ તક્ષવત હોતો નથી. ૯ માના પ્રથમસમયથી જ ત્રણ લોભની શેષકર્મોને તુલ્ય ગુણશ્રેણિ કરે છે. લોભને વેદતાં વેદતાં જ યયાક્રમે શેષ ક્ષાયને અનુપશાંત કરી અપવર્તે છે અને શેષકર્મો ને તુલ્ય ઉદયાવલિકા બહાર ગુણશ્રેણિ કરે છે.

સ્વીવેદ-નપું. વેદથી શ્રેણિ માંડનારની પ્રક્રિયામાં જે ભિન્નતા હોય છે તે આગળ આવી ગઈ છે.

પુ.વેદ અને કોધના ઉદયે ઉપશમશ્રેણિ માંડનાર જીવને અપૂર્વકરણના પ્રથમ સમયથી લઈને પડતી વખતે અપૂર્વકરણના ચરમસમયે આવે ત્યાં સુધીમાં કાળ સાથે સંબંધ ધરાવનાર જે બાબતો હોય છે તેનું ક્ષાયપ્રાભૂતચૂર્ણિમાં આપેલ ૯૯ બોલનું અલ્પબહુલ્ય આ પ્રમાણે છે.

ઉપ૦ = ઉપશામક (શ્રેણિમાં ચડતો જીવ)

પ્રતિ૦ = પ્રતિપતમાન (પડતો જીવ)

(૧)	અનુભાગખંડને ઉકેરવાનો જઘ્ઠ કાળ	અલ્પ
(૨)	અનુભાગખંડને ઉકેરવાનો ઉત્કું કાળ	V
(૩)	જઘ્ઠ સ્થિતિબંધ અજ્ઞા અને સ્થિતિખંડને ઉકેરવાનો જઘ્ઠ કાળ	S (પરસ્પર તુલ્ય)
(૪)	પ્રતિપતમાનને જઘ્ઠ સ્થિતિબંધકઅજ્ઞા	V
(૫)	અંતરકરણક્રિયાકાળ	V
(૬)	ઉત્કુંસ્થિતિબંધકઅજ્ઞા અને સ્થિતિખંડને ઉકેરવાનો ઉત્કું કાળ	V (પરસ્પર તુલ્ય)

(૭)	સૂ.સંપરાયના ચરમસમયે ગુણશ્રેણિ આયામ ^૬	S
(૮)	ઉપશાંત કષાયનો ગુણશ્રેણિ આયામ	S
(૯)	પ્રતિપતમાનનો સૂ.સંપરાયકાળ	S
(૧૦)	પ્રતિપતમાનની સૂ.સંપરાયે થતી લોભની ગુણશ્રેણિનો આયામ	V
(૧૧)	ઉપશામકનો સૂ. સંપરાયકાળ, કિંક્રિઓને ઉપશમાવ- વાનોકાળ અને સૂ.સંપરાયની પ્રથમસ્થિતિ	V (પરસ્પર તુલ્ય)
(૧૨)	ઉપશામકની કિંક્રિકરાણઅદ્ધા*	V
(૧૩)	પ્રતિભને બાદર સાંપરાયિક લોભવેદકઅદ્ધા	S
(૧૪)	તેનો જ ત્રિવિધલોભ ગુણશ્રેણિ આયામ	V
(૧૫)	ઉપા. બા.સંપરાય લોભવેદક અદ્ધા	V
(૧૬)	ઉપા. બા.લોભની પ્રથમસ્થિતિ ^{૧૦}	V
(૧૭)	પ્રતિભ લોભવેદક અદ્ધા	V
(૧૮)	પ્રતિભ માયાવેદક અદ્ધા	V

૮. અપૂર્વકરાણના પ્રથમસમયે સાતે કર્મોની ગુણશ્રેણિ કરેલી તેનો આયામ અપૂર્વકરાણ અને અનિવૃત્તિ કરાણ કરતાં વિશેષાધિક કહેલ છે. સૂક્ષ્મસંપરાયકાળ અને તેના ચરમસમયે થતી ગુણશ્રેણિ નું શીર્ષ એ ભેના સરવાળા જેટલો એ વિશેષાધિક હોય છે. એટલે કે આ સૂક્ષ્મસંપરાયના ચરમસમયે ગુણશ્રેણિનું જે શીર્ષ હોય છે એ જ અપૂર્વકરાણના પ્રથમ સમયે થયેલ ગુણશ્રેણિનું શીર્ષ હોય છે. અપૂર્વકરાણ વગેરેમાં જેમ જેમ આગળ વધતો જાય છે તેમ તેમ ગુણશ્રેણિનો આયામ નીચેથી ૧-૧ સમય કપાતો જાય છે અને શેષ-શેષમાં નિષ્કેપ થાય છે. આમ આયામ ઘટતાં ઘટતાં સૂ. સંપરાયના ચરમસમયે જેટલો રહે છે તેનો આ ૭ મા બોલમાં ઉલ્લેખ છે. આને જ ગુણશ્રેણિશીર્ષ કહે છે. (મોહનીયકર્મમાં અંતર પાડતી વખતે આ શીર્ષ પાણ ઉકરાય જાય છે.)

ઉપશામકની ગુણશ્રેણિનો આ જથ્થો આયામ છે. અપૂર્વકરાણે પ્રથમસમયે એનો જે આયામ હોય છે તે ઉત્ક્રાં હોય છે. ગુણશ્રેણિની પ્રજ્ઞાપ્તિમાં ઉપશામકનો ગુણશ્રેણિ આયામ ઉપશાંતની ગુણશ્રેણિના આયામ કરતાં સંખ્યાતગુણ જે કહેલ છે તે ઉપશામકની ગુણશ્રેણિના ઉત્ક્રા. આયામની અપેક્ષાએ જાણવું. આ આયામનો ઉલ્લેખ આગળ ૪૫ મા બોલમાં છે. ઉપશામકની ગુણશ્રેણિના જથ્થા આયામની અપેક્ષાએ ઉપશાંતની ગુણશ્રેણિનો આયામ સંખ્યાત ગુણ હોય છે જેનો ઉલ્લેખ ૮ મા બોલમાં છે.

૯ લોભવેદનકાળના પ્રથમસમયે બાંભોભની જેટલી પ્રથમસ્થિતિ કરે છે તેના કરતાં કિંક્રિવેદનઅદ્ધા (૧૦ મા ગુણઠાણાનો કાળ) કર્ણક ન્યૂન અડધા જેટલી હોય છે એવો ક.પ્રા. ચૂર્ણનો મત છે. તેથી કિંક્રિકરાણઅદ્ધા V હોય છે, તુલ્ય નહીં.

૧૦ ઉદયવિચ્છેદ પછીપણ પ્રથમસ્થિતિ ૧ આવલિકા જેટલી શેષ રહેતી હોવાથી.

(૧૯)	પ્રતિભા માયાવેદકને ૬ કષાયોનો ગુણગ્રેષ્ઠિ આયામ	v
(૨૦)	પ્રતિભા માનવેદક અજ્ઞા	v
(૨૧)	પ્રતિભા માનવેદકને ૯ કષાયોનો ગુણગ્રેષ્ઠિ આયામ	v
(૨૨)	ઉપભા માયાવેદક અજ્ઞા	v
(૨૩)	માયાની પ્રથમસ્થિતિ ^{૧૦}	v
(૨૪)	માયાની ઉપશમનાજ્ઞા ^{૧૧}	v
(૨૫)	ઉપભા માનવેદક અજ્ઞા	v
(૨૬)	માનની પ્રથમસ્થિતિ ^{૧૦}	v
(૨૭)	માનની ઉપશમનાજ્ઞા ^{૧૧}	v
(૨૮)	ક્રોધની ઉપશમનાજ્ઞા	v
(૨૯)	હાસ્યાદિ ૬ ઉપશમનાજ્ઞા	v
(૩૦)	પુ.વેદ ઉપશમનાજ્ઞા	v
(૩૧)	સ્ત્રીવેદ ઉપશમનાજ્ઞા	v
(૩૨)	નપું.વેદ ઉપશમનાજ્ઞા	v
(૩૩)	શુદ્ધકલ્પવ્રતભાગ	v
(૩૪)	ઉપશાંતઅજ્ઞા (૧૧ મા ગુણકાણાનોકાળ)	દ્વિગુણ
(૩૫)	પુ. વેદ પ્રથમસ્થિતિ	v
(૩૬)	સંજ્વલક્રોધ પ્રથમસ્થિતિ	v
(૩૭)	મોહનીયકર્મને ઉપશમાવવાનો કાળ ^{૧૨}	v
(૩૮)	પ્રતિભા અસંભવ સમયપ્રભાવ ઉદીરણા જ્યાં સુધી ચાલે છે તે કાળ	v

૧૧ ઉદયવિચ્છેદ પછી ૧ આવલિકા પ્રથમસ્થિતિ હોય છે અને તે પછી યાજ્ઞ સમયન્યૂન આવલિકા સુધી હજુ ઉપશમાવવાનું ચાલુ રહે છે. તેથી.

૧૨ અંતરકરણક્રિયા પૂર્ણ થયા પછીના સમયથી ઉપશમાવવાનું ચાલુ થાય છે. સંજ્વલક્રોધની પ્રથમસ્થિતિ પૂર્ણ થાય ત્યાં સુધીમાં નપું.વેદ, સ્ત્રીવેદ, હાસ્યાદિ ૬, પુ. વેદ અને લગભગ સંજ્વલક્રોધ ઉપશમી જાય છે. ત્યારબાદ યાજ્ઞ માન, માયા અને લોભને ઉપશમાવે છે જેમાં ૧૦ મા ગુણકાણાના ચરમ સમય સુધી જીવ પહોંચી જાય છે. એટલે કે અંતરકરણક્રિયા પૂર્ણ થાય ત્યાંથી ૧૦માના ચરમસમય સુધી નો કાળ એ મોહનીયને ઉપશમાવવાનો કાળ છે જે સંજ્વલક્રોધની પ્રથમસ્થિતિથી v છે.

(૩૯)	ઉપં ને અસં સમયપ્રબન્ધ ઉદીરણા ચાલવાનો કાળ	V
(૪૦)	પ્રતિ અનિવૃત્તિંકાળ	S
(૪૧)	ઉપં અનિવૃત્તિંકાળ	V
(૪૨)	પ્રતિ અપૂર્વંકાળ	S
(૪૩)	ઉપં અપૂર્વંકાળ	V
(૪૪)	પ્રતિ ઉત્કું ગુણશ્રેણિઆયામ	V
(૪૫)	ઉપં અપૂર્વકરણે પ્રથમસમયકૃત ગુણશ્રેણિ આયામ (ઉપંનો ઉત્કું)	V
(૪૬)	ઉપં કોધવેદક અક્ષા	S
(૪૭)	યથાપ્રવૃત્ત સંયતનો ગુણશ્રેણિ આયામ	S
(૪૮)	દર્શનમોહની ઉપશાંત અક્ષા	S
(૪૯)	ચારિત્રમોહ ઉપશમનામાં અંતર માટે ઉકેરાતી સ્થિતિઓ (=અંતર)	S
(૫૦)	દર્શનમોહનીયનું અંતર	S
(૫૧)	જઘં અભાધા	S
(૫૨)	ઉત્કુંઅભાધા	S
(૫૩)	ઉપં મોહનીયનો જઘંસ્થિતિબંધ	S
(૫૪)	પ્રતિ મોહનીયનો જઘં સ્થિતિબંધ	S
(૫૫)	ઉપં જ્ઞાનાંતર જઘં સ્થિતિબંધ	S
(૫૬)	પ્રતિ જ્ઞાનાંતર જઘં સ્થિતિબંધ	S
(૫૭)	અંતમુહૂર્ત (ઉત્કુંઅંતર્મુહ)	S
(૫૮)	ઉપં નામ-ગોત્ર જઘં સ્થિતિબંધ	S ૧૬મું
(૫૯)	ઉપં વેદનીય જઘં સ્થિતિબંધ	V ૨૪ મું
(૬૦)	પ્રતિ નામ-ગોત્ર જઘં સ્થિતિબંધ	V ૩૨મું
(૬૧)	પ્રતિ વેદનીય જઘં સ્થિતિબંધ	V ૪૮ મું
(૬૨)	ઉપં સંજવંભાયા જઘં સ્થિતિબંધ	S ૧ મહિનો
(૬૩)	પ્રતિ સંજવંભાયા જઘં સ્થિતિબંધ	દ્વિગુણ, ૨ મહિના

સાદિ-અનાદિ પ્રકૃપાણા-

જે મૂળ-ઉત્તર પ્રકૃતિઓની સત્તા અનાદિ-સાંત હોય છે તેઓની દેશોપશમના ૪ પ્રકારે-

મૂળપ્રકૃતિઓ અકેયના ચાર પ્રકાર...

અનાદિ મિથ્યાત્વીને અનાદિ

અભવ્યને અનંત

ભવ્યને સાન્ત

૯ મે જઈ પડનારને સાદિ

ઉત્તરપ્રકૃતિઓ- ઉદ્વચ્ચમાન ૨૩ + જિનનામ

+ ૪ આયુઃ

અધુવસત્તાક હોવાથી

સાદિ-સાન્ત ૪

શેષ ૧૩૦ ધ્રુવસત્તાક પ્રકૃતિઓની ચારે પ્રકારે.....

મિથ્યાઃ અનંતાઃ- પોતપોતાના અપૂર્વકારણની ઉપર જઈ પડનારને

સાદિ હોય, શેષ સુગમ

શેષ કર્મોની- ૯ મે જઈ પડનારને સાદિ

પ્રકૃતિસ્થાનદેશોપશમના- સામાન્યથી જે સત્તાસ્થાન હોય તે બધા મળે.

મોહનીય કર્મ- ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯

શેષ સત્તાસ્થાનો અનિવૃત્તિકરણે હોવાથી દેશોપશમના હોતી નથી.

નામકર્મ- પ્રકૃતિસ્થાનસંક્રમણમાં જે સ્થાનો કબ્જા હતા તે યશનામ સાથે અહીં સમજવા.

માટે ૧૦૩, ૧૦૨, ૯૬, ૯૫, ૯૩, ૮૪, ૮૨

આમાંના પ્રથમ ૪ સામાન્યથી ૮ માના અંત સુધી હોય.

છેલ્લા ૩ એકેન્દ્રિયાદિને હોય, પણ શ્રેણિમાં ન હોય.

જ્ઞાનાવરણ, દર્શનાઃ, વેદનીય અને અંતરાયમાં અનુક્રમે ૫, ૯, ૨ અને ૫ પ્રકૃતિઓનું ૧-૧ પ્રકૃતિસ્થાન જાણવું. શેષ સત્તાસ્થાનો ૯ મે કે ઉપર હોવાથી દેશોપશમના હોતી નથી.

આયુષ્યમાં ભવાંતર આયુ બધાયા પછી બે પ્રકૃતિઓ સત્તામાં હોવાથી (બન્નેમાં દેશોપશમના ચાલુ હોવાથી) બેનું પ્રકૃતિસ્થાન અને એ પૂર્વે ૧ નું

ગોત્રમાં ૨ ની સત્તાવાળાને ૨ નું, ૧ ની સત્તાવાળાને ૧ નું. આમ આયુ-ગોત્રમાં બંબે પ્રકૃતિસ્થાન છે.

સ્થિતિઉપશમના- ઉત્કૃ. સ્થિતિસંક્રમના જે સ્વામી કદા તે જ ઉત્કૃંસ્થિતિ દેશોપશમનાના મૂળ-ઉત્તરપ્રકૃતિમાં સ્વામી જાણવા.

પણ જધં સ્થિતિદેશોપશમના અભવ્યપ્રાયોગ્ય જધંસ્થિતિ કે જે એકેમાં હોય છે, ત્યાં તે જાણવી.

કિન્તુ ઉદ્વલ્યમાન ૨૩ માં ચરમખંડ જે P/a શેષ હોય ત્યારે એના ચરમસમયે જધંસ્થિતિદેશોપશમના કરે. જિનનામની જધં સ્થિતિદેશોપશમના અપૂર્વકરણના ચરમસમયે જાણવી.

અનુભાગદેશોપશમના- અનુભાગસંક્રમવત્

એટલે કે નરાયુ તિર્યચાયુ અને આતપ આ ઉનો સત્તામાં ૩/૪ કાણીયો રસ હોવા છતાં ઉદ્વં., અપવં અને અન્યપ્રકૃતિનયન સંક્રમણ જેમ માત્ર ૨ કા. રસનાં જ થાય છે તેમ દેશોપશમના પણ (અને તેથી નિક્ષત્તિ- નિકાયના પણ) ૨ કાણીયા રસની જ જાણવી.

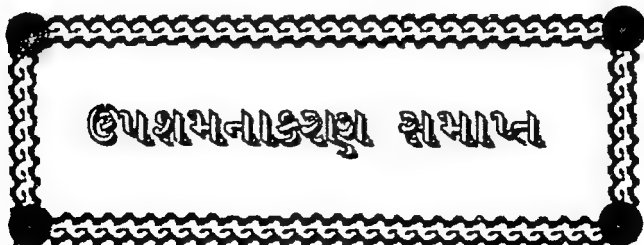
શુભપ્રકૃતિઓની ઉત્કૃં અનુભાગદેશોપં અપૂર્વકરણે લેવી.

અશુભપ્રકૃતિઓની ઉત્કૃં અનુભાગ દેશોપં મિથ્યાત્વીને જાણવી.

જધં જ્ઞાનાવરણીયાદિમાં અભવ્યસિદ્ધિ પ્રાયોગ્ય જધં રસની જધં રસદેશોપં જાણવી.

પ્રદેશદેશોપશમના- પ્રદેશસંક્રમવત્

જ્યાં પ્રદેશસંક્રમ અનિવૃત્તિકરણાદિમાં મળતો હોય ત્યાં જધં પ્રદેશ દેશોપશમના અપૂર્વકરણે જાણવી.

નિધિ-નિકાયના કરણ

ઉદ્વૃન અને અપવૃન સિવાયનું કોઈ કરણ સત્તાગત દલિકોને લાગી ન શકે એવી અવસ્થાવાળા કરવા તે નિધિત્તિકરણ છે. એકેય કરણ લાગી ન શકે એવા કરવા તે નિકાયના કરણ છે.

શેષ ભેદ સ્વામી વગેરે પ્રજ્ઞાણ દેશોપશમના તુલ્ય જાણવી.

જ્યાં ગુણશ્રેણિ હોય છે, ત્યાં સામાન્યથી દેશોપન., નિધિત્તિ, નિકાયના અને યથાપ્રવૃત્તસંક્રમ પણ હોય છે. તેથી હવે તેના પ્રદેશોનું અલ્પબહુલ્ય

ગુણશ્રેણિથી રચાતું દલિક	-	અલ્પ
દેશોપશમના પામતું દલિક	-	a
નિધિત્ત ધતું દલિક	-	a
નિકાયિત ધતું દલિક	-	a
યથાપ્રવૃત્તસંક્રમથી સંક્રમતું દલિક	-	a

આઠ કરણોના અધ્યવસાયો-

સ્થિતિબંધે અધ્યન સ્થાનો	-	અલ્પ
ઉદીરણાના અધ્યસ્થાનો	-	a
સંક્રમણ, ઉદ્વૃન, અપવૃન અધ્યસ્થાનો	-	a
ઉપશમના અધ્યન સ્થાનો	-	a
નિધિત્તિ અધ્યસ્થાનો	-	a
નિકાયના અધ્યન સ્થાનો	-	a

કરણાષ્ટકં સમાપ્તમ્

શ્રા અહનમ
તસ્મૈ શ્રી ગરવે નમ
ૐ નમ.

અથ ઉદ્યાધિકાર:

ઉદ્યાધિકાર મુખ્યતઃ ઉદીરાણાને તુલ્ય છે. પ્રકૃતિઉદય, સ્થિતિઉદય, અનુભાગોદય, પ્રદેશઉદય એમ ૪ ના મૂળપ્રકૃતિ-ઉત્તરપ્રકૃતિ ભેદે બબે ભેદ, સ્વામિત્વ, સાદિ-અનાદિ પ્રકારો વગેરે બધું ઉદીરાણા પ્રમાણે જાણી લેવું. કારણ કે જ્યાં ઉદય હોય છે ત્યાં સામાન્યથી ઉદીરાણા પણ હોય છે, જ્યાં ઉદીરાણા હોય છે ત્યાં ઉદય હોય છે. તેમ છતાં પ્રકૃતિઉદય વગેરેમાં જે થોડી ઘણી વિશેષતા છે તે નીચે મુજબ-

પ્રકૃતિઉદય - જો પ્રકૃતિઓમાં ક્યારેક ઉદીરાણા વિના જ ઉદય હોવો પણ સંભવ છે.

જ્ઞાનાભાસ, સંજવંતોભ
સમયકૃત્ય

મિથ્યાભ, ૩ વેદ -

૪ આયુઃ -

શાત-અશાત -

૫ નિદ્રા -

મનુંગતિ, પંચે, ત્રસત્રિક,
સુભગ-અદિય-યશ
ઉચ્ચંજિન -

સ્વસ્વ સત્તાવિચ્છેદ પૂર્વેની ૧ આવલિકા
ઉદીરાણા ન હોય, માત્ર ઉદય હોય છે.

પ્રથમસ્થિતિની ૧ આવલિકા શેષ હોય ત્યારે.

સ્વ સ્વ ની ચરમ આવલિકા મનુઃ આયુઃમાં
અપ્રમત્તાદિને પણ માત્ર ઉદય.

અપ્રમત્તાદિને માત્ર ઉદય.

શરીરપર્યાપ્ત થયાના પછીના સમયથી
ઇન્દ્રિયપર્યાપ્ત થવા સુધી માત્ર ઉદય.*

૧૪ મે ગુણકાણે માત્ર ઉદય.....

સ્થિતિઉદય - બે પ્રકારે- સ્થિતિભયે અને પ્રયોગથી.

કાળ પસાર થતાં થતાં સ્વાભાવિક રીતે જેની સ્થિતિ સીધી થવાથી જે સ્થિતિ

* શરીરપર્યાપ્તિ પૂર્વે નિદ્રાદિકના ઉદય-ઉદીરાણાં બન્ને હોતા નથી. આ મુખ્યમત છે. મતાંતરે શરીરપર્યાપ્તિ પૂર્વે આ બન્ને હોય છે, માત્ર શરીર પર્યાપ્ત અને ઇન્દ્રિયપર્યાપ્તની વચમાં જ એકલો ઉદય હોય છે.

ભોગવાય છે તે સ્થિતિજાયે ધનાર સ્વાભાવિક છે. સ્વાભાવિક રીતે સ્થિતિ હજુ ક્ષીણ થઈ ન હોવા છતાં ઉદીરણાકરણપ્રયોગથી દલિકોનો ઉદયાવલિક્રમાં પ્રસેપ કરીને જે ભોગવાય છે તે પ્રયોગ ઉદય અથવા ઉદીરણા ઉદય કહેવાય છે.

આમ જે નિષેકોમાંથી ઉદીરણા થાય છે તે બધી સ્થિતિઓના દલિકો પણ ઉદય પામતા હોવાથી એ સ્થિતિઓ પણ ઉદયયોગ્ય સ્થિતિઓ કહેવાય છે. ઉદયસમય ઉદયયોગ્ય હોવા છતાં ઉદીરણાયોગ્યહોતા નથી. તેથી ઉદીરણાયોગ્ય સ્થિતિઓ કરતાં ઉદયયોગ્ય સ્થિતિઓ કરતાં ઉદયયોગ્ય સ્થિતિઓ ૧ નિષેક જેટલી અધિક હોય છે. તેથી ઉત્ક્ર. સ્થિતિ ઉદય ઉત્ક્રષ્ટ સ્થિતિ ઉદીરણા કરતાં ૧ સમય અધિક હોય છે.

જઘન્યસ્થિતિ ઉદય → જે ૪૧ પ્રકૃતિઓમાં ઉદીરણા વિના પણ ઉદયની સંભાવના છે તેમાંની નિદ્રાપંચક સિવાયની ૩૬ પ્રકૃતિઓનો જઘ સ્થિતિ ઉદય ૧ સમયમાત્રનો ચરમ ઉદયાવલિકાવગેરેમાં મળે છે. નિદ્રાપંચકમાં ઉદીરણા વિના પણ જ્યારે ઉદય હોય છે ત્યારે પણ અપવર્તનાથી ઉપરના નિષેકોનું દલિક ઉદયસમય સુધી આવી ભોગવાતું હોવાથી એ નિષેકોનો પણ સ્થિતિઉદય હોવાથી ૧ સમયમાત્રનો સ્થિતિઉદય મળતો નથી.

શેષ પ્રકૃતિઓમાં જે જઘસ્થિતિઉદીરણા છે તેના કરતાં ૧ સમય અધિક જઘ સ્થિતિ ઉદય જાણવો.

અનુભાગઉદય - આની પ્રજ્ઞપણ પણ અનુભાગોદીરણા જેવી જાણવી. માત્ર જ્ઞાનાં ૧૪, ૩ વેદ, સંજવલ્લોભ અને સમ્યક્મોહનીય આ ૧૯ પ્રકૃતિઓમાં ચરમસમયે જઘ અનુભાગઉદય હોય છે. ચરમઉદીરણાએ જે ઉદય હોય છે એના કરતાં પણ ચરમઉદયે જઘઅનુભાગ ઉદય હોય છે.

પ્રદેશોદય - ૨ દ્વાર સાઘાદિપ્રજ્ઞપણ અને સ્વામિત્વ.

(૧) સાઘાદિપ્રજ્ઞપણ-

મૂળપ્રકૃતિ - મોહનીય-આયુ વિના ૬ કર્મો-

અજઘ પ્રદેશોદય સાઘાદિ ૪ પ્રકારે → ભપતિકર્મોશ દેવ સંકલેશમાં ઉત્ક્ર. સ્થિતિ બાધેવી શુરુ કરે ત્યારે ઉત્ક્ર. દલિકોની ઉદ્વર્તના થવાથી નીચેના નિષેકો વધુ ખાલી થાય છે. બોધાન્તે કાળ કરીને ઔકેન્દ્રિયમાં ઉત્પન્ન થાય ત્યારે

પ્રથમ સમયે એક સમય માટે જથ્થો પ્રદેશોદય હોય છે. બીજા વગેરે સમયોમાં ઉત્તરોત્તર અસં.ગુણ-અસં.ગુણ યોગ હોવાથી ઉદીરણ કરાણથી પ્રચુર દલિકો આવવાના કારણે જથ્થો પ્રદેશોદય મળતો નથી. તેથી $૬ \times ૪ = ૨૪$ ભાંગા.....

આ ૬નો અનુક્રુષ્ટ પ્રદેશોદય સાદિ વિના ૩ પ્રકારે. ગુણશ્રેણિના શીર્ષ વર્તમાન ગુણિતકર્માશિ જીવને ચરમઉદયે ૧ સમય માટે ઉત્ક્ર. પ્રદેશોદય હોય છે. એ પછી ક્યારેક ઉદય ન થવાથી અનુભવી સાદિ મળતી નથી. તેથી $૬ \times ૩ = ૧૮$ ભાંગા.

આ ૬ જથ્થો ઉત્ક્ર વિકલ્પો સાદિ-સાન્ત બળે પ્રકારે.

તેથી $૬ \times ૨ \times ૨ = ૨૪$ ભાંગા... કુલ $૨૪ + ૧૮ + ૨૪ = ૬૬$ ભાંગા.

મોહનીયકર્મ- અજથ્થો અને અનુક્રુષ્ટ ચારે પ્રકારે મળે છે.

ઉપશાન્તમોહ ગુણઠાણેથી પડતા કષિતકર્માશિજીવને એ પડવાની પ્રથમાવલિકાના ચરમસમયે જથ્થો પ્રદેશોદય હોય છે. કારણકે આ આવલિકા અંતરકરણની અંદર સમાવિષ્ટ હોવાથી જ્યારે પડે છે ત્યારે એમાં, બીજી સ્થિતિમાંથી સૂક્ષ્મકિદીકૃત દલિકોને ખેંચી પ્રથમસ્થિતિ જે બનાવે છે એની પ્રથમ આવલિકામાં ગોપુચ્છકારે દલિક રચના કરતો હોવાથી આવલિકાના ચરમસમયે સર્વાત્પ દલિકો હોય છે. એ પછીના સમયથી ગુણશ્રેણિકમે દલિકો ગોકવાયા હોવાથી જથ્થો મળે નહીં. તેથી અજથ્થોનો સાદિ ભાંગો મળે છે. અથવા ઉપશમશ્રેણિમાં ઉદયવિચ્છેદ થયા બાદ પુનઃ ઉદય સાદિ ભાંગો મળે છે.

ગુણિતકર્માશિ જીવને કષપકશ્રેણિમાં ૧૦ માના ચરમસમયે ઉત્ક્રુષ્ટ પ્રદેશોદય હોય છે, એ સિવાયનો બધો અનુક્રુ. હોય છે. તેથી ૧૧ મેથી પડનારને પુનઃ જે ઉદય થાય તે અનુક્રુષ્ટના સાદિ તરીકે મળે છે.

તેથી મોહનીયના $૪ + ૪ + ૨ + ૨ = ૧૨$ ભાંગા, આયુધ્યના ચારેય વિકલ્પોના સાદિ-સાન્ત બળે ભાંગા.... કુલ ૮ ભાંગા

મૂળપ્રકૃતિના કુલ $૬૬ + ૧૨ + ૮ = ૮૬$ ભાંગા...

ઉત્તરપ્રકૃતિ-

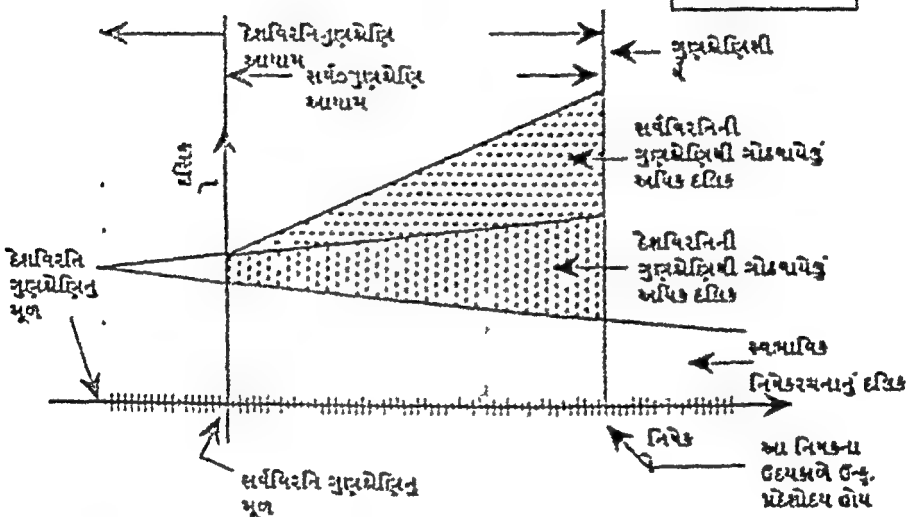
મિથ્યાત્વ- અજથ્થો અનુક્રુષ્ટ ના ચાર ચાર ભાંગા.

અંતરકરણકરીને પ્રથમ સમ્યક્ત્વ પામેલો કષિતકર્માશિ જીવ મિથ્યાત્વે આવે અને અંતરને પૂરવા જે નિષેકરચના ગોપુચ્છકારે કરે છે તેના ચરમસમયે જથ્થો પ્રદેશોદય હોય છે, એ સિવાયનો બધો અજથ્થો હોવાથી ચારે ભાંગા મળે છે.

ગુણિતકર્માશ દેશવિરત જીવ સર્વવિરતિ પામીને એની ગુણશ્રેણિ એવી રીતે કરે કે જેથી પૂર્વ દેશવિરતિની અધિક આયામવાળી કરેલી ગુણશ્રેણિનું જ્યાં શીર્ષ હોય ત્યાં જ આ સર્વવિરતિની અલ્પ આયામવાળી ગુણશ્રેણિનું શીર્ષ આવે. ત્યાર બાદ મિથ્યાત્વે જાય અને આ શીર્ષ ઉત્ક્ર. પ્રદેશોદય હોય છે આ સિવાયનો બધો અનુત્ક્ર. હોવાથી ચારે ભાગા મળે છે.

તેથી મિથ્યાત્વના ૧૨ ભાગા

મિથ્યાત્વનો
ઉત્ક્ર.
પ્રદેશોદય.

શેષ પ્રવોદયી ૪૭ ના સનાવરાણાદિની જેમ જેમ અજઘનના ૪-૪ ભાગા હોય છે. સપિતકર્માશ સંક્લિષ્ટ દેવ ઉત્ક્રાંતસ્થિતિ બાંધવાનો પ્રારંભ કરેલ એટલે ઘણા દલિકોની ઉદ્વર્તના થાય છે. બંધાત્તે કાળ કરી એકે માં જાય. ત્યાં પ્રથમસમયે જઘ્ન પ્રદેશોદય હોય છે. વિશેષમાં

અવધિદિક્ર → એ જ સંક્લિષ્ટ દેવને દેવભવમાં જ બંધાવલિકાના ચરમસમયે જઘ્ન પ્રદેશોદય હોય છે.

આ ૪૭નો ઉત્ક્ર. પ્રદેશોદય ગુણિતકર્માશજીવને સ્વ સ્વ ચરમ ઉદય હોય છે. તેથી ત્યાંથી પુનઃ પડવાનું ન હોવાથી અનુ. નો સાદિ ભાગો મળતો નથી. માટે ૩-૩ ભાગા... એટલે ૪૭ પ્રકૃતિના પ્રત્યેકના ૪ + ૩ + ૨ + ૨ = ૧૧ ભાગા મળવાથી કુલ ૪૭ × ૧૧ = ૫૧૭ ભાગા મળશે.

શેષ ૧૧૦ અધુવોદયી પ્રકૃતિના સાદિ-શાન્ત ૭૦૦ જે ૪ ભાંગા મળવાથી

$૧૧૦ \times ૪ \times ૨ = ૮૮૦$ ભાંગા....

તેથી ઉત્તરપ્રકૃતિના કુલ $૧૨ + ૫૧૭ + ૮૮૦ = ૧૪૦૯$ ભાંગા.

સ્વામિત્વદ્વાર

→ બે પ્રકારે-ઉત્કૃં પ્રદેશોદય સ્વામિત્વ

જ્યાં પ્રદેશોદય સ્વામિત્વ

ઉત્કૃષ્ટપ્રદેશોદય સ્વામિત્વ- આ માટે સૌ પ્રથમ ૧૧ ગુણશ્રેણિની પ્રકાશ કરાય છે.

બધેકાળે જે સ્વાભાવિક નિષેક રચના થાય છે તે ગોપુચ્છકારે હોય છે. એટલે કે પ્રથમ નિષેકમાં ધણું દલિક ગોઠવાય છે. પછી ઉત્તરોત્તર નિષેકોમાં વિશેષહીન-વિશેષહીન (અસંભાગહીન) દલિક ગોઠવાય છે યાવત્ ચરમનિષેક સુધી. જીવના પરિણામોની વિશેષ પ્રકારની વિશુદ્ધિના પ્રભાવે ગુણશ્રેણિરચના થાય છે. ઉદયવતી પ્રકૃતિમાં ઉદય નિષેકથી અને અનુદયવતી પ્રકૃતિમાં ઉદય નિષેકથી અને અનુદયવતી પ્રકૃતિમાં ઉદયાવલિકા પછીના નિષેકથી આ રચના થાય છે. એમાં પ્રથમ નિષેક (કે જે મૂળ છે તેના) કરતાં બીજા નિષેકમાં અસંભાગ દલિક ગોઠવાય છે. બીજા નિષેક કરતાં ત્રીજા નિષેકમાં અસંભાગ દલિક ગોઠવાય છે. એમ ઉત્તરોત્તર અસંભાગ-અસંભાગ દલિક અંતર્મુદર્શના સમયપ્રમાણ નિષેકો સુધી ગોઠવાય છે. મૂળથી શીર્ષ સુધીના આ નિષેકોની સંખ્યાને- ગુણશ્રેણિનો 'આયામ' કહેવાય છે. એમાંના ચરમનિષેકને ગુણશ્રેણીશીર્ષ કહે છે. એ પછીના નિષેકોમાં સ્વાભાવિકરીતે જે દલિકો ગોપુચ્છકારે ગોઠવાયેલા હતા તે જ પ્રમાણે રહે છે. આ ગુણશ્રેણિની રચનાની હેતુભૂત વિશુદ્ધિઓ મુખ્યતઃ ૧૧ પ્રકારની હોવાથી ગુણશ્રેણિ પણ ૧૧ પ્રકારની થાય છે. એમાં વિશુદ્ધિ જેમ જેમ વધુ હોય છે તેમ તેમ ગુણશ્રેણિનો આયામ હીનહીન હોય છે અને દલિકો અધિક-અધિક ગોઠવાય છે. ક્રમશઃ કાળ પસાર થતાં થતાં ગુણશ્રેણિગત તે તે નિષેકનો ઉદય થવાથી ઉત્તરોત્તર અસંખ્યગુણ અસંખ્યગુણ કર્મદલિકોની નિર્જરા થતી જાય છે.

પ્રથમ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્તિકાળે અપૂર્વકરાણની ગુણશ્રેણિનો પ્રારંભ થાય છે. આને સમ્યક્ત્વપ્રાપ્તિ નિમિત્તક ગુણશ્રેણિ કહે છે. સમ્યક્ત્વપ્રાપ્તિ બાદ પણ અંતર્મું સુધી ગુણશ્રેણિ રચના સમ્યક્ત્વ નિમિત્તે ચાલુ રહે છે. મિથ્યાત્વ અવસ્થામાં રચાયેલા દલિકો કરતાં આમાં અસંખ્યગુણ દલિકો ગોઠવાતા હોવા છતાં આયામ એટલો જ હોવાથી આ ગુણશ્રેણિને પૃથક્ ગણવામાં આવતી નથી.

દેશવિરતિની પ્રાપ્તિ જ્યે ગુણઠાણેથી કરે તો અપૂર્વકરણમાં સ્થિતિધાત્વ, રસધાત્વ, અને અપૂર્વસ્થિતિબંધે ધાય છે, પણ ગુણશ્રેણિ એકેય કર્મની થતી નથી, (ગુણસંક્રમ પણ થતો નથી.) અપૂર્વકરણ પૂર્ણ થયે દેશવિરતિ ગુણઠાણું પામે છે. તે સમયથી દેશવિરતિનિમિત્તક ગુણશ્રેણિનો પ્રારંભ ધાય છે અને જ્યાં સુધી આ ગુણઠાણું જળવાય ત્યાં સુધી એ ચાલુ રહે છે. (આયુઃ સિંધવાયના શુભાશુભ બધા કર્મોમાં આ ગુણશ્રેણિઓ ધાય છે.)

દેશવિરતિથી જ્યારે સર્વવિરતિ પામવા માટે યથાપ્રવૃત્ત અને અપૂર્વ કરણ કરે ત્યારે પણ દેશવિરતિનિમિત્તક જ ગુણશ્રેણિ હોય છે. માત્ર વિશુદ્ધિ વધી હોવાના કારણે એટલા જ આયામમાં દલિકનિરોધ અસંગુણ થતો હોય છે, જે સમયે સર્વવિરતિ પામે તે સમયથી સાતેય કર્મોમાં સર્વવિરતિનિમિત્તક ગુણશ્રેણિ ચાલુ ધાય છે અને જ્યાં સુધી સર્વવિરતિ ટકી રહે ત્યાં સુધી આ ચાલુ રહે છે. એમાં આયામ બંધે સરળો રહે છે, દલિકો વિશુદ્ધિ-સંકલેશને અનુસરીને વધવટ થયા કરે છે. (દેશવિરતિ માટે પણ આ વાત સમાન જાણવી.)

અનંતાં જની વિસંયોજનામાં પણ અપૂર્વકરણથી સાતેય કર્મોમાં ગુણશ્રેણિ સ્થિતિધાત્વ-રસધાત્વ ધાય છે, ગુણસંક્રમ માત્ર અનંતાંનો જ ધાય છે. વિસંયોજના થઈ ગયા પછી પણ અંતર્મુન્સુધી ૭ કર્મોમાં ગુણશ્રેણિ વગેરે હોય છે, પછી હોતા નથી.

દર્શનમોહ સપાણમાં પણ અપૂર્વકરણથી સાતેય કર્મોમાં સ્થિતિ-રસધાત્વ અને ગુણશ્રેણિ ધાય છે, 'કૃત્કરણ' થયા બાદ અંતર્મુન્સુધી એ ચાલે છે, પછી બંધ પડે છે.

૮, ૯ અને ૧૦ મા ગુણઠાણે ઉપશામશ્રેણિમાં ઉપશામકની અને સપકશ્રેણિમાં સપકની ગુણશ્રેણિ સાતેય કર્મોમાં હોય છે. ૧૧ મે ગુણઠાણે ઉપશાંતમોહની અને ૧૨ મે ગુણઠાણે સીણમોહની ગુણશ્રેણિ હોય છે.

૧૩ મા ગુણઠાણાના પ્રથમસમયથી સયોગિકેવલિનિમિત્તક ગુણશ્રેણિ ચાલુ ધાય છે અને આયોજિકાકરણ સુધી ચાલે છે. આયોજિકાકરણથી અયોગી નિમિત્તક ગુણશ્રેણિ ધાય છે.

૧૪મા ગુણઠાણે કરણવીર્ય-યોગ ન હોવાથી સ્થિતિધાત્વ-રસધાત્વ-ગુણશ્રેણિ કે કરણ વગેરેમાંનું કંઈ હોતું નથી, માત્ર જે રીતે (ગુણશ્રેણિ કર્મે)

દલિકો ગોકવાયેલા હોય છે એને ભોગવવાનું હોય છે. (અનુદયવતી પ્રકૃતિઓનો સ્તિભુક્સંક્રમ હોય છે.)

ગુણશ્રેણિ	આયામ	દલિક.
(૧) સમ્યક્ત્વોત્પાદ	સર્વાધિક	સર્વાલ્પ
(૨) દેશવિરતિ	સંખ્યાતગુણહીન	a
(૩) સર્વવિરતિ	સંખ્યાતગુણહીન	a
(૪) અનંતાવિસંયોજના	સંખ્યાતગુણહીન	a
(૫) દર્શનમોહક્ષપાણ	સંખ્યાતગુણહીન	a
(૬) ચારિત્રમોહોપશામક	સંખ્યાતગુણહીન	a
(૭) ઉપશાંતમોહ	સંખ્યાતગુણહીન	a
(૮) ચારિત્રમોહક્ષપક	સંખ્યાતગુણહીન	a
(૯) ક્ષીણમોહ	સંખ્યાતગુણહીન	a
(૧૦) સયોગિકિવલી	સંખ્યાતગુણહીન	a
(૧૧) અયોગિકિવલી	સંખ્યાતગુણહીન	a

પ્રથમ ત્રણ ગુણશ્રેણિ રચનારો જીવ શીઘ્ર પડીને મિથ્યાત્વે જાય અને અપ્રશસ્ત મૃત્યુ દ્વારા નરકાદિ ગતિમાં જાય તો ત્યાં પણ શેષ રહેલા ગુણશ્રેણિ દલિકને ભોગવે છે. એટલે પ્રથમ ૩ ગુણશ્રેણિઓનું અસ્તિત્વ ચારેય ગતિમાં સંભવે છે, જ્યારે શેષ ૮ માત્ર મનુષ્યજન્મમાં તેમજ યથાસંભવ દેવભવમાં જ હોય છે, કારણકે આ શ્રેણિઓ ક્ષીણ થયા પૂર્વે અશુભ પરિણામ આવી શક્તો નથી. (અનંતાવિસંયોજના નરકાદિમાં જ કરી હોય તો એની ગુણશ્રેણિ નરકાદિમાં પણ મળે છે.)

સામાન્યથી, ગુણશ્રેણિશીર્ષે વર્તતો ગુણિતકર્માશ જીવ ઉત્કૃ. પ્રદેશોદયનો સ્વામી હોય છે. વિશેષતા નીચે પ્રમાણે-↓-

★ જ્ઞાન૭૧૪- ૮ વર્ષે સંયમ પામી અંતર્મુન્કાળમાં શીઘ્રક્ષપક થનાર ગુણિત કર્માશ જીવ ૧૨ માના ચરમસમયે ઉત્કૃ. પ્રદેશોદયનો સ્વામી હોય છે. આમાં, અવધિદ્વિકમાટે અવધિલબ્ધિરહિતનો ક્ષપક લેવો, અન્યથા અવધિ ઉત્પત્તિકાળે ઘણા દલિકોની નિર્જરા થતી હોવાથી ઉત્કૃ. પ્રદેશોદય મળે નહીં, એમ

ચિરકાળ બાદ કષપક થનારને પણ ચિરકાળમાં ઘણાં દલિકો ખપી જવાથી ઉત્ક્ર. ન મળે, તેથી શીઘ્રક્ષપક લેવો. આ પ્રમાણે આગળ પણ યથાયોગ્ય જાણવું.

★ સમ્યો, સંજયોઝ, ૩ વેદ-

★ ઔદાત્ત, નામની ધ્રુવોદયી ૩૩, ૬ સંસ્થાન, પ્રથમસંધ્યો, પ્રત્યેક, ઉપધાત, પરાધાત, ૨ ખગતિ...

★ શ્વાસો ૨ સ્વર.....

★ શાત-અશાત, મનુંગતિ, પંચે જાતિ, ત્રસ-૩, સુભગ આદ્ય, યશ, જિન, ઉચ્ચો

★ નિદ્રા-પ્રયલા-

શીઘ્રક્ષપક ગુણ્ણતિકર્માશિ સ્વ-સ્વચરમોદ્યે.

પર....શીઘ્રક્ષપક ગુણ્ણતિકર્માશિ સયોગી ચરમ સમયે.

૩ સ્વસ્વનિરોધકાળે શીઘ્રક્ષપક ગુણ્ણતિકર્માશિ કેવળીને.

૧૨.....શીઘ્રક્ષપક ગુણ્ણતિકર્માશિ અયોગીને ચરમસમયે.

૧૧ મા ગુણ્ણકાણે પ્રથમ સમયે થયેલ ગુણ્ણશ્રેણિના શીર્ષ વર્તમાન જીવ. ૧૧ મા ગુણ્ણકાણે અવસ્થિત પરિણામ હોવાથી દલિક અને આયામની અપેક્ષાએ સર્વ સમયે એક સરખી ગુણ્ણશ્રેણિ રચાય છે. એટલે એ રીતે તો પ્રથમ કે અન્ય સમયની ગુણ્ણશ્રેણિ લઈએ તો પણ કોઈ વિશેષ ફેર પડતો નથી. તેમ છતાં સ્વાભાવિક નિષેકરચનાથી ગોઠવાયેલ દલિક ઉત્તરોત્તર સમયે હીન-હીન હોવાથી પ્રથમ સમયની ગુણ્ણશ્રેણિ કહી છે.

૧૧ મે ગુણ્ણકાણે કાળ કરી દેવલોકમાં ગયેલ ગુણ્ણતિકર્માશિ જીવને ૧૧ માના પ્રથમસમયની ગુણ્ણશ્રેણિના શીર્ષ.

દેશવિરતિ બાદ સર્વવિરતિ પામી એ બન્નેની ગુણ્ણશ્રેણિઓનું શીર્ષ મળે એ પહેલાં મિથ્યાત્વે કે મિશ્રે જાય..... શીર્ષપ્રાપ્તસમયે ઉત્ક્ર. પ્રદેશોદય....

★ વૈ૦૭, દેવદ્રિક- ૯.

★ મિથ્યા૦, મિશ્ર, અનંતા૦૪-૬

અથ ઉદ્યાધિકાર

★ જાતિચતુઃ સ્થાન ૪-૮

★ થીણદ્વિ-૩...

★ ૮ મધ્યમકથાય, હાસ્યાદિ ૬...

★ દેવાયુ-નરકાયુ-

★ મનુષ્યાયુ-તિર્યચાયુ-

★ દુર્ભગ-અનાદિય-અયશ
ગતિદ્વિક, આનુપૂર્વી -૩,
નીચગોત્ર.

ઉપરોક્ત જીવ મિથ્યાત્વ પામી તે તે ગતિમાં
જાય ત્યારે ગુણશ્રેણિ શીર્ષ.

દેશ-સર્વવિરતિના ભેગા થયેલા ગુણશ્રેણિ
શીર્ષ. (આમાં મિથ્યાત્વ પામ્યો ન હોય તો
પણ ચાલે, કેમકે છટકે ગુણકણે પણ આનો
ઉદય સંભવે છે.)

૧૪. ઉપશમશ્રેણિમાં અંતરકરણક્રિયાના
પૂર્વસમયે કાળ કરીને દેવ થયેલ ગુણિત-
કર્માશિજીવને અંતર્મું બાદ ગુણશ્રેણિશીર્ષ
ઉદય પામે ત્યારે. અંતરકરણક્રિયા જો ચાલુ
થઈ જાય તો ગુણશ્રેણિનો ઉપરનો ભાગ
ખંડાવાનો ચાલુ થઈ જવાની ઉત્કુંપ્રદેશોદય
મળે નહીં.

દીર્ઘકાળ સુધી ઉત્કુંયોગે જઘં આયુ બાધી
મરીને દેવ કે નરક થયેલ ગુણિતકર્માશિને
ભવપ્રથમસમયે. જઘં આયુ એટલા માટે કે
નિષેકો ઓછા થવાથી પ્રથમાદિ દરેક
નિષેકમાં દલિકો વધુ મળે.

દીર્ઘકાળ સુધી ઉત્કુંયોગે યુગલિકોનું ૩ પલ્યો
પ્રમાણ મંનું કે તિર્યચનું આયુ બાધી ત્યાં
ઉત્પન્ન થઈ સર્વ અલ્પ જીવિત સમાન
અંતર્મું છોડીને શેષ સઘળું અપવર્ત. જે
સમયે 'અપવર્ત્યમાનં અપવર્તિતં' ન્યાયે
અપવર્તિત થઈ જાય છે એ સમયે ઉત્કું.
પ્રદેશોદય મળે.

૯..... પ્રથમ દર્શનમોહકપણા નિમિત્તે
ગુણશ્રેણિ રચી પછી ક્રમશઃ દેશવિરતિ અને
સર્વવિરતિ પામી તત્તન્નિમિત્તક ગુણશ્રેણિ

એવી રીતે બનાવે કે જેથી એ ત્રણેયનું શીર્ષ એક સ્થાને આવે. પછી સંકલેશ પરિણામે પડે. આ શીર્ષસ્થાને તે તેનો ઉત્ક્ર. પ્રદેશોદય મળે.

આમાંથી દુર્ભગ-અનદેય-અયશ-નીચગોત્રનો અવિરત થયે મનુષ્યભવમાં પાણ ઉત્ક્ર. પ્રદેશોદય સંભવે છે. નરકમાં જનારને નરકદિક્રનો, તિર્યચમાં જનારને તિરનો અને મનુષ્યમાં જનારને મનુષ્યાનુપૂર્વીનો ઉત્ક્ર ઉદય સંભવે છે.

★ અપ્રથમ પ સંધો- ગુણિતકર્માશ જીવ ક્રમશઃ, વિશુદ્ધ્યમાન દેશવિરતિની-સર્વવિરતિની અને અનંતાં વિસંયોજનાની ગુણશ્રેણિ એ રીતે કરે કે જેથી શીર્ષ એક થાય. એ શીર્ષના ઉદયે ઉત્ક્ર પ્રદેશોદય હોય.

★ આહો ૭, ઉદ્યોત → ઉત્તરતનુ કરીને અપ્રમત્ત થયેલ ગુણિતકર્માશ જીવ અપ્રમત્તતાના પ્રથમ સમયે કરેલ ગુણશ્રેણિના શીર્ષ.

★ આતપ → ગુણિતકર્માશ પંચેન્ જીવ, બેઈં ઘઈં તત્પ્રાયોગ્ય સ્થિતિ કરી એકે માં જઈ એકેપ્રાયોગ્ય સ્થિતિસત્તા કરી શીઘ્ર શરીરપર્યાપ્તિએ પર્યાપ્ત થવાના પ્રથમ સમયે ખર બાદર પૃથ્વીકાયના જીવને બેઈં પ્રયોગ્યસ્થિતિને એકેજીવ શીઘ્ર એકે પ્રાયોગ્ય કરી શકે છે. માટે બેઈં કલા છે. સ્થિતિને એકે પ્રાયોગ્ય કરવાથી નિષેકે ઘટી જવાના કારણે પુષ્ટ બનવાથી ઉત્ક્ર પ્રદેશોદય મળે છે.

જ્યન્યપ્રદેશોદયસ્વામિત્વ- (સર્વત્ર ક્ષપિતકર્માશ જીવ જાણવો)

★ અવધિદિક- અવધિજ્ઞાની સાધુ ચરમ સમયસુધી સંયમ પાળી અવધિજ્ઞાનસહિત દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થઈ અતંર્મું બાદ મિથ્યાત્વે જઈ ઉત્ક્ર સંકલેશમાં ઉત્ક્રસ્થિતિબંધ શરુ કરે. (તેથી ઘણું દલિક ઉદ્વર્તિત થાય.) એ બંધાવલિકાના ચરમ સમયે જધન્ પ્રદેશોદય હોય.

★ ૪ જ્ઞાનાં૩ દર્શનાં૦-

જઘં આયુષ્ક દેવ તરીકે ઉત્પન્ન થઈ અંતર્મું બાદ સમ્યં પામે. ચરમ અંતર્મું શેષે મિથ્યાત્વે જઈ ઉત્કું સંકલેશમાં ઉત્કું સ્થિતિબંધ કરે. ત્યાંથી વ્યવી એકે માં જાય ત્યાં પ્રથમ સમયે ઉત્કું સંકલેશમાં અનુભાગ ઉદીરણા અધિક હોવાથી પ્રદેશોદીરણા અલ્પ હોય છે. તેમજ ઉદ્વર્તના ઘણી થાય છે. માટે જઘં પ્રદેશોદય મળે.

★ નપુંં વેદ, તિંગતિ સ્થાં, નીચ, થીણાજિ ૩

૭..... મતિજ્ઞાનાવરણાદિવત્ થીણાજિનિકમાં ઈન્દ્રિયપર્યાપ્તિના પ્રથમ સમયે. ત્યારબાદ ઉદીરણા પાણ ચાલુ થઈ જવાથી જઘં પ્રદેશોદય ન મળે.

★ ૫ અંતરાય, અરતિ, શોક, શાન્તા- અશાન્તા-ઉચ્ચ-

૧૦..... અવધિદ્વિકવત્

★ નિદ્રાદ્વિક-

અવધિદ્વિકવત્ પાણ, ઉત્કું સ્થિતિબંધ અટક્યા પછી જ્યારે એનો ઉદય ચાલુ થાય ત્યારે જઘંપ્રદેશોદય. ઉત્કુંસંકલેશમાં નિદ્રાદિનો ઉદય હોતો નથી.

★ દર્શનત્રિક-

ઉપશમસમ્યંથી પડતાં બીજી સ્થિતિમાંથી પ્રથમસ્થિતિ બનાવવા અંતરમાં એક આવલિકામાં ગોપુચ્છાકારે જે દલિકો ગોઠવે છે તેના ઉદયને ઉદીરણાઉદય કહે છે. આ આવલિકાના ચરમ સમયે તે તેના ઉદયે

★ અનંતાં વિના ૧૨ કષાય, પુ. વેદ, હાસ્ય, રતિ, ભય, જુગું

૧૭..... આ બધાને ઉપશમાવી દેવલોકમાં ગયેલાને ઉદીરણા ઉદયની આવલિકાના ચરમસમયે.

ઉપશમશ્રેણિમાંથી દેવ બનેલાને સ્ત્રી, નપું. વેદ, અનંતાં અરતિ-શોકનો ઉદય ન હોવાથી એ લીધા નથી.

★ અનંતા૦૪-

જ્યાર ઉપશમશ્રોત્રિથી શેષમોહનીયના દલિકો પાણુ ઘણાં ઓછા કરી નાંખે. પછી અંતર્મું માટે અનંતા૦ બાંધે (ત્યારે અન્ય દલિકો પાણુ ઓછા સંક્રમે) ત્યાર બાદ સમ્યક્ત્વ પામી સાધિક ૧૩૨ સાગરો સુધી ટકાવે. પછી મિથ્યાત્વે જાય ત્યાં પ્રથમાવલિકાના ચરમસમયે ત્યારબાદ પ્રથમસમયબાજની ઉદીરણા થવાથી જ્યં ન મળે.

★ સ્ત્રીવેદ-

દેશોનપૂર્વકોડ સંયમ પાળી છેલ્લા સંભવિત નાના અંતર્મું માટે મિથ્યાત્વે જઈ દેવી તરીકે ઉત્પન્ન થઈ શીઘ્ર પર્યાપ્ત શીઘ્ર સંકલેશ પામી સ્ત્રીવેદની ઉત્કં સ્થિતિ બાંધી ઘણી ઉદ્વર્તના કરે. એ બંધાવલિકાના ચરમસમયે જ્યં પ્રદેશોદય.

★ ઝ આયુ-

સંભવિત અલ્પકાળમાં સંભવિત અલ્પયોગે ઉત્કં આયુ બાંધે. પછી તે તે ભવમાં યથા સંભવ દીર્ઘકાળ સુધી તીવ્ર અશાતાને ભોગવે (જેથી ઘણા પુદ્ગલો નિર્જરી જાય). સ્વ-સ્વ આયુના ચરમસમયે જ્યં પ્રદેશોદય હોય.

★ નરકગતિ-

ક્ષપિતકર્માશની પ્રક્રિયામાં ૧૦૦૦૦ વર્ષાયુષ્ક દેવમાં ઉત્પન્ન થયો. ત્યાં સમ્યં પામી અનંતા. વિસંયોજના કરે. અતિ નાના અંતર્મું માટે મિથ્યાત્વે જઈ ઉત્કંસંકલેશમાં ઉત્કંસ્થિતિ બાંધતો કાળ કરે. એકંમા ઉત્પન્ન થયો. અંતર્મુંબાદ અસંક્ષી પંચંમાં જાય. શીઘ્ર કાળ કરી નરકમાં જાય. ત્યાં સર્વપ્રયાપ્તિ એ પર્યાપ્ત થવાના પ્રથમસમયે જ્યં પ્રદેશોદય. જો પર્યાપ્ત થયા પૂર્વે લઈએ તો સ્વર વગેરેનો આમાં સ્તિબુક સંક્રમ થવાથી જ્યં પ્રદેશોદય ન મળે.

★ ઝ આનુપૂર્વી-

★ દેવગતિ-

સ્વ-સ્વગતિનામકર્મવત્, ભવઘસમયે વિગ્રહગતિમાં. અવધિદ્વિકવત્, વિશેષમાં, ત્યારે ઉદ્યોતનો પાણુ વેદક લેવો જેથી એનું દલિક સ્તિબુકસંક્રમથી ન આવે.

★ આહાત્મક-

દેશોનપૂર્વકોડ સંયમ પાલનના અંતભાગે
ઉદ્યોતોદય-સહિત આહાત્મક ઉદયે.

★ મનુંગતિ, પંચેન્જતિ,
વિકલ-૩, અચરમ પ
સંસ્થાન, ૬ સંઘયાણ,
ઔદાત્મ વૈ અંગોપાંગ,
ખગતિ ૨, ત્રસ, શુભગ,
સ્વર-૨, આદ્ય-

૨૫. મતિજ્ઞાનાત્મ વત્... વિશેષમાં, એકેમાં આનો
ઉદય ન હોવાથી જ્યાં જ્યાં જેનો જેનો ઉદય હોય
ત્યાં ત્યાં તે જીવ શીઘ્ર પર્યાપ્ત થવાના પ્રથમ સમયે.
સ્વપ્રાયોગ્ય વધુમાંવધુ પ્રકૃતિ ભોગવતો હોય ત્યારે.

★ એકે, ઔદાત્મ, વૈદ,
તૈન્ન, હુંડક, વાર્ણાદિ ૨૦,
જિનવિના ૭ પ્રત્યેક-
સ્થાવર અને દુસ્વર
વિનાની સ્થાવરાદિ ૮,
ભાદર, પર્યાપ્તપ્રત્યેક,
સ્થિર, શુભ-યશ,

૬૨. મતિજ્ઞાનાત્મ વત્..... આ બધીનો એકે માં ઉદય
સંભવે છે. એટલે ત્યાં જ જ્યાં પ્રદેશોદય મળે.

★ તીર્થકરનામકર્મ-

લખિતકર્મશિને ૧૩ માના પ્રથમસમયે. પછી
ગુણશ્રેણિના કારણે બહુ પુદ્ગલો હોય.

શ્રી અર્હં નમ
તસ્મૈ શ્રી ગુરવે નમ
ૐ નમ

સત્તાવિધિ

૩ અર્થાધિકાર - ભેદ, સાદિ-અનાદિ પ્રરૂપાણા અને સ્વામિત્વ.

ભેદદ્વાર - મુખ્ય બે ભેદ..... મૂળપ્રકૃતિસત્તાકર્મ અને ઉત્તરપ્રકૃતિસત્તાકર્મ.
બન્નેના પ્રકૃતિસત્તાકર્મ વગેરે ૪-૪ ભેદ છે.

એમાં મૂળપ્રકૃતિસત્તાકર્મ જ્ઞાનાવરણીયાદિ ૮ પ્રકારે છે અને ઉત્તરપ્રકૃતિસત્તાકર્મ આભિનિબોધિકજ્ઞાનાવરણીયાદિ ૧૫૮ પ્રકારે છે. સ્થિતિ, અનુભાગ અને પ્રદેશોનો ભેદ સ્વસ્થાને કહેવાશે.

આત્મા પર કર્મરૂપે વિદ્યમાન દલિક સત્તાકર્મ કહેવાય છે.

સાદિ-અનાદિપ્રરૂપાણા -

મૂળપ્રકૃતિ - આકેય કર્મો ધ્રુવસત્તાક હોવાથી 'સાદિ' ભાંગો હોતો નથી, અનાદિ, ધ્રુવ, અધ્રુવ ભાંગા મળે છે.

ઉત્તરપ્રકૃતિ - સમ્ય૦, મિશ્રમોહનીય, ૪ આયુ૦, નરકદ્વિક, મનુ૦૨, દેવદ્વિક, વૈ૦૭, આહા૦૭, જિન, ઉચ્ચગોત્ર આ ૨૮ પ્રકૃતિઓ અધ્રુવસત્તાક હોવાથી સાદિ-શાન્ત ૪ હોય છે.

અનંતા૦ ૪ સાદિ-શાન્ત, અનાદિ-અનંત ચારે ભાગે હોય છે. વિસંયોજકને મિથ્યાત્વે ગયા બાદ સાદિ.

શેષ ૧૨૬ પ્રકૃતિઓ અનાદિ, અનંત તથા સાન્ત હોય છે.

સ્વામિત્વદ્વાર - એકેક પ્રકૃતિસત્તાસ્વામિત્વ અને પ્રકૃતિસ્થાનસત્તાસ્વામિત્વ.

એકેક પ્રકૃતિસત્તાસ્વામિત્વ -

જ્ઞાના૦૧૪ - ૧૨ માના ચરમસમય સુધી
નિદ્રા ૨ - ૧૨ માના દ્વિચરમસમય સુધી

- ૪ આયુ. - તે તે ભવના ચરમસમય સુધી
 મિથ્યાત્વ - ૧ લા ૩ ગુણકાણે નિયમા, પછી ૧૧ સુધી ભજનાએ.
 મિશ્ર - ૨ જા-ત્રીજા ગુણકાણે નિયમા, ૧૪થી ૧૧ ભજના.
 સમ્યં - ૨ જે અવશ્ય, ૧૩થી ૧૧ ભજના.
 અનંતા ૪ - ૧લે-૨જે અવશ્ય, ૩ થી ૭ ભજના. (જેઓ અનંતાની પણ ઉપશમના માને છે તેઓના મતે ૩ થી ૧૧ ભજના.)

મધ્યમ ૮ કષાય, સ્થાવરાદિ ૧૩ + થીણાદિ ૩ (૧૬), નપુંવેદ, સ્ત્રીવેદ, હાસ્યષટ્ક, પુંવેદ, સંજ્વલકોધ, માન, માયા, ક્રમશઃ ૯ મા ગુણકાણાના તે તે ભાગ સુધી.

- સંજ્વલોભ - ૧૦માના ચરમસમય સુધી.
 ઉપશમશ્રેણિમાં આ પ્રકૃતિઓ ૧૧ મે પણ હોય છે.

મનુંગતિ, પંચેં, ત્રસ, બાં
 પર્યાં, સુભગ, અદિય, યશ,
 જિન, અન્યતર વેદનીય,
 ઉચ્ચ, મનુંઆયુ. -

૧૨..... ૧૪ માના ચરમસમય સુધી.

- શેષ ૮૩ - ૧૪ માના દ્વિચરમસમય સુધી.
 જિનનામ - બીજે-ત્રીજે ન જ હોય.
 આહાં ૭ - સર્વગુણકાણે ભજનાએ.
 આહાં ૭ અને જિન-આની ભેગી સત્તા ૧ લે ગુણકાણે હોતી નથી.

પ્રકૃતિસ્થાનસત્તા-

- ★ જ્ઞાનાવરાણ-અંતરાય એક ૫-૫ પ્રકૃતિનું સત્તાસ્થાન
 ★ દર્શનાવરાણ- (૧) ૯ - ૯મા કે ૧૧ મા ગુણકાણા સુધી.
 (૨) ૬ - ૯ માથી ૧૨ માના દ્વિચરમસમય સુધી
 (૩) ૪ - ૧૨ માના ચરમસમયે
 ★ વેદનીય - (૧) ૨ - ૧૪ માના દ્વિચરમસમય સુધી
 (૨) ૧ - ૧૪ માના ચરમસમયે
 ★ ગોત્ર - (૧) ૨ - ૧૪ માના દ્વિચરમસમય સુધી
 (૨) ૧ - ઉચ્ચ ઉવેલાયા પછી ૧લે, નીચ ગયા પછી
 ૧૪ માના ચરમસમયે.

★ આયુ. -	(૧)	૨ - નવું આયુષ્ય બંધાયો બાદ
	(૨)	૧ - નવા આયુષ્યના બંધ પૂર્વે
★ મોહનીય -	(૧)	૨૮ - બીજે અવશ્ય, ૧, ૩ થી ભજના
	(૨)	૨૭ - ૧લે અને ત્રીજે ભજનાએ
	(૩)	૨૬ - ૧લે ભજનાએ
	(૪)	૨૪ - ૩ થી ૧૧ ભજનાએ
	(૫)	૨૩ - ૪ થી ૭ ભજનાએ
	(૬)	૨૨ - ૪ થી ૭ ભજનાએ
	(૭)	૨૧ - ૪ થી ૧૧ ભજનાએ
	(૮)	૧૩ -
	(૯)	૧૨ -
	(૧૦)	૧૧ -
	(૧૧)	૫ -
	(૧૨)	૪ -
	(૧૩)	૩ -
	(૧૪)	૨ -
	(૧૫)	૧ - ૧૦ મા ગુણકાણે.

સપ્તશ્રેણિમાં ૯મા
ગુણકાણના તે તે ભાગે
આ સત્તાસ્થાન હોય છે.

તે તે ગુણકાણે મોહનીયના સત્તાસ્થાનો-

૧લે - ૨૮, ૨૭, ૨૬ ; ૨ જે - ૨૮ ; ત્રીજે - ૨૮, ૨૭, ૨૪ ; ૪ થી ૭ મે - ૨૮, ૨૪, ૨૩, ૨૨, ૨૧ ; ૮ મે - ૨૮, ૨૪, ૨૧ ; ૯ મે - ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૧૩, ૧૨, ૧૧, ૫, ૪, ૩, ૨ ; ૧૦ મે - ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૧ ; ૧૧ મે - ૨૮, ૨૪, ૨૧, ૧૨ થી ૧૪ - ૦

કેટલાક આચાર્યો દર્શનત્રિકાનો પ્રથમ ભાગ આ એમ માની રખતું સત્તાસ્થાન પાણ માને છે. આ જ આચાર્યોના મતે અનંતાબ્દી ઉપશમના માની છે.

નામકર્મ- ૧૦૩, ૧૦૨, ૯૬, ૯૫, ૯૩, ૯૦, ૮૯, ૮૪, ૮૩, ૮૨, ૮ અને ૮ આમ નામકર્મના કુલ ૧૨ સત્તાસ્થાનો સુગમ છે.

૧ લે ગુણકાણે- ૧૦૨, ૯૬, ૯૫, ૯૩, ૮૪, ૮૨, આ ૬ સત્તાસ્થાનો હોય છે.

બીજે-ત્રીજે - ૧૦૨, ૯૫

૪ થી ૮ મે - ૧૦૩, ૧૦૨, ૯૬, ૯૫

૯ ૧૦ મે - ૧૦૩, ૧૦૨, ૯૬, ૯૫, ૯૦, ૮૯, ૮૩, ૮૨ (છેલ્લા ૪ સપ્તમેરિગિમાં જ હોય છે.)

૧૧મે - ૧૦૩, ૧૦૨, ૯૬, ૯૫

૧૨-૧૩મે - ૯૦, ૮૯, ૮૩, ૮૨

૧૪ મે - ૯૦, ૮૯, ૮૩, ૮૨, ૯, ૮ (છેલ્લા ૨ સ્થાનો ચરમસમયે હોય છે.)

સ્થિતિસત્તા- ભેદદ્વાર - પ્રકૃતિસત્તાવત્

સાદિ-અનાદિ પ્રકૃતિ-

મૂળપ્રકૃતિ- આઠેય કર્મોની અજઘન્ય સાદિ સિવાય ૩ પ્રકારે. સત્તાવિચ્છેદ કાળે જઘન ૧ સમયની સ્થિતિસત્તા હોય છે, પછી પુનઃ સત્તા ન હોવાથી સાદિ નહીં. તેથી ૨૪ ભાંગા.
શેષ અનુક્રૂં, ઉત્ક્રૂં, જઘન ના સાદિ-સાન્ત બબ્બે ભાંગા...
તેથી ૪૮ ભાંગા, મૂળપ્રકૃતિના કુલ ૭૨ ભાંગા.

ઉત્તરપ્રકૃતિ-

★ અનંતાં ૪ - અજઘન ૪ પ્રકારે. વિસંયોજકને ઉદ્વેલનાથી ચરમખંડ ઉવેલાયા બાદ રહેલી ૧ આવલિકા પ્રમાણ સત્તા સ્તિબુકસંક્રમથી ભોગવાતી ભોગવાતી જ્યારે બે સમયસ્થિતિવાળી ૧ સ્થિતિસત્તા દ્વિચરમસમયે શેષ રહે છે એ એની જઘનસ્થિતિસત્તા છે. વિસંયોજક પાછો મિથ્યાત્વે જાય ત્યારે પુનઃ અનંતાં બાધે છે એ અજઘન સ્થિતિસત્તાનો સાદિ ભાંગો છે.

શેષ ઉત્ક્રૂં, અનુક્રૂં, જઘનના સાદિ સાન્ત બબ્બે ભાંગા... કુલ ૪૦ ભાંગા.

★ જિન, ૨૩ ઉવેલાતી પ્રકૃતિઓ ૪ આયુષ્ય ૨૮- અજઘન વગેરે ચારેયના સાદિ-સાન્ત બબ્બે ભાંગા.... કુલ ૨૨૪ ભાંગા.

★ શેષ ૧૨૬- અજઘનના સાદિ સિવાય ૩-૩ ભાંગા...

પોતપોતાના સત્તાવિચ્છેદ વખતે એક નિષેકની સ્થિતિસત્તા જઘન તરીકે મળ્યા બાદ પુનઃ સત્તા ન હોવાથી અજઘનનો સાદિ ભાંગો મળતો નથી. આ જઘન સ્થિતિસત્તા તરીકે મળતો ૧ નિષેક સત્તાવિચ્છેદકાળે ઉદયવતી પ્રકૃતિમાં ૧

સમયની સત્તાવાળો હોય છે અને અનુદયવતી પ્રકૃતિમાં ૨ સમયની સત્તાવાળો હોય છે.

શેષ ૩ ના સાદિ-સાન્ત બબ્બે ભાંગા..... કુલ ૧૧૩૪ ભાંગા...

તેથી ઉત્તરપ્રકૃતિના કુલ ૪૦ + ૨૨૪ + ૧૧૩૪ = ૧૩૯૮ ભાંગા.

ઉત્કૃષ્ટસ્થિતિસત્તાસમયમિત્યા-

★ ઉદયબંધોત્કૃષ્ટા ૮૬ પ્રકૃતિની ઉત્કૃં સ્થિતિસત્તા ઉત્કૃંસ્થિતિબંધ તુલ્ય હોય છે, કારણકે ઉદયસમયથી અબાધા સુધીમાં પણ પૂર્વબદ્ધ દલિકની સત્તા તો હોય જ છે.

શાના, અશાતા, મિથ્યા, ૧૬ ક્ષાય, પંચેન્જાતિ, પૈન્ડ, તૈન્ડ, હુંડક, વાર્ણાદિ-૨૦, અગુરુ, ઉપધાત ૫૨૦, ઉચ્છન્ડ, ઉદ્યોત, કુખગતિ, ત્રસ્યતુષ્ક, અસ્થિર પટક, નિર્માણ, નીચગોત્ર, આ ૮૬ પ્રકૃતિઓ ઉદયબંધોત્કૃષ્ટા છે. (ટીકકારોના મતે શુભવાર્ણાદિ ૧૧ તથા નીલ-કટુક ઉદયસંક્રમોત્કૃષ્ટા છે.)

★ અનુદયબંધોત્કૃષ્ટા ૨૦ પ્રકૃતિની ઉત્કૃં સ્થિતિસત્તા સમયન્યૂન ઉત્કૃં સ્થિતિબંધ તુલ્ય હોય છે, કેમકે ઉદયસમયનો નિષેક સ્નિબ્ધુસંક્રમથી ઉદયવતી પ્રકૃતિમાં સંક્રમી ગયો હોવાથી અનુદયવતીનો સત્તા તરીકે હોતો નથી. તેમ છતાં યત્સ્થિતિ ઉત્કૃં સ્થિતિબંધ જેટલી જાણવી, કેમકે દલિકરહિનનો પણ એ સમય તો વિદ્યમાન હોય છે જ. નિદ્રાપંચક, નરકદ્વિક, તિન્દ્વિક, એકેન્ડ, ઔદાન્ડ, છેવટહુંડ, આતપ અને સ્થાવર આ ૨૦ અનુદયબંધોત્કૃષ્ટા છે. ઉદયસંક્રમોત્કૃષ્ટા ૩૦ પ્રકૃતિની ઉત્કૃંસ્થિતિસત્તા આવલિકાન્યૂન ઉત્કૃંસ્થિતિ બંધતુલ્ય હોય છે. બંધાવલિકા વીતી ગઈ હોવાથી ૧ આવલિકા ન્યૂન કરવી પડે છે.

શાના, સમ્યન્ડ નોકષાય, મનુન્ગતિ, પ્રથમ પાંચ સંધન્ડ- સંસ્થાન, શુભખગતિ, સ્થિરપટક, ઉચ્ચગોત્ર, આ ૩૦ ઉદયસંક્રમોત્કૃષ્ટા છે.

સમ્યન્ડ મોહનીય પણ ઉદયસંક્રમોત્કૃષ્ટા હોવા છતાં એમાં મિથ્યાન્ડો સંક્રમ ઉત્કૃં સ્થિતિબંધ બાદ અંતર્મુહુર્તે યત્તો હોવાથી એની ઉત્કૃંસ્થિતિ સત્તા અંતર્મુન્ડ ન્યૂન ઉત્કૃંસ્થિતિબંધ જેટલી મળે છે.

અનુદયસંક્રમોત્કૃષ્ટા ૧૮ સમયાધિક આવલિકા ન્યૂન ઉત્કૃં સ્થિતિબંધ તુલ્ય ઉત્કૃંસ્થિતિસત્તા જાણવી... આમાં બંધાવલિકા + ઉદયસમય ઉપર મુજબ બાદ કરવા પડે છે. ઉત્કૃં સ્થિતિબંધ પછી અંતર્મુહુર્તે ૪ થે આવે ત્યારે મિશ્રની ઉત્કૃંસ્થિતિસત્તા સંક્રમથી મળે છે. એટલે મિશ્રમાટે ઉત્કૃંસ્થિતિબંધમાંથી અંતર્મુન્ડ + ઉદયસમય બાદ કરવા.

મિશ્ર, દેવદ્વિક, વિકલત્રિક, આહામ, મનુઆનુ, સૂક્ષ્મત્રિક અને જિન આ ૧૮ અનુદયસંક્રમોત્કૃષ્ટા છે.

ઉત્ક્રં સ્થિતિબંધથી પણ પછી તરત જ આ પ્રકૃતિઓ બંધાય છે, પણ ઉદય હોતો નથી, માટે ઉદયસમય પણ બાદ કરવો પડે છે.

યસ્થિતિ તો ઉદય કે અનુદયવતિની તુલ્ય જ હોય છે.

જઘનસ્થિતિસત્તાસ્થિતિ-

★ સંજવ, ક્રોધ, માન, માયા, પુ.વેદ, હાસ્ય પટક

૧૦... જઘન સ્થિતિસંક્રમ તુલ્ય જઘન સ્થિતિસત્તા હોય છે. આ ૧૦ પ્રકૃતિઓનો ચરમસંક્રમ અંતરમાં રહેલો જ છે. એટલે ઉદયાવલિકા તો સત્તામાં પણ હોતી જ નથી. બીજી સ્થિતિમાં જેટલી સ્થિતિસત્તા હોય તે બધી સંક્રમે છે, માટે જઘન સ્થિતિસંક્રમ તુલ્ય જઘનસ્થિતિસત્તા જાણવી.

★ શેષ પ્રકૃતિઓમાં ૧ નિષક રૂપ ૧ સ્થિતિ જઘનસ્થિતિસત્તા તરફ મળે છે, વિશેષ એ કે એ વખતે ઉદયવતી પ્રકૃતિઓમાં તેની સ્થિતિ ૧ સમય હોય છે અને અનુદયવતીમાં ૨ સમયની હોય છે. '

૧ ધારો કે ૧૦૦ મો સમય એ ૧૪ મા ગુણકાણાનો ચરમસમય છે. એ વખતે મનુષ્યગતિ એ ઉદયવતી પ્રકૃતિ છે, પણ દેવગતિ એ ઉદયવતી પ્રકૃતિ નથી, અનુદયવતિ છે. ૧૦૦મા સમયે મનુષ્યગતિનો ઉદય હોવાથી એની સત્તા કે જેની સ્થિતિ ૧૦૦ મા સમયરૂપ ૧ સમયની છે તે તો માનવી જ પડે છે, કેમકે સત્તા વિના ઉદય હોય ન શકે. એટલે મનુષ્યગતિની આ જઘન સ્થિતિસત્તા ૧૦૦ મા સમયે ૧ સમય સ્થિતિની મળે છે. પણ ૧૦૦ મા સમયે દેવગતિનો ઉદય ન હોવાથી એ મનુગતિવગેરેમાં સ્તિબુક્સંક્રમથી સંક્રમી ગઈ હોય છે. તેથી એ સમયે એની સત્તા માની શકાતી નથી. હલમા સમયે આ ૧૦૦મા સમયે ઉદયમાં આવવાની યોગ્યતાવાળા નિષેકગતિ દલિકોનો સ્તિબુક્સંક્રમ થયો હોતો નથી, એટલે એની સત્તા દેવગતિ રૂપે હોય છે જેની સ્થિતિ હલ અને ૧૦૦મા સમયરૂપ બે સમયની છે. વળી આ હલ મા સમયે જ ઉદય પામવાની યોગ્યતાવાળા નિષેકગત દલિકો તો ઉદયવતીમાં સંક્રમી ચૂક્યા હોવાથી એ નિષેકની દેવગતિરૂપે સત્તા હોતી નથી. તેથી હલમા સમયે અનુદયવતી એવી દેવગતિની પણ એક જ (૧૦૦મા) નિષેકરૂપે એક સ્થિતિની સત્તા હોય છે જેનો સ્થિતિકાળ હલ અને ૧૦૦ મા સમયરૂપ બે સમય છે. આમ અનુદયવતીની જઘન સ્થિતિસત્તા આગળા સમયે બે સમયસ્થિતિક ૧ સ્થિતિની હોય છે.

જ્ઞાનાભિજ્ઞ, સમ્યક, સંજ્ઞાભિજ્ઞ, ઝાઝાપુ, નપું, સ્વીયેદ, શાતા-અશાતા,
ઉચ્ચ, મનુષ્ય, પચે, ત્રસનિક, સુભગ, અદિય, યશ અને જિન એમ ૩૪
પ્રકૃતિઓ ઉદયવતિ જાણવી અને શેષ ૧૧૪ પ્રકૃતિઓ અનુદયવતી જાણવી.
સામાન્યથી જઘ્ન સ્થિતિસત્તાનો સ્વામી-

★ દર્શનસપ્તક - ૪ થી ૭ ગુણકાણાવાળો ૭૫
★ ૪ આયુઃ - પોતપોતાના ચરમસમયે

★ ૮ કપાય, નામની ૧૩,
થીણદ્વિનિક, ૯ નો કપાય, ૯ મા ગુણકાણાવાળો ૭૫
સંજ્ઞાકોષ, માન, માયા -

★ સંજ્ઞાભિજ્ઞ - ૧૦ મા ગુણકાણાવાળો
★ જ્ઞાનાભિજ્ઞ, નિદ્રાદ્વિનિક - ૧૨ મા ગુણકાણાવાળો
★ શેષ ૯૪ - અયોગી ગુણકાણાવાળો

સ્થિતિવિકલ્પો → ઉત્કૃંષ્ઠિતિ સત્તામાં હોવી તે એક સત્તા સ્થાન
છે. સમયન્યૂન ઉત્કૃંષ્ઠિતિ એ બીજું સત્તાસ્થાન, બે સમયન્યૂન ઉત્કૃંષ્ઠિતિ એ
ત્રીજું સત્તાસ્થાન.... આમ ૧-૧ સમયન્યૂન કરતાં કરતાં એકેની જઘ્ન સ્થિતિસત્તા
સુધી જવું.... ત્યાં સુધીના સત્તાસ્થાનો નિરંતર મળે છે. એની નીચે
કાપણા-ઉદયેલના કરવામાં સાંતર પણ મળે છે નિરંતર પણ મળે છે. એકેની
જઘ્નસ્થિતિ પછી નવો P/s પ્રમાણ સ્થિતિખંડ અંતર્મુખમાં ખડે છે. એ
અંતર્મુખના સમયે સમયે નીચેથી ૧-૧ નિષેક કીણ થનો હોવાથી અંતર્મુખ ના
સમય પ્રમાણ નિરંતર સત્તાસ્થાનો મળે છે. ત્યારબાદ એકી ઝાટકે P/s પ્રમાણ
સ્થિતિખંડ (ટીકામાં P/a પ્રમાણસ્થિતિખંડ) ઉખડી જવાથી વચલા
સ્થિતિસ્થાનો મળતા નથી. ત્યારબાદ નવો ખંડ ઉકરાતી વખતે પાછા અંતર્મુખ
સુધી નિરંતર સ્થિતિસ્થાનો મળે છે.^૨ એમ કરતાં કરતાં ચરમખંડ ઉકરાયે ૧

૨ ધારો કે એકેની જઘ્ન સ્થિતિસત્તા ૧૦૦૦૦ સમય છે. P/s પ્રમાણ સ્થિતિખંડ ૧૦૦
સમયનો છે. એને ઉકરતાં ૧૦ સમય લાગે છે. એને ઉકરવાની પ્રક્રિયાના પ્રથમસમયે
સ્થિતિસત્તા ૯૯૯૯ સમયની હશે, બીજા સમયે ૯૯૯૮ સમયની, ત્રીજા સમયે ૯૯૯૭
સમયની..... એમ ૧૦ મા સમયે ૯૯૯૦ સમયની હશે, કારણકે નીચેથી ૧-૧ સમય હીન
હીન થતો જાય છે ૧૧ મા સમયે નીચેથી ૧ સમય જશે. અને ઉપરથી એકી સાથે ૧૦૦
સમય ચાલી ગયા હોવાથી ૯૯૯૯ સમયની સ્થિતિસત્તા હશે, પણ ૯૯૯૯ સમયની નહીં.
એટલે જણાય છે કે ૧૦૦૦૦ સમયની સત્તા થયા બાદ ૯૯૯૯ થી ૯૯૯૦ સુધીના ૧૦
(અંતર્મુખ ના સમયપ્રમાણ) સ્થિતિસ્થાનો નિરંતર મળે છે. પછી વચ્ચે અંતર પડી જાય
છે... પાછા ૯૯૯૦ ૧૦ સ્થાનો નિરંતર મળ્યા બાદ પાછું અંતર પડશે... એમ યાવત્ ચરમ
આવલિકા સુધી જાણવું. અહીં અંતર્મુખ માટે ૧૦ ની જે કલ્પના દેખાડી એ સર્વત્ર નિયત
રહે છે એવો નિશ્ચય આના પરથી ન કરવો.

આવલિકા શેષ રહે છે. એના સમય જેટલા સત્તાસ્થાનો નિરંતર મળે છે યાવત્ છેલ્લે ૧ સ્થિતિ શેષ રહે છે, જે જઘન્ય સ્થિતિસત્તાસ્થાન હોય છે.

અનુભાગસત્તા-

સ્થાન, પ્રત્યય, વિપાક, શુભ-અશુભ, ભેદ, સાદિ-અનાદિ, સ્વામિત્વ વગેરે બધું અનુભાગસંક્રમ પ્રમાણે જાણી લેવું. વિશેષતા એ છે કે - મતિ- શ્રુત - અવધિજ્ઞાનાં, ચક્ષુ-અચક્ષુ-અવધિદર્શનાં, ઝસંજવળ, ક્ષેદ, ૫ અંતરાય- આ ૧૮ કર્મોની જઘન્ય અનુભાગસત્તા એક કાણીયો રસ દેશઘાતી મળે છે. સમ્યંમોહનીયની જઘન્યઅનુભાગસત્તા પણ ૧ કાંરસદેશઘાતી હોય છે.

મનઃપર્યવજ્ઞાનાંની જઘન્ય અનુભાગસત્તા દ્વિસ્થાનિક દેશઘાતી મળે છે.

૩ જ્ઞાનાં ૩ દર્શનાં ૫ અંતરાય - આ ૧૧ નો જઘન્ય અનુભાગસંક્રમ બે કાણીયો સર્વઘાતી હોય છે. તેમ છતાં ચરમસમયે બીજા કોઈ નિષેકનું દલિક સત્તામાં નથી, અને ચરમ નિષેકનું વધારે રસવાળું દલિક ઉદયને સમાન અનુભાગવાળું થઈને ઉદયમાં આવે છે, ઉદય ૧ કાં રસનો હોય છે. માટે ચરમસમયે અનુભાગસત્તા ૧કાં રસની મળે છે. (પણ ત્યારે સંક્રમ હોતો નથી) સ્ત્રીવેદ અને નપું.વેદ માટે પણ આ જ વાત જાણવી. બીજી સ્થિતિનું દલિક સંક્રમ્યમાણું સક્રાન્તં ન્યાયે સંક્રમી ગયું છે. અને ઉદયસમયનું દલિક ઉદયસમાન ૧ કાં અનુભાગવાળું થઈને આવે છે, માટે ૧ કાં રસની સત્તા ચરમસમયે હોય છે.

મનઃપર્યવજ્ઞાનાવરણમાં તથાસ્વભાવે જ મનઃપર્યવજ્ઞાનીનેપણ ચરમસમયે પણ બે કા. દેશઘાતી રસનો જ ઉદય હોય છે. તેથી એ નિષેકમાં રહેલ વધારે રસવાળું દલિક પણ એટલા અનુભાગવાળું થઈને ઉદયમાં આવવાથી ૧ કા. રસની સત્તા મળતી નથી.

સમ્યં, પુ.વેદ, સંજવળ ૪ આ છ નો તો જઘ. અનુભાગસંક્રમ પણ ૧ કા. દેશઘાતી હોય છે.

અહીં એ પણ નોંધનીય છે કે “અનુભાગસત્તા અનુભાગસંક્રમવત્ જાણી લેવી” એવો સામાન્ય અતિદેશ હોવાછતાં અને “મનુષ્યાયુ, તિર્યંયાયુ અને આતપ આ ૩ નો તથાસ્વભાવે દ્વિસ્થાનિક રસસંક્રમ જ હોય છે” એમ સંક્રમાધિકારમાં કહ્યું હોવા છતાં, પણ સત્તા તો ત્રિસ્થાનિક-ચતુસ્થાનિક રસની પણ જાણવી, કેમકે એનો બંધ બંધશતકમાં કહ્યો છે.

જયંઅનુભાગસત્તા સ્વામિત્વ -

* સમ્યક, જ્ઞાનભૌત, નિદ્રાદિક્ક,
સંજયંલોભ, ૩ વેદ

૨૧..... - પોતપોતાના ઉદયના અંતે
વર્તમાન જીવ...

આમાં વિશેષતા-

મત્તિ, શ્રુત, ચક્ષુઃ અચક્ષુ	-	ઉત્ક. શ્રુતલબ્ધિવાળો જીવ.
અવધિદ્રિક્ક	-	પરમાવધિયુક્ત જીવ.
મનઃપર્યવ.	-	વિપુલમનિ મનઃપર્યવચ્ચાની.

આ આ લબ્ધિવાળા જીવને એની પ્રાપ્તિકાળે ઘણો અનુભાગ ખપી ગયો હોય છે. શેષ પ્રકૃતિઓમાં જે જયંઅનુભાગસંક્રમનો સ્વામી હોય છે એ જ જય અનુભાગસત્તાનો સ્વામી હોય છે.

અનુભાગસત્તાસ્થાનો-

જે અનુભાગસ્થાનો બંધથી ઉપજે છે તે બંધોત્પત્તિક કહેવાય છે, એ અસંલોકાકાશપ્રદેશપ્રમાણ હોય છે, કારણ કે અનુભાગબંધઅધ્યવસાયસ્થાનો એટલા છે.

બંધાવલિકા વીત્યા બાદ, ઉદ્વર્તના-અપવર્તના દ્વારા સત્તાગત રસનો હત-ઘાત કરીને ઉપજતાં નવા રસસ્થાનો હતોત્પત્તિક કહેવાય છે. આ સ્થાનો બંધોત્પત્તિક કરતાં અસંગુણ હોય છે, કેમકે બંધથી ઘનારા એક એક અનંતગુણ સ્થાનની વચ્ચે વચ્ચે આ સ્થાનો અનેક જીવાપેક્ષયા અસંગુણ - અસંગુણ હોય છે.

રસઘાત-સ્થિતિઘાત દ્વારા નીપજતાં નવા સ્થાનો હતહતોત્પત્તિક કહેવાય છે. અનુભાગઘાતના કારણભૂત સંકલેશ-વિગુહિ સમયે સમયે અન્યાન્ય હોવાથી હતહતોત્પત્તિક સ્થાનો હતોત્પત્તિક કરતાં પણ અસંગુણ હોય છે. આમ તો ઉદયઉદીરણાથી પણ અનુભાગઘાત થાય છે.તેમ છતાં એ વખતે બંધ, ઉદ્વં અપવં, સ્થિતિઘાત કે રસઘાતમાંથી એક તો નિયમા હોય જ છે. એટલે એના દ્વારા થતા સ્થાનોમાં જ એની ગણતરી થઈ જવાથી જુદા અનુભાગસત્તાસ્થાનો તરીકે એની ગણના નથી.

પ્રદેશસત્તા-

૩ દ્વાર - ભેદ, સાદિ-અનાદિ, સ્વામિત્વ

ભેદદ્વાર - પ્રકૃતિસત્તાવત્

સાદિ - અનાદિદ્વાર

મૂળપ્રકૃતિ-★ આયુઃ - ઉત્ક્રં તથા જધં પ્રદેશસત્તા મિથ્યાત્વીને મળતી હોવાથી ચારેયના સાદિ-સાન્ત બબે પ્રકાર.....
૮ ભાંગા

★ ૭ કર્મો- ક્ષપિતકર્મશિજીવને સ્વસ્વસત્તાચરમસમયે જધંપ્રદેશસત્તા હોય છે. પુનઃ સત્તા હોતી નથી. તેથી અજધંના સાદિ સિવાય ૩-૩ ભાંગા..... શેષના સાદિ-સાન્ત બબે ભાંગા..... તેથી $૭ \times ૯ = ૬૩$ ભાંગા કુલ ૭૧ ભાંગા.

ઉત્તરપ્રકૃતિ-

★ શાતા, ૪ સંજ્વં, પુ.વેદ, પંચેં, તૈં૭, પ્રથમસંઘંસંસ્થાન, શુભવાણાદિ૧૧, અગુરું, પરાં, ઉચ્છં, શુભખગતિ, ત્રસ૧૦, નિર્માણ- ૪૨ - અનુત્ક્રં ના ૪ ભાંગા.

૭ મી નરકમાં રહેલ ગુણિતકર્મશિ સમ્યક્ત્વી કે જે પછીના સમયે મિથ્યાત્વ પામનાર છે તેને પ્રથમ સંઘંની ઉત્ક્ર. પ્રદેશસત્તા હોય છે. ત્યારબાદ પછી અનુત્ક્ર. થવાથી સાદિ મળે. એ સ્થાન અપ્રાપ્તને અનાદિ..... ભવ્યને સાન્ત, અભવ્યને અનંત. શેષ ૪૧ ની ઉત્ક્ર. પ્રદેશસત્તા ગુણિતકર્મશિ ક્ષપકને સ્વસ્વ ચરમબંધે હોય છે, ત્યારબાદ અનુત્ક્રંનો સાદિ ભાંગો. શેષ સુગમ.....

સંજ્વંસોભ અને યશ સિવાયની આ ૪૦ ના અજધં ના સાદિ સિવાય ૩-૩ ભાંગા. ક્ષપિતકર્મશિ જીવને સ્વ-સ્વ સત્તાવિચ્છેદ સમયે આ પ્રકૃતિઓની જધંપ્રદેશસત્તા હોય છે, પુનઃસત્તા ન હોવાથી સાદિ ભાંગો મળતો નથી.

સંજ્વંસોભ-યશ....

અજધંના સાદિ વગેરે ૪-૪ ભાંગા..... ક્ષપિતકર્મશિ જીવને ક્ષપકશ્રેણિપૂર્વે યથાપ્રવૃત્તકરણના ચરમસમયે જધં હોય છે. ત્યારબાદ ગુણસંક્રમથી અન્યપ્રકૃતિઓ આવવા માંડવાથી અજધંનો સાદિ ભાંગો.

આ ૪૨ના જધં-ઉત્ક્રં- ના સાદિ-સાન્ત બબે ભાંગા.... કુલ ૪૬૪ ભાંગા.

★ અનંતાં૭- અજધં ૪ પ્રકારે, ક્ષપિતકર્મશિ ઉદ્વેલકને ૧ સ્થિતિ શેષ રહે ત્યારે જધં, પુનઃ મિથ્યાત્વે જઈ બાધે ત્યારે અજધં સાદિ... શેષ ૩ ના સાદિ-સાન્ત બબે ભાંગા..... કુલ ૪૦ ભાંગા.....

★ શેષ ૮૪-

ધ્રુવસત્તાકના અજયો સાદિ સિવાય-૩. જય. ઉપરોક્ત ૪૦ પ્રકૃતિ સમાન હોય છે બાકીના અનુલ્કં આદિ ૩ના સાદિ-સાન્ત બબ્બે ભાંગા હોય છે..... કુલ ૭૫૬ ભાંગા.

★ ૨૮ અધ્રુવસત્તાકના બધા પ્રકારો સાદિ-સાન્ત બબ્બે ભાંગે..... ૨૨૪ ભાંગા.

ઉત્તરપ્રકૃતિના કુલ ૪૬૪ + ૪૦ + ૭૫૬ + ૨૨૪ = ૧૪૮૪ ભાંગા.

ઉલ્ક. પ્રદેશસત્તાશ્રવામિત્વ -

લગભગ બધી પ્રકૃતિઓની ઉલ્કં પ્રદેશસત્તાનો સ્વામી ૭ મી નરકનો અંત્યસમયે વર્તમાન ગુણિતકર્માશ જીવ હોય છે. આમાં વિશેષતા-

★ મિશ્ર -

૭ મી નરકમાંથી અંતર્મુ. માટે તિર્યચ ઘઈ મનુષ્યમાં આવી સમ્યં પામી શીઘ્ર લપાણા કરે. એમાં જે સમયે મિથ્યાત્વ સર્વસંક્રમથી સંક્રમે એ સમયે મિશ્રની ઉલ્કં પ્રદેશસત્તા હોય.

★ સમ્યં -

ઉપરોક્ત જીવને જે સમયે મિશ્રં સર્વસંક્રમથી સમ્યંમાં સંક્રમે એ સમયે.

★ નપુંવેદ -

ગુણિતકર્માશ જીવ સર્વ આવશ્યક પ્રક્રિયા કરી ઈશ્વાન દેવ થયો ત્યાં સંકલેશથી વારંવાર નપું. વેદ જ બાપે છે. ચરમસમયે ઉલ્કં પ્રદેશ સત્તા હોય.

★ સ્ત્રીવેદ -

ઉપરોક્ત જીવ ઈશ્વાન માંથી એક ભવ કરી શીઘ્ર યુગલિક થયો ત્યાં સંકલેશથી P/a કાળસુધી સ્ત્રીવેદને પૂરે એ વખતે ઉલ્ક. પ્રદેશસત્તા

★ પુ. વેદ -

ઉલ્ક. પ્રદેશ સંક્રમ સ્વામીને જે સમયે સ્ત્રીવેદ સર્વસંક્રમથી પુ.વેદમાં સંક્રમી જાય તે સમયે.

★ ૪ સંજયો -

ઉપરોક્ત જીવને પુ.વેદવગેરે રૂપ પૂર્વ-પૂર્વની પ્રકૃતિ સર્વસંક્રમથી જ્યારે સંક્રમે ત્યારે તે તેની ઉલ્ક. પ્રદેશ સત્તા હોય. જેમકે પુ. વેદ સંક્રમે ત્યારે સંજયોકોધની, સંજયો કોધનો સર્વસંક્રમ થાય ત્યારે સંજયો માનની ઈત્યાદિ.

★ શાતા, યશ, ઉચ્ચ -

★ દેવાયુ, નરકાયુ -

★ મનું આયુ, તિર્યચાયુ -

★ નરકદ્વિક -

★ વૈંઙ, દેવદ્વિક -

★ મનુંદ્વિક, વજ્રઋષભ -

★ પંચેં, પ્રથમસંસ્થાં, પરાં, ઉચ્છં, શુભખગતિ, ત્રસચતું, સુસ્વર, સુભગ, આદેય

૪ વાર ઉપશમશ્રેણિ માંડી શીઘ્ર ક્ષપક થનારને ૧૦ માના ચરમસમયે

ઉત્ક્ર.યોગે દીર્ઘ બંધકઅન્ના સુધી આ આયું બાધે. ચરમબંધસમયથી તે તે ભવના પ્રથમસમય સુધી ઉત્ક્ર.પ્રદેશ સત્તા હોય.

ઉત્ક્રં યોગે દીર્ઘકાળ સુધી વિવક્ષિત આયુ પૂર્વકોડનું બાંધી ત્યાં શાતાબહુલ અવસ્થામાં ઉત્પન્ન થાય. (સુખી અવસ્થામાં આયુના દલિકો ઓછા નિર્જરે છે) અંતર્મું બાદ મરવાને સન્મુખ થયેલો તે પરભવાયુ પાણ સજાતીય જ દીર્ઘકાળમાટે ઉત્ક્ર. યોગે બાધે. જ્યાં સુધીમાં ચાલુ ભવનું આયુષ્ય અપવર્તવાનું શરુ ન થાય ત્યાં સુધીમાં પરભવાયુ બંધના ચરમસમયે વિવક્ષિત આયુની ઉત્ક્ર. પ્રદેશસત્તા મળે, કારણ કે બન્ને ભવના આયુનું કંઈક ન્યૂન દલિક વિદ્યમાન હોય છે.

પૂર્વકોડનું આયુવાળા ૭ ભવોમાં પૂર્વકોડ સુધી આ બેને સંક્લેશબહુલતાએ બાધે..... પછી ૮મા ભવે નરકમાં જવાને તત્પર તેને ૭મા ભવના ચરમસમયે ઉત્ક્ર. પ્રદેશ સત્તા હોય.

૭ પૂર્વકોડ સુધી આ ૯ ને પુષ્ટ કરી ૩ પલ્યો. આયુ વાળો યુગલિક થાય. ત્યાં પાણ આ પ્રકૃતિઓને પુષ્ટ કરે. એ ભવના ચરમસમયે ઉ.પ્રદેશસત્તા હોય.

૭મી નરકમાં અંતર્મું બાદ શીઘ્રસમ્યં પામી ચરમઅંતર્મું સુધી ટકાવી આ ૩ બાધે. સમ્યક્ત્વના ચરમસમયે આ ૩ ની ઉત્ક્ર.પ્રદેશસત્તા હોય.

૧૨ - સાધિક ૧૩૨ સાગરોં સમ્યક્ત્વ પાળે, ૪ વાર ઉપશમશ્રેણિ કરી શીઘ્ર ક્ષપક થનારને પોતપોતાના બંધવિચ્છેદકાળે ઉત્ક્ર.પ્રદેશસત્તા હોય.

- ★ ધ્રુવબાંધી શુભ ૨૦-
(તે.૭, શુભવાર્ષાદિ ૧૧,
૨.ગુરુ, નિર્માણ)
- ★ સ્થિર શુભ -
- ★ જિન -
- ★ આહા.૭ -
- ★ એકેન્દ્રિય, આતપ,
ઉદ્યોત -
- ★ વિકલત્રિક, સૂ. ત્રિક -
- જ વાર ઉપશમશ્રેણિ માંડી શીઘ્રક્ષપક યનારને
સ્વસ્વ બંધવિચ્છેદસમયે.
- ઉપરોક્ત ૨૦ મુજબ
- દેશોને ૨ પૂર્વકોડ + ૩૩ સાગરોં સુધી બંધ કરી
ક્ષપક યનારને બંધવિચ્છેદસમયે.
- દેશોન પૂર્વકોડ, પૃથક્ત્વ કાળમાં વારંવાર બાંધીને
ક્ષપક યનારને બંધવિચ્છેદસમયે.
- નપું. વેદની જેમ ઈશાનદેવના ચરમસમયે
- પૂર્વકોડ પૃથક્ત્વ સુધી મનુ.તિર્યચ ભવોમાં બાંધીને
પછી સ્વસ્વ પ્રાયોગ્યભવમાં જવાના પૂર્વસમયે
ઉત્ક્ર.પ્રદેશસત્તા હોય.

જધાન્યપ્રદેશસત્તાસ્વામિત્વ -

સામાન્યથી ક્ષપિતકર્માશ જીવને પોતપોતાની સત્તાના ચરમસમયે....

(વિશેષતા)

- ★ અનંતાં ૪ -
- ક્ષપિતકર્માશ વિસંયોજક પાછો મિથ્યાત્વે અંતમું
માટે જઈ આ પ્રકૃતિઓ બાંધી સમ્યક્ત્વ પામી
૧૩૨ સાગરોં બાદ ક્ષપણ કરે તેમાં એક સ્થિતિ
શેષ હોય ત્યારે જ્યં.પ્રદેશસત્તા હોય.
- ★ સમ્યંભિશ્ર -
- ૧૩૨ સાગરોં સમ્યં પાળે, મિથ્યાત્વે જઈ ચિર
ઉદ્વેલના કરે. પોતપોતાની શેષ રહેલી
ઉદ્યાવલિકા ક્ષીણ થતાં થતાં એક સ્થિતિ શેષ હોય
(દ્વિચરમસમયે) ત્યારે જ્યં. પ્રદેશસત્તા હોય.
- ★ સંજયંત્રિક, પુ.વેદ -
- સંભવિત જ્યં યોગે તે તેનો ચરમબંધ કરનાર
જીવને સત્તાના ચરમસમયે માત્ર આ ચરમબંધનું
અસં.માભાગનું દલિક સત્તામાં હોય છે તે.

★ સ્ત્રીવેદ, નપું.વેદ -

★ હાસ્યાદિ ૬ -

★ સંજ્ઞાલોભ, યશ-

★ મનુ૦૨, ઉચ્ચ૦-

★ જિન.-

★ આહ.૦૭ -

★ વૈ૦૧૧ -

સ્વ-સ્વ ઉદયે શ્રેણિ માંડનાર ક્ષપિતકર્મશિને સ્વસ્વસત્તાના ચરમ સમયે માત્ર ઉદયસમયનું દલિક સત્તામાં હોય છે તે.

ક્ષપિતકર્મશિની પ્રક્રિયામાં સમ્યં વગેરે વારંવાર પામી ૪ વાર કષાયોને ઉપશમાવી, સ્ત્રી-નપું. વેદને પુષ્ટ કરી મનું થયો. દીર્ઘકાળ સંયમ પાળી ક્ષપણામાં અભ્યુદય થયો. ચરમખંડનો ચરમપ્રભેદ હજુ કર્યો નથી. ત્યારે જઘ.પ્રદેશસત્તા હોય.

ઉપશમશ્રેણિ માંડવા સિવાયની ક્ષપિતની પ્રક્રિયા કરી ક્ષપક થનારને યથાપ્રવૃત્તકરણના ચરમસમયે (આના પછી તેમજ જો ઉપશમ શ્રેણિ મારે તો ગુણસંક્રમથી પુષ્ટ થવાથી જઘ ન મળે)

આને ઉવેલીને સૂક્ષ્મ નિગોદમાં અલ્પ અંતર્મું બાંધી પાછો તેઉ-વાઉમાં જઈ ચિર ઉવેલના કરે. બે સમયસ્થિતિક એકસ્થિતિ શેષે જઘ હોય

ક્ષપિતકર્મશિ તત્પ્રાયોગ્ય જઘયોગી પ્રથમસમયે જે બાધે તે.....

(મતાંતરે-અલ્પકાળ = ૮૪૦૦૦ વર્ષ સુધી જિનનામ બાંધી કેવલી થાય. દેશોનપૂર્વકોડ કેવલીપર્યાય પાળી અયોગીના ચરમસમયે જઘ હોય)

અલ્પકાળમાટે સંભવિત અલ્પયોગે બાંધી મિથ્યાત્વે જઈ ચિર ઉવેલના કરે. એક સ્થિતિશેષ.....

નામની ૮૪ની સત્તાવાળો અલ્પકાળ માટે આ પ્રકૃતિઓ બાંધી ૩૩ સાગરો. નરક ભોગવી પંચેભિમાં જાય. ત્યાં પાણ આ ૧૧ બાંધ્યા વિના જ એકેમાં જઈ ચિર ઉવેલના કરે ત્યારે એકસ્થિતિશેષે જઘ પ્રદેશસત્તા હોય.

પ્રદેશસત્તાસ્થાનવિકલ્પો-

જે કર્મોની ગુણશ્રેણિ અંતિમ આવલિકામાં પ્રવિષ્ટ હોય અને એ વખતે એનો ઉદય ન હોય તે કર્મોના ૧ આવલિકાના સમય જેટલા પ્રદેશસ્પર્ધકો હોય છે. આવા કર્મો થીણુદિ ત્રિક, મિથ્યાત્વ, આદ્ય ૧૨ કષાય, ૧૩ નામપ્રકૃતિ એમ ૨૯ છે.

અભવ્યપ્રાયોગ્ય જઘ સત્તા કરીને ત્રસમાં વાંવાર દેશવિરતિ-સર્વવિરતિ પામી ૪ વાર ઉપશમશ્રેણિ મારી. પાછો એકેમાં P/a રહી ત્રસમાં આવી ક્ષપણા કરે. ચરમસ્થિતિખંડ સંક્રમ્યમાણું સંક્રાન્તં એ ન્યાયે ઉવેલાય ત્યારે એક ઉદયાવલિકા શેષ રહી હોય છે જે નીચેથી ૧-૧ સમય સીણ થતી જાય છે. એના દ્વિચરમસમયે બે સમય સ્થિતિક ૧ સ્થિતિ જે શેષ રહે છે તેનું દલિક એ સર્વજઘ પ્રદેશસત્તા છે. આ જ સમયે અન્યજીવને આ સર્વજઘ પ્રદેશસત્તાસ્થાન કરતાં ૧ કર્મસ્કંધે સત્તામાં અધિક હોય તો બીજું પ્રદેશસત્તા સ્થાન. એમ ૧-૧ સ્કંધે વધતાં વધતાં અનંતા સત્તાસ્થાનો કહેવાં, યાવત્ છેવટે ગુણિતકર્માશ જીવને એ એક નિષેકમાં ઉત્ક્રં સંખ્યાના પુદ્ગલોનું ઉત્ક્રં સત્તાસ્થાન આવે. અહીં સુધી ઉત્તરોત્તર ૧-૧ સ્કંધે વધારે હોય એવા દરેક સત્તાસ્થાનો મળે છે. માટે આ બધા પુદ્ગલની એકોત્તરવૃદ્ધિવાળા સત્તાસ્થાનોનો સમૂહ એ પ્રથમસ્પર્ધક છે.

ઉક્ત ક્ષપિતકર્માશજીવને શેષ ઉદયાવલિકા ત્રિચરમસમયે, દ્વિચરમસમયભાવી નિષેક અને ચરમસમયભાવી નિષેક એમ બે નિષેકોમાં રહેલું દલિક સત્તામાં હોય છે. આ એક નવું સત્તાસ્થાન હોય છે. અન્ય જીવને આના કરતાં એક પુદ્ગલસ્કંધે અધિક હોય તેનું બીજું સત્તાસ્થાન..... એમ ઉત્તરોત્તર ૧-૧ સ્કંધે વધતાં ગુણિતકર્માશ જીવને આ ત્રિચરમસમયે બે નિષેકોનું જે ભેગું દલિક સત્તામાં હોય છે ત્યાં સુધી નિરંતરસત્તાસ્થાનો મળે છે. આ સત્તાસ્થાનોનો સમૂહ એ બીજું સ્પર્ધક છે.

એ જ ક્ષપિતકર્માશને ચતુષ્ચરમસમયે, ત્રિચરમસમયભાવી, દ્વિચરમસમયભાવી અને ચરમસમયભાવી એમ ત્રણ નિષેકોમાં રહેલું જે દલિક સત્તામાં હોય છે તે એક નવું સત્તાસ્થાન છે. એના કરતાં એક સ્કંધે વધારે હોય એવું બીજું સત્તાસ્થાન..... એમ ૧-૧ વધતાં નિરંતર અનંતા સત્તાસ્થાનો મળે છે યાવત્ ગુણિતકર્માશ જીવને આ સમયે રહેલું ઉત્ક્રં સત્તાસ્થાન. આ બધા સત્તાસ્થાનોનો સમૂહ એ ત્રીજું સ્પર્ધક છે.

આમ યાવત્ એ ચરમ આવલિકાના પ્રથમસમયે (તે પ્રથમસમય સ્વરૂપ એક) સમયન્યૂન આવલિકાના સમયપ્રમાણ નિષેકોમાં રહેલું જે દલિક

ક્ષપિતકર્માશિને સત્તામાં હોય છે તે પણ એક નવું સત્તાસ્થાન હોય છે, એમાં ૧-૧ સ્કંધ ઉમેરતાં યાવત્ આ સમયે ગુણિતકર્માશિને રહેલાં દલિકના ઉત્ક્ર. સત્તાસ્થાન સુધી પહોંચી શકાય છે. આ બધા નિરંતર સત્તાસ્થાનોનો સમૂહ એ ‘આવલિકાના સમય ન્યૂન’ જેટલામું સ્પર્શક હોય છે. આમાં ૧ સમય ઓછો એટલા માટે કર્યો કે એનું દલિક સ્તિબુક સંક્રમથી સંક્રાન્ત થઈ ગયું છે.

આમ ચરમઆવલિકાના ‘૧ સમયન્યૂન આવલિકાના સમય’ જેટલા સ્પર્શકો થયા.

એ ચરમાવલિકાના પૂર્વસમયે આ ચરમઆવલિકાભાવી નિષેકોનું તેમજ ઉદ્વેલનાના ચરમખંડગતનિષેકોનું અવશિષ્ટ દલિક પણ સત્તામાં હોય છે. ક્ષપિતકર્માશિજીવને આ સમયે જેટલું દલિક સત્તામાં હોય છે તે સત્તાસ્થાનનથી લઈને ૧-૧ સ્કંધ વધતાં વધતાં યાવત્ તે તે પ્રકૃતિનું ત્રિકાળમાં સંભવિત જે સર્વોત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તાસ્થાન હોય ત્યાં સુધીનું આખું એક સ્પર્શક હોય છે.

એટલે આ ૨૯ પ્રકૃતિઓના પ્રદેશસત્તા સંબંધી સ્પર્શકો સમયન્યૂન આવલિકા + ૧ = ૧ આવલિકાના સમય જેટલા હોય છે.’

૩ સ્પર્શકની આ પ્રજ્ઞાણને કલ્પના દ્વારા સમજાએ -

ધારો કે ૧ આવલિકાના ૪ સમય છે. ૧૦૦ સમયે ૧ ક્ષપિતકર્માશિ અને ગુણિતકર્માશિ જીવ મિથ્યાત્વના ચરમખંડમાં અવશિષ્ટ દલિકને (ધારો કે ૧૦ અબજ સ્કંધોને) સર્વસંક્રમ વડે સમ્યઃ અને મિશ્રમાં સંક્રમાવે છે. એટલે સંક્રમ્યમાણ સંક્રાન્ત એ ન્યાયે ૧૦૦ મા સમયે મિથ્યાત્વની સત્તામાંથી ૧૦૪ થી ૧૦૦૦ મા નિષેકરૂપ ચરમખંડ દૂર થઈ ગયો છે, વળી ૧૦૦ મા સમયે જ ઉદય પામનાર જે ૧૦૦ મો નિષેક હતો તે તો સ્તિબુક સંક્રમદ્વારા સમ્ય. રૂપે ઉદયમાં આવે છે, એટલે એની પણ મિથ્યાત્વરૂપે સત્તા હોતી નથી. તેથી ૧૦૦ મા સમયે માત્ર ૧૦૧, ૧૦૨, ૧૦૩ મા નિષેકભાવી દલિક સત્તામાં હોય છે. એમ ૧૦૧ મા સમયે માત્ર ૧૦૨, ૧૦૩ મા નિષેકભાવી દલિક સત્તામાં હોય છે, ૧૦૨ મા સમયે માત્ર ૧૦૩ મા નિષેકભાવી દલિક સત્તામાં હોય છે. ૧૦૩ મા સમયે ૧૦૩ મા નિષેકભાવી દલિક સત્તામાં હોય છે. ૧૦૩ મા સમયે ૧૦૩ મા નિષેકભાવી દલિક સત્તામાં હોય છે. ૧૦૨ મા સમયે ક્ષપિતકર્માશિને જે ૧૦૩ મા નિષેકસ્વરૂપ ૧ સ્થિતિમાત્રની સત્તા હોય છે તે જઘ. પ્રદેશસત્તા છે. આ પ્રથમસત્તાસ્થાન છે. ધારો કે એમાં ૧ અબજ સ્કંધો છે. એના કરતાં ૧ સ્કંધ વધારે હોય એવું પણ સત્તાસ્થાન (૧ અબજ + ૧ સ્કંધવાળું) ક્ષપિતકર્માશિ સિવાયના કોઈ અન્યજીવને આ, શેષ ઉદયાવલિકાનાદ્વિચરસમયે સંભવે છે. એમ એના કરતાં પણ ૧ અધિક સ્કંધ વધુ

હોય એવું (૧ અબજ ને ૨ સ્કેંવાળું) સત્તાસ્થાન આ સમયે કો'કને સંભવે છે..... આમ નિરંતર ૧-૧ સ્કેં વધુ વધુ હોય એવા એકોત્તરવૃદ્ધિવાળા સત્તાસ્થાનો યાવત્ આ જ સમયે ગુણિતકર્મશીલજીવને જેટલા દલિકો હોય (૧ અબજ ૧ કરોડ) ત્યાં સુધી મળે છે. આ ૧ અબજ થી ૧ કરોડ સુધીના સત્તાસ્થાનોનો સમૂહ એ પ્રથમસ્પર્ધક છે.

૧ળી ધારે કે ૧૦૨ મા નિષેકમાં ક્ષપિતકર્મશીને ૧૦ કરોડ અને ગુણિતકર્મશીને ૧૦ કરોડ ૨૦ લાખ દલિકો રહેલાં છે. (આ ચરમ આવલિકાભાવી નિષેકોમાં પણ પૂર્વે ગુણશ્રેણિથી દલિક રચના થયેલી છે. માટે ૧૦૩ મા નિષેકમાં જેટલા દલિકો હોય તેના કરતાં અસંખ્યા ભાગનાં દલિકો ૧૦૨ મા નિષેકમાં હોય ઈન્ધાદિ જાણવું. માટે અહીં આવી સંખ્યાની, ક્ષપના કરી છે.) તેથી ૧૦૧ મા સમયે ક્ષપિતકર્મશીને ૧ અબજ ને ૧૦ કરોડ દલિકો સત્તામાં છે. એ જ પ્રમાણે કો'ક કો'ક જીવને આ જ સમયે ૧ અબજ ૧૦ કરોડને ૧, ૧ અબજ ૧૦ કરોડ ને ૨..... ઈન્ધાદિ સ્કેં સત્તામાં સંભવે છે. યાવત્ ગુણિતકર્મશીને આ સમયે જે (૧ અબજ ૧ કરોડ + ૧૦ કરોડને ૨૦ લાખ=) ૧ અબજ ૧૧ કરોડ ૨૦ લાખનું સત્તાસ્થાન હોય છે. ત્યાં સુધી આ સમયે એકોત્તરવૃદ્ધિવાળા સત્તાસ્થાનો મળે છે. આ બીજું સ્પર્ધક છે. આ પ્રમાણે ૧૦૦ મા સમયે ત્રીજું સ્પર્ધક મળશે. આમ છેલ્લી આવલિકાના સમયન્યૂન આવલિકા પ્રમાણ (૩) સ્પર્ધકો મળ્યા હવે ૯૯ મા સમયે ૧૦૦ થી ૧૦૩ મા નિષેકોનું દલિક તથા ૧૦૪ થી ૧૦૦૦ મા નિષેક સ્વરૂપ ચરમખંડનું અવશિષ્ટ દલિક (૧૦ અબજ) સત્તામાં છે. (૯૯માં નિષેકોનું તો સ્તિબુક સંક્રમથી સમ્ય રૂપે ઉદયમાં આવ્યું છે.) એટલે કે ક્ષપિત કર્મશીને કુલ ૧૧,૧૧,૧૦,૦૦૦૦૦ દલિક સત્તામાં છે..... આ એક સત્તાસ્થાન..... આના પછી ૧૧, ૧૧,૧૦,૦૦૦૦૧; ૧૧,૧૧,૧૦,૦૦૦૦૨; ૧૧,૧૧,૧૦,૦૦૦૦૩..... એમ ઉત્તરોત્તર એકોત્તરવૃદ્ધિવાળા સ્થાનો ત્યાં સુધી મળે છે કે જે ઉત્ક. પ્રદેશસત્તાના સ્વામી ગુણિતકર્મશીજીવનું સર્વોત્કૃષ્ટ સત્તાસ્થાન હોય. (આ સત્તાસ્થાન, તરીકે ગુણિતકર્મશીજીવનું ૯૯મા સમયભાવી સત્તાસ્થાન નથી લેવાનું, પણ મિથ્યાત્વની સર્વોત્કૃષ્ટ પ્રદેશસત્તા જે હોય તે સત્તાસ્થાન લેવાનું છે એ ધ્યાનમાં રાખવું.) આ એકોત્તરવૃદ્ધિવાળા સત્તાસ્થાનોનું આ એક નવું સ્પર્ધક છે.

પહેલાં સમય ન્યૂન આવલિકા પ્રમાણ જે સ્પર્ધકો કલા અને આ એક નવું સ્પર્ધક.....કોઈ પણ કોળે કોઈપણ જીવને મિથ્યાત્વની જે પ્રદેશસત્તા હોય તેનું સ્થાન આ સ્પર્ધકોમાં જ આવી જતું હોય છે, આ સ્પર્ધકમાં જેનો સમાવેશ ન થતો હોય એવું કોઈ સત્તાસ્થાન કોઈપણ જીવને ક્યારેય હોતું નથી. માટે મિથ્યાત્વના પ્રદેશસત્તાસ્થાનોના એક આવલિકાના સમય પ્રમાણ સ્પર્ધકો કલા છે.

સંજ્ઞાનૈમિક - (સંજ્ઞા.કોષ, માન, માયા)

(ધારોકે પ્રથમસ્થિતિનો ચરમસમય ૧૦૦ મો સમય છે, અને આવલિકા ૪ સમયની છે.) તો ૯૭ મો સમય એ પ્રથમસ્થિતિની ચરમાવલિકાનો પ્રથમ સમય થશે વળી ૯૬ મા સમયે બંધ-ઉદય-ઉદીરણા વિચ્છેદ (ચરમબંધ વગેરે) થયો હોવાથી ૯૭ મો સમય એ બંધઉદયવિચ્છેદ પછી સ્તિબુક સંક્રમણી ભોગવાતી ૧ આવલિકાનો પ્રથમસમય છે. એ સમયે એ આવલિકાનાં, ૧ સમય ન્યૂન આવલિકાપ્રમાણ નિષેકોનું પ્રથમસ્થિતિમાં રહેલ દલિક અને બીજી સ્થિતિમાં છેલ્લા ૨ સમયન્યૂન ૨ આવલિકામાં બંધાયેલું દલિક સત્તામાં છે. ૯૦ મા સમયે બંધાયેલ દલિક માટે ૯૦, ૯૧, ૯૨, અને ૯૩ મો સમય બંધાવલિકા છે જે વીત્યા બાદ ૯૪, ૯૫, ૯૬, અને ૯૭ મા સમયસ્વરૂપ ૧ આવલિકામાં એ સંક્રમણ દ્વારા ક્ષીણ થવાનું છે. એમાં ૯૭ મા સમયે સંક્રમણ સંક્રાન્ત ન્યાયે એ ક્ષીણ થઈ ગયું હોવાથી ૯૦ મા સમયબદ્ધ દલિક ૯૭ મા સમયે સત્તામાં હોતું નથી. ૯૧ મા સમયે બદ્ધદલિક ૯૧, ૯૨, ૯૩, ૯૪ સમય સ્વરૂપ બંધાવલિકા વીત્યા બાદ ૯૫, ૯૬, ૯૭, ૯૮મા સમયસ્વરૂપ ૧ આવલિકામાં ક્ષીણ થવાનું છે. એટલે ૯૭મા સમયે એ વિદ્યમાન હોય છે. એટલે કે ઉદયવિચ્છેદ પછી શેષ રહેલી ૧ આવલિકાના પ્રથમસમયે, બે સમયન્યૂન ૨ આવલિકામાં (૯૧ થી ૯૬ સમય = ૬ સમયમાં) બંધાયેલું દલિક સત્તામાં હોય છે. જેમ જેમ ૧-૧ સમય વીતતી જાય છે તેમ તેમ ૯૧, ૯૨ વગેરે સ્વરૂપ પૂર્વ પૂર્વ સમયમાં બંધાયેલું દલિક ક્ષીણ થાય છે, યાવત્ ૧૦૩ મા સમયે ચરમસમય (૯૬ મા સમય) બદ્ધ દલિક પણ ક્ષીણ થઈ જાય છે. (૯૬, ૯૭, ૯૮, ૯૯, મો સમય બંધાવલિકા પછીની ૧૦૦, ૧૦૧, ૧૦૨, ૧૦૩ મા સમય

નિષેક નંબર	અપિતલના દલિકો	ગુણિતલના દલિકો	સમય	સ્પર્શક	અપિતલને સત્તા	ગુણિતલને સત્તા
૧૦૩	૧ અબજ	૧ અબજ ૧ કરોડ	૧૦૩ મો	x	x	x
૧૦૨	૧૦ કરોડ	૧૦ કરોડ ૨૦ લાખ	૧૦૨ મો	૧ હુ	૧,૦૦,૦૦,૦૦૦૦૦	૧,૦૧,૦૦,૦૦૦૦૦
૧૦૧	૧ કરોડ	૧ કરોડ ૫ લાખ	૧૦૧ મો	બીજુ	૧,૧૦,૦૦,૦૦૦૦૦	૧,૧૧,૨૦,૦૦૦૦૦
૯૯	૧૦ લાખ	૧૧ લાખ	૧૦૦ મો	ત્રીજુ	૧,૧૧,૦૦,૦૦૦૦૦	૧,૧૨,૨૫,૦૦૦૦૦
૧૦૪	૧૦ અબજ	-	૯૯ મો	ચોથુ	૧,૧૧,૧૦,૦૦,૦૦૦૦	ઉલ્લ પ્રદેશસત્તા
૧૦૦૦		ઉ સત્તા =				
		૧,૧૧,૦૦,૦૦,૦૦૦૦૦				=૧,૧૧,૦૦,૦૦,૦૦૦૦૦

સ્વરૂપ આવલિકાનો ૧૦૩ માં સમય એ ચરમ છે.) આનો અર્થ એ થયો કે બંધવિચ્છેદ બાદ સમયન્યૂન ૨ આવલિકામાં બંધું દલિક અન્યત્ર સંક્રમી જાય છે, અને ૨ સમયન્યૂન ૨ આવલિકા (૬ સમય) સુધી સત્તામાં હોય છે. આ ૨ સમયન્યૂન ૨ આવલિકા પ્રમાણ કાળની પ્રથમસ્થિતિની ચરમઆવલિકા (૯૭ થી ૧૦૦ માં સમય) સ્વરૂપ જે ૧ આવલિકાકાળ છે કે જેના નિષેકો સ્તિબુક સંક્રમથી ભોગવાઈને ખાલી થાય છે તેના સ્પર્શકો પૂર્વોક્ત ૨૯ પ્રકૃતિઓની જેમ આવલિકાના સમય પ્રમાણ છે.^૪ એટલે ૨ સમયન્યૂન ૧ આવલિકા પ્રમાણ કાળ એક સમયન્યૂન ભાવી સત્તાસ્થાનોનો વિચાર કરવાનો રહ્યો. આ કાળ દરમ્યાન પ્રથમસ્થિતિ છે નહીં, બીજી સ્થિતિમાં માત્ર નવું બંધાયેલું દલિક છે, પ્રાચીન કોઈ દલિક નથી. એટલે આ સત્તાસ્થાનોમાં યનાર હીનાધિક્યમાં ગુણિતકર્માશ કે ભવિતકર્માશની કોઈ અપેક્ષા હોતી નથી. પણ તે તે બંધસમયે યોગસ્થાનોમાં જે વિવિધતા હોય તેની અપેક્ષા હોય છે. સત્તાના ચરમ ૧૦૨ માં સમયે માત્ર ૯૬ માં સમયે બંધાયેલું (ચરમબંધનું) દલિક હોય છે. એટલે ૯૬ માં સમયે જ્યાં થી ઉત્કૃ. સુધીમાં જેટલા યોગસ્થાનો સંભવિત હોય એટલા ૧૦૨ માં સમયે સત્તાસ્થાનો મળે છે. એમ ૯૫-૯૬ માં સમયે જેટલા યોગસ્થાનોની સંભાવના હોય એટલા સત્તાસ્થાનો ૧૦૧ માં સમયે મળે છે. આ રીતે બે સમયન્યૂન એક આવલિકાના પ્રત્યેક સમયે સંભવિત યોગસ્થાનોની સંખ્યા જેટલા સત્તાસ્થાનો મળે છે. એટલે કે કુલ બે સમયન્યૂન ૧ આવલિકાના સમયોથી યોગસ્થાનોની સંખ્યાને ગુણવાથી જે ગુણકાર આવે તેટલા સત્તાસ્થાનો આ પ્રથમસ્થિતિ પૂર્ણ થયા પછીના કાળમાં મળે છે.

વળી જ્યાં પછીનું તરતનું જે યોગસ્થાન હોય તેના દ્વારા ઉપાર્જિત દલિકો જ્યાં યોગસ્થાન દ્વારા ઉપાર્જિત દલિકો કરતાં માત્ર ૧ પુદ્ગલસ્કંધ જેટલાં જ વધારે હોય એવું નથી. કિન્તુ ઘણાં અધિક હોય છે. તેથી સત્તાસ્થાનો નિરંતર ન મળતાં સાન્તર મળે છે. એટલે ‘એકોત્તર વૃદ્ધિવાળા સત્તાસ્થાનોનો સમૂહ એ સ્પર્શક’ એવી વ્યાખ્યા મુજબના સ્પર્શકો અહીં મળી શકતા નથી. એટલે એમ કહી શકાય કે સંજ્ઞવૈજ્ઞિકમાં, ૧ આવલિકાપ્રમાણસ્પર્શકો મળે છે, અને તદુપરાંત બે સમયન્યૂન આવલિકાના સમયોથી યોગસ્થાનોને ગુણવાથી જે આવે એટલા ઘટાછવાયા સત્તાસ્થાનો અધિક મળે છે.

૪ અહીં ઉપલક્ષણથી આ ચરમઆવલિકાની પૂર્વનું ઉત્કૃ. પ્રદેશસત્તા સ્થાન સુધીનું એક અન્ય સ્પર્શક પણ જાણવું.

જ્યારે સત્તાસ્થાનો વચ્ચે એકોત્તરવૃદ્ધિના બદલે આંતરું પડે છે ત્યારે સ્પર્ધક બદલાય છે. એટલે કે સ્પર્ધકો આંતરાથી વિભાજિત હોય છે. તેથી ‘આંતરાથી વિભાજિત સત્તાસ્થાનો એ સ્પર્ધક’ એવી ઔપચારિક વ્યાખ્યા લઈએ તો, આ વધારાના કહેલા બધા સત્તાસ્થાનો પરસ્પર આંતરાથી વિભાજિત હોવાથી ઉપચારથી એ બધાં સત્તાસ્થાનો ૧-૧ સ્વતંત્ર સ્પર્ધક બની જાય છે, તેથી એટલા સ્પર્ધકો અધિક મળે છે એમ પણ કહી શકાય છે. ચૂંટણિકારે આ પ્રમાણે કહ્યું છે. અથવા ૧૦૨ માં સમયે જે જે સત્તાસ્થાનો સંભવિત હોય તેનું ૧ સ્પર્ધક. એમ ૧૦૧ વગેરેમાં સમય માટે જાણવું. એટલે બે સમયન્યૂન આવલિકાના જેટલા સમયો હોય એટલા અધિક સ્પર્ધકો મળે. આ પ્રમાણે વૃત્તિકારે કહ્યું છે. આ બધા સમયના સત્તાસ્થાનો સાન્તર હોવાથી એ ઉપચરિત સ્પર્ધકો જાણવા.

વળી ચરમબંધિ જેને જથ્થા યોગસ્થાન હોય અને દ્વિચરમ વગેરે બંધકાળે પણ જથ્થા યોગસ્થાન જ હોય એમ કલ્પીને કહ્યું છે. પણ વસ્તુતઃ એવું હોતું નથી. યોગસ્થાન બદલાયા કરે છે. તેથી અહીં બે સમયન્યૂન આવલિકાના સમયો અને યોગસ્થાનોનો જે ગુણાકાર કહ્યો છે એ સ્થૂલથી જાણવો. એક જીવને ૯૬ માં સમયે જથ્થા યોગસ્થાન છે, પણ ૯૫ માં વગેરે સમયે નથી. તો એને ૧૦૧ વગેરે સમયોમાં જે સત્તાસ્થાનો ઊભાં થશે તે ઉક્ત કરતાં જુદા જ હશે. એટલે બે સમયન્યૂન આવલિકાના સમયોમાં યોગસ્થાનોના સંવેધથી જેટલા ભાંગા આવે તદનુસાર સત્તાસ્થાન આવે એ જાણવું.

★ સ્ત્રીવેદ-નપુંસકવેદ-

બાબે સ્પર્ધકો હોય છે.

અભવ્યપ્રાયોગ્ય જથ્થા સત્તા કરીને ત્રસકાયમાં જાય. વારંવાર દેશ-સર્વ વિરતિ પામે. ૪ વાર ઉપશમશ્રેણિ માડે, સાધિક ૧૩૨ સાગરો સમ્યક્ત્વ પાળે. મિથ્યાત્વે ગયા વગર નપું.વેદથી ક્ષપકશ્રેણિ માડે. એમાં નપું.વેદની પ્રથમ સ્થિતિના ચરમસમયે બીજીસ્થિતિમાં ચરમખંડના ચરમપ્રસેપનું દલિક સંક્રમ્યમાણ સંક્રાન્ત ન્યાયે નપું.વેદ રૂપે રહ્યું ન હોવાથી માત્ર એ એક ઉદયસમયના નિષેકની સત્તા હોય છે. ક્ષપિતકર્માશ જીવને આ સમયે જે સત્તાસ્થાન હોય ત્યારથી લઈને ૧-૧ સ્કંધ વધતા વધતા નિરંતર સત્તાસ્થાનો મળે છે જે યાવત્ ગુણિતકર્માશ જીવને આ સમયે જે સત્તાસ્થાન હોય ત્યાં સુધી મળે છે. આ બધા સત્તાસ્થાનોનો સમૂહ એ એક સ્પર્ધક છે. ઉક્ત ક્ષપિતકર્માશ જીવને પ્રથમસ્થિતિના

દ્વિચરમ સમયે, બીજી સ્થિતિમાં રહેલ ચરમખંડના દલિક સહિત જે સત્તાસ્થાન હોય છે ત્યારથી માંડી ૧-૧ સ્પર્ધક વધતાં વધતાં ચાલતું ન પુ. વેદના ઉત્ક્ર. પ્રદેશ સત્તાસ્થાન સુધી એકોત્તરવૃદ્ધિવાળાં સત્તાસ્થાનો મળે છે. આ બીજું સ્પર્ધક છે.

આ જ પ્રમાણે સ્ત્રીવેદ માટે પણ બે સ્પર્ધકો જાણવા. એમાં કષપદ્ધેણિ સ્ત્રીવેદથી માંડેલી જાણવી.

★ **પુરુષવેદ-** પુરુષવેદે શ્રેણિ માંડનારને ઉપર મુજબ બે સ્પર્ધકો મળે છે તેમજ બે સમયન્યૂન બે આવલિકાના સમયો અને યોગસ્થાનોના ગુણાકાર જેટલા સ્પર્ધકો અધિક મળે છે.

ચરમસમયવેદકને કષપિતકર્માશથી ગુણિતકર્માશ સુધી એકોત્તરવૃદ્ધિવાળા જે નિરંતર સત્તાસ્થાનો મળે છે તેનું એક સ્પર્ધક. કષપિતકર્માશ દ્વિચરમસમયવેદકના ચરમખંડ સહિતના સત્તાસ્થાનથી ઉત્ક્ર. પ્રદેશસત્તાસ્થાન સુધી જે નિરંતર એકોત્તરવૃદ્ધિવાળા સત્તાસ્થાનો મળે છે તેનું બીજું સ્પર્ધક-પુ. વેદના બંધ-ઉદય વિચ્છેદસમયે, સમયન્યૂન ૨ આવલિકામાં બંધાયેલું અને એના પછી એટલા જ સમયમાં ખપી જનારું દલિક સત્તામાં હોય છે. તેથી, અવેદકના પ્રથમસમયે, ૨ સમયન્યૂન ૨ આવલિકામાં બંધાયેલું દલિક એટલા જ સમયો માટે વિદ્યમાન હોય છે. આ ૨ સમયન્યૂન ૨ આવલિકાના સમયો દરમ્યાન મળતા સત્તાસ્થાનો સંજ્ઞવચ્ચિકની જેમ માત્ર યોગસ્થાનોને સાપેક્ષ હોય છે. વળી સંજ્ઞવચ્ચિકમાં તો એ વખતે ૧ આવલિકા પ્રથમસ્થિતિ શેષ હતી જેના કારણે એક આવલિકાના સ્પર્ધકો પૂર્વોક્ત ૨૯ પ્રકૃતિની જેમ મળ્યા. જ્યારે પુ. વેદમાં પ્રથમસ્થિતિ છે નહીં. તેથી સંજ્ઞવચ્ચિકમાં ૨ સમય ન્યૂન ૧ આવલિકાની જેમ અહીં ૨ સમયન્યૂન ૨ આવલિકાના સમયો અને યોગસ્થાનોના ગુણાકાર જેટલા સત્તાસ્થાનો (ઉપચરિત સ્પર્ધકો) અધિક મળે છે. (અહીં પણ જુદા જુદા સમયે સંભવિત યોગસ્થાનોથી થતા સંવેધના ભાંગા અનુસારે સત્તાસ્થાનો જાણવા.)

★ **ઉદ્વલ્યમાન ૨૩ પ્રકૃતિઓ-** એક સ્પર્ધક

સમ્ય- સૂ. નિગોદમાં કર્મસ્થિતિ પાળીને ત્રસકાયમાં જાય. વારંવાર સમ્યક્ત્વ, દેશ-સર્વવિરતિ પામીને ૪ વાર કષાયોને ઉપશમાવી સાધિક ૧૩૨ સાગરો. પાળી મિથ્યાત્વે જાય. દીર્ઘ ઉદ્વલ્લનાકાળે ઉવેલીને જ્યારે ચરમખંડ

અન્યત્ર સંક્રમ્યમાણ સંક્રાન્ત ન્યાયે સંક્રમી જાય, અને ઉદ્યાવલિકા સ્તિબુક સંક્રમથી ભોગવાતી જાય ત્યારે દ્વિચરમસમયે ભેસમયસ્થિતિક ૧ સ્થિતિ જે શેષ હોય એ જથ્થો પ્રદેશસત્તા હોય છે. ત્યારથી ૧-૧ સ્કંધ વધારતાં વધારતાં ઉત્ક્ર.પ્રદેશસત્તાસ્થાન સુધી નિરંતર એકોત્તરવૃદ્ધિવાળાં સ્થાનો મળે છે. આ બધાનું એક જ સ્પર્શક હોય છે. એ જ રીતે મિશ્ર માટે પણ જાણવું.

ઉદ્વલ્યમાન અન્ય પ્રકૃતિઓ માટે પણ આ જ પ્રમાણે એક સ્પર્શક હોય છે, કિન્તુ એમાં સમ્યં પ્રાપ્તિ આદિની પ્રક્રિયા લેવી નહીં.

★ સંજ્ઞાલોભ, યશ- ૧-૧ સ્પર્શક

અભવ્યપ્રાયોગ્ય જથ્થો કરી ત્રસમાં ઉપશમશ્રેણિ સિવાયની ભપિતકર્માશની શેષ પ્રક્રિયા દ્વારા દલિકો ખપાવી દીર્ઘકાળ સંયમ પાળી ભપણાર્થ ઉદ્ધત થાય. યથાપ્રવૃત્ત કરાણના ચરમસમયે જથ્થો પ્રદેશસત્તા હોય. (ત્યારબાદ ગુણસંક્રમથી પુષ્ટ થવા માડે) ત્યારથી માંડીને ઉત્ક્ર.પ્રદેશસત્તાસ્થાન સુધીના એકોત્તરવૃદ્ધિવાળા નિરંતર સ્થાનો મળે છે. આ બધાનું એક સ્પર્શક હોય છે.

★ હાસ્યાદિ ૬- સંજ્ઞાલોભ મુજબ. પણ ૪ વાર ઉપશમશ્રેણિ મડિ, પછી સ્ત્રી-નપું. વેદને પુષ્ટ કરી મનુષ્ય થાય. દીર્ઘકાળ સંયમ પાળી ભપકશ્રેણિ મડિ. એમાં ચરમખંડના નિર્લેપનનો ચરમસમય બાકી હોય ત્યારે જથ્થો પ્રદેશસત્તા મળે છે. ત્યારબાદ ઉત્તરોત્તર ૧-૧ સ્કંધ વધતાં યાવત્ ઉત્ક્ર. પ્રદેશસત્તાસ્થાન સુધી નિરંતર સત્તાસ્થાનોનું એક જ સ્પર્શક હોય છે.

★ જ્ઞાનો ૧૪ - ૧૨મા ગુણકાણના સંખ્યાત બહુભાગ સુધી આના સ્થિતિઘાત વગેરે ચાલે છે. ત્યારબાદ શેષ એક સંખ્યાતમા ભાગમાં તે હોતા નથી. આ કાળમાં જેટલા સમયો હોય તેના કરતાં એક વધુ સ્પર્શક હોય છે. તે આ રીત → આ શેષ ભાગના તે તે પ્રત્યેક સમયે ભપિતકર્માશથી ગુણિતકર્માશ સુધી નિરંતર વૃદ્ધિવાળા સ્થાનોનું ૧-૧ સ્પર્શક મળે છે. એટલે જેટલા સમયો છે એટલા સ્પર્શક થયા. સ્થિતિખંડના ચરમસમયે ભપિતકર્માશ ના સત્તાસ્થાનથી લઈ ઉત્ક્ર.પ્રદેશસત્તાસ્થાન સુધીનું એક અન્ય સ્પર્શક મળે છે.

★ નિદ્રાદ્વિક - જ્ઞાનાઽ આદિ મુજબ પાણ, આનો ઉદય ન હોવાથી ચરમસમયે સત્તા હોતી નથી. તેથી જ્ઞાનાવરણાદિ કરતાં ૧ સ્પર્શ ઓછું મળે છે.

★ અયોગીને ઉદયવાળી ૧૩ પ્રકૃતિ- અયોગી અવસ્થાના સમયો કરતાં એક સ્પર્શક અધિક મળે છે. અયોગીના ચરમસમયે ક્ષપિતકર્માશયી ગુણિત-કર્માશ સુધીના એકોત્તરવૃદ્ધિવાળા સત્તાસ્થાનોનું ૧ સ્પર્શક. એ રીતે દ્વિચરમ વગેરે સમયોના ૧-૧ સ્પર્શકો એમ અયોગીના જેટલા સમય હોય એટલા સ્પર્શકો તદુપરાંત, સયોગીના ચરમસમયે ક્ષપિતકર્માશને જે સત્તાસ્થાન હોય ત્યાંથી ઉત્ક્ર.પ દેશ સત્તાસ્થાન સુધીનું એક સ્પર્શ. (ભિન્ન જીવોની અપેક્ષાએ શાતા-અશાતા બન્નેનો ઉદય શક્ય હોવાથી અહીં ૧૩ પ્રકૃતિઓ ગણી છે.)

★ અયોગીને અનુદયવાળી નામગોત્રની શેષ ૮૨ પ્રકૃતિઓ -

ઉપર મુજબ... પાણ ચરમસમયે સત્તા ન હોવાથી એક સ્પર્શક ઓછું જાણવું. આમ પ્રદેશસત્તાસ્થાનની પ્રજ્ઞપણા પૂર્ણ થઈ.

આ જ રીતે પ્રદેશબંધસ્થાન, પ્રદેશસંકમસ્થાન, પ્રદેશોદીરાણાસ્થાન, પ્રદેશોપશમનાસ્થાન, પ્રદેશનિબ્ધતિસ્થાન, પ્રદેશનિકાયનાસ્થાન અને પ્રદેશોદયસ્થાનની પ્રજ્ઞપણા અનુમાનથી કરવી. બંધનકરાણમાં જઘ.યોગસ્થાનથી ઉત્ક્ર. યોગસ્થાન સુધીમાં મળતા પ્રદેશબંધસ્થાનના વિકલ્પો જાણવા. સંકમપ્રજ્ઞમાં જઘ.પ્રદેશસંકમપ્રજ્ઞથી ઉત્ક્ર. પ્રદેશસંકમ સુધીના સ્થાનો. એ પ્રમાણે ઉદીરાણા વગેરેમાં જાણવું.

૧ળી, ૮ કરાણ, ઉદય અને સત્તાના વિષયમાં પ્રકૃતિસ્થાન, સ્થિતિસ્થાન, અનુભાગસ્થાન અને પ્રદેશસ્થાન સંબંધી ભૂયસ્કાર, અલ્પતર, અવસ્થિત અને અવક્તવ્ય ભેદનો વિચાર કરવો.

આ દરેક, પૂર્વ સમયે જે સ્થાન હોય એના કરતાં પછીના વિવક્ષિત સમયે એક જેટલું પણ અધિક હોય તો ભુવસ્કાર કહેવાય, એક જેટલું પણ હીન હોય તો અત્પતર કહેવાય, સમાન હોય તો અવસ્થિત કહેવાય છે. બંધવગેરે વિવક્ષિત પ્રક્રિયા પૂર્વસમયે ન હોય અને નવી શરુ થતી હોય તો પ્રથમસમયે અવક્તવ્ય કહેવાય છે.

આ ગ્રન્થમાં ૮ કરણ અને ઉદયસત્તાનું જે સ્વામિત્વ કહ્યું છે તે જીવઓઘ (જીવસામાન્ય) અંગે હોવાથી ઓઘસ્વામિત્વ છે. આના પરથી ગતિ વગેરે ૧૪ માર્ગાણાસ્થાનોમાં જ્યાં જે સંભવિત હોય એ પ્રમાણે પૂર્વાપરના અત્યંત ઉપયોગપૂર્વક વિચારવું.

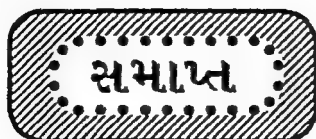
બંધ, ઉદય, ઉદીરાણા, સંક્રમ અને સત્તા..... આ પાંચના પ્રકૃતિ-સ્થિતિ-રસ અને પ્રદેશઅંગે જઘન્ય-અજઘન-ઉત્કૃં-અનુત્કૃં નો પરસ્પર-સંવેદ્ય વિચારવો. એટલે કે જઘન પ્રદેશબંધ હોય ત્યારે સ્થિતિબંધ કેટલો હોય, પ્રદેશઉદય કેટલો હોય, પ્રદેશોદીરાણા કેટલી હોય વગેરેનો સંવેદ્ય વિચારવો.

આઠ કરણ, ઉદય અને સત્તાના જાણકાર તેમજ આ દશની નિર્જરા (ક્ષીણ) કરનાર સંયમમાં ઉદયમશીલ મહાત્માઓ એ બધાનો નાશ કરીને અભીષ્ટ મોક્ષસુખને પામે છે.

કર્મપ્રકૃતિપ્રાભુતમાંથી જે પ્રમાણે સાંભળવા-જાણવા મળ્યું છે તે અનુસારે આ ૧૦ દ્વારોને અત્પબુદ્ધિવાળા મેં (આ શ્રી શિવશર્મસૂરિએ) વર્ણવ્યા છે. અનાભોગથી આમાં જે કાંઈ વિતથ કહ્યું હોય તેને દષ્ટિવાદના જાણકાર મહર્ષિઓ શુદ્ધ કરીને જાણાવે.

જેમના શ્રેષ્ઠશાસનના અંશોથી સ્પર્શાયેલા અને વિકસિત થયેલા મતિકિરાણો (જ્ઞાનપ્રકાશ) કર્મમલિનતાને દૂર કરે છે તે શ્રમાણભગવાન શ્રી મહાવીરસ્વામી મારે શરણભૂત છે.

કમ્મપયડી સંગ્રહણીના પદાર્થોના ગુજરાતીભાષામાં કરેલ આ સંગ્રહમાં અજ્ઞાન-અનાભોગ-પ્રમાદ વગેરેથી પરમપવિત્ર શ્રી જિનાજ્ઞા વિરુદ્ધ જે કાંઈ લખાયું હોય તેનું ત્રિવિધ ત્રિવિધ મિચ્છામી દુકકડમ્.....

પરિશિષ્ટ : કામદર્શણ

ઉપશમ શ્રેણિનું પ્રતિપાદન કર્મપ્રકૃતિ-ગુણિમાં અને કષાયપ્રાભૂત ગુણિમાં કરેલું છે એ જોઈ ગયા. કમ્પાયડીમાં ભપકશ્રેણિના સ્વરૂપનું વિસ્તારથી પ્રતિપાદન કરવામાં આવ્યું નથી. માટે કષાયપ્રાભૂત-ગુણિ તેમજ અન્યગ્રન્થોને અનુસરીને એનું પ્રતિપાદન નીચે મુજબ જાણવું.

સૌ પ્રથમ અનંતાઠ ની વિસંયોજના ધાય છે. જેનું પ્રતિપાદન પૂર્વે થઈ ગયું છે.

ત્યાર બાદ દર્શનમોહની ભપાણા ધાય છે. એનું નિરૂપણ પણ પૂર્વે થઈ ગયું છે. તેમ છતાં એ અંગે કષાયપ્રાભૂતગુણિમાં જે વિશેષ વાતો જણાવેલી છે તે નીચે મુજબ જાણવી.

(૧) દર્શન મોહની ભપાણાનો પ્રારંભ કરનાર એક જીવને અપૂર્વકરણના પ્રથમ સમયે ૭ કર્મોની જે સ્થિતિસત્તા હોય છે. તેના કરતાં બીજા જીવને એ સમયે તુલ્ય, વિશેષાધિક કે સંખ્યાતગુણ સ્થિતિસત્તા સંભવે છે. પૂર્વે ઉપશમશ્રેણિ માંડી હોય અને પછી દર્શનમોહ ભપાણા કરે એવા જીવને સ્થિતિસત્તા ઓછી હોય છે. ઉપશમશ્રેણિ માંડ્યા વિના જ આ ભપાણા કરનાર જીવને એના કરતાં સંખ્યાતગુણ સ્થિતિસત્તા હોય છે. એટલે જ આ જીવ પેલા જીવ કરતાં સંખ્યાતગુણ-સંખ્યાતગુણ આયામ વાળા સ્થિતિખંડનો ઘાત કરે છે. તેથી એકજીવની અપેક્ષાએ અન્યજીવના ઘાત્યમાન સ્થિતિખંડનો આયામ તુલ્ય, વિશેષાધિક કે સંખ્યાત ગુણ સંભવે છે.

(૨) જે જીવ પહેલા દર્શન મોહની ભપાણા કરીને પછી કષાયોને ઉપશમાવે છે, અને જે જીવ દર્શન મોહની ભપાણા કર્યા વગર જ કષાયોને ઉપશમાવે છે, એ બન્ને જીવની કષાયોને ઉપશમાવ્યા બાદ તુલ્ય કાળ વ્યતીન થયો હોય ત્યારે સમાન સ્થિતિસત્તા હોય છે. (એટલે કે ઉપશમશ્રેણિ એવી પ્રક્રિયા છે કે એના પ્રારંભે સ્થિતિસત્તા ભલે ઓછી-વત્તી હોય, પણ અનિવૃત્તિકરણે પ્રથમ સ્થિતિઘાત થયા બાદ બધા જીવોને સ્થિતિસત્તા

તુલ્ય જ હોય છે. જ્યાં સુધી સમ્યક્ત્વ વિદ્યમાન હોય છે ત્યાં સુધી સત્તા કરતાં અધિક સ્થિતિબંધ થતો નથી. એટલે સ્થિતિસત્તાની આ તુલ્યતા સમ્યક્ત્વભ્રષ્ટ ન થાય ત્યાં સુધીની હોવી જોઈએ. ૧૯મી સમ્યક્ત્વભ્રષ્ટ થયા વિના જો બીજાવાર ઉપશમશ્રેણિ માંડે તો એને સ્થિતિસત્તા ઓર સંખ્યાતગુણહીન થાય છે. માટે તો આહારકની જઘ.સ્થિતિઉદ્દીરણમાં જ વાર ઉપશમશ્રેણિ માંડવાનું કહ્યું છે.)

(૩) તેથી જે જીવ પહેલાં કષાયોને ઉપશમાવી પછી દર્શનમોહની સપાણા કરે છે તેને દર્શનમોહ સીણ થયાબાદ જે સ્થિતિસત્તા હોય છે તેના કરતાં જે જીવ પહેલાં દર્શનમોહસપાણા કરીને પછી કષાયોને ઉપશમાવે છે તેને કષાયો ઉપશમ્યા બાદ જે સ્થિતિસત્તા હોય છે તે સંખ્યાતગુણ હોય છે. (કારણ સ્પષ્ટ છે કે ઉપશમશ્રેણિ બાદ તો બન્નેની સ્થિતિસત્તા તુલ્ય હોય છે. તે પછી જે દર્શનમોહસપાણા કરે છે તેને તે પ્રક્રિયા દ્વારા સત્તાનો બીજો પાણ ઘણો ઘાત થઈ જાય છે.)

(૪) અપૂર્વકરણના પ્રથમ સમયે, જઘ.સ્થિતિસત્તાવાળાને પ્રથમ સ્થિતિબંડ P/s હોય છે. ઉત્ક્ર.સ્થિતિસત્તાવાળાને સાગરોપમપૃથક્ત્વ હોય છે. નવો નવો સ્થિતિબંધ P/s ન્યૂન હોય છે. ગુણશ્રેણિ ઉદયાવલિકાની બહાર થાય છે. (કર્મપ્રકૃતિના મતે સમ્ય. મોહની ગુણશ્રેણિ ઉદય સમયથી થાય છે. “ગુણશ્રેણિરચના, સામાન્યથી સર્વત્ર ઉદયવતી પ્રકૃતિની ઉદયસમયથી અને અનુદયવતિ પ્રકૃતિની ઉદયાવલિકા બહાર થાય છે” એવો કર્મપ્રકૃતિનો મત છે, જ્યારે કષાયપ્રાભુતયુર્ગિના મતે ઉદયવતી કે અનુદયવતી બન્નેની ગુણશ્રેણિ ઉદયાવલિકાની બહાર થાય છે.) (આ ગુણશ્રેણિનો આયામ અપૂર્વ-અનિવૃત્તિ કરણની અઢા કરતાં વિશેષાધિક હોય છે. શીર્ષ સ્થિર હોવાથી શેષ શેષમાં નિલેપ થાય છે.) શીર્ષ સુધી દલિક નિલેપ અસંખ્યગુણ-અસંખ્યગુણ થાય છે. પછીના નિષેકમાં અસંખ્યા ભાગનું દલિક નિલેપ થાય છે. અને પછીના ઉત્તરોત્તર નિષેકોમાં વિશેષહીન-વિશેષહીન નિલેપ થાય છે.

(૫) અનિવૃત્તિકરણના પ્રથમસમયથી દર્શનમોહનીય કર્મમાંથી દેશોપશમના, (નિબ્રત્તિ અને નિકાચના) નાબુદ થાય છે.

- (૬) અનિવૃત્તિના પ્રથમસમયે દર્શનમોહની સત્તા સાગરોઁ લક્ષપૂયક્ત્ય (અંતઃ કોડસાગરોઁ) અને શેષ કર્મોની સાગરોઁ લક્ષકોડ પૂયક્ત્ય (અંતઃ કો.કો.) હોય છે.
- (૭) અનિવૃત્તિના સંખ્યાત બહુભાગ પસાર થયા પછી ક્રમશઃ સ્થિતિખંડ પૂયક્ત્યના આંતરે આંતરે દર્શનમોહનીય સત્તા અસંતી પંચેઁ, ચઉં, તેઈં, બેઈં, અને એકેનુલ્પ થાય છે. ત્યાર બાદ ૧ પલ્લો. જેટલી સત્તા થાય છે. હવેથી એક એક સ્થિતિઘાતમાં સંખ્યાત બહુભાગ સ્થિતિઓ ખંડાય છે.
- (૮) હજારો સ્થિતિઘાત બાદ 'દુરાપકૃષ્ટિ' આવે છે. આ વખતે સ્થિતિસત્તા P/s જે જે હોય તે એટલી બધી ઓછી હોય છે કે જેથી હવે નવા નવા સ્થિતિઘાતમાં અસં.બહુભાગ ખંડાવા મડિ છે. અને પછી સ્થિતિસત્તા P/a રહે છે.
- (૯) આવા હજારો સ્થિતિઘાત બાદ સમ્યં મોહની અસંં સમય પ્રબલ ઉદીરણ થાય છે. શેષ પૂર્વે થઈ ગયેલી પ્રજ્ઞાજ્ઞાવત જાણ્યું.
- (૧૦) જ્યારે મિશ્રમોહનો ચરમસંક્રમ થઈ જાય છે ત્યાર સમ્યંની સ્થિતિસત્તા ૮ વર્ષ હોય છે. મતાંતરે સંખ્યાતા હજાર વર્ષ હોય છે. પણ ૮ વર્ષનો મત પ્રચલિત છે. હવેથી સ્થિતિખંડનો આયામ અંતર્મું પ્રમાણ હોય છે, સમ્યં ના અનુભાગની સમયે સમયે અપવર્તના થાય છે. હવેથી ઉદયસમયથી લઈ ગુણશ્રેણિ શીર્ષ સુધી ઉત્તરોત્તર અસં.ગુણ દલિક નાંખે છે. (અત્યાર સુધી ઉદયાવલિકા બહાર ગુણશ્રેણિ હતી. હવે ઉદયસમયથી એ રચાય છે.) શીર્ષની પછીના ઉપરના એક નિષેકમાં પણ અસં.ગુણ દલિક નાંખે છે.* ત્યારબાદ વિશેષહીન વિશેષહીન નાંખે છે. દ્વિચરમસ્થિતિઘાત સુધી આ પ્રમાણે જાણ્યું.

ક પ્રશ્ન... ગુણશ્રેણિશીર્ષની ઉપરના એક નિષેકમાં પણ અસંખ્યગુણદલિક નાંખે છે, એટલે એનો અર્થ એવો થઈ શકે કે હવે એ ઉપરનો નિષેક શીર્ષ બની ગયો. વળી પછીના સમયે એ શીર્ષની ઉપરના એક નિષેકમાં પણ અસં.ગુણ દલિક નાંખવાથી એ વખતે એ ગુણશ્રેણિ શીર્ષ બનશે. આમ શીર્ષ ઉપર ઉપર જતું હોવાથી, હવે ગલિતરોષ ગુણશ્રેણિ હોતી નથી, કિન્તુ અવસ્થિત ગુણશ્રેણિ હોય છે. એવું દલિત કરી શકાય?

ઉત્તર..... ના, ગુણશ્રેણિશીર્ષ સ્થિર હોવાથી ગલિતરોષ ગુણશ્રેણિ જ છે. અર્થાત્ સમ્યંની ૮ વર્ષ સ્થિતિસત્તા થયા બાદ પ્રથમસમયે ધારોડે ૧૦૦ મો નિષેક જો ગુણશ્રેણિશીર્ષ છે તો બીજા, ત્રીજા વગેરે સમયે પણ એ જ શીર્ષ તરીકે રહે છે. અને પહેલા સમયે ૧૦૦ મા નિષેકમાં જેટલું દલિક નાંખે છે એના કરતાં ૧૦૧ માં નિષેકમાં અસંખ્યગુણ દલિક

- (૧૧) ચરમસ્થિતિઘાત કરતી વખતે ભેગા ગુણશ્રેણિના ઉપરના સંખ્યાત બહુભાગને પાણ ખાંડી નાંખે છે. (કર્મપ્રકૃતિચૂંઈ મતે ઉપરના સંખ્યાતમા ભાગને ખાંડે છે.) ગુણશ્રેણિનો જેટલો ભાગ ખંડાય છે એના કરતાં પાણ સંખ્યાતગુણ અન્યસ્થિતિઓ આ ચરમખંડમાં ભેગી ખંડાય છે.
- (૧૨) ચરમખંડનો ઘાત થઈ ગયા પછી શેષ રહેનારી સમ્યન્ની સ્થિતિઓ અલ્પ હોય છે. એના કરતાં દ્વિચરમખંડ સંખ્યાતગુણ હોય છે. અને એના કરતાં પાણ ચરમખંડ સંખ્યાતગુણ હોય છે.
- (૧૩) ચરમખંડને ઉકેરવાના પ્રથમસમયે અપવર્ત્યમાન દલિકમાનું થોડું દલિક ઉદયસમયમાં નાંખે છે, એના કરતાં અસં.ગુણ દલિક પછીના નિષેકમાં નાંખે છે. એમ ઉત્તરોત્તર ચરમખંડના પ્રથમનિષેકની પૂર્વના નિષેક સુધી નાંખે છે. આ જ હવે ગુણશ્રેણિશીર્ષ બને છે. ત્યાર પછીના નિષેકમાં (એટલે કે ચરમખંડના પ્રથમનિષેકમાં) અસંગુણહીન દલિક નાંખે છે. પછી પૂર્વે જે ગુણશ્રેણિશીર્ષ હતું ત્યાં સુધી ઉત્તરોત્તર વિશેષહીન નાંખે છે. તે પછીના નિષેકમાં અસં.ગુણહીન નાંખે છે. અને તે પછીના

- નાંખે છે. આજ પ્રમાણે બીજા-ત્રીજા વગેરે સમયોએ જાણવું. પહેલા, બીજા વગેરે સમયોએ ૧૦૧ મા નિષેકમાં જેટલું દલિક નાંખે છે. એના કરતાં ૧૦૨ મા નિષેકમાં વિશેષહીન દલિક નાંખે છે. પછીના દરેક નિષેકોમાં વિશેષહીન-વિશેષહીન દલિક જાણવું.

પ્રશ્ન..... શીર્ષની ઉપરના એક નિષેકમાં શા માટે અસંખ્યગુણ દલિક નાંખે છે?
 ઉત્તર..... ગુણશ્રેણિ રૂપે રચાતા દલિકોનો ભાગહાર P/a છે. અર્થાત્ ઉકેરાતા ખંડ વગેરેમાંથી જેટલું દલિક ઉપડે છે એમાંથી માત્ર અસંખ્યાતમા (પલ્લોપમના અસંખ્યાતમા ભાગ જેટલા અસંખ્યાતમા) ભાગનું દલિક જ ગુણશ્રેણિ રૂપે ગોઠવાય છે. એટલે અવશિષ્ટ અસંખ્યાતમા દલિક ગુણશ્રેણિની ઉપરના વિદ્યમાન નિષેકોમાં નાંખવું પડે છે. હવે..... ગુણશ્રેણિ રૂપે જેટલું દલિક નાંખ્યું છે તેનું પાણ અસંખ્યાતમા દલિક તો શીર્ષમાં જ નાંખ્યું છે. (કારણ કે નીચે નીચેના નિષેકોમાં તો માત્ર અસંખ્યાતમા ભાગનું દલિક જ નાંખ્યું છે.) એટલે શીર્ષમાં જેટલું દલિક નાંખ્યું છે એટલું એટલું દલિક પાણ જો, ઉપરના પ્રત્યેક નિષેકોમાં નાંખવાનું હોય તો પાણ અવશિષ્ટ અસંખ્યાતમા દલિકને (કે જે શીર્ષમાં નાંખેલ દલિક કરતાં P/a જેટલા અસંખ્ય ગુણ છે તેને) નાંખવા માટે P/a જેટલા નિષેકો જોઈએ. અત્યાર સુધી આના કરતાં પાણ અધિક નિષેકો વિદ્યમાન હોવાથી શીર્ષમાં નાંખેલા દલિક કરતાં, તેની ઉપરના નિષેકોમાં વિશેષહીન-હીન ક્રમે દલિક નાંખવામાં કોઈ વાંધો આવતો નહોતો. પાણ હવે તો આઠ વર્ષની જ સ્થિતિ વિદ્યમાન હોવાથી પતદ્વિગુણ નિષેકો અસંખ્યાતમા ભાગના જ મળે છે. માટે અવશિષ્ટ બધું દલિક ગોઠવાઈ જાય એ માટે, શીર્ષની ઉપરના એક નિષેકમાં શીર્ષ કરતાં અસંગુણદલિક અને એની ઉપરના નિષેકોમાં વિશેષહીન - વિશેષહીન દલિક (તેથી શીર્ષ કરતાં અસંગુણ અસં.ગુણ દલિક, નાંખવું પડે છે.

(ચરમખંડના ચરમસમયાધિકાવલિકા પ્રમાણ નિષેકો સિવાયના) ઉત્તરોત્તર નિષેકોમાં વિશેષહીન-વિશેષહીન નાંખે છે. અહીં દલિક નિષેકના અસં.ગુણહીન-વિશેષહીન વગેરે આ ક્રમમાં કોઈ બાધક કે સાધક યુક્તિ ભાસતી નથી. માટે એ ક્રમ આગમસિદ્ધ જાણવો.

(૧૪) ચરમખંડને ઉકરવાનું બીજા સમયે અપવર્ત્યમાન દલિકોનો નિષેકવિધિ પણ આ જ પ્રમાણે જાણવો. આ પ્રમાણે યાવત્ ઉકરવાના દ્વિચરમ સમય સુધી જાણવું.

(૧૫) ચરમખંડને ઉકરવાના ચરમસમયે દલિક નિષેકવિધિ આ પ્રમાણે હોય છે. ઉદય સમયમાં અદ્ય, પછીના નિષેકમાં અસં.ગુણ, એની પછીના નિષેકમાં અસંખ્યગુણ, પછીના નિષેકમાં અસંખ્યગુણ..... એમ યાવત્ ગુણશ્રેણિશીર્ષ સુધી. એમાં ગુણશ્રેણિશીર્ષ કરતાં પૂર્વના નિષેકમાં (ગુણશ્રેણિના દ્વિચરમનિષેકમાં) જેટલું દલિક નાંખે છે એના કરતાં ગુણશ્રેણિશીર્ષમાં જે અસં.ગુણ દલિક નાંખે છે તેનો ગુણક પલ્લોપમના અસંખ્ય પ્રથમ વર્ગમૂળ પ્રમાણ જાણવો.

(૧૬) પછીના સમયથી કૃતકરણ કહેવાય છે. હવે એનું મૃત્યુ પણ થઈ શકે છે. અનર્થ, સુધી શુક્લ લેશ્યા પરિણામ બદલાતો નથી. ત્યાર પછી જ્યાં સુધી કૃતકરણ છે ત્યાં સુધી કાપોન, તેજો, પદ્મ કે શુક્લ લેશ્યા આવી શકે છે. હવે જો મૃત્યુ પામે તો કોઈપણ ગતિમાં જઈ શકે છે. લેશ્યા પરિણામ બદલાયા પૂર્વે મૃત્યુ પામે તો નિયમા દેવ થાય છે.

(૧૭) કૃતકરણ થયા પછી ક્ષીણદર્શનમોહ ન થાય ત્યાંસુધીમાં (એટલે કે કૃતકરણકાળમાં) સંક્લિષ્ટમાન હોય કે વિશુદ્ધમાન હોય તો પણ સમયાધિક આવલિકા શોષ હોય ત્યાં સુધી સમ્યંમોહની અસં.ગુણશ્રેણિએ અસં.સમય પ્રબલ્લી ઉદીરણ થાય છે. તેમ છતાં, ચરમઉદીરણ કે જે ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશોદીરણ છે તે પણ ઉદયના તો અસંખ્યા ભાગે જ હોય છે.

(૧૮) અપૂર્વકરણના પ્રથમસમયથી માંડીને જ્યાં સુધી P/a પ્રમાણ ચરમસ્થિતિખંડને ઉકરવાનો ચરમસમય ન આવે ત્યાં સુધી ગુણશ્રેણિ અંગે ગુણકાર પરાવૃત્તિ હોતી નથી. પરંતુ એ ચરમસમયે ગુણકાર પરાવૃત્તિ થાય છે. (એટલે કે મિશ્રમોહના ચરમસંક્રમ સમયે આ પરાવૃત્તિ

યાય છે.) ત્યારબાદ એ ગુણકાર સમ્ય. મોહના ચરમખંડને ઉકેરવાના દ્વિચરમસમય સુધી ચાલે છે. ચરમસમયે પાછી પૂર્વે જણાવ્યા મુજબ ગુણકાર પરાવૃત્તિ યાય છે.

ગુણકાર પરાવૃત્તિ શબ્દનો અર્થ સમજાએ.....

ગુણશ્રેણિ રચનામાં પ્રથમ કરતાં બીજા નિષેકમાં, બીજા કરતાં ત્રીજા નિષેકમાં એમ ઉત્તરોત્તર જેટલા ગણું દલિક નાંખે છે એ ગુણક અહીં ગુણકાર તરીકે અભિપ્રેત છે. જેમ કે ગુણશ્રેણિરચનાના પ્રથમ સમયે, ધારો કે પ્રથમ, દ્વિતીય વગેરે નિષેકોમાં ક્રમશઃ ૧૦, ૧૦૦, ૧૦૦૦.....જેટલું દલિક નાંખે છે તો ગુણકાર ૧૦ છે. બીજા સમયે, પ્રથમાદિનિષેકોમાં ક્રમશઃ ૫૦, ૫૦૦, ૫૦૦૦..... વગેરે દલિકો રચાય છે. અહીં પાણ ગુણકાર ૧૦ જ છે, માટે ગુણકાર પરાવૃત્તિ નથી. આ રીતે ઉત્તરોત્તર નિષેકોમાં પડતાં દલિકોનો ગુણક દ્વિચરમસમય સુધી બદલાતો નથી. ચરમસમયે પ્રથમાદિ નિષેકોમાં પડતું દલિક ધારોકે ૧૦૦૦, ૫૦૦૦૦, ૨૫૦૦૦૦૦.....વગેરે છે, તો ગુણક ૫૦ થઈ જવાથી ગુણકાર પરાવૃત્તિ થઈ છે.

(૧૯) અવશિષ્ટ સર્વસ્થિતિ ક્ષીણ થયે ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વી બને છે. ત્યાર બાદ જો પરલવાયુ કે જિનનામ કર્મ બાંધ્યું ન હોય તો અંતર્મુખપછી અવશ્ય ઠપક શ્રેણિ મળે છે.

(૨૦) દર્શનમોહઠપકને અપૂર્વકરણના પ્રથમસમયથી માંડીને કૃત્તકરણકાળના પ્રથમસમય સુધીના કાળમાં સંભવિત પદાર્થોનું ૩૩ બોલનું અલ્પબલુત્પ-

(૧)	અનુભાગખંડને ઉકેરવાનો જથ્થાકાળ	અલ્પ
(૨)	અનુભાગખંડને ઉકેરવાનો ઉત્કૃષ્ટ કાળ	V
(૩)	સ્થિતિખંડને ઉકેરવાનો જથ્થાકાળ અને જથ્થાસ્થિતિબંધકઅજ્ઞા	S (પરસ્પરતુલ્ય)
(૪)	એ બન્નેનો ઉત્કૃષ્ટકાળ	V
(૫)	કૃત્તકરણકાળ	S
(૬)	સમ્યક્ત્વનો ક્ષપણકાળ	S

(૮ વર્ષની સત્તા થઈ ત્યારથી કૃત્તકરણ થવા વચ્ચેનો કાળ)

(૭) અનિવૃત્તિ કરણકાળ	S
(૮) અપૂર્વ કરણકાળ	S
(૯) ગુણશ્રેણિ નિરોધ (અપૂર્વકરણ પ્રથમ સમયે આયામ)	v
(૧૦) સમ્યંનો દ્વિચરમખંડ	S
(૧૧) ચરમસ્થિતિખંડ	S
(૧૨) ૮ વર્ષની સત્તા થયા બાદનો પ્રથમખંડ	S
(૧૩) જઘ્ન અભાધા	S
(૧૪) ઉત્ક્રંઠ અભાધા	S
(૧૫) ૮ વર્ષ ની સ્થિતિસત્તા	S
(૧૬) સમ્યંનો અસંવાર્ષિક ચરમખંડ	a
(૧૭) મિશ્રનો અસંવાર્ષિક ચરમખંડ	v*
(૧૮) મિથ્યાત્વ ક્ષીણ થયા બાદ સમ્યં-મિશ્રનો પ્રથમખંડ	a
(૧૯) મિથ્યાત્વની સત્તા વખતે સમ્યંમિશ્રનો ચરમખંડ	a
(૨૦) મિથ્યાત્વનો ચરમખંડ	v
(૨૧) અસં.ગુણહાનિવાળા સ્થિતિખંડમાંનો ત્રણેયનો પ્રથમખંડ *	a

★ સામાન્યથી સમ્યં અને મિશ્રના દરેક સ્થિતિખંડો સરખા હોય છે. મિશ્રનો જ્યારે ચરમખંડ આવે છે ત્યારે સમ્યં નો તે વખતનો ખંડ ૧ આવલિકા ન્યૂન ૮ વર્ષ જેટલો નાનો હોય છે. એટલે એ ખંડ ઉકરાઈ જાય ત્યારે મિશ્રની સત્તા ઉદ્યાવલિકા જેટલી અને સમ્યંની ૮ વર્ષ પ્રમાણુ રોષ રહે છે. અને એજ રીતે મિથ્યાત્વ જ્યારે અક્ષીણ હોય છે ત્યારે ત્રણેયના એક સરખા ખંડો જ ઉકરાતા હોય છે. માત્ર મિથ્યાત્વનો ચરમખંડ રોષ બેના તત્કાલીન ખંડ કરતાં અસંભાગ અધિક હોય છે. તેથી એ ખંડ ઉકરાયે મિથ્યાત્વની ૧ આવલિકા રોષ રહે છે. અને રોષ બેની P/a સત્તા રોષ રહે છે. એ પછી પણ ઉત્તરોત્તર ખંડો અસંભાગભાગ સત્તાને ખાંડી એક-એક અસંભાગ ભાગની સત્તા રોષ રહે એ રીતે પ્રવર્તે છે. મિશ્રના ચરમખંડ સુધી આ પ્રમાણુ થાય છે. ચરમખંડ વખતે મિશ્ર, આવલિકા સિવાયનું બધું ઉકરાઈ જાય છે. સમ્યંની ૮ વર્ષની સત્તારોષ રહે છે. ત્યારથી અંતર્મુ.પ્રમાણુ સ્થિતિખંડો થાય છે.

ક આ દુરાપકૃષ્ટિ પછીનો પ્રથમ ખંડ છે. P/s પ્રમાણુ જે દુરાપકૃષ્ટિ (સ્થિતિસત્તા વિરોધ) છે તેના અસંભાગભાગ પ્રમાણુ હોવાથી આ લગભગ P/s પ્રમાણુ જ છે. તેથી આના પૂર્વનો ખંડ કે જે ઉકરાયે દુરાપકૃષ્ટિ સંલક્ષ સત્તા થાય છે. અને જેનો આના પછીના ૨૨ મા બોલમા ઉલ્લેખ છે તે) એના કરતાં અસંખ્યગુણ હોય છે.

(૨૨) સંખ્યાતગુણ હાનિવાળા સ્થિતિખંડોમાંનો ચરમખંડ	S
(૨૩) પલ્યોની સત્તા પછીનો બીજો સ્થિતિખંડ	S
(૨૪) જે સ્થિતિઘાત થવાથી દર્શનમોહની પલ્યો પ્રમાણસત્તા થઈ તેનો ખંડ	S
(૨૫) અપૂર્વકરાણે પ્રથમસ્થિતિખંડ	S
(૨૬) પલ્યોની સત્તા થયા પછીનો પ્રથમખંડ	S
(૨૭) પલ્યોપમ	V
(૨૮) અપૂર્વકરાણે ઉત્કૃષ્ટ પ્રથમસ્થિતિખંડ અને જઘ.પ્રથમસ્થિતિખંડ વચ્ચેનો તફાવત	S
(૨૯) અનિવૃત્તિકરાણ પ્રથમ સમયે દર્શનમોહની સત્તા	S
(૩૦) દર્શનમોહ સિવાયના કર્મોનો જઘ સ્થિતિબંધ	S
(૩૧) દર્શનમોહ સિવાયના કર્મોનો ઉત્કૃં સ્થિતિબંધ	S
(૩૨) દર્શનમોહ સિવાયના કર્મોની જઘ સ્થિતિસત્તા	S
(૩૩) દર્શનમોહ સિવાયના કર્મો ની ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિસત્તા	S

દર્શનમોહક્ષપાણાધિકાર જોયો. હવે ચારિત્રમોહક્ષપાણાધિકાર.....

આની વ્યવસ્થિત સમજણ માટે આખી પ્રક્રિયાને નીચે મુજબના ૪૫ અધિકારોમાં વિભક્ત કરી છે. આ પ્રક્રિયા પુ.વેદ અને સંજવંકોધના ઉદયે શ્રેણિ માંડનાર જીવને અપેક્ષાએ જાણવી.

(૧) યથાપ્રવૃત્તિકરાણ અધિકાર (૨) અપૂર્વકરાણ પ્રથમસમય (૩) બંધવિચ્છેદ (૪) અનિવૃત્તિકરાણ પ્રારંભ (૫) સ્થિતિબંધ અલ્પભણુત્વ (૬) સ્થિતિસત્તા (૭) ૮-૧૬ પ્રકૃતિસંક્રમણ (૮) દેશઘાતીબંધ (૯) અંતરકરાણક્રિયા (૧૦) અંતરકરાણક્રિયાઉત્તરકાળ (૧૧) નપુંસકવેદક્ષપાણા (૧૨) સ્ત્રીવેદ ક્ષપાણા (૧૩) ૭ નોકષાય ક્ષપાણા (૧૪) અશ્વકર્ણકરાણાદ્વા પ્રારંભ (૧૫) અપૂર્વસ્પર્શક અનુભાગ (૧૬) અપૂર્વસ્પર્શક દલિકનિલેપ (૧૭) અશ્વકર્ણકરાણાદ્વા દ્વિતીય સમય (૧૮) સ્પર્શક અલ્પભણુત્વ (૧૯) અશ્વકર્ણકરાણાદ્વા ચરમસમય (૨૦) કિટ્ટીકરાણાદ્વા પ્રારંભ (૨૧) કિટ્ટિ અનુભાગ (૨૨) કિટ્ટિઅંતર (૨૩) કિટ્ટિઓમાં દલિકનિલેપ (૨૪) કિટ્ટીકરાણાદ્વા દ્વિતીય સમય (૨૫) કિટ્ટીકરાણાદ્વા તૃતીયાદિ સમય (૨૬) કિટ્ટિકરાણાદ્વા ચરમ સમય (૨૭) કિટ્ટિવેદનાદ્વા પ્રથમ સમય (૨૮) કિટ્ટિ ઉદય-બંધ (૨૯) કિટ્ટિનાશ (૩૦) અપૂર્વકિટ્ટિ વિધાન (૩૧) સંગ્રહ કિટ્ટિ દલિક સંક્રમ

(૩૨) બદ્ધ દલિક દશ્યમાનતા (૩૩) પ્રથમસંગ્રહકિલ્લિવેદનઅંતભાગ (૩૪) કોષ બીજ સંગ્રહકિલ્લિ વેદન (૩૫) કિલ્લિવેદનાન્તે સ્થિતિબંધ-સત્તા (૩૬) સૂક્ષ્મકિલ્લિ વિધાન (૩૭) સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનક (૩૮) અન્યકષાયોદયાદ્વની વિશેષતા (૩૯) અન્યવેદોદયાદ્વની વિશેષતા (૪૦) ક્ષીણકષાય ગુણસ્થાનક (૪૧) સયોગિ કેવલિ ગુણસ્થાનક (૪૨) કેવલિસમુદ્ધાત (૪૩) યોગનિરોધ પ્રક્રિયા (૪૪) અયોગિકેવલિ ગુણસ્થાનક અને (૪૫) સિદ્ધાવસ્થા.

૧ યથાપ્રવૃત્ત કરણ અધિકાર-

- (૧) ડમા ગુણકાણે યથાપ્રવૃત્ત કરણ કરે છે.
- (૨) કોઈપણ એક મનોયોગ-વચનયોગ કે ઔદારિકકાયયોગ હોય છે.
- (૩) અન્યતર હીયમાન કષાય હોય છે.
- (૪) શ્રુતોપયોગ હોય છે. મતાંતરે શ્રુતિ, મત્તિ, ચક્ષુ કે અચક્ષુ. ઉપયોગ હોય.
- (૫) વર્ધમાન શુક્લલેશ્યવાળો હોય.
- (૬) અન્યતર વેદોદય હોય.
- (૭) પ્રકૃતિ, સ્થિતિ, રસ પ્રદેશ ભેદ બંધ, ઉદય, સત્તા વગેરે યથા સંભવ હોય છે.

૨ અપૂર્વકરણ પ્રથમસમય અધિકાર-

- (૧) ૮ મા ગુણકાણે અપૂર્વકરણ થાય છે.
- (૨) સ્થિતિઘાતવગેરે પાંચ અપૂર્વોનો પ્રારંભ થાય છે. ગુણસંક્રમ અશુભ અભધ્યમાનનો થાય છે, રસઘાત અશુભપ્રકૃતિઓનો થાય છે. અને સ્થિતિઘાત, અપૂર્વસ્થિતિબંધ તેમજ ગુણશ્રેણિ સાતેય કર્મોમાં થાય છે.
- (૩) ગુણશ્રેણિ ઉદયાવલિકાની બહાર થાય છે, એનો આયામ અપૂર્વકરણ અને અનિવૃત્તિકરણના કાળ કરતાં વિશેષાધિક હોય છે. શીર્ષ સ્થિર હોવાથી આયામ ગલિતાવશેષ હોય છે, ઉત્તરોત્તર સમયે, પૂર્વ-પૂર્વસમયે નિસિપ્ત દલિકો કરતાં અસંગુણ દલિકોનો શેષ-શેષમાં નિષ્કેપ કરે છે.
- (૪) સ્થિતિબંધ અને સ્થિતિસત્તા અંતઃકોઠકોઠ = સાગરોઠ લક્ષકોડ પૃથક્ત્વ હોય છે. છતાં બંધ કરતાં સત્તા સંખ્યાતગુણ હોય છે.
- (૫) જ્યો સ્થિતિસત્તા કરતાં ઉલ્કુષ્ટ સ્થિતિસત્તા સંખ્યાત ગુણ હોય છે. તેથી જ્યો સત્તાવાળાના પ્રથમસ્થિતિબંડ કરતાં ઉલ્કુષ્ટ

સ્થિતિવાળાનો પ્રથમ સ્થિતિખંડ સંખ્યાત ગુણ હોય છે. એમ બીજા કરતાં બીજો સ્થિતિખંડ, ત્રીજા કરતાં ત્રીજો સ્થિતિખંડ સંખ્યાતગુણ હોય છે. આમ ચરમખંડ સુધી જાણવું.

(૬) પ્રથમસ્થિતિખંડ જઘથી P/s હોય છે. અને ઉત્કૃષ્ટથી પાણ P/s હોય છે, છતાં જઘ કરતાં ઉત્કૃષ્ટ સંખ્યાતગુણ હોય છે. (દર્શનમોહ ઉપશમના, દર્શનમોહ સપાણા અને ઉપશમ શ્રેણિના અપૂર્વકરણો પ્રથમ સ્થિતિખંડ જઘ થી P/s અને ઉત્કૃષ્ટથી સાગરોપમપૃથક્ત્વ પ્રમાણ હોય છે.)

(૭) હવેથી મોહનીય કર્મમાં ઉદ્વર્ત્યમા ૧ દલિક અલ્પ
અપવર્ત્યમાન દલિક અસં.ગુણ
સત્તાગત દલિક અસં.ગુણ

(૮) નવો નવો સ્થિતિબંધ P/s પ્રમાણ ઓછો હોય છે.

૩

બંધવિચ્છેદ અધિકાર-

(૧) હજારોસ્થિતિબંધ પછી અપૂર્વકરણના ૭ માંનો એક ભાગ પૂર્ણ થાય છે ત્યારે નિદ્રા અને પ્રયત્નાનો બંધ વિચ્છેદ થાય છે. હવેથી એનો ગુણસંક્રમ પ્રવર્તે છે.

(૨) બીજા હજારો સ્થિતિબંધ પછી ૭ માંના ૬ ભાગ પૂર્ણ થાય ત્યારે દેવદ્વિક વગેરે ૩૦ નામપ્રકૃતિઓનો બંધ વિચ્છેદ થાય છે.

(૩) હજારો સ્થિતિબંધ પછી અપૂર્વકરણનો ચરમ સમય આવે છે ત્યારે હાસ્ય, રતિ, ભય, જુગુપ્સાનો બંધવિચ્છેદ થાય છે. આ વખતે પ્રથમ સમયભાવી સ્થિતિબંધ-સત્તા કરતાં સંખ્યાતમા ભાગના સ્થિતિબંધ-સત્તા રહ્યા હોય છે.

૪

અનિવૃત્તિકરણ પ્રારંભ અધિકાર-

(૧) પછીના સમયે ૯ મા ગુણઠાણાનો-અનિવૃત્તિકરણનો પ્રારંભ થાય છે. એના પ્રથમ સમયે,

(૨) સ્થિતિબંધ અંતઃલક્ષ સાગરો (સાગરો સહસ્રપૃથક્ત્વ) અને સત્તા અંતઃકોડ સાગરો (સાગરો લક્ષપૃથક્ત્વ) હોય છે.

(૩) જઘ કરતાં ઉત્કૃષ્ટ સત્તા P/s જેટલી અધિક હોવાથી

પ્રથમસ્થિતિખંડ વિષમ હોય છે. જ્યમ કરતાં ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિખંડ એવી રીતે સંખ્યાતમો ભાગ અધિક હોય છે કે જેવી એ ઉકેરાઈ ગયા બાદ બધા જીવોની સ્થિતિસત્તા તુલ્ય થઈ જાય.

- (૪) સર્વકર્મોમાંથી દેશોપશમના, નિવ્રત્તિ અને નિકાયના વિચ્છિન્ન થાય છે.
- (૫) નવો-નવો સ્થિતિબંધ P/s ન્યૂન થાય છે.
- (૬) હજારો સ્થિતિબંધ પછી હજારો સ્થિતિબંધોના આંતરે આંતરે ક્રમશઃ અસંતી પંચે, ચઉં, તેઈં, બેઈં, અને એકન્દ્રિય તુલ્ય સ્થિતિબંધ થાય છે.

૫ સ્થિતિબંધ અલ્પબહુલ્ય અવિકાર-

- (૧) હજારો સ્થિતિબંધ બાદનો સ્થિતિબંધ, નામગોત્ર - ૧ પલ્યો - અલ્પ
 દાનાં ૪-૩/૨ પલ્યો - v
 મોહનીય-૨ પલ્યો - v

- ★ અત્યારસુધીના બધા સ્થિતિબંધોમાં આ જ અલ્પબહુલ્ય હતું.
- ★ આ વખતે પણ સ્થિતિસત્તા સાગરો લક્ષપુષ્કલ્ય હોય છે.
- ★ તે તે કર્મોનો પલ્યો પ્રમાણ સ્થિતિબંધ થયા બાદ નવો-નવો બંધ સંખ્યાતગુણહીન થાય છે. એ પૂર્વેના નવા-નવા બંધો વિરોધહીન હોય છે.

- (૨) હવે પછીના સ્થિતિબંધ, નામગોત્ર - અલ્પ
 દાનાં ૪ - s
 મોહનીય - v

- (૩) હજારોબાદ, નામગોત્ર - P/s - અલ્પ
 દાનાં ૪ - ૧ P - s
 મોહનીય - ૪/૩ પલ્યો - v

- (૪) પછીના બંધ, નામ-ગોત્ર - P/s - અલ્પ
 દાનાં ૪ - P/s - s
 મોહનીય - સાધિકપલ્યો - s

- (૫) હજારોબાદ, મોહનીયનો પણ ૧ પલ્યો સ્થિતિબંધ થાય છે. અલ્પ બહુલ્ય (૪) મુજબ જાણવું. ત્યારબાદના સ્થિતિબંધ સાતેય કર્મોનો સ્થિતિબંધ P/s થાય છે.

(૬) હજારો બાદ, નામ-ગોત્ર-અલ્પ - P/a

જ્ઞાનાં ૪ - a - P/s

મોહનીય - s - P/s

★ જે કર્મનો સ્થિતિબંધ P/a થઈ જાય છે ત્યારથી એનો નવો નવો બંધ અસંખ્યા હીન થાય છે.

(૭) હજારો બાદ, નામગોત્ર - અલ્પ - P/a

જ્ઞાનાં ૪ - a - P/a

મોહનીય - a - P/s

(૮) હજારો બાદ, નામગોત્ર - અલ્પ - P/a

જ્ઞાનાં ૪ - a - P/a

મોહનીય - a - P/a

★ આ વખતે સ્થિતિસત્તા સાગરો સહસ્રપૃથક્ત્વ હોય છે.

(૯) હજારો બાદ, એકીસાથે, નામગોત્ર - અલ્પ

મોહનીય - a

જ્ઞાનાં ૪ - a

(૧૦) હજારો બાદ, એકીસાથે, મોહનીય - અલ્પ

નામ ગોત્ર - a

જ્ઞાનાં ૪ - a

(૧૧) હજારો બાદ, એકીસાથે, મોહનીય - અલ્પ

નામગોત્ર - a

જ્ઞાનાં ૩ - a

વેદનીય - a

(૧૨) હજારો બાદ, એકીસાથે, મોહનીય - અલ્પ

જ્ઞાનાં ૩ - a

નામગોત્ર - a

વેદનીય - v

૬ સ્થિતિસત્તા અધિકાર-

(૧) વળી હજારો સ્થિતિબંધ થયા બાદ સ્થિતિસત્તા અસંજીવંથે. તુલ્ય

ધાય છે. ત્યાર બાદ ઉજારો ઉજારો સ્થિતિખંડના આંતરે આંતરે ચલે, તેઈ, બેઈ, અને એકે પ્રાયોગ્ય સ્થિતિસત્તા ધાય છે.

- (૨) હવે પછી [૫] સ્થિતિબંધ અલ્પબહુત્વ અધિકારમાં જે ક્રમે સ્થિતિબંધની હાનિની વાત કરી છે એ જ ક્રમે સ્થિતિસત્તાની હાનિની વાત જાણવી. જે વાત નવા નવા સ્થિતિબંધો માટે અને તેના અલ્પબહુત્વ માટે હતી તે નવા-નવા સ્થિતિખંડનો અને એના અલ્પબહુત્વ માટે જાણવી. તેથી છેવટે સ્થિતિસત્તાનું અલ્પબહુત્વ [૫] ના (૧૨) જેવું થશે.

- (૩) એ અલ્પબહુત્વના ક્રમે ઉજારો સ્થિતિખંડ ગયા પછી અસંખ્ય સમયપ્રબલ્લની ઉદીરાણા ધાય છે. સંતી પચેન્દ્રિયજીવ ઉદ્ગ્રસ્થ યોગે અસંખ્યસમયમાં જેટલું દલિક બાધે એટલા દલિકોની પ્રતિસમય ઉદીરાણા થવી એ અસંખ્યસમય પ્રબલ્લ ઉદીરાણા કહેવાય છે.

૭ ૮-૧૬ સંક્રમાણ અધિકાર-

- (૧) ઉજારો સ્થિતિખંડ બાદ ૮ કયાયોના સંક્રામક બને છે. સ્થિતિખંડ પૃથક્ત્વમાં આઠેય કયાયો સંક્રમી જાય છે. અને એની માત્ર ૧ ઉદયાવલિકા શેષ રહે છે. જે સ્તિબુકસંક્રમથી ભોગવાઈ જાય છે.
- (૨) ત્યારબાદ સ્થાવર, સૂક્ષ્મ, તિન્નર, નરક દ્વિક, આત્મ, ઉદ્યોત, સાધારણ, જાતિચતુષ્ક અને ધીણાદ્વિક આ ૧૬નો સંક્રામક બને છે. સ્થિતિખંડ પૃથક્ત્વ માં એ ૧૬ પ્રકૃતિઓને સંપૂર્ણ સંક્રમાવી દે છે, માત્ર ઉદયાવલિકા શેષ રહે છે. જે સ્તિબુક સંક્રમથી ભોગવાઈ જાય છે.

૮ દેશઘાતીબંધ અધિકાર-

સ્થિતિખંડ પૃથક્ત્વ બાદ, સ્થિતિખંડ પૃથક્ત્વના આંતરે આંતરે દેશઘાતી પ્રકૃતિઓનો નીચેના ક્રમે દેશઘાતીબંધ શરૂ થાય છે. અર્થાત્, આ ક્રમાનુસારે તે તે સ્થાનથી તે તે પ્રકૃતિના સર્વઘાતિ રસસ્પર્શકોનો બંધ થતો નથી.

- (૧) મન:પર્યવજ્ઞાનાં અને દાનાંતરાય
- (૨) અવધિદ્વિક અને લાભાંતરાય
- (૩) શ્રુતજ્ઞાનાં, અચક્ષુર્દર્શનાં અને ભોગાંતરાય
- (૪) ચક્ષુર્દર્શનાં

(૫) મતિજ્ઞાનાં અને ઉપભોગાંતરાય

(૬) વીર્યાન્તરાય

૯ અંતરકરણક્રિયા અધિકાર

(૧) હજારો સ્થિતિઘાત બાદ નવા સ્થિતિઘાતની સાથે અંતરની સ્થિતિઓને ઉકેરવાનું (અંતર પાડવાનું = અંતરકરણ ક્રિયા) કરે છે.

(૨) ૪ સંજવો અને ૯ નોકષાય એમ ૧૩ પ્રકૃતિઓની સ્થિતિલતાઓમાં અંતર્મુ.આયામવાળું અંતર પાડે છે.

(૩) તેથી આ ૧૩ પ્રકૃતિઓની સ્થિતિલતાઓ પ્રથમસ્થિતિ અને દ્વિતીયસ્થિતિ એમ બે વિભાગોમાં વહેંચાઈ જાય છે.

(૪) પુ.વેદ અને સંજવ. ક્રોધના ઉદયે શ્રેણિ માંડનારની અપેક્ષાએ આ પ્રકૃપાણ છે. તેથી એ બેનો ઉદય ચાલુ હોવાના કારણે એ બેની પ્રથમસ્થિતિ અંતર્મુ. પ્રમાણ કરે છે. શેષ ૧૧ ની એક આવલિકા પ્રમાણ કરે છે.

(૫) અંતરકરણક્રિયાના પ્રારંભ વખતે જે નવો નવો સ્થિતિઘાત તથા સ્થિતિબંધ શરૂ થયેલો એ જેટલા અંતર્મુ.સુધી ચાલે છે એટલા અંતર્મુ. માં અંતરની બધી સ્થિતિઓને સંપૂર્ણતયા ઉકેરી નાંખી આંતરું પાડે છે. એટલે કે એ વખતના સ્થિતિઘાત-સ્થિતિબંધનો કાળ અને અંતરકરણક્રિયાનો કાળ તુલ્ય હોય છે.

(૬) ઉકેરાતા દલિકનો પ્રસેપવિધિ ૧) જેનો ઉદય હોય તેનું પ્રથમસ્થિતિમાં, ૧૧) બંધ હોય તેનું બીજી સ્થિતિમાં, ૧૧૧) બન્ને હોય તેનું બન્ને સ્થિતિમાં અને બન્ને ન હોય તેનું ફક્ત બંધમાન અન્યપ્રકૃતિમાં નાંખે છે. (બંધ કે/અને ઉદયવાળીનું પાણ બંધમાન અન્યમાં પાણ નાંખે છે. એટલે કે માત્ર બંધવાળી, માત્ર ઉદયવાળી કે બન્નેવાળી પ્રકૃતિઓનું ઉકેરાતું દલિક અન્યપ્રકૃતિનયનસંક્રમાણ દ્વારા બંધમાન અન્ય પ્રકૃતિઓમાં પાણ જાય છે.)

(૭) બંધમાનની બીજીસ્થિતિગત નિષેકમાં જે દલિક પડે છે તે અબાધાની ઉપરના નિષેકોમાં પડે છે. (ઉકેરાતી ચરમસ્થિતિ કરતાં પાણ અબાધા અધિક હોય છે.)

૧૦ અંતરકરણક્રિયા ઉત્તરકાલાધિકાર-

- (૧) મોહનીયનો સંખ્યાત વાર્ષિક બંધ, ૧ ઠા.રસબંધ, ૧ ઠા.રસોદય, આનુપૂર્વી સંક્રમ, સંજ્ઞા લોભનો અસંક્રમ, બધ્યમાન કર્મોની ૬ આવલિકા બાદ ઉદીરણા અને નપુંસકવેદની કાપણા એમ ૭ અધિકારો પ્રવર્તે છે.
- (૨) આમાં 'આનુપૂર્વી સંક્રમ થાય છે.' એનો અર્થ એ કે સ્ત્રી-નપું વેદ પુ.વેદમાં સંક્રમે છે. ૭ નોકષાયો સંજ્ઞા ક્રોધમાં સંક્રમે છે. (કર્મપ્રકૃતિમતે હાસ્યાદિ ૬ પુ.વેદમાં સંક્રમે છે. અને એની પતદ્મલતાનો નાશ થયા પછી સંજ્ઞાક્રોધમાં સંક્રમે છે.) સંજ્ઞા ક્રોધ માનમાં, માન માયામાં અને માયા લોભમાં સંક્રમે છે.
- (૩) હવે પછી કોઈ પણ વિવક્ષિતસમયે મોહનીયકર્મમાં,

	રસ	પ્રદેશ
બધ્યમાન	અલ્પ	અલ્પ
ઉદય પામતો	અનંતગુણ	અસંખ્યગુણ
સંક્રમતો	અનંતગુણ	અસંખ્યગુણ

આમાં રસનું જે અલ્પ બહુત્વ છે તે અપૂર્વકરણથી જ હોય છે તે જાણવું.

- (૪) રસબંધ અને રસોદય ઉત્તરોત્તરસમયે અનંતગુણહીન થતા હોય છે. જ્યારે રસસંક્રમ ઉત્તરોત્તર રસઘાતે અનંતગુણહીન થાય છે.
- (૫) ઉત્તરોત્તર સમયે પ્રદેશોદય અને પ્રદેશસંક્રમ અસંખ્યગુણ હોય છે. પ્રદેશબંધ યોગાનુસારે અવસ્થિતિ કે અસંભાગ- સંખ્યાતભાગ- સંખ્યાતગુણ- અસંખ્યગુણ એમ ૪ પ્રકારે વૃદ્ધિ કે હાનિવાળો હોય છે.
- (૬) વિવક્ષિત સમયે રસોદય - ધણો
 વિવક્ષિત સમયે રસબંધ - અનંતગુણહીન
 પછીના સમયે રસોદય - અનંતગુણહીન
 રસબંધ - અનંતગુણહીન. આમ ઉત્તરોત્તર સમયે જાણવું.

૧૧ નપુંસકવેદકાપણાધિકાર-

અંતરકરણક્રિયા પૂર્ણ થયા પછીના સમયથી નપુંસકવેદની કાપણાનો પ્રારંભ કરે છે. સંખ્યાતા હજારો સ્થિતિઘાત બાદ નપુંસકવેદ ક્ષીણ થાય છે.

૧૨ સ્ત્રીવેદમપાણાધિકાર-

- (૧) પછીના સમયથી સ્ત્રીવેદને ખપાવવાનું ચાલુ કરે છે.
- (૨) એના મપાણા કાળનો સંખ્યાતમો ભાગ વીત્યા બાદ જ્ઞાનાંડો ઉત્પન્ન થઈ સંખ્યાતવર્ષપ્રમાણ થાય છે.
- (૩) સ્થિતિખંડપૃથક્ત્વ બાદ સ્ત્રીવેદની સત્તાગત સંપૂર્ણસ્થિતિનો ઘાત કરવાથી એ ક્ષીણ થઈ જાય છે. શેષકર્મોના અસંબંધ ભાગ ખાડે છે.
- (૪) હવે મોહનીયની સત્તા સંખ્યાત વર્ષોની રહે છે.

૧૩ ઓક્ષાય મપાણાધિકાર -

- (૧) પછીના સમયથી ઓક્ષાયોની મપાણાનો પ્રારંભ કરે છે. એ વખતે સ્થિતિબંધ અને સત્તાનું અલ્પબહુત્વ-

પ્રકૃતિ	બંધ	સત્તા
મોહનીય	અલ્પ	અલ્પ
જ્ઞાનાંડ	s	a
નામગોત્ર	a	a
વેદનીય	v	v

★ બંધ કે સત્તા સંખ્યાતવર્ષના થાય તે પછી નવા નવા ખંડો બંધ કે સત્તા સંખ્યાતગુણહીન થાય છે. (એ પૂર્વે અસંબંધગુણહીન થતા હતા.)

- (૨) ઓક્ષાયોના મપાણાકાળનો સંખ્યાતમો ભાગ ગયે નામાદિ ગ્રાણો સંખ્યાતવાર્ષિક બંધ થાય છે, અને સંખ્યાત બહુભાગ ગયે જ્ઞાનાંડોની સ્થિતિસત્તા સંખ્યાત વર્ષની થાય છે.
- (૩) પુ.વેદની પ્રથમસ્થિતિ બે આવલિકા બાકી હોય ત્યારે એના આગાલ - પ્રત્યાગાલ વિચ્છિન્ન થાય છે. બીજી સ્થિતિમાંથી અપવર્તના-ઉદીરણ દ્વારા દલિકોનું પ્રથમસ્થિતિમાં આવવું એ આગાલ કહેવાય છે અને ઉદ્વર્તના દ્વારા પ્રથમસ્થિતિનું દલિક બીજી સ્થિતિમાં જવું એ પ્રત્યાગાલ કહેવાય છે.
- (૪) પુ.વેદની સમયાધિક આવલિકા પ્રથમસ્થિતિ શેષ પુ.વેદની સ્થિતિ અને રસની જઘ્ન ઉદીરણ થાય છે.

(૫) પુ.વેદની પ્રથમસ્થિતિના ચરમસમયે 'સંકમ્યમાણું સંકાન્ત' ન્યાયે સાતે નોકષાયોનો ચરમખંડ ઉકેરાઈ જાય છે. એ વખતે પુ.વેદની ૧ ઉદયસ્થિતિસમયન્યૂન બે આવલિકામાં બંધાયેલું દ્વિતીયસ્થિતિગત દલિક અવશિષ્ટ હોય છે.

(૬) એ વખતે,

પ્રકૃતિ	સ્થિતિબંધ	સ્થિતિસત્તા
પુ.વેદ	૮ વર્ષ	ઉપરોક્તમુજબ
સંજવળ ૪	૧૬ વર્ષ	સંખ્યાતાહજારવર્ષ
દાનાબ ૩	સંખ્યાતાહજારવર્ષ	સંખ્યાતાહજારવર્ષ
નામાદિ ૩	સંખ્યાતાહજારવર્ષ	અસં.વર્ષ

૧૪ અશ્વકર્ણકરણાદ્વા પ્રારંભ અધિકાર-

- (૧) પછીના સમયથી અવેદીપણું અને અશ્વકર્ણકરણાદ્વાનો પ્રારંભ થાય છે.
- (૨) ઉવેદી મોહનીયનો નવો-નવો સ્થિતિબંધ અંતર્મુદૂર્તન્યૂન થાય છે.
- (૩) મોહનીયનો સ્થિતિબંધ અંતર્મુદૂર્ત ન્યૂન ૧૬ વર્ષ અને સત્તા સંખ્યાતા હજાર વર્ષો હોય છે.
- (૪) અનુભાગના બંધ અને સત્તા માન, ક્રોધ, માયા અને લોભના ક્રમે વિશેષાધિક-વિશેષાધિક હોય છે.
- (૫) ઘાત્યમાનરસખંડ ક્રોધ, માન, માયા, લોભના ક્રમે વિશેષાધિક હોય છે.
- (૬) એના ઘાત પછી અવશિષ્ટસ્પર્ધકો (સત્તાગત રસ) લોભ, માયા, માન, ક્રોધના ક્રમે અનંતગુણ-અનંતગુણ હોય છે. અશ્વકર્ણકરણાદ્વાના ચરમરસઘાત સુધી આજ ક્રમ જાણવો.
- (૭) અવેદીપણાના પ્રથમસમયથી માંડીને સંજવળક્રોધના ભાકી રહેલા ઉદયકાળના કર્ષક અધિક ત્રીજા ભાગ જેટલા કાળમાં ૪ સંજવળના અપૂર્વસ્પર્ધકો રહે છે. આ કાળના ત્રણ સાર્થક નામો છે- અશ્વકર્ણકરણાદ્વા, આદોલકરણાદ્વા અને અપવર્તનોદ્વર્તના-કરણાદ્વા.
- (૮) કષપકભિન્ન જીવોને સર્વકર્મોના દેશઘાતી સ્પર્ધકોની પ્રથમવર્ગણા તુલ્ય હોય છે. મિથ્યાત્વ મોહનીય સિવાયની સર્વઘાતી પ્રકૃતિઓના સ્પર્ધકની પ્રથમવર્ગણા તુલ્ય હોય છે. અહીં સુધીના આ બધા સ્પર્ધકો પૂર્વસ્પર્ધક કહેવાય છે.

૧૫ અપૂર્વસ્પર્શક અનુભાગ અધિકાર-

- (૧) પૂર્વસ્પર્શકોમાં રહેલાં દલિકના એક અસંખ્યા ભાગના દલિકને ઉપાડી જ્યોત્સ્વસ્પર્શકની નીચે અનંતા અપૂર્વસ્પર્શકો એવી રીતે બનાવે છે કે જેથી એનો ઉત્કૃષ્ટ રસ પણ પૂર્વસ્પર્શકના જ્યોત્સ્વ કરતાં અનંતગુણીન હોય.
- (૨) પ્રથમસમયે, દ્વિગુણાભિન્નના એક આંતરામાં જેટલા સ્પર્શકો હોય તેના કરતાં અસંખ્યાતમા ભાગપ્રમાણ અપૂર્વસ્પર્શકો બનાવે છે. આમાં ભાજક ઉત્કર્ષણ-અપકર્ષણના ભાગહાર (ભાજક) કરતાં અસંખ્યા અત્રે પલ્યોપમના પ્રથમ વર્ગમૂળના અસંખ્યા ભાગ જેટલો જાણવો.
- (૩) પ્રથમ (=જ્યોત્સ્વ રસવાળા) અપૂર્વસ્પર્શકની પ્રથમવર્ગણામાં જેટલો રસ હોય છે તેના કરતાં બીજા અપૂર્વસ્પર્શકની પ્રથમવર્ગણામાં અનંત અનુભાગ = અનંત રસાણુ જેટલો અધિક રસ હોય છે. એમ યાવત્ ઉત્કૃષ્ટ અપૂર્વસ્પર્શક સુધી જાણવું.
- (૪) ક્રોધ, માન, માયા, લોભના ક્રમે અપૂર્વસ્પર્શકો વિશેષાધિક વિશેષાધિક થાય છે.
- (૫) તેથી ઉત્કૃષ્ટરસવાળું ચરમ અપૂર્વસ્પર્શક ચારે'ય કષાયમાં તુલ્ય થાય છે. (એટલે કે ચારે'ય કષાયમાં જે ચરમ અપૂર્વસ્પર્શક હોય છે તેની પ્રથમવર્ગણામાં તુલ્ય રસ હોય છે.) પણ, સંજવ. ક્રોધનું જે પ્રથમ અપૂર્વસ્પર્શક થાય છે ત્યાં સુધી તો સંજવ.માનના અપૂર્વ સ્પર્શકો થાય છે, પણ તેની નીચે પણ કેટલાક વધુ અપૂર્વસ્પર્શકો થાય છે. એમ માયા લોભના પણ વધુ નીચે-નીચે કેટલાંક સ્પર્શકો જાણવા. તેથી ક્રોધાદિનાં પ્રથમ અપૂર્વસ્પર્શકની પ્રથમવર્ગણાનો રસ ક્રોધ, માન, માયા, લોભના ક્રમે વિશેષહીન-વિશેષહીન થાય છે.
- (૬) દરેક કષાયના પ્રથમ અપૂર્વસ્પર્શકની પ્રથમવર્ગણા કરતાં એના ચરમસ્પર્શકની પ્રથમ વર્ગણામાં રસ અનંતગુણ હોય છે અને એના કરતાં પૂર્વસ્પર્શકની પ્રથમવર્ગણામાં રસ અનંતગુણ હોય છે.

૧૬ અપૂર્વસ્પર્શક દલિકનિરોપ અધિકાર-

- (૧) પૂર્વસ્પર્શકોમાંથી અપવર્તિત કરેલા દલિકમાંથી પ્રથમ અપૂર્વસ્પર્શકની

પ્રથમ વર્ગણામાં જેટલું દલિક નાંખે છે તેના કરતાં એની બીજી વર્ગણામાં વિશેષલીન નાંખે છે. એમ ચરમઅપૂર્વસ્પર્શકની ચરમ વર્ગણા સુધી વિશેષલીન-લીન જાણવું

(૨) એ ચરમવર્ગણા કરતાં પ્રથમ પૂર્વસ્પર્શકની પ્રથમ વર્ગણામાં અસંંગુણલીન દલિક નાંખે છે અને પછીની વર્ગણાઓમાં વિશેષલીન-વિશેષલીન નાંખે છે.

(૩) તે તે વર્ગણામાં નવું-જૂનું કુલ દલિક જેટલું હોય છે તે દૃશ્યમાન દલિક કહેવાય છે. અપૂર્વસ્પર્શકોની વર્ગણાઓમાં જૂનું દલિક તો હોતું નથી. તેથી નવું પડતું દલિક જ દૃશ્યમાન હોય છે. એના કરતાં પૂર્વસ્પર્શકની પ્રથમવર્ગણાથી ચરમ પૂર્વસ્પર્શકની ચરમવર્ગણા સુધી દલિક ગોપુચ્છાકારે હોય છે.

(૪) અશ્વકર્ણકરણાદ્વાના પ્રથમસમયે બંધા અપૂર્વસ્પર્શકોનો અને પૂર્વસ્પર્શકોમાંથી મંદરસ તરફના અનંતમા ભાગના સ્પર્શકોનો ઉદય થાય છે. બંધ માટે પાણ આ પ્રમાણે જ જાણવું. માત્ર ઉદય કરતાં બંધ અનંતગુણલીન હોય છે.

૧૭ અશ્વકર્ણકરણાદ્વા દ્વિતીય સમય અધિકાર-

(૧) પ્રથમ સમયે (પૂર્વસમયે) ઉપાડેલા દલિક કરતાં અસંંગુણ દલિક પૂર્વસ્પર્શકોમાંથી ઉપાડી, પ્રથમસમયે જે અપૂર્વ સ્પર્શકો બનાવેલા એની નીચે એના કરતાં અસંભા ભાગ પ્રમાણ નવા અપૂર્વસ્પર્શકો બનાવે છે.

(૨) એમાંના સૌપ્રથમ અપૂર્વસ્પર્શકની પ્રથમવર્ગણામાં સર્વાધિક દલિક નાંખે છે. એની બીજી વગેરે વર્ગણાઓમાં યાવત્ આ બીજા સમયે થતા નવા ચરમઅપૂર્વસ્પર્શકની ચરમ વર્ગણામાં વિશેષલીન-વિશેષલીન દલિક નાંખે છે. એ પછી પ્રથમસમયકૃત (પૂર્વસમયકૃત) જઘન્યસ્પર્શકની પ્રથમવર્ગણા આવે છે જેમાં અસંંગુણલીન દલિક નાંખે છે. એની બીજી વર્ગણાથી પૂર્વસ્પર્શકની ચરમવર્ગણાસુધી વિશેષલીન ક્રમે દલિક નાંખે છે.

(૩) દૃશ્યમાનદલિક, બીજાસમયકૃત જઘન્યઅપૂર્વસ્પર્શકની પ્રથમવર્ગણામાં સર્વાધિક હોય છે. પછી પછીનીવર્ગણામાં ગોપુચ્છાકારે (વિશેષલીન ક્રમે) યાવત્ ચરમપૂર્વસ્પર્શકની ચરમવર્ગણા સુધી હોય છે.

(૪) અશ્વકર્ણકિરાણાજ્ઞાના ત્રીજા વગેરે સમયોએ પણ તાનિ-અન્યાનિ અપૂર્વસ્પર્શકોની રચના વગેરે આ પ્રમાણે જાણવું.

૧૮ સ્પર્શક અલ્પબલુત્વ અધિકાર-

અશ્વકર્ણકિરાણાજ્ઞાનો પ્રથમ રસઘાત થયે નીચે મુજબનું ૧૮ પદોનું અલ્પબલુત્વ થાય છે.-

કોધનાં અપૂર્વસ્પર્શકો	અલ્પ
માનનાં અપૂર્વસ્પર્શકો	V
માયાનાં અપૂર્વસ્પર્શકો	V
લોભનાં અપૂર્વસ્પર્શકો	V
એક દ્વિગુણલાભિના આંતરાનાં સ્પર્શકો	a
એક સ્પર્શકની વર્ગાણાઓ	A
કોધનાં સર્વ અપૂર્વસ્પર્શકની વર્ગાણાઓ	A
માનનાં સર્વ અપૂર્વસ્પર્શકની વર્ગાણાઓ	V
માયાનાં સર્વ અપૂર્વસ્પર્શકની વર્ગાણાઓ	V
લોભનાં સર્વ અપૂર્વસ્પર્શકની વર્ગાણાઓ	V
લોભનાં પૂર્વસ્પર્શકો	A
એની વર્ગાણાઓ	A
માયાનાં પૂર્વસ્પર્શકો	A
એની વર્ગાણાઓ	A
માનનાં પૂર્વ સ્પર્શકો	A
એની વર્ગાણાઓ	A
કોધનાં પૂર્વસ્પર્શકો	A
એની વર્ગાણાઓ	A

૧૯ અશ્વકર્ણકિરાણાજ્ઞા ચરમસમયાધિકાર-

(૧) ચરમસમયે નવા અપૂર્વસ્પર્શકો એવી રીતે બને છે કે જેથી લોભના પ્રથમ અપૂર્વસ્પર્શકની પ્રથમવર્ગાણામાં જેટલા રસાણુ હોય છે એના કરતાં દ્વિતીયઅપૂર્વસ્પર્શકની પ્રથમવર્ગાણામાં

- (૨) સ્પર્શકમાં એકોત્તરવૃદ્ધિવાળી વર્ગાણાઓ હોય છે. જ્યારે સર્વ જઘન્ય સંભવિતસ્પર્શક કરતાં પાણ અનંતગુણહીન રસ થઈ જાય છે ત્યારે વર્ગાણાઓ એકોત્તરવૃદ્ધિનો કમ જાળવી શકતી નથી. કિન્તુ અનંત અનંત રસાણુના આંતરે જ મળે છે. નિરંતર ન મળી શકતી આવી છૂટી છવાયી વર્ગાણાઓ કિદિ કહેવાય છે.
- (૩) ક્રોધના પૂર્વ-અપૂર્વ સ્પર્શકોમાંથી દલિકોને અપવર્તી ક્રોધની કિદિઓ કરે છે. એમ માનના સ્પર્શકોમાંથી માનની કિદિઓ બનાવે છે. એમ માયા-લોભમાટે પાણ જાણવું. આ ચારે ક્ષાયની કિદિઓ એક સ્પર્શકની વર્ગાણાઓના અનંતમા ભાગે હોય છે.
- (૪) સર્વોત્કૃષ્ટ કિદિનો રસ પાણ સર્વ જઘન્સ્પર્શકના રસ કરતાં અનંતમા ભાગે હોય છે.
- (૫) આ કિદીકરણઅદ્ધામાં મોહનીય બધ્યમાન હોવા છતાં એના સ્થિતિ અને રસની ઉદ્વર્તના થતી નથી. માત્ર અપવર્તના જ થાય છે. અશ્વકર્ણકરણાદ્ધાના ચરમસમય સુધી ઉદ્વનઅને અપવન બન્ને થતા હતા.

૨૧ કિદિ અનુભાગ અધિકાર-

- (૧) સંજઘ લોભની સર્વજઘ કિદિના રસ કરતાં એની બીજી કિદિનો રસ અનંતગુણ હોય છે. એના કરતાં એની ત્રીજી કિદિનો રસ અનંતગુણ હોય છે..... એમ યાવત્ એની સર્વઉત્કૃષ્ટરસવાળી ચરમકિદિ સુધી અનંતગુણ-અનંતગુણ રસ જાણવો.
- (૨) ઉત્તરોત્તર કિદિઓનો આ જે ગુણક અનંત હોય છે તે વચ્ચે બે સ્થળોએ અન્યસ્થળો કરતાં ખુબ જ મોટો (અનંત ગુણો) હોય છે. એટલે આ બહુ જ વિશાળ અંતરના કારણે સંજઘ લોભની કિદિઓ ત્રણ વિભાગમાં વહેંચાઈ જાય છે. આ ત્રણ વિભાગોને ત્રણ સંગ્રહકિદિ કહે છે. આ ત્રણેની અંદર અવાંતર કિદિઓ અનંત હોય છે. આ જ પ્રમાણે માયા, માન, અને ક્રોધની ત્રણ-ત્રણ સંગ્રહકિદિઓ અને અનંત-અનંત અવાંતર કિદિઓ થાય છે.

- (૩) લોભ પ્રથમસંગ્રહકિંદ્રિની પ્રથમ, દ્વિતીય.....યાવત્ ચરમ; લોભ બીજી સંગ્રહકિંદ્રિની પ્રથમ, દ્વિતીય.....યાવત્ ચરમ; લોભ ત્રીજી સંગ્રહકિંદ્રિની પ્રથમ, દ્વિતીય.....યાવત્ ચરમ; માયા પ્રથમ સંગ્રહકિંદ્રિની પ્રથમ, દ્વિતીય.....યાવત્ ચરમ.....આ ક્રમે માયાની દ્વિતીયસંગ્રહકિંદ્રિ, તૃતીય સંગ્રહકિંદ્રિ, માનની પ્રથમ-દ્વિતીય-તૃતીય સંગ્રહકિંદ્રિ, અને કોધની પ્રથમ, દ્વિતીય અને તૃતીય સંગ્રહકિંદ્રિઓ કહેવી. અને આ બધાનો ઉત્તરોત્તર રસ અનંતગુણ-અનંતગુણ કહેવો.
- (૪) કોધોદયાફળ જીવ ૧૨, માનોદયાફળ જીવ (કોધની ૩ વિના) ૯, માયોદયાફળ ૬ અને લોભોદયાફળ જીવ ૩ સંગ્રહકિંદ્રિઓ કરે છે.

૨૨ કિંદ્રિઅંતર અધિકાર-

- (૧) એક જ સંગ્રહકિંદ્રિની ઉત્તરોત્તર અવાંતરકિંદ્રિઓના રસનો જે 'અનંત' ગુણક હોય છે તેને અવાંતરકિંદ્રિઅંતર (કે સ્વસ્થાનગુણક) કહે છે. એક સંગ્રહકિંદ્રિની ચરમકિંદ્રિ કરતાં તેના પછીની સંગ્રહકિંદ્રિની પ્રથમ કિંદ્રિનો જે ગુણક હોય છે તે સંગ્રહકિંદ્રિ અંતર (કે પરસ્થાનગુણક) કહેવાય છે.
- (૨) એટલે કે લોભની પહેલી સંગ્રહકિંદ્રિની પ્રથમકિંદ્રિ અને દ્વિતીયકિંદ્રિ વચ્ચે જે ગુણક છે તે પ્રથમ અવાંતરકિંદ્રિ અંતર છે, દ્વિતીય અને તૃતીય વચ્ચેનો ગુણક એ દ્વિતીય અવાંતર કિંદ્રિઅંતર છે..... એમ એની દ્વિચરમ અને ચરમ વચ્ચેનો ગુણક એ એનું ચરમ અવાંતર અંતર છે. કિંદ્રિઓની સંખ્યા કરતાં અંતરની સંખ્યા એક ન્યૂન હોય છે. આ જ રીતે શેષ ૧૧ સંગ્રહકિંદ્રિઓની કિંદ્રિઓનાં અવાંતર અંતરો જાણી લેવા.
- (૩) લોભની પ્રથમસંગ્રહકિંદ્રિની ચરમકિંદ્રિ અને એની બીજી સંગ્રહકિંદ્રિની પ્રથમકિંદ્રિવચ્ચેનો ગુણક એ લોભનું પ્રથમ સંગ્રહકિંદ્રિઅંતર છે. લોભની બીજી સંગ્રહકિંદ્રિની ચરમ અને ત્રીજી સંગ્રહકિંદ્રિની પ્રથમ અવાંતર કિંદ્રિઓનો ગુણક એ લોભનું બીજું સંગ્રહકિંદ્રિઅંતર છે. આમ લોભના બે જ સંગ્રહકિંદ્રિઅંતરો મળશે.
- (૪) લોભની ત્રીજીસંગ્રહકિંદ્રિની ચરમ અને માયાની પ્રથમસંગ્રહકિંદ્રિની પ્રથમકિંદ્રિ વચ્ચેનો ગુણક એ માયાનું પ્રથમ સંગ્રહ કિંદ્રિ અંતર છે. આ ક્રમે માયા-માન-કોધના-ત્રણ સંગ્રહ કિંદ્રિઅંતરો જાણી લેવા.

(૫) અવાંતરકિદ્ધિઅંતરો કરતાં સંગ્રહકિદ્ધિ અંતર અનંતગુણ હોય છે.

(૬) અલ્પબહુત્વ

લોભ પ્ર.સં.નું પ્રથમ અવાંતર અંતર	અલ્પ
લોભ પ્ર.સં.નું દ્વિતીય અવાંતર અંતર	A
યાવત્ લોભ પ્ર.સં.નું ચરમ અવાંતર અંતર	A
લોભ દ્વિ.સં.નું પ્રથમ અવાંતર અંતર	A
લોભ દ્વિ.સં.નું દ્વિતીય અવાંતર અંતર	A
યાવત્ લોભ દ્વિ.સં.નું ચરમ અવાંતર અંતર	A

આ જ ક્રમે ઉત્તરોત્તર લોભની ત્રીજી સંગ્રહકિદ્ધિ ના અવાંતર અંતરો, પછી માયાની ક્રમશઃ પહેલી, બીજી, ત્રીજી સંગ્રહકિદ્ધિના અવાંતર અંતરો, પછી માનની ક્રમશઃ પહેલી બીજી, ત્રીજી સંગ્રહકિદ્ધિના અવાંતર અંતરો, અને પછી ક્રોધની પહેલી બીજી અને ત્રીજી સંગ્રહકિદ્ધિના અવાંતર અંતરો A-A કહેવા. ત્યાર બાદ લોભનું પ્રથમ, દ્વિતીય, માયાનું પ્રથમ, દ્વિતીય, તૃતીય, માનનું પ્રથમ, દ્વિતીય, તૃતીય, ક્રોધનું પ્રથમ, દ્વિતીય અને તૃતીય સંગ્રહકિદ્ધિઅંતર ઉત્તરોત્તર A-A કહેવા.

૨૩ કિદ્ધિઓમાં દલિક નિષેપ અધિકાર-

- (૧) પ્રથમસમયે, લોભની સર્વ જઘન્યરસવાળી સર્વપ્રથમ કિદ્ધિમાં સર્વાધિક દલિક નાંખે છે. પછીની ઉત્તરોત્તર અવાંતર કિદ્ધિઓમાં (અનંતરોપનિધાએ) અનંતભાગહીન-હીન દલિક નાંખે છે. એમ યાવત્ ક્રોધની ત્રીજી સંગ્રહકિદ્ધિની ચરમકિદ્ધિ સુધી જાણવું.
- (૨) પરંપરોપનિધાએ લોભની સર્વપ્રથમ કિદ્ધિની અપેક્ષાએ ક્રોધની સર્વચરમકિદ્ધિ સુધીની દરેક કિદ્ધિઓમાં અનંતભાગહીન દલિક હોય છે.
- (૩) દૃશ્યમાન દલિક પણ આ જ રીતે જાણવું.
- (૪) સંગ્રહકિદ્ધિના કુલ દલિકની અપેક્ષાએ વિચારીએ તો માનની પહેલી, બીજી, ત્રીજી, ક્રોધની બીજી, ત્રીજી, માયાની પહેલી, બીજી, ત્રીજી, લોભની પહેલી, બીજી અને ત્રીજી આ ક્રમમાં ઉત્તરોત્તર દલિક અસંખ્યભાગ અધિક હોય છે. સંજવલોભની ત્રીજી સંગ્રહકિદ્ધિના સમગ્રપ્રદેશાગ્ર કરતાં સંજવલક્રોધની પ્રથમસંગ્રહકિદ્ધિમાં સંખ્યાતગુણ (૧૩ ગણું) દલિક હોય છે. આ કથન કિદ્ધિવેદનકાળની અપેક્ષાએ છે. કિદ્ધીકરણકાળની અપેક્ષાએ પણ આ ક્રમ છે, કિન્તુ એમાં તે તે

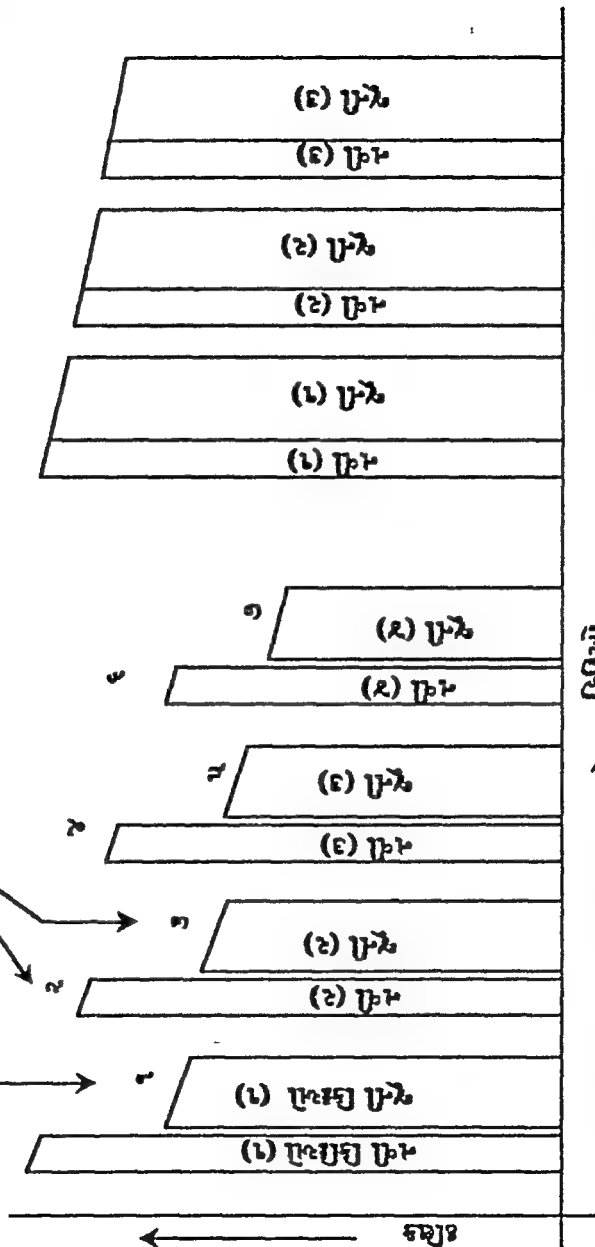
ક્રયાયની પહેલી કિઠિના સ્થાને ત્રીજી અને ત્રીજીના સ્થાને પહેલી સંગ્રહકિઠિ સમજવી. તે તે સંગ્રહકિઠિઓની અવાંતરકિઠિઓનું અલ્પબહુત્વ પણ આ જ ક્રમે કિઠિવેદન અને કિઠીકરણકાળની અપેક્ષાએ જાણવું.

૨૪ કિઠીકરણાદિ દ્વિતીયસમયાધિકાર-

- (૧) બીજા સમયે બારે સંગ્રહકિઠિઓની નીચે નવી અપૂર્વકિઠિઓ કરે છે. પ્રથમસમયકૃત કિઠિઓ કરતાં આ નવી કિઠિઓ અસંભાગી હોય છે (આ જ રીતે ઉત્તરોત્તર સમયે પણ અસંભાગી-લીન નવી કિઠિઓ થાય છે. એ જાણવું.)
- (૨) દલિકનિસેપ - બીજાસમયે પ્રથમસમય કરતાં અસંખ્યગુણ દલિક લે છે. લોભની જે સર્વજઘન્ય નવી કિઠિઓ થાય છે, તેમાં સર્વાધિક દલિક નાંખે છે. પછી પછીની કિઠિઓમાં અનંતભાગલીન-લીન દલિક નાંખે છે. એમ યાવત્ બીજાસમયે લોભની પ્રથમસંગ્રહકિઠિ નીચે જે નવી કરેલી ચરમકિઠિ હોય ત્યાં સુધી જાણવું. આના પછી લોભની પ્રથમસમયે પ્રથમસંગ્રહકિઠિની કરેલ જઘ. કિઠિ આવે છે. એમાં અસંભાગ લીન દલિક નાંખે છે. પછીની પ્રથમસંગ્રહકિઠિની દ્વિતીયવગેરે અવાંતર કિઠિઓમાં (કે જે પ્રથમસમયે કરેલ છે તેમાં) તેની ચરમકિઠિ સુધી ઉત્તરોત્તર અનંતભાગલીન-લીન દલિક નાંખે છે. ત્યાર બાદ લોભની બીજી સંગ્રહકિઠિ નીચે બીજા સમયે જે સર્વજઘન્ય કિઠિ કરી હોય છે તેનો નંબર આવે છે. એમાં અસંભાગ અધિક દલિક નાંખે છે. પછીની નવી કિઠિઓમાં અનંત ભાગલીન-લીન દલિક નવી ચરમકિઠિ સુધી નાંખે છે. પછી લોભની બીજી સંગ્રહકિઠિની જે જઘકિઠિ પૂર્વસમયે થયેલ, તેનો નંબર આવે છે. એમાં અસંભાગલીન દલિક નાંખે છે. અને પછીની, બીજીસંગ્રહકિઠિની ચરમકિઠિસુધીની અવાંતર કિઠિઓમાં અનંતભાગલીન-લીન દલિક નાંખે છે. આ જ ક્રમે લોભની ત્રીજી, માયાની પ્રથમ, દ્વિતીય, તૃતીય, માનની પહેલી, બીજી, ત્રીજી કોથની પહેલી, બીજી અને ત્રીજી સંગ્રહકિઠિ સંબંધી દલિકપ્રસેપ જાણવો.

ટૂંકમાં, તે તે વિવક્ષિત સમયે તે તે સંગ્રહકિઠિની નીચે કરેલ સર્વજઘન્ય નવી કિઠિમાં અસંભાગઅધિક, શેષ નવી કિઠિઓમાં અનંતભાગલીન, તે સંગ્રહકિઠિની પૂર્વસમયકૃત જઘકિઠિમાં અસંભાગલીન અને શેષ અવાંતરકિઠિઓમાં અનંતભાગલીન દલિક નાંખે છે.

ପ୍ରଶ୍ନକୃତ (ଆଧାର)

ଓଡ଼ିଆରେ ଲେଖାଯାଇଥିବା ପ୍ରଶ୍ନ

ଉତ୍ତର

ଓଡ଼ିଆରେ ଲେଖାଯାଇଥିବା ପ୍ରଶ୍ନ

* ૧૪૯ મા પૃષ્ઠ પરના ચિત્રમાં નંખાતા દલિક અને ૪ સંગ્રહકિંદ્રિઓ દર્શાવેલી છે એમાં (૪૨૨-૧=) ૭ ખાંચા પડે છે. એટલે કે કુલ બાર સંગ્રહકિંદ્રિઓમાં (૧૨૨૨-૧=) ૨૩ ઉષ્ઠકૂટ થાય એ સ્પષ્ટ છે.

- (૩) દૃશ્યમાનદલિક-લોભની સર્વજ્ઞપંકિદ્રિમાં સર્વાધિક, પછીની ઉત્તરોત્તર કિંદ્રિઓમાં સંજ્ઞકોષની ત્રીજાસંગ્રહકિંદ્રિની સર્વોત્કૃષ્ટ કિંદ્રિ સુધી અનંતભાગલીન-લીન દલિક ગોપુચ્છાકારે જાણવું
- (૪) પ્રથમસંગ્રહકિંદ્રિની નીચે જે કિંદ્રિઓ નવી થાય છે તે પણ પછીથી પ્રથમસંગ્રહકિંદ્રિનો જ એક અંશ ભની જવાથી પ્રથમસંગ્રહકિંદ્રિની અવાંતરકિંદ્રિઓ વધી જાય છે. આ જ પ્રમાણ બારે સંગ્રહકિંદ્રિઓમાં પોતપોતાની નીચે થતી નવી કિંદ્રિઓ ભળી જાય છે એ જાણવું.

૨૫ કિંદ્રિકરણાદ્યા તૃતીયાદિ સમયાધિકાર-

- (૧) ત્રીજાથી માંડીને ચરમસમય સુધીના પ્રત્યેક સમયોએ પણ આ જ પ્રમાણે, નંખાતા દલિકોના ૨૩ ઉષ્ઠકૂટો (ખાંચાઓ) થાય છે અને દૃશ્યમાન દલિકનો ગોપુચ્છાકાર થાય છે એ જાણવું.
- (૨) કિંદ્રિઓમાં નંખાતું કુલ દલિક, પ્રથમસમયે અત્ય
 બીજા સમયે અસં.ગુણ
 ત્રીજા સમયે અસં.ગુણ એમ યાવત્
 ચરમસમય સુધી જાણવું.
- (૩) કિંદ્રિકરણકાળમાં જીવ પૂર્વ અને અપૂર્વસ્પર્શકોને વેઠે છે પણ કિંદ્રિઓને વેદતો નથી.

૨૬ કિંદ્રિકરણાદ્યા ચરમસમયાધિકાર-

- (૧) સ્થિતિબંધ- સંજ્ઞ- અંતર્મુખઅધિક ૪ મહિના
 શેષકર્મો-સંખ્યાતા હજાર વર્ષ
- (૨) સ્થિતિસત્તા- સંજ્ઞ - અંતર્મુખ અધિક ૮ વર્ષ
 ૩ ઘાતી કર્મો - સંખ્યાત હજાર વર્ષ
 ૩ અઘાતી - અસંખ્ય

૨૭ કિદિવેદનાના પ્રથમસમયયાધિકાર-

(૧) મોહનીયકર્મમાં - સ્થિતિબંધ - ૪ મહિના

સ્થિતિસત્તા - ૮ વર્ષ

રસસત્તા - ઉદયસમયન્યૂન ઉદયાવલિકામાં
સર્વઘાતી, શેષ સર્વત્ર દેશઘાતી.

(૨) આ પ્રથમસમયથી હવે કોધોદયનો જેટલો કાળ શેષ હોય તેના લગભગ ત્રણ ભાગ કરવા. પહેલો ભાગ જરાક વધુ હોય છે, બીજો અને ત્રીજો ઉત્તરોત્તર વિશેષહીન હોય છે. આમાંનો પ્રથમ જે ત્રીજો ભાગ છે તેના કરતાં એક આવલિકાઅધિક જેટલા અંતર્મુઠ પ્રમાણુ પ્રથમસ્થિતિ પ્રથમસંગ્રહકિદિમાંથી કરે છે. આ વખતે, સંજવળ કોધની અંતરકરાણક્રિયાકાળે જે પ્રથમસ્થિતિ કરી હતી તેની એક ઉદયાવલિકા અવશિષ્ટ રહી હોય છે જે પાણુ કમશઃ ક્ષીણ થઈ જાય છે.

(૩) પ્રથમસંગ્રહકિદિની બધી અવાંતર કિદિઓમાંથી દલિક ખેંચીને આ પ્રથમસ્થિતિ કરે છે. ઉદય સમયથી પ્રથમસ્થિતિના ચરમનિષેક સુધી અસં.ગુણુ શ્રેણિએ દલિકો ગોઠવે છે.

(૪) બીજી સ્થિતિના પ્રથમનિષેકમાં પ્રથમસ્થિતિના ચરમનિષેક કરતાં અસંખ્યગુણુ દલિકો હોય છે. પછીના નિષેકોમાં વિશેષહીન-વિશેષહીન હોય છે.

(૫) અત્યાર સુધી અંતર્મૂર્ત-અંતર્મૂર્ત એક-એક રસઘાત થયે અનુભાગ હાણાતો હતો. હવેથી મોહનીયમાં પ્રતિસમય રસ અપવર્તના (=રસઘાત) થાય છે.

૨૮ કિદિ ઉદય-બંધ અધિકાર-

(૧) કિદિવેદનના પ્રથમસમયથી જ કિદિઓનો બંધ પાણુ ચાલુ થાય છે. હવે જે મોહનીયકર્મ બંધાય છે તે પાણુ કિદિરૂપે જ બંધાય છે.

(૨) કોધની પ્રથમસંગ્રહકિદિની ઉત્કૃષ્ટરસ તરફની અને મંદરસ તરફની એક -એક અસં.માભાગપ્રમાણુ કિદિઓને છોડી મધ્યમરસવાળી અસં.બહુભાગપ્રમાણુ કિદિઓનો રસોદય થાય છે. એટલે ઉદય સમયમાં રહેલા તીવ્ર-મંદ રસવાળાં દલિકો પાણુ આ ઉદયપ્રાપ્ત

મધ્યમરસવાળાં જ વર્ણ જાય છે. તેથી ઉદયસમયમાં માત્ર મધ્યમરસવાળી કિરિઓ જ હોય છે. શેષ પ્રથમસ્થિતિ અને સપળી બીજીસ્થિતિના સપળાં નિષેકોમાં પ્રથમસંસ્રવકિરિની સપળી અવાંતરકિરિઓનું દલિક હોય છે. બાકીની ૧૧ સંસ્રવકિરિઓનું દલિક માત્ર બીજીસ્થિતિના સર્વ નિષેકોમાં હોય છે.

(૩) ઉદયપ્રાપ્ત મધ્યમ કિરિઓની ઉપરની અને નીચેની કેટલીક કિરિઓ છોડીને શેષ વિશેષલીન કિરિઓ બંધાય છે. સંજ્ઞકમાન, માયા, લોભની પણ પ્રથમ(ઉત્કૃષ્ટરસવાળી)સંસ્રવકિરિની અસંબલુભાગ પ્રમાણ મધ્યમરસવાળી કિરિઓ બંધાય છે. આને બંધ અવાંતરકિરિઓ કહે છે. ચારે કપાળની બીજી-ત્રીજી સંસ્રવકિરિઓ બંધાતી નથી.

(૪) આમ કોથની પ્રથમસંસ્રવકિરિની સૌથી ઉપરની અસંભા ભાગ પ્રમાણ કિરિઓનો ઉદય કે બંધ હોયો નથી. આને ઉપરની અનુભય અવાંતરકિરિ કહે છે. એની નીચેની કેટલીક કિરિઓનો ઉદય હોય છે, પણ બંધ હોયો નથી. આને ઉપરની હરીર્ણકિરિ કહે છે. એ પછીની અસંબલુભાગ કિરિઓનો ઉદય-બંધ બન્ને હોય છે. આને ઉભયઅવાંતરકિરિ કહે છે. એની નીચેની કેટલીક કિરિઓનો ઉદય હોય છે, પણ બંધ નહીં. આને નીચેની હરીર્ણકિરિ કહે છે અને એની નીચેની કિરિઓનો ઉદય કે બંધ બન્ને હોવા નથી. એને નીચેની અનુભય અવાંતર કિરિ કહે છે.

(૫) કોથની પ્રથમ સંસ્રવકિરિમાં અલ્પબાહુવ-

નીચેની અનુભય	-	અલ્પ
નીચેની હરીર્ણ	-	V
ઉપરની અનુભય	-	V
ઉપરની હરીર્ણ	-	V
ઉભય અવાંતર	-	a

(૬) કિરિવેદનકાળના ઉત્તરોત્તર સમયે ઉદય અને બંધમાં જે ઉત્કૃષ્ટ અવાંતરકિરિ હોય છે તેના રસો તેમજ બંધ અને ઉદયમાં જે જ્યન્ય અવાંતરકિરિ હોય છે તેના રસો ગોમૂત્રિકા કમે અનંતગુણલીન-લીન હોય છે. એટલે કે,

સમય		ઉત્કૃષ્ટ કિદ્દિનો રસ		જઘન્યકિદ્દિનો રસ
પ્રથમ	ઉદયપ્રાપ્ત	ઘણો	બંધમાન	ઘણો
પ્રથમ	બંધમાન	અનંતગુણહીન	ઉદયપ્રાપ્ત	અનંતગુણહીન
બીજો	ઉદયપ્રાપ્ત	અનંતગુણહીન	બંધમાન	અનંતગુણહીન
બીજો	બંધમાન	અનંતગુણહીન	ઉદયપ્રાપ્ત	અનંતગુણહીન

આમ ચરમસમય સુધી જાણવું.

૨૯ કિદ્દિ નાશ અધિકાર-

- (૧) કિદ્દિવેદનના પ્રથમસમયથી જ બારે સંગ્રહકિદ્દિઓની ઉત્કૃષ્ટ તરફની અસંખ્યાભાગ જેટલી કિદ્દિઓનો પ્રતિસમય નાશ કરે છે. એટલે કે બારે સંગ્રહકિદ્દિઓમાં ઉપરની જે અસંખ્યાભાગ જેટલી અવાંતરકિદ્દિઓ હોય છે તેનાં સઘળાં દલિકોમાંથી રસ અપવર્તના કરી નીચેની કિદ્દિઓ રૂપ કરી નાંખે છે. એટલે એટલી ઉત્કૃષ્ટ તરફની કિદ્દિઓનો વિનાશ થઈ જાય છે. વિનષ્ટ થયેલ કિદ્દિની નીચેની જે પ્રથમ અવિનષ્ટકિદ્દિઓ હોય છે તે હવે તે તે સંગ્રહકિદ્દિની ઉત્કૃષ્ટકિદ્દિ બને છે. તેમાંથી શરુ કરીને નીચે તરફ એક અસંખ્યા ભાગની કિદ્દિઓને બીજા સમયે વિનાશે છે.
- (૨) પ્રથમ સમયે વિનષ્ટ કિદ્દિઓ ઘણી બીજા સમયે વિનષ્ટ કિદ્દિઓ અસંગુણહીન ત્રીજા સમયે વિનષ્ટ કિદ્દિઓ અસંગુણહીન
- (૩) પ્રથમસંગ્રહકિદ્દિવેદનકાળના દ્વિચરમસમયસુધી ઉપરોક્ત વાત જાણવી. ત્યાં સુધીમાં નાશ કરાયેલી કિદ્દિઓ, કિદ્દિવેદનના પ્રથમસમયે અબંધમાન અવાંતરકિદ્દિઓના અસંખ્યા ભાગ જેટલી હોય છે.

૩૦ અપૂર્વકિદ્દિવિધાન અધિકાર

- (૧) કિદ્દિવેદનના પ્રથમસમયથી જ બંધપ્રાપ્ત દલિકોથી અને સંક્રમપ્રાપ્ત દલિકોથી કેટલીક અપૂર્વકિદ્દિઓ પ્રતિસમય બનાવે છે. બંધ કરતાં સંક્રમથી બનતી કિદ્દિઓ અસંગુણ હોય છે.
- (૨) બંધ પ્રાપ્ત દલિકોથી બનતી અપૂર્વ કિદ્દિઓ, ચારેય ક્ષાયોની પ્રથમસંગ્રહકિદ્દિની અવાંતર કિદ્દિઓના આંતરામાં બને છે.

- (૩) ક્રોધની પ્રથમસંસ્રલકિરિની બાધમાન પ્રથમ અવાંતરકિરિના અંતરથી શરુ કરી પલ્લોપમના અસંખ્ય પ્રથમવર્ગમૂળ જેટલા અંતરોમાં એકે ય અપૂર્વ કિરિ બનતી નથી. ત્યાર પછીના અંતરમાં પ્રથમ અપૂર્વકિરિ બને છે. ત્યારબાદ પાછા પલ્લોપના અસંખ્ય પ્રથમવર્ગમૂળ જેટલા અંતર છોડ્યા પછીના અંતરમાં બીજી અપૂર્વકિરિ બને છે. આમ આટલા આંતરે આંતરે એક એક અપૂર્વકિરિ બને છે.
- (૪) બાધમાન પ્રથમ પૂર્વકિરિમાં ઘણું દલિક નાંખે છે. પછીની ઉત્તરોત્તર પૂર્વકિરિઓમાં અનંતભાગદીન-દીન દલિક નાંખે છે. બાધમાન પ્રથમ અપૂર્વકિરિમાં અનંતગુણ અને એના પછીની પૂર્વકિરિમાં અનંતગુણદીન દલિક નાંખે છે. ત્યાર પછીની પૂર્વકિરિમાં અનંતભાગદીન દલિક નાંખે છે. આમ અપૂર્વકિરિમાં અનંતગુણ, એના પછીની પૂર્વકિરિમાં અનંતગુણદીન અને શેષ બાધમાન પૂર્વકિરિઓમાં અનંતભાગદીન દલિકો અનંતરોપનિધાએ બાધમાન ગરમકિરિ સુધી નાંખે છે.
- (૫) સંક્રમણી બનતી અપૂર્વકિરિઓ ક્રોધની પ્રથમ સંસ્રલકિરિને છોડી શેષ ૧૧ સંસ્રલકિરિઓની નીચે તેમજ એની અવાંતર કિરિઓના આંતરમાં બને છે.
- (૬) કિરીકરાજકાળમાં બીજતવગેરે સમયોએ એ જે વિધિએ અપૂર્વકિરિઓ બનાવી હતી તે જ વિધિથી સંસ્રલકિરિઓની નીચેની અપૂર્વકિરિઓ બને છે. તેમજ આ અધિકારના ચોથા પેટાવિભાગમાં બંધથી બનતી અપૂર્વકિરિઓમાટે જે રીત કહી છે એ જ રીતે સંક્રમણી, અવાંતરકિરિઓના આંતરમાં અપૂર્વ કિરિઓ બને છે. માત્ર અહીં, વર્ગમૂળ પલ્લોપમના અસંખ્ય ભાગ જેટલા અવાંતરકિરિઓના આંતરે આંતરે આ અપૂર્વકિરિઓ બને છે.

૩૧ સંસ્રલકિરિ દલિકસંક્રમાધિકાર-

- (૧) કિરિવેદનકાળમાં સંસ્રલકિરિઓના દલિકોને નીચે (રસની અપેક્ષાએ દીનરસવાળીમાં) સંક્રમાવે છે, પણ ઉપર નહીં. વળી જે ક્ષાયની જે સંસ્રલકિરિમાંથી દલિક ઉપાદયું હોય તે ક્ષાયની પછીના ક્ષાયની પ્રથમ (ઉત્કૃષ્ટ રસવાળી) સંસ્રલકિરિ સુધીમાં એ સંક્રમાવે છે. જેમકે ક્રોધની પ્રથમસંસ્રલકિરિના દલિકને ક્રોધની બીજી, ત્રીજી અને માનની પ્રથમસંસ્રલકિરિમાં સંક્રમાવે છે. ક્રોધની બીજી

સંગ્રહકિદિમાંથી ઉપાડેલા દલિકને કોધની ત્રીજામાં અને માનની પ્રથમમાં સંક્રમાવે છે.....કોધની ત્રીજી કિદિમાંથી દલિકને માનની પ્રથમકિદિમાં સંક્રમાવે છે.

- (૨) જે સંગ્રહકિદિનો ઉદય ચાલુ હોય તે કિદિની પછીની અલ્પરસવાળી સંગ્રહકિદિમાં, અન્યસંગ્રહકિદિઓ કરતાં સંખ્યાતગુણ પ્રદેશો સંક્રમાવે છે. તેથી કોધની પ્રથમ સંગ્રહકિદિના ઉદયકાળે સંક્રમતા દલિકોનું અલ્પબહુત્વ આવું હોય છે.-

કોધની બીજામાંથી માનની પહેલીમાં	અલ્પ
કોધની ત્રીજામાંથી માનની પહેલીમાં	V
માનની પહેલીમાંથી માયાની પહેલીમાં	V
માનની બીજામાંથી માયાની પહેલીમાં	V
માનની ત્રીજામાંથી માયાની પહેલીમાં	V
માયાની પહેલીમાંથી લોભની પહેલીમાં	V
માયાની બીજામાંથી લોભની પહેલીમાં	V
માયાની ત્રીજામાંથી લોભની પહેલીમાં	V
લોભની પહેલીમાંથી લોભની બીજામાં	V
લોભની પહેલીમાંથી લોભની ત્રીજામાં	V
કોધની પહેલીમાંથી માનની પહેલીમાં	S
કોધની પહેલીમાંથી કોધની ત્રીજામાં	V
કોધની પહેલીમાંથી કોધની ત્રીજામાં	S

- ★ કોધની બીજી કિદિમાંથી કોધની ત્રીજામાં, માનની પહેલીમાંથી માનની ત્રીજામાં તથા બીજામાં, માનની બીજામાંથી માનની ત્રીજામાં સંક્રમતું દલિક વગેરેનું અલ્પબહુત્વ કષાયપ્રાભુત ચૂર્ણિ-ખવગસેદી વગેરેમાં આપ્યું નથી.

૩૨. બહુદલિક દશ્યમાનતા અધિકાર-

- (૧) કોધનું નવું દલિક માત્ર પ્રથમસંગ્રહકિદિમાં જ પડતું હોવાથી બંધાવલિકા સુધી તો એ એમાં જ દશ્યમાન હોય છે. બંધાવલિકા વીત્યે એ સંક્રમથી કોધની બીજી, ત્રીજી અને માનની પ્રથમસંગ્રહકિદિમાં દશ્યમાન બને છે. (આનુપૂર્વી સંક્રમ હોવાથી એ માયા, લોભમાં સંક્રમી શકતું નથી.) એટલે બીજી આવલિકા

દરમ્યાન એ દલિલ કોથની ત્રણ અને માનની પ્રથમ એમ ૪ સંગ્રહકિદિઓમાં દ્રશ્યમાન હોય છે. સંક્રમાવલિલ્લ બાદ, માનની પ્રથમસંગ્રહકિદિમાંથી એ દલિલ માનની બીજી, ત્રીજી અને માયાની પ્રથમસંગ્રહકિદિમાં સંક્રમે છે. તેથી ત્રીજી આવલિલ્લામાં એ દલિલ કોથની ૩, માનની ૩ અને માયાની પ્રથમ એમ ૭ સંગ્રહકિદિઓમાં દ્રશ્યમાન હોય છે. એ આવલિલ્લા વીત્યા બાદ એ દલિલ માયાની પ્રથમસંગ્રહકિદિમાંથી માયાની બીજી, ત્રીજી અને લોભની પ્રથમ સંગ્રહકિદિમાં સંક્રમે છે. એટલે કે ચોથી આવલિલ્લામાં એ ૧૦ સંગ્રહકિદિઓમાં દ્રશ્યમાન હોય છે. કોથનું બંધાયેલ દલિલ, આમ સંક્રમ પામતાં પામતાં, વધુ એક આવલિલ્લા વીને એટલે લોભની પ્રથમમાંથી બીજી-ત્રીજી સંગ્રહકિદિમાં સંક્રમે છે. એટલે બંધથી પાંચમી આવલિલ્લામાં એ કોથનું નવું બદલદલિલ બારેય સંગ્રહકિદિઓમાં દ્રશ્યમાન હોય છે.

- (૨) આ જ રીતે યથાસંભવ માનનું બદલ દલિલ ચોથી આવલિલ્લામાં ૯ સંગ્રહકિદિઓમાં દ્રશ્યમાન બને છે. (આનુપૂર્વી સંક્રમ હોવાથી એ કોથની ૩ કિદિઓમાં જઈ શકતું નથી. તેથી એક આવલિલ્લા પણ ઓછી થઈ.) માયાનું બદલ દલિલ ત્રીજી આવલિલ્લામાં ૬માં અને લોભનું બદલ દલિલ બીજી આવલિલ્લામાં ૩ સંગ્રહ કિદિઓમાં દ્રશ્યમાન હોય છે.

૩૩ પ્રથમસંગ્રહકિદિ વેદન અંતભાગાધિકાર-

- (૧) પ્રથમસંગ્રહકિદિની (ઉદયપ્રાપ્ત સંગ્રહકિદિની) પ્રથમસ્થિતિ બે આવલિલ્લા શેષ હોય ત્યારે એ કિદિનો આગાલ વિચ્છેદ પામે છે. (ઉદ્વર્તના અટકી જ ગઈ હોવાથી પ્રત્યાગાલ હોયો જ નથી.)
- (૨) પ્રથમસ્થિતિની સમયાધિક આવલિલ્લા શેષે સંજવળ કોથનો જથ્થો સ્થિતિહીન બને છે. (બીજી સ્થિતિમાંથી દલિલ આવતું ન હોવાથી પ્રથમસ્થિતિના ચરમનિષેકરૂપ માત્ર ૧ સમયની જથ્થોસ્થિતિ હીરણ્ણ મળે છે. આ જ રીતે બીજી અને ત્રીજી કિદિની પ્રથમસ્થિતિ સમયાધિક આવલિલ્લા શેષ હોય ત્યારે પણ સંજવળ કોથની જથ્થો સ્થિતિહીરણ્ણ મળશે. એટલે કે ૩ વાર જથ્થો સ્થિતિહીરણ્ણ મળશે. આ પ્રમાણે માન વગેરે માટે જાણવું)

- (૩) આ જ સમયે કોધની પ્રથમસંગ્રહકિદિઓનો ચરમ ઉદય હોય છે.
- (૪) આ સમયે, સમયન્યૂન બે આવલિકામાં બંધાયેલ દલિક સિવાયનું પ્રથમસંગ્રહકિદિનું બીજીસ્થિતિમાં જે કોઈ દલિક અવશિષ્ટ હોય તે બધાને બીજી સંગ્રહકિદિ રૂપ કરી નાંખે છે.
- (૫) આ ચરમઉદય સમયે,

પ્રકૃતિ	સ્થિતિબંધ	સ્થિતિસત્તા
સંજવો ૪	અંતર્મુંન્યૂન ૧૦૦ દિવસ	અંતર્મુંન્યૂન ૬ વર્ષ ને ૮ મહિના
જ્ઞાનાં ૩	અંતર્મુંન્યૂન ૧૦ વર્ષ	સંખ્યાતાવર્ષ
અઘાતી ૩	સંખ્યાતા વર્ષ	અસં. વર્ષ

૩૪ કોધ બીજી સંગ્રહકિદિવેદનાધિકાર-

- (૧) પછીના સમયે કોધની બીજી સંગ્રહકિદિની, સઘળી અવાંતર કિદિઓમાંથી દલિક ખેંચીને સ્વવેદનકાળ કરતાં એક આવલિકા અધિક જેટલા અંતર્મું પ્રમાણ પ્રથમસ્થિતિ બનાવે છે. અને અને અનુભવવા મડિ છે.
- (૨) આ પ્રથમસ્થિતિરચના, કિદિઓનો બંધ, ઉદય, નાશ, સંક્રમ, અપૂર્વકિદિઓ બનાવવી, અવાંતરકિદિઓનું અલ્પબહુત્વ અને સંગ્રહકિદિઓના પ્રદેશનું અલ્પબહુત્વ કોધની પ્રથમસંગ્રહકિદિવેદન અંગે જે પ્રમાણે કહ્યું હતું તે પ્રમાણે યથાસંભવ અહીં જાણી લેવું.
- (૩) વેદ્યમાન ક્ષાયની જે સંગ્રહકિદિનો ઉદય હોય તે જ સંગ્રહકિદિ બંધાય છે, પણ અન્ય સંગ્રહકિદિઓ બંધાતી નથી.
- (૪) આ જ રીતે કોધની ત્રીજી, માનની પહેલી, બીજી, માયાની ત્રણ અને લોભની પ્રથમકિદિના વેદનનો અધિકાર ઉત્તરોત્તર જાણવો.
- (૫) લોભની ત્રીજી સંગ્રહકિદિ (સૂ.કિદિ) નો વેદનકાળ અલ્પ
લોભની બીજી સંગ્રહકિદિનો વેદનકાળ V
લોભની પહેલી સંગ્રહકિદિનો વેદનકાળ V
માયાની ત્રીજી સંગ્રહકિદિનો વેદનકાળ V
આ રીતે યાવત્ સંજવો કોધની પ્રથમસંગ્રહકિદિ સુધી દરેકમાં વેદનકાળ સંખ્યાત ભાગ અધિક કહેવો.

૩૫ કિદિવેદનાન્તે સ્થિતિબંધ-સત્તાધિકાર

- (૧) તે તે સંગ્રહકિદિના ચરમ ઉદય સમયે મોહનીય વગેરે કર્મોના સ્થિતિબંધ અને સ્થિતિસત્તા કેટલા હોય છે તેની વિચારણા-
- (૨) સંજ્ઞા કોધની પહેલીથી માંડીને લોભની ત્રીજી (સૂક્ષ્મ) કિદિના વેદન સુધી ૩ ઘાતી કર્મોની સ્થિતિસત્તા સંખ્યાતવર્ષ અને ૩ અઘાતીની અસં.વર્ષ હોય છે. પણ પહેલા કરતાં છેલ્લી સત્તા ઘાતીમાં સંખ્યાતગુણહીન અને અઘાતીમાં અસંગુણહીન હોય છે.

સંગ્રહ કિદિ	સ્થિતિબંધ			સ્થિતિસત્તા
	મોહનીય	૩ ઘાતી	૩ અઘાતી	મોહનીય
કોધ-૧	૧૦૦ દિવસ-અંતર્મુઠ	૧૦ વર્ષ-અંતર્મુઠ	સંખ્યાતાલગ્ન૨વર્ષ	૮૦ મહિના-અંતર્મુઠ
કોધ-૨	૮૦ દિવસ-અંતર્મુઠ	૧૦ વર્ષ પૃથક્	સંખ્યાતાલગ્ન૨વર્ષ	૬૪ મહિના-અંતર્મુઠ
કોધ-૩	૬૦ દિવસ			૪૮ મહિના
માન-૧	૫૦ દિવસ-અંતર્મુઠ			૪૦ મહિના-અંતર્મુઠ
માન-૨	૪૦ દિવસ-અંતર્મુઠ			૩૨ મહિના-અંતર્મુઠ
માન-૩	૩૦ દિવસ			૨૪ મહિના
માયા-૧	૨૫ દિવસ-અંતર્મુઠ			૨૦ મહિના-અંતર્મુઠ
માયા-૨	૨૦ દિવસ-અંતર્મુઠ			૧૬ મહિના-અંતર્મુઠ
માયા-૩	૧૫ દિવસ	માસપૃથક્	સંખ્યાતા વર્ષ	૧૨ મહિના
લોભ-૧	અંતર્મુઠ	દિવસપૃથક્	વર્ષ પૃથક્	અંતર્મુઠ
લોભ-૨	અંતર્મુઠ	દેશોન અહોરાત્ર	દેશોન વર્ષ	અંતર્મુઠ
લોભ-૩			નામ ગોત્ર-૮ મુહુર્ત	માત્ર ઉદયસમય
સૂ.કિદિઓ	-	અંતર્મુહુર્ત	વેદનીય-૧૨ મુહુર્ત	

૩૬ સૂક્ષ્મકિદિવિધાનાધિકાર-

- (૧) લોભની પ્રથમકિદિના ચરમઉદયસમયની પછીના સમયે લોભની બીજી સંગ્રહકિદિના દલિકોને ખેંચી એની પ્રથમસ્થિતિ બનાવી ભોગવવા ચાલુ કરે છે. અને એ જ સમયથી લોભની બીજી અને ત્રીજી સંગ્રહકિદિઓમાંથી દલિક ઉપાડી સૂક્ષ્મકિદિઓ (સૂક્ષ્મસંપરાય કિદિઓ) બનાવવાની ચાલુ પાડે છે.
- (૨) લોભની ત્રીજી સંગ્રહકિદિની પણ સર્વજઘન્યકિદિના રસ કરતાં અનંતગુણહીન રસવાળી જે કિદિઓ બને છે એ સૂક્ષ્મકિદિઓ

કહેવાય છે, (આ કિટ્ટિઓમાં રસ એટલો બધો તુચ્છ થઈ ગયો હોય છે કે જેથી એનો ઉદય મોહનીયનો (લોભનો) બંધે કરાવવામાં સમર્થ હોતો નથી. માટે એને સૂક્ષ્મકિટ્ટિઓ કહે છે. એનો ઉદય ૧૦ મા ગુણધાણે થવાનો છે.)

(૩) લોભની બીજ સંગ્રહકિટ્ટિમાંથી દલિક ત્રીજમાં તેમજ સૂક્ષ્મકિટ્ટિઓમાં સંક્રમે છે જ્યારે ત્રીજમાંથી માત્ર સૂક્ષ્મકિટ્ટિઓમાં જ સંક્રમે છે.

(૪) ત્રીજમાંથી સૂક્ષ્મકિટ્ટિઓમાં સંક્રમતું દલિક અલ્પ
બીજમાંથી ત્રીજસંગ્રહકિટ્ટિમાં સંક્રમતું દલિક S
બીજમાંથી સૂક્ષ્મકિટ્ટિઓમાં સંક્રમતું દલિક S

(૫) દલિક નિષ્કેપ- સર્વજઘન્યરસવાળી ૧ લી સૂ.કિટ્ટિમાં સર્વાધિક દલિક નાંખે છે. પછીની ઉત્તરોત્તર સૂ.કિટ્ટિઓમાં વિશેષહીન-હીન નાંખે છે. યાવત્ ચરમ સૂ.કિટ્ટિ સુધી. એના કરતાં બાદર પ્રથમકિટ્ટિમાં (લોભની ત્રીજ સંગ્રહકિટ્ટિની પ્રથમ અવાંતરકિટ્ટિમાં) અસંગુણહીન દલિક નાંખે છે. અને પછીની કિટ્ટિઓમાં વિશેષહીન-હીન નાંખે છે.

(૬) બીજાસમયે- પ્રથમસમય કરતાં અસંગુણ દલિક ઉપાડી, પ્રથમસમયે બનાવેલ સૂક્ષ્મકિટ્ટિઓ કરતાં અસં.મા ભાગની કિટ્ટિઓ બનાવે છે. આ રીતે ઉત્તરોત્તર જાણવું. આ અપૂર્વસૂક્ષ્મકિટ્ટિઓમાંની અસંભવભાગકિટ્ટિઓ પૂર્વસૂક્ષ્મકિટ્ટિઓના આંતરામાં બનાવે છે, અને એક અસં.માભાગ જેટલી કિટ્ટિઓ પૂર્વસૂક્ષ્મકિટ્ટિઓની નીચે બનાવે છે.

(૭) દલિકપ્રકેપ- અપૂર્વસૂક્ષ્મકિટ્ટિની અપેક્ષાએ અનંતર પૂર્વસૂક્ષ્મકિટ્ટિમાં અસં.ભાગહીન દલિક નાંખે. પૂર્વસૂક્ષ્મકિટ્ટિની અપેક્ષાએ અનંતર અપૂર્વ સૂક્ષ્મકિટ્ટિમાં અસં.ભાગઅધિક દલિક નાંખે. બાકીની સર્વ પૂર્વ-અપૂર્વ કિટ્ટિઓમાં વિશેષહીન-વિશેષહીન (અનંભાગહીન) દલિક નાંખે છે.

(૮) દંશ્યમાન- ૧લી સૂક્ષ્મકિટ્ટિથી છેલ્લી સૂક્ષ્મકિટ્ટિઓમાં દંશ્યમાન દલિક અનંતભાગહીન-હીન હોય છે. છેલ્લી સૂક્ષ્મકિટ્ટિની અપેક્ષાએ પ્રથમ બાદર અસંગુણ દલિક હોય છે. પછી ઉત્તરોત્તર થાય છે.

- (૯) સૂક્ષ્મકિદિઓમાં, પ્રથમસમયકૃત કિદિમાં પ્રથમસમયે દૃશ્યમાન દલિક કરતાં બીજા સમયે દૃશ્યમાન દલિક અસંખ્યગુણ હોય છે.
- (૧૦) કિદિઓનું પ્રમાણ- સર્વત્ર વિશેષાધિક=સંખ્યાતભાગ અધિક.
ક્રોધની ૧લી સંગ્રહકિદિની અવાંતર કિદિઓ અદ્ય
ક્રોધનાશબાદ માનની ૧ લી સંગ્રહકિદિની અવાંતર કિદિઓ V
માનનાશ બાદ માયાની ૧ લી સંગ્રહકિદિની અવાંતર કિદિઓ V
માયાનાશ બાદ લોભની ૧ લી સંગ્રહકિદિની અવાંતર કિદિઓ V
સૂક્ષ્મકિદિકરણના પ્રથમસમયે સૂક્ષ્મકિદિઓ V
- (૧૧) લોભની બીજી સંગ્રહકિદિની પ્રથમસ્થિતિ ૩ આવલિકા શેષ હોય, ત્યાં સુધી જ બીજી સંગ્રહકિદિઓમાંથી દલિક ત્રીજીમાં પણ સંક્રમે છે. ત્યારબાદ એ સૂક્ષ્મકિદિઓમાં જ સંક્રમે છે.
- (૧૨) પ્રથમસ્થિતિ સમયાધિક આવલિકાશેષે ઉદયાવલિકામાં રહેલા તેમજ સમય ન્યૂન બે આવલિકામાં બંધાયેલા દલિકને છોડી શેષ બીજી અને ત્રીજી સંગ્રહકિદિમાં રહેલાં સઘળાં દલિકને સૂક્ષ્મકિદિઓમાં સંક્રમાવી દે છે.
- (૧૩) લોભની ત્રીજી સંગ્રહકિદિ ઉદયથી ભોગવાતી નથી.

૩૭ સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણસ્થાનકાધિકાર-

- (૧) પછીના સમયે જીવ સૂક્ષ્મસંપરાયગુણસ્થાનક પ્રાપ્ત કરે છે. એ જ વખતે સૂક્ષ્મકિદિઓમાંથી પ્રદેશ ખેંચીને ઉદય સમયથી અસંગુણશ્રેણિકમે નાંખે છે. તેમ જ ભોગવવાનું ચાલુ કરે છે.
- (૨) સૂ.સંપરાયનો જેટલો કાળ હોય તેના કરતાં વિશેષાધિક (સંખ્યાતભાગઅધિક) આયામમાં (તાનાવરણીયાદિ શેષકર્મોની ગુણશ્રેણિના આયામ જેટલા આયામમાં) ગુણશ્રેણિનો નિલેપ કરે છે. આ પછીના નિષેકમાં પણ શીર્ષ કરતાં અસંગુણદલિક નાંખે છે. અને તે પછીના, આંતરાના નિષેકોમાં વિશેષહીન-વિશેષહીન દલિકોને નાંખી આંતરું પૂરી દે છે. આંતરાના ચરમનિષેકમાં જે દલિકનાંખે છે એના કરતાં બીજી સ્થિતિના પ્રથમનિષેકમાં સંખ્યાતગુણહીન દલિકો નાંખે છે. અને એના કરતાં વિશેષહીન-હીન દલિકો બીજા વગેરે નિષેકોમાં નાંખે છે.

(૩) ઉદયસમયથી ગુણશ્રેણિશીર્ષ પછીના એક સમય સુધીના નિષેકોમાં અસંગુણ-અસંગુણ દલિકો દૃશ્યમાન હોય છે અને એ પછીના અંતરના ચરમનિષેકસુધીના નિષેકોમાં વિશેષહીન-હીન દલિકો દૃશ્યમાન હોય છે. એ ચરમનિષેક કરતાં બીજી સ્થિતિના પ્રથમનિષેકમાં દૃશ્યમાન દલિક અસંગુણ હોય છે. અને ત્યારબાદ વિશેષહીન-હીન હોય છે.

(૪) સૂક્ષ્મસંપરાયના બીજા-ત્રીજા વગેરે સમયોએ પણ ચાલત્ પહેલો સ્થિતિઘાત થાય ત્યાં સુધી નંખાતા અને દૃશ્યમાન દલિકોનો ક્રમ ઉપરોક્તમુજબ જાણવો.

(૫) પ્રથમસ્થિતિઘાત થયા પછી બીજા સ્થિતિઘાતના પ્રથમસમયથી માંડીને જ્યાં સુધી મોહનીયકર્મના સ્થિતિઘાત ચાલુ રહે છે ત્યાં સુધીનો ક્રમ નીચે મુજબ હોય છે. નંખાતું દલિક- ઉદયસમયથી લઈ ગુણશ્રેણિશીર્ષની પછીના એક નિષેક સુધી અસંગુણ-અસંગુણ. ત્યાર પછીના નિષેકોમાં વિશેષહીન-હીન.

દૃશ્યમાનદલિક- ઉદયસમયથી લઈ ગુણશ્રેણિશીર્ષની પછીના એક એક નિષેકસુધી અસંગુણ-અસંગુણ. ત્યાર પછી મોહનીય ચરમનિષેક સુધી વિશેષહીન-વિશેષહીન.

(૬) અલ્પબહુત્વ- સૂ.સંપરાયકાળ	અલ્પ
સૂ.સંપરાયપ્રથમ સમયે મોહનીયની ગુણશ્રેણિનો આયામ	V
અંતરની સ્થિતિઓ	S
સૂ.સંપરાયે પ્રથમસ્થિતિખંડ	S
સૂ.સંપરાયે મોહનીય સ્થિતિસત્તા	S

(૭) પ્રથમ સમયે ઉપર-નીચે અસં.મા ભાગની સૂ. કિંદ્રિઓને છોડી શેષ સર્વનો ઉદય થાય છે. નીચેની અનુદીર્ણ	અલ્પ
ઉપરની અનુદીર્ણ	V
મધ્યમ ઉદયપ્રાપ્ત	a

(૮) સૂ.સંપરાયકાળમાં સંખ્યાતા લજારો સ્થિતિખંડ ગયા પછી મોહનીયનો ચરમસ્થિતિખંડ આવે છે. આ વખતે ૧૦ મા ગુણકાણાનો સંખ્યાતબહુભાગ કાળ પસાર થઈ ગયો હોય છે.

- (૯) મોહનીયના ચરમસ્થિતિખંડને ઉકેરતી વખતે ભેગા ગુણશ્રેણિના ઉપરના સંખ્યાતમા ભાગને પણ ઉકેરી નાંખે છે. હવે સૂ.સંપરાયનો જેટલો કાળ બાકી હોય એટલી જ ગુણશ્રેણિ બાકી રહે છે. બાકીની ગુણશ્રેણિ અને શેષ નિષેકો છેલ્લા સ્થિતિખંડ તરીકે ઉકેરાઈ જાય છે.
- (૧૦) એ સ્થિતિખંડ ઉકેરાઈ ગયા પછી મોહનીય કર્મનો સ્થિતિઘાત થતો નથી. શેષકર્મોમાં પૂર્વની જેમ ચાલુ હોય છે, સૂ.સંપરાયના શેષકાળ જેટલી રહેલી મોહનીયની સ્થિતિને ઉદયદ્વારા ભોગવીને ખપાવે છે.
- (૧૧) એની સમયાધિક આવલિકાશેષ હોય ત્યારે મોહનીયકર્મની (લોભની) જથ્થાસ્થિતિ ઉદીરાણા થાય છે.
- (૧૨) સૂ.સંપરાયનો ચરમસમય એ મોહનીયકર્મના ઉદય અને સત્તાનો ચરમસમય હોય છે. તે પછીના સમયે જીવ સીણમોહ છદ્મસ્થ વીતરાગ બને છે. યથાખ્યાત ચારિત્ર પામે છે.
- (૧૩) આમ, લોભની ત્રીજી સંગ્રહકિદિને છોડીને શેષ ૧૧ કિદિઓનો વિનાશ અનુભવ અને સંક્રમદ્વારા થાય છે. આ ૧૧ કિદિઓનાં બે સમયન્યૂન બે આવલિકામાં બંધાયેલાં દલિકોનો તેમ જ લોભની ત્રીજીસંગ્રહકિદિનો કય માત્ર સંક્રમથી થાય છે. સૂક્ષ્મકિદિઓનો કય માત્ર અનુભવથી થાય છે.
- (૧૪) શ્રેણિના પ્રારંભ પૂર્વે જીવને જો સર્વાક્ષરોનો ક્ષયોપાન પ્રાપ્ત થયો હોય તો મોહનીયકર્મને કિકિરૂપે બનાવી દીધા પછી મતિ-શ્રુતજ્ઞાનાંનો દેશઘાતી ઉદય જ હોય છે. કિન્તુ જો એ જીવને એકાદ અક્ષરનો ક્ષયોપાન પણ પ્રાપ્ત થયો બાકી રહ્યો હોય તો ૧૦ માના ચરમસમયસુધી પણ સર્વઘાતીરસનો જ ઉદય હોય છે. આ જ રીતે શ્રેણિપૂર્વે અવધિજ્ઞાનાંનો ક્ષયોપાન પ્રાપ્ત કરેલ જીવને મોહનીયની કિદિઅવસ્થામાં અવધિજ્ઞાનાંનો દેશઘાતી ઉદય હોય છે, અન્યજીવોને સર્વઘાતી. ટૂંકમાં જે દેશઘાતીકર્મનો લઘિચરૂપ ક્ષયોપશમ પ્રાપ્ત થયો હોય તેનો દેશઘાતી અને એ સિવાયનો સર્વઘાતી ઉદય હોય છે.
- (૧૫) કેવલદ્વિક અને પાંચ અંતરાયકર્મોનો રસ અનંતગુણહીન -અનંતગુણહીન શ્રેણિથી વેદે છે. શેષ દેશઘાતી પ્રકૃતિઓનો જો સર્વઘાતિ રસોદય હોય તો ઉત્તરોત્તર અનંતગુણહીન જાણવો, અને જો દેશઘાતી રસોદય હોય તો છ એ પ્રકારની વૃદ્ધિ કે હાનિ ભજનાએ જાણવી.

(૧૬) યશનામ અને ઉચ્ચગોત્રનો રસોદય ઉત્તરોત્તર અનંતગુણ હોય છે. નામની અસ્થિરવગેરે પરિણામપ્રત્યયિક અશુભપ્રકૃતિઓનો રસોદય અનંતગુણહીન અનંતગુણહીન હોય છે. ભવોપચાહી નામકર્મપ્રકૃતિઓનો રસોદય છ એ પ્રકારની વૃદ્ધિ કે હાનિવાળો ભજનાએ હોય છે.

૩૮ અન્યકથાયોદ્યાદ્ધ વિશેષતાધિકાર-

- (૧) ઉપરોક્ત વાતો કોધોદ્યાદ્ધ જીવની અપેક્ષાએ કરી. માનોદ્યાદ્ધ જીવને પણ અંતરકરણ સુધી તો એ જ ક્રમ જાણવો.
- (૨) અંતર થયે કોધની પ્રથમસ્થિતિ માત્ર ૧ આવલિકા હોય છે. કોધોદ્યાદ્ધ જીવને કોધની જેટલી પ્રથમસ્થિતિ અને કપાણાજ્ઞા હોય છે એટલી માનોદ્યાદ્ધને માનની પ્રથમસ્થિતિ થાય છે.
- (૩) આશયે એ છે કે, અવેદીપાણાના પ્રથમ સમયથી ક્રમશઃ (૧) અશ્વકર્ણકરણાજ્ઞા, (૨) કિદીકરણાજ્ઞા, (૩) કોધક્ષપણાકાળ (૪) માનક્ષપણાજ્ઞા (૫) માયાક્ષપણાજ્ઞા અને (૬) લોભક્ષપણાજ્ઞા..... આ ક્રમ કોધોદ્યાદ્ધજીવને હોય છે. આ છ પ્રક્રિયાઓને ક્રમશઃ ૧ થી ૬ નંબરો આપી દઈએ તો માનવગેરેના ઉદયથી શ્રેણિ માંડનાર જીવને કોધોદ્યાદ્ધ જીવની તે તે ક્રમની પ્રક્રિયાના કાળમાં નીચે મુજબ પ્રક્રિયા થાય છે.
- (૪) માનોદ્યાદ્ધજીવ- (૧) કોધક્ષપણા (૨) અશ્વકર્ણકરણાજ્ઞા (૩) કિદીકરણાજ્ઞા (૪) માનક્ષપણા (૫) માયાક્ષપણા (૬) લોભક્ષપણા.
- (૫) માયોદ્યાદ્ધજીવ- (૧) કોધક્ષપણા (૨) માનક્ષપણા (૩) અશ્વકર્ણકરણાજ્ઞા (૪) કિદીકરણાજ્ઞા (૫) માયાક્ષપણા (૬) લોભક્ષપણા.
- (૬) લોભોદ્યાદ્ધજીવ- (૧) કોધક્ષપણા (૨) માનક્ષપણા (૩) માયાક્ષપણા (૪) અશ્વકર્ણકરણાજ્ઞા (૫) કિદીકરણાજ્ઞા (૬) લોભક્ષપણા.
- (૭) સ્થાપના (૧) ★★★★★ અશ્વકર્ણકરણાજ્ઞા (૨) ૦૦૦૦૦ કિદીકરણાજ્ઞા (૩) +++++ કોધક્ષપણાકાળ (૪) ××××× માનક્ષપણાકાળ (૫) ÷÷÷÷÷ માયાક્ષપણાકાળ (૬) ૫૫૫૫૫૫ લોભક્ષપણાકાળ (સૂ.બા.ભેગો)

કોધો. ————— ★★★★★ ૦૦૦૦૦ +++++ ૧૦૦૦૫ ÷÷÷÷÷ પ્રસસસસ
 ————— પ્રથમસ્થિતિ

માનો ૦ ————— +++++ ★★★★★ ૦૦૦૦૦ ૧૦૦૦૫ ÷÷÷÷÷ પ્રસસસસ
 ————— પ્રથમસ્થિતિ

માયો. ————— +++++ ૧૦૦૦૫ ★★★★★ ૦૦૦૦૦ ÷÷÷÷÷ પ્રસસસસ
 ————— પ્રથમસ્થિતિ

લોભો ૦ ————— +++++ ૧૦૦૦૫ ÷÷÷÷÷ ★★★★★ ૦૦૦૦૦ પ્રસસસસ
 ————— પ્રથમસ્થિતિ

(નોંધ- આ સ્થાપના પ્રમાણે પ્રક્રિયા જાણવી. પણ કાળનો આયામ નહીં. એટલે કે પ્રસ્તુત ચિત્રમાં છ એ કાળની લંબાઈ સરખી દર્શાવી છે, પણ વસ્તુતઃ એ સરખી હોતી નથી.)

(૮) જુદા જુદા કષાયોદયાફૂટ જીવની પ્રક્રિયાના આ ક્રમ પરથી જણાતી કેટલીક બાબતો-

- ★ જ્યાં કિટ્ટીકરણાદ્વા પૂર્ણ થતી હોય ત્યાંથી ૧આવલિકા અધિક જેટલી, જે કષાયના ઉદયે શ્રેણિ માંડી હોય તેની પ્રથમસ્થિતિ થાય છે.
- ★ તેથી કોધોદયે શ્રેણિ માંડનારને થતી કોધની પ્રથમસ્થિતિ કરતાં માનોદયે શ્રેણિ માંડનારને થતી માનની પ્રથમસ્થિતિ વિશેષાધિક હોય છે. (અંતર પડ્યા પછી પુ.વેદની પ્રથમસ્થિતિ ક્ષીણ થાય અને જીવ અવેદી બને ત્યાં સુધીમાં કોધવગેરે વેદમાનકષાયની પ્રથમસ્થિતિ સંખ્યાતબહુભાગ ક્ષીણ થઈ જાય છે. પછી જે એક સંખ્યાતમો ભાગ અવશિષ્ટ હોય છે તેમાં જ આ આધિક્ય થતું હોવાથી એ 'સંખ્યાતભાગ અધિક' સ્વરૂપ હોય છે.)
- ★ એમ માનની પ્રથમસ્થિતિ કરતાં માયાની એમ માયાની પ્રથમસ્થિતિ કરતાં લોભની પ્રથમસ્થિતિ વિશેષાધિક થાય છે.
- ★ વળી એ પણ જોઈ શકાય છે કે માન, માયા, લોભના ઉદયે શ્રેણિ માંડનાર જીવોની કિટ્ટીકરણાદ્વા જ્યાં પૂર્ણ થાય છે ત્યાં સુધીમાં કોધોદયાફૂટ જીવને ક્રમશઃ કોધક્ષપણાકાળ, માનક્ષપણાકાળ, માયાક્ષપણાકાળ પૂર્ણ થયો હોય છે. તેથી માનાદિના ઉદયે શ્રેણિ

માંડનારની માનાદિની પ્રથમસ્થિતિ, કોધોદયે શ્રેણિ માંડનારની કોધની પ્રથમસ્થિતિ કરતાં ક્રમશઃ કોધક્ષપાણાકાળ, કોધ અને માન ક્ષપાણાકાળ, કોધ-માન-માયા ક્ષપાણાકાળ જેટલી અધિક હોય છે.

★ આ પ્રક્રિયાભેદ પરથી એક વાત આ જાણી શકાય છે કે જે કષાયોદયે શ્રેણિ માંડી હોય તેની પૂર્વના કષાયોના અપૂર્વસ્પર્શક કે કિદિઓ થતી નથી. તેથી કોધાદ્ધને ૧૨, માનાદ્ધને ૯, માયાદ્ધને ૬ અને લોભાદ્ધને ત્રણ સંમહકિદિઓ શરુ થાય છે.

★ કિદીકરણાદ્ધા પૂર્ણ થયા પછી કિદિવેદનાદ્ધાનો પ્રારંભ થાય છે. તેથી ઉત્તરોત્તર કષાયોદયાદ્ધ જીવને કિદીકરણાદ્ધા પૂર્ણ થવાનું સ્થાન મોડું-મોડું આવતું હોવાના કારણે કિદિવેદન પણ મોડું મોડું ચાલુ થાય છે. એટલે કે કિદિવેદનના પ્રથમસમયે મોહનીયની સ્થિતિસત્તા,

કોધાદ્ધને	૮	વર્ષ,
માનાદ્ધને	૪	વર્ષ,
માયાદ્ધને	૨	વર્ષ, અને
લોભાદ્ધને	૧	વર્ષ હોય છે.

૩૯ અન્યવેદોદયાદ્ધ વિશેષતાધિકાર-

(૧) સ્ત્રીવેદોદયાદ્ધ જીવ-અંતરકરણક્રિયા ન કરે ત્યાં સુધી પુ. વેદોદયાદ્ધ વત્ પછી પુ. વેદને સ્ત્રીવેદક્ષપાણાદ્ધા જેટલી હોય એટલી આ જીવ સ્ત્રીવેદની પ્રથમસ્થિતિ કરે છે. નપું. વેદને ખપાવવામાં કોઈ ફર્ક હોતો નથી. પછી પુ.વેદી જીવ જેટલા કાળમાં સ્ત્રીવેદને ખપાવે છે એટલા કાળમાં આ જીવ પણ ખપાવી દે છે. સાથે જ વેદોદય અને પુ. વેદનો બંધ અટકી જાય છે ત્યાર બાદ અવેદીપણામાં સાતે નો કષાયોને તુલ્યકાળમાં ખપાવી દે છે. એ પછી કોઈ વિશેષતા હોતી નથી.

(૨) નપુંસકવેદોદયાદ્ધ જીવ-અંતરકરણક્રિયા ન કરે ત્યાં સુધી કોઈ ભેદ નથી. પછી, સ્ત્રીવેદી જીવ સ્ત્રીવેદની જેટલી પ્રથમસ્થિતિ કરે છે એટલી આ જીવ નપું. વેદની પ્રથમસ્થિતિ કરે છે. અંતરકરણક્રિયા પૂર્ણ થઈ ગયા પછીના સમયથી નપું.વેદને ખપાવવાનુ ચાલુ કરે છે. પુ.વેદી જીવ જેટલા કાળમાં નપું. વેદને ખપાવે છે એટલો કાળ

વીતવા છતાં આ જીવને નપુંવેદ સંપૂર્ણ ક્ષીણ થયો હોતો નથી. એટલે હજુ આગળ પણ એને અપાવયું ચાલુ જ હોય છે અને ભેગું સ્ત્રીવેદને અપાવવાનું પણ ચાલુ કરે છે. પુ. વેદીને જ્યાં સ્ત્રીવેદ ખપી જાય છે ત્યાં સુધીમાં આ જીવને પણ આ બન્ને ખપી જાય છે. એ પછી અવેદી થઈને એ સાત નોકમાયોને અપાવે છે. એ પછીની પ્રક્રિયા પુ.વેદોદયાદ્ઘ જેવી જાણવી.

૪૦ ક્ષીણકષાય ગુણસ્થાનકાર્થિકાર-

- (૧) સૂક્ષ્મકિંદ્રિઓની સય થવાની સાથે સૂ.સંપરાયગુણકાણું પૂર્ણ થાય છે. એ પછીના સમયે જીવ બારમા ક્ષીણકષાયછદ્વચ્ચવીતરાગ ગુણકાણે યથાખ્યાત ચારિત્ર પામે છે.
- (૨) કષાયોદય ન હોવાના કારણે હવે સ્થિતિબંધ કે રસબંધ થતો નથી. માત્ર પ્રકૃતિબંધ અને પ્રદેશબંધ થાય છે. (કષાયપ્રાભૂતચૂર્ણિમાં પ્રદેશબંધનો કરેલો નિવેધ સકષાયબંધની અપેક્ષાએ જાણવો. માટે જ શાતાવેદનીય વગેરેનો ઉત્કૃષ્ટ પ્રદેશબંધ દશમાં ગુણકાણે કદ્યો છે.) સ્થિતિ-રસ વિનાના શાતાવેદનીયકર્મના આ બંધને ઈર્યાપયિક કર્મબંધ કહે છે.
- (૩) ૩ ઘાતી અને ૩ અઘાતી કર્મોના સ્થિતિઘાત-રસઘાત અને ગુણશ્રેણિ પૂર્વવત્ ચાલુ હોય છે. ગુણશ્રેણિ દલિકની અપેક્ષાએ સૂ.સંપરાય કરતાં અસં.ગુણ હોય છે.
- (૪) બારમા ગુણકાણાનો સંખ્યાતબહુભાગકાળ વીતી જાય ત્યારે અંતિમ સ્થિતિઘાત થઈ જાય છે. હવે આ ગુણકાણાનો જેટલો કાળ શેષ હોય એટલી સ્થિતિ સિવાયની ઉપરની બધી સ્થિતિઓ આ ચરમસ્થિતિઘાત દ્વારા ખંડાઈ જાય છે.
- (૫) હવે સ્થિતિઘાત થતો નથી. સમચાધિકાવલિકા શેષે ૩ ઘાતી કર્મોની જથ્થો સ્થિતિઉદીરાણા થાય છે.
- (૬) દ્વિચરમસમયે નિદ્રાદ્વિક્કના ઉદય અને સત્તાનો વિચ્છેદ થાય છે.
- (૭) ચરમસમયે દાનાંપ, દર્શનાંજ અને અંતરાય પ એમ ૧૪ પ્રકૃતિઓના ઉદય અને સત્તા વિચ્છિન્ન થાય છે.

૪૧ સયોગિ કેવલિ ગુણ સ્થાનકાધિકાર-

- (૧) અનંતસમયે જીવ તેરમું સયોગિકેવલિગુણસ્થાનક પ્રાપ્ત કરે છે. ઘાતીકર્મોનો કાય થયો હોવાથી અનંત કેવલજ્ઞાન, અનંત કેવલદર્શન અને અનંતવીર્યની પ્રાપ્તિ થાય છે.
- (૨) આ ગુણઠાણાનો જથઠાકાળ અંતર્મુઠઅને ઉત્કૃષ્ટકાળ દેશોન પૂર્વકોડ વર્ષ હોય છે.
- (૩) જ્યાં સુધી આયોજિકાકરણ ન કરે ત્યાં સુધી સયોગિકેવલી ગુણસ્થાનકનિમિત્તક ગુણશ્રેણિ થાય છે જે આયામ અને પ્રદેશ બન્નેની અપેક્ષાએ ઉત્તરોત્તર સમયે અવસ્થિત હોય છે.
- (૪) આયુષ્ય જ્યારે અંતર્મુઠ બાકી હોય ત્યારે સયોગિકેવલી ભગવાન અંતર્મુઠકાલપ્રમાણ આયોજિકાકરણ કરે છે. ત્યારથી જ અયોગિ કેવલીસંબંધી ગુણશ્રેણિનો નિષેપ શરુ થઈ જાય છે. આયોજિકાકરણનો જ અન્યાન્ય આચાર્યો આવશ્યકકરણ, અવશ્યકરણ, આવર્જિતકરણ કે આવર્જકરણ તરીકે ઉલ્લેખ કરે છે.
- (૫) ત્યારબાદ જમને વેદનીય વગેરે ત્રણ કર્મોની સ્થિતિ આયુષ્ય કરતાં વધારે હોય છે. તેઓ કેવલિસમુદ્ધાત કરે છે. જેઓને એ તુલ્ય હોય છે તેઓને કેવલિસમુદ્ધાત કરવાનો હોતો નથી. આયુષ્ય કરતાં વેદનીયાદિની સ્થિતિ હીન હોય એવું ક્યારેય બનતું નથી, કષાયપ્રાભુતના મતે બધા કેવલીઓને P/a સત્તા હોવાથી બધા જ કેવલિસમુદ્ધાત કરે છે.

૪૨ કેવલિસમુદ્ધાતઅધિકાર-

- (૧) ૮ સમયની આ પ્રક્રિયામાં જીવ આત્મપ્રદેશોને વિસ્તારી પ્રથમસમયે દંડ, બીજાસમયે કપાટ, ત્રીજા સમયે પ્રતર (મન્થાન), ચોથાસમયે લોકપૂરણ કરે છે. ત્યારબાદ આત્મપ્રદેશોને સંકોચતા પાંચમા સમયે પ્રતરસ્થ, છઠ્ઠા સમયે કપાટસ્થ, સાતમા સમયે દંડસ્થ અને આઠમા સમયે શરીરસ્થ થાય છે.
- (૨) આમાં પ્રથમ સમયે અસંબલુભાગ આત્મપ્રદેશોને શરીરમાંથી બહાર કાઢી દંડરૂપે વિસ્તારે છે. એ વખતે સ્થિતિઘાતદ્વારા અસં

બહુભાગ સ્થિતિસત્તાને અને રસઘાત દ્વારા (અશુભપ્રકૃતિના) અનંતબહુભાગ રસને હણી નાંખે છે.

- (૩) પ્રથમસમયે જે અસંખ્યાભાગ પ્રમાણ જીવપ્રદેશો શરીરમાં રહી ગયેલા તેના અસંખ્યા બહુભાગ પ્રદેશોને બીજા સમયે બહાર કાઢી વિસ્તારે છે. સ્થિતિઘાત-રીઘાત પૂર્વવત્ કરે છે.
- (૪) બીજા સમયે જે અસંખ્યા ભાગ પ્રમાણ જીવપ્રદેશો શરીરમાં રહી ગયેલા તેના અસંખ્યા બહુભાગ પ્રદેશોને ત્રીજાસમયે બહાર કાઢી વિસ્તારે છે. સ્થિતિઘાત-રસઘાત પ્રથમસમયની જેમ જ થાય છે.
- (૫) ત્રીજા સમયે પણ બાકી રહી ગયેલા સ્વપ્રદેશોને ચોથા સમયે એવી રીતે વિસ્તારે છે કે જેથી એક એક આત્મપ્રદેશ લોકકાશના એક એક આકાશ પ્રદેશ પર ગોઠવાયેલો હોય છે. સ્થિતિઘાત-રસઘાત પ્રથમસમયવત્ થાય છે.
- (૬) આ ચોથા સમયે (લોકપૂરણકાળે) ત્રણ કર્મોની સ્થિતિસત્તા અંતર્મુદ્ર્ત પ્રમાણ હોય છે જે શેષ આયુષ્ય કરતાં સંખ્યાતગુણ હોય છે.
- (૭) હવેથી પૂર્વોક્તક્રમ કરતાં વિપરીતક્રમે આત્મપ્રદેશોને સંકોચી લોકપૂરણવગેરેને સંહરી લે છે. પાંચમા સમયે પ્રતરસ્થ થયેલ જીવ સંખ્યાતબહુભાગપ્રમાણ સ્થિતિઘાત અને અનંતબહુભાગ પ્રમાણ રસઘાત કરે છે.
- (૮) ૧ થી ૫ સમય સુધી પ્રત્યેક સમયે સ્થિતિઘાત-રસઘાત થતા હતા. છઠ્ઠા સમયથી તે અંતર્મુદ્ર્ત અંતર્મુદ્ર્ત થાય છે. એ બન્ને ક્રમશઃ સંખ્યાતબહુભાગ અને અનંતબહુભાગ પ્રમાણ થાય છે.
- (૯) કેવલિસમુદ્ધાતદરમ્યાન પહેલા અને આઠમા સમયે ઔદારિકકાયયોગ, બીજા, છઠ્ઠા અને સાતમા સમયે ઔદાન્મિશ્રકાયયોગ તેમજ ત્રીજા-ચોથા-પાંચમા સમયે કાર્મણકાયયોગ હોય છે.

૪૩ યોગનિરોધ પ્રક્રિયા અધિકાર-

- (૧) કેવલિસમુદ્ધાત પછી કે એ ન કરનાર જીવો આયોજિકાકરણ પછી અંતર્મુદ્ર્તબાદ બાહ્યકાયયોગના બળથી ક્રમશઃ બાહ્યવચનયોગનો નિરોધ, વિશ્રામ, બાહ્યમનોયોગનો નિરોધ, વિશ્રામ, ઉચ્ચવાસનો નિરોધ, વિશ્રામ, બાહ્યકાયયોગનો નિરોધ અને વિશ્રામ કરે છે. આ

દરેક નિરોધ કરવાનો કાળ અને વિશ્રામકાળ અંતર્મુઁ અંતર્મુઁ પ્રમાણ હોય છે. (આવશ્યકટીકાકારના મતે બા. કાયયોગનો નિરોધ સૂ.કાયયોગના બળે કરે છે.)

- (૨) બા.કાયયોગનિરોધના પ્રથમ સમયથી અંતર્મુઁકાળ સુધી યોગના અપૂર્વસ્પર્શકો અને પછી અંતર્મુઁકાળ સુધી યોગની કિદિઓ કરે છે.
- (૩) કિદીકરાણના પછીના સમયથી (કિદીકરાણ એ બાદરકાયયોગકાલીન પ્રક્રિયા છે. ત્યારબાદ કિદિવેદન એ સૂક્ષ્મકાયયોગકાલીન પ્રક્રિયા છે. તેના પ્રથમ સમયથી) સૂ.કાયયોગના બળથી સૂ.વાય્યોગનો નિરોધ કરે છે. પછી અંતર્મુઁ વિશ્રામ કરી સૂ.મનોયોગનો નિરોધ કરે છે. ત્યારબાદ અંતર્મુઁ વિશ્રામ કરી સૂ.કાયયોગનો નિરોધ કરવાનું ચાલુ કરે છે. એના પહેલા સમયે યોગની અસંબહુભાગ કિદિઓનો વિનાશ કરે છે. એમાં અવશિષ્ટ રહેલ એક અસંભા ભાગની અસંબહુભાગ કિદિઓનો બીજા સમયે વિનાશ કરે છે. એમ સયોગીના ચરમસમયસુધી ઉત્તરોત્તર સમયે જાણવું. યોગનિરોધની આ પ્રક્રિયા આવશ્યકચૂર્ણિકાર વગેરે મહર્ષિઓના અભિપ્રાયે જાણવી.

યોગનિરોધની આ પ્રક્રિયામાં બાદર-સૂક્ષ્મ યોગની વ્યાખ્યા તરીકે બે વ્યાખ્યાઓની વિવક્ષા છે. (૧) બાદર જીવોનો યોગ એ બાદરયોગ અને સૂક્ષ્મ જીવોનો યોગ એ સૂક્ષ્મ યોગ. કષાયપ્રાભુતચૂર્ણિકારે આવી વ્યાખ્યાની વિવક્ષા રાખી છે. અને તેથી બાદર કાયયોગના નિરોધ બાદ તૂર્ત અપૂર્વસ્પર્શકકરાણ વગેરે ન જાણાવતાં સૂક્ષ્મ મનોયોગ- સૂક્ષ્મશ્વાસોશ્વાસ વગેરેના નિરોધ બાદ સૂક્ષ્મકાયયોગનો નિરોધ જાણાવ્યો છે અને એ નિરોધવખતે અપૂર્વસ્પર્શકકરાણ વગેરે જાણાવ્યા છે. (૨) 'બાદરજીવોનો યોગ એ બાદરયોગ એને સૂક્ષ્મજીવોનો યોગ એ સૂક્ષ્મયોગ' એમ નહીં, કિન્તુ, બાદર કે સૂક્ષ્મ કોઈપણ જીવોનો યોગપ્રકાણાગત યોગ એ બાદરયોગ અને એનાથી પણ અલ્પ (પ્રકાણાબાદ) યોગ એ સૂક્ષ્મયોગ એવી વ્યાખ્યાની વિવિક્ષા આવશ્યકચૂર્ણિકાર વગેરેએ રાખી છે. એટલે, સૂક્ષ્મજીવોનો યોગ પણ આ વ્યાખ્યાનુસારે બાદરયોગ છે. અને એના જઘન્યયોગ પછી વધારે નીચે તો કોઈ પ્રકાણાગતયોગ (બાદરયોગ) ન હોવાથી

સીધો સૂક્ષ્મયોગનિરોધ કહી શકાતો નથી. માટે બાહ્યકાયયોગનિરોધ બાદ સૂક્ષ્મયોગનિરોધ થઈ શકે એ માટે યોગને સૂક્ષ્મયોગમાં પરિવર્તિત કરવો પડે છે. તેથી બાહ્યકાયયોગનિરોધના પ્રથમસમયથી અપૂર્વસ્પર્શકકરણ વગેરે કદા છે.

આમ, બન્ને મતે, પ્રકૃપણાગતયોગના નિરોધની પ્રક્રિયાના છેડે જ અપૂર્વસ્પર્શક વગેરે કરવાનું કહેવું હોવાથી મહત્વનો ભેદ નથી.

(૪) ક્ષાયપ્રાભુતચર્ચિકારમત-

બાહ્યકાયયોગના આલંબનથી બાહ્યમનોયોગનિરોધ, બાહ્યચયયોગ નિરોધ, બાહ્યસ્વાસોસ્વાસનિરોધ, અને બાહ્યકાયયોગનો નિરોધ ક્રમશઃ અંતર્મુઠ અંતર્મુઠ કાળમાં કરે છે. પછી અંતર્મુઠ વિશ્રામ કરે છે. એ પછી સૂક્ષ્મકાયયોગના આલંબનથી ક્રમશઃ સૂક્ષ્મમનોયોગ, સૂક્ષ્મચયયોગ અને સૂક્ષ્મસ્વાસોસ્વાસનો નિરોધ કરે. ત્યારબાદ અંતર્મુઠ વિશ્રામ કરી સૂક્ષ્મકાયયોગનો નિરોધ કરતો જીવ નીચેની પ્રક્રિયા કરે છે - ॥

પ્રથમસમયે-પ્રથમઅપૂર્વસ્પર્શકની નીચે યોગનાં અસંખ્ય અપૂર્વસ્પર્શકો કરે છે. એ માટે પૂર્વસ્પર્શકોની પ્રથમવર્ગણામાંથી અસંખ્યા ભાગપ્રમાણ વીર્યાણુઓને અને અસંખ્યા ભાગપ્રમાણ જીવપ્રદેશોને ખેંચે છે. (એટલે કે પૂર્વસ્પર્શકોની પ્રથમવર્ગણામાં જેટલા આત્મપ્રદેશો હોય એના એક અસંખ્યા ભાગના આત્મપ્રદેશોમાંથી વીર્યાણુઓને એવી રીતે અસંગુણાદીન કરી નાંખે કે જેથી અપૂર્વસ્પર્શકો રચાય.)

બીજાસમયે-પ્રથમસમયે જે સર્વજ્ઞચત્ત્વ અપૂર્વસ્પર્શક બન્યું હોય એની પાછા નીચે, પ્રથમસમયે બનાવેલ અપૂર્વસ્પર્શકો કરતાં અસંખ્યા ભાગના નવા અપૂર્વસ્પર્શકો બનાવે છે. પ્રથમસમયે ખેંચેલા જીવપ્રદેશો કરતાં અસંગુણ જીવપ્રદેશોને આ સમયે ખેંચે છે. આમ ઉત્તરોત્તર અપૂર્વસ્પર્શકોની સંખ્યા અસંગુણાદીનના ક્રમે અને જીવપ્રદેશો અસંગુણશ્રેણિના ક્રમે જાણવા.

અંતર્મુઠસુધી અપૂર્વસ્પર્શકો બનાવે છે. આ અપૂર્વસ્પર્શકો સૂચિશ્રેણિના પ્રથમ વર્ગમૂળના અસંખ્યા ભાગપ્રમાણ અને પૂર્વસ્પર્શકોના પાછા અસંખ્યા ભાગપ્રમાણ હોય છે.

કિટીકરણ→ પછી અંતર્મુઠ કાળસુધી ઉત્તરોત્તર અસંગુણાદીનક્રમે,

પૂર્વ-અપૂર્વસ્પર્શકોમાંથી અપૂર્વસ્પર્શકોની નીચે સૂચિશ્રેણિના અસંખ્યા ભાગ જેટલી કિલ્લિઓ કરે છે. એ માટે પૂર્વઅપૂર્વસ્પર્શકોમાં રહેલા સર્વાત્મપ્રદેશોના એક અસંખ્યા ભાગ જેટલી કિલ્લિઓ કરે છે. એ માટે પૂર્વઅપૂર્વસ્પર્શકોમાં રહેલા એક અસંખ્યા ભાગ જેટલા આત્મપ્રદેશોના વીર્યાણુઓને ઘટાડીને એટલા ઓછા કરીનાંબે છે કે જેથી અપૂર્વસ્પર્શકની પ્રથમવર્ગણા કરતાં પણ અસંખ્યા ભાગ રહે. ઉત્તરોત્તરસમયે કિલ્લિઓની સંખ્યા અસંખ્યાગુણીન થતી જાય છે અને જીવપ્રદેશો અસંખ્યાગુણ થતા જાય છે.

આમાં કિલ્લિગુણકાર પલ્લોના અસંખ્યા ભાગ પ્રમાણ છે.

કિલ્લિગુણકાર એટલે,

- ★ ઉત્તરસમયે થયેલ કિલ્લિઓને જે ગુણક વડે ગુણવાથી પૂર્વસમયે થયેલ કિલ્લિઓની સંખ્યા આવે તે, અથવા
- ★ વિવક્ષિતકિલ્લિમાં રહેલ એક જીવપ્રદેશપર જેટલા વીર્યાણુઓ હોય તેને જે ગુણકવડે ગુણવાથી અનંતર કિલ્લિમાં રહેલ એક જીવપ્રદેશ પર રહેલા વીર્યાણુઓની સંખ્યા આવે તે સંખ્યા, અથવા
- ★ વિવક્ષિતકિલ્લિમાં રહેલા સર્વજીવપ્રદેશોના કુલ વીર્યાણુઓને જે ગુણક વડે ગુણતાં અનંતર કિલ્લિમાં રહેલા સર્વજીવપ્રદેશોના કુલ વીર્યાણુઓ આવે તે સંખ્યા.

કિદીકરણની સમાપ્તિના પછીના સમયે સર્વ પૂર્વ અપૂર્વ સ્પર્શકોનો નાશ થાય છે અને હવે સયોગીના શેષ કાળ રૂપ અંતર્મુખ માં કિલ્લિગત યોગ હોય છે. સયોગીના ચરમસમયે અવશિષ્ટ સઘળી યોગકિલ્લિઓનો નાશ થાય છે.

સૂકાયયોગનો નિરોધ કરનાર જીવને સૂક્ષ્મક્રિયા અપ્રતિપાતી નામનું ત્રીજું શુક્લધ્યાન હોય છે.

સયોગિકેવલી ગુણકાણાના ચરમસમયે (૧) કિલ્લિ (૨) યોગ (૩) સ્થિતિઘાત અને રસઘાત (૪) નામ-ગોત્રની ઉદીરણા (૫) લેશ્યા (૬) બંધ અને (૭) સૂક્રિયા અપ્રતિપાતી ધ્યાન આ ૭ પદાર્થો વિચ્છિન્ન થાય છે.

વળી, શાત્ત્વ કે અશાત્ત્વમાંથી એક, ઔદાત્ત દ્વિધ, તૈન્કાત્ત શરીર, ૬ સંસ્થાન.

૧૬ સંઘયાણુ, વાર્ણાદિ ૪, ખગતિદ્વિક, અગુરુ, ઉપધાત, પરાધાત, નિર્માણ, પ્રત્યેક, સ્થિર, અસ્થિર, શુભ અને અશુભ આ ૨૭ પ્રકૃતિઓનો ઉદયવિચ્છેદ થાય છે. (સુસ્વર, દુઃસ્વર અને ઉચ્ચ. નો તો તે તેના નિરોધ વખતે ઉદયવિચ્છેદ થઈ ગયો હોય છે.)

હવે નામ-ગોત્ર-વેદનીયની સ્થિતિસત્તા અવશિષ્ટ આયુષ્ય જેટલી જ રહી હોય છે.

૪૪ અયોગિકેવલિગુણસ્થાનકાધિકાર-

- (૧) અનંતર સમયે ૧૪ મું અયોગિકેવલી ગુણકણ્ણુ પ્રાપ્ત થાય છે. આ વખતે વ્યવસ્થિન્નક્રિયા અપ્રતિપાતી નામનું ચોથું શુક્લ ધ્યાન હોય છે. અને શૈલેશીઅવસ્થા હોય છે.
- (૨) આયોજિકકરણ વખતે અયોગી સંબંધી જે ગુણશ્રેણિ રચાયેલી હોય છે તેને અલેશ્ય અને અયોગી બનતા કેવલી ભગવાન ખપાવે છે. (આયોજિકકરણથી જ આ ગુણશ્રેણિને ખપાવવનો પ્રારંભ થઈ ગયો હોય છે.)
- (૩) દ્વિચરમસમયે ૬ સંસ્થાન, ૬ સંઘયાણુ, અસ્થિર ૪૮૬, અગુરુ, ઉપધાત, પરાધાત, ઉચ્ચ, ૫ શરીર, ૫ સંધાતન, બે ખગતિ, દેવદ્વિક, ૧૫ બંધન, વાર્ણાદિ ૨૦, ૩ ઉપાંગ, નિર્માણ, પ્રત્યેક, સ્થિર, શુભ, સુસ્વર, અપર્યાપ્ત, નીચ ગોત્ર અને શાતા અથવા અશાતા, આ અનુદયવતી ૮૨ પ્રકૃતિઓનો ચરમનિષેક ચરમસમયે સ્તિબુક્તસંક્રમથી ઉદયવતી પ્રકૃતિરૂપ બની જાય છે. એટલે ચરમસમયે એની સત્તા રહેની ન હોવાથી દ્વિચરમસમયે સત્તાવિચ્છેદ કહેવાય છે. ‘પહેલેથી એક નિષેક જેટલી સ્થિતિસત્તા ઓછી હોવાથી’ એવા કારણો નહીં. એ તો બધી પ્રકૃતિઓની સરખી જ હોય છે.
- (૪) ચરમસમયે મનુન્નિક, ત્રસત્રિક, પંચે, યશ, સુભગ, આદેય, ઉચ્ચગોત્ર અને શાતા કે અશાતા આ ૧૨ અને શ્રીતીર્થકરેવને જિનનામ સાથે ૧૩ પ્રકૃતિઓનો સત્તાવિચ્છેદ તેમજ મનુન્ન્યાનુપૂર્વી સિવાયની આ પ્રકૃતિઓનો ઉદયવિચ્છેદ થાય છે. (મનુન્ન્યાનુપૂર્વીનો અયોગીના ચરમસમયે નહીં કિન્તુ દ્વિચરમસમયે સત્તા

વિચ્છેદ થાય છે એવો પણ કેટલાક પૂર્વાચાર્યોનો પ્રધાન મત છે. આનુપૂર્વીનો ઉદય માત્ર વિમ્બલગતિમાં હોવાથી ચૌદમે ગુણકાણે હોતો નથી. અને તેથી અનુદયવતી આ પ્રકૃતિઓનો સત્તાવિચ્છેદ દ્વિચરમસમયે માનવો જ સંગત છે. ચરમસમયે તેર પ્રકૃતિઓના સત્તાવિચ્છેદની કરેલી વાતની સંગતિ અનેક જીવોની અપેક્ષાએ કરવી ઉચિત છે. ચરમસમયે શાતાના ઉદયવાળાને શાતાનો અને અશાતાના ઉદયવાળાને અશાતાનો સત્તાવિચ્છેદ થતો હોવાથી અનેક જીવાપેક્ષા ૧૩ પ્રકૃતિઓનો સત્તાવિચ્છેદ કહેવાય છે. આ પ્રમાણે કમ્મપયડીચૂર્ણિની ટીપ્પણમાં જણાવેલું છે.)

૪૫ સિદ્ધાવસ્થાધિકાર-

- (૧) સર્વકર્મભય યથે જવ, સમયાંતર કે પ્રદેશાંતરને સ્પર્શ્યા વિના એ જ એક સમયે સિદ્ધ થાય છે.
- (૨) સિદ્ધ થયેલા જીવો લોકાએ રહેલી જપલાખ યોજનવ્યાસવાળી ઈષતપ્રાગ્ભારા નામની પૃથ્વીપર લોકાગ્રને સ્પર્શિને સાદિઅનંતકાળ માટે રહે છે.
- (૩) જ્ઞાનાવરણના ભયથી અનંત કેવલજ્ઞાન, દર્શનાના ભયથી અનંતકેવલદર્શન, વેદનીયના ભયથી અનંતસુખ, મોહનીયના ભયથી ભાયિક સમ્યક્ત્વ-ભાયિક ચારિત્ર, આયુષ્યના ભયથી અભયસ્થિતિ, નામગોત્રના ભયથી અમૂર્ત-અનંત અવગાહના અને અંતરાયના ભયથી અનંતવીર્ય આ આઠ ગુણો તેઓને પ્રાપ્ત થયેલા હોય છે.
- (૪) કાર્મગ્રન્થિક મતે એક ભવમાં બન્ને શ્રેણિ માંડી શકાય છે, પણ બે વાર ઉપશમશ્રેણિ માંડનારો ક્ષપકશ્રેણિ માંડી શક્તો નથી. સિદ્ધાન્તના મતે એક ભવમાં એક જ શ્રેણિ મંડાય છે, પણ બે વાર ઉપશમશ્રેણિ માંડી શકે છે.
- (૫) ક્ષપકશ્રેણિ માંડનાર જીવને કઈ કઈ માર્ગાણાઓમાં બંધાયેલું દલિક નિયમા સત્તામાં હોય, કઈ કઈ માર્ગાણાઓમાં બંધાયેલું દલિક ભજનાએ હોય અને કઈ માર્ગાણામાં બધ, દલિક નિયમા હોય જ નહીં એની પ્રકૃપણા, તેમજ સમયપ્રબલ્લ, ભવબલ્લ સમયપ્રબલ્લશેષક,

ભવબદ્ધશેષક, નિર્લેપનસ્થાનો વગેરેની પ્રજ્ઞાપણ કષાયપ્રાભુતચૂર્ણિ, ખવગસેટી વગેરે ગ્રન્થોમાં આપેલી છે. વિશેષ જિજ્ઞાસુઓએ ત્યાંથી જોઈ લેવી.

મપકશ્રેણિ દ્વારા સર્વકર્મોનો ભય કરીને સિદ્ધ થયેલા
અનંતા સિદ્ધાત્માઓને કોટિ કોટિ વંદના.....

